

Rybnik

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA RYBNIKA DO ROKU 2030

luty 2024

Opracowanie:

Konsorcjum Projekty Miejskie na zlecenie Urzędu Miasta Rybnika

PROJEKTY MIEJSKIE

Spis treści

WPROWADZENIE	5
DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	7
1. Metodyka diagnozy pogłębionej.....	7
2. Ogólna charakterystyka podobszarów rewitalizacji i analiza sfery przestrzenno-funkcjonalnej.....	9
ŚRÓDMIEŚCIE.....	11
RYBNIK-PÓŁNOC	17
PARUSZOWIEC-PIASKI	21
BOGUSZOWICE OSIEDLE.....	25
NIEWIADOM.....	29
NIEDOBCZYCE	34
3. Analiza sfery społecznej.....	38
UBÓSTWO	38
PROBLEMY RODZIN W KRYZYSIE	41
MŁODZI 14+	44
UZALEŻNIENIA I BEZDOMNOŚĆ	47
BEZROBOCIE	49
AKTYWNOŚĆ I ANIMACJA SPOŁECZNA – PERSPEKTYWA OGÓLNOMIEJSKA	52
AKTYWNOŚĆ I ANIMACJA SPOŁECZNA - ŚRÓDMIEŚCIE	59
AKTYWNOŚĆ I ANIMACJA SPOŁECZNA - RYBNIK-PÓŁNOC.....	60
AKTYWNOŚĆ I ANIMACJA SPOŁECZNA - PARUSZOWIEC-PIASKI.....	62
AKTYWNOŚĆ I ANIMACJA SPOŁECZNA - BOGUSZOWICE OSIEDLE.....	64
AKTYWNOŚĆ I ANIMACJA SPOŁECZNA – NIEWIADOM	66
AKTYWNOŚĆ I ANIMACJA SPOŁECZNA – NIEDOBCZYCE.....	68
SENIORZY.....	71
OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ICH OPIEKUNOWIE	73
BEZPIECZEŃSTWO.....	75
NIEMATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE	78
4. Analiza sfery gospodarczej	80
5. Analiza sfery technicznej.....	84
OBIEKTY ZABYTKOWE – PERSPEKTYWA OGÓLNOMIEJSKA.....	87
OBIEKTY ZABYTKOWE – ŚRÓDMIEŚCIE	88
OBIEKTY ZABYTKOWE – RYBNIK - PÓŁNOC	93
OBIEKTY ZABYTKOWE – PARUSZOWIEC - PIASKI	93
OBIEKTY ZABYTKOWE – NIEWIADOM	95
OBIEKTY ZABYTKOWE – NIEDOBCZYCE.....	96
6. Analiza sfery środowiskowej	97
ZAGROŻENIE POWODZIOWE.....	102
WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE I OBSZARY CHRONIONE	103
7. Podsumowania diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji	105

CZĘŚĆ PLANISTYCZNA.....	114
8. Wizja obszaru po rewitalizacji	114
8.1 OPIS WIZJI PODOBSZARU „ŚRÓDMIEŚCIE”	115
8.2 OPIS WIZJI PODOBSZARU „RYBNIK-PÓŁNOC”	115
8.3 OPIS WIZJI PODOBSZARU „PARUSZOWIEC-PIASKI”	116
8.4 OPIS WIZJI PODOBSZARU „BOGUSZOWICE OSIEDLE”	116
8.5 OPIS WIZJI PODOBSZARU „NIEWIADOM”	116
8.6 OPIS WIZJI PODOBSZARU „NIEDOBCZYCE”	117
9. Cele procesu rewitalizacji.....	117
10. Planowane kierunki działań.....	122
PODEJŚCIE DO DZIAŁAŃ NA OBSZARZE REWITALIZACJI W POSZCZEGÓLNYCH SEKTORACH	124
11. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	129
PRZEDSIĘWZIĘCIA PODSTAWOWE	130
PRZEDSIĘWZIĘCIE UZUPEŁNIAJĄCE	179
CHARAKTERYSTYKA DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	180
KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	183
12. Szacunkowe ramy finansowe programu	184
RAMY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU	184
POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	186
CZĘŚĆ ZARZĄDCZA	193
13. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	193
14. Struktura zarządzania realizacją GPR	194
ZESPÓŁ DO SPRAW REWITALIZACJI	194
ZARZĄDZANIE OPERACYJNE	196
ANGAŻOWANIA PARTNERÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH NA ETAPIE WDRAŻANIA GPR.....	197
KOSZTY ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	198
15. Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji oraz szacunkowe ramy finansowe.....	199
16. Sposób realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	201
NIEZBĘDNE ZMIANY W AKTACH PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO	201
17. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach.....	201
17.1 UCHWAŁA W SPRAWIE ZASAD WYZNACZANIA SKŁADU ORAZ ZASADY DZIAŁANIA KOMITETU REWITALIZACJI	201
17.2 UCHWAŁY WYNIKAJĄCE Z USTAWY Z DNIA 21 CZERWCA 2001 R. O OCHRONIE PRAW LOKATORÓW, MIESZKANIOWYM ZASOBIE GMINY I ZMIANIE KODEKSU CYWILNEGO	202
18. Wykorzystanie dodatkowych narzędzi wynikających z ustawy o rewitalizacji	202
19. System monitorowania i oceny programu	202
MONITOROWANIE POSTĘPÓW REALIZACJI PROGRAMU	203
OCENA AKTUALNOŚCI I STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU	206
20. Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	208

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO "ŚLĄSKIE 2030"	208
PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2020+	209
21. Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z gminnymi dokumentami strategicznymi.....	211
„STRATEGIA ROZWOJU MIASTA RYBNIKA RYBNIK 2030 – PIERWSZY KROK TRANSFORMACJI”	211
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY (SUIKZP) I INNE USTALENIA PLANISTYCZNE ...	213
POLITYKA SPOŁECZNA MIASTA RYBNIKA 2023+	214
PLAN ADAPTACJI MIASTA RYBNIKA DO ZMIAN KLIMATU DO ROKU 2030	215
ZAŁĄCZNIK NR 1 Opis procesu zaangażowania partnerów i interesariuszy	216
KOMUNIKACJA Z INTERESARIUSZAMI.....	216
AKTYWNOŚCI PARTYCYPACYJNE	217
ZAŁĄCZNIK NR 2 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	221
Spis wykresów, zdjęć, map i tabel	222

WPROWADZENIE

Proces rewitalizacji toczy się w Rybniku już od wielu lat. Względy formalne, w tym zbliżający się koniec okresu przejściowego zapisanego w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2021 poz. 485 ze zm.) zwanej dalej ustawą, powodują, że konieczne jest sformułowanie podstawy tego procesu na kolejny okres w formule Gminnego Programu Rewitalizacji (zwanego dalej także GPR), którego ramy formalne i merytoryczne wyznaczyła ustawa. W ostatnich latach proces rewitalizacji prowadzony był w oparciu o Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2020 roku, którego trwanie dobiegło końca. Jego podsumowanie i ocena zostały sformułowane w Raporcie Końcowym z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2020 roku. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy stanowi jej zadanie własne. Zadanie to ma jednak charakter dobrowolny i jego podjęcie dowodzi dążenia gminy do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom, w odniesieniu do których proste środki nie są skuteczne. W takim wypadku potrzebna jest realizacja złożonych i zintegrowanych przedsięwzięć. Punktem wyjścia dla zrozumienia istoty rewitalizacji jest dostrzeżenie, że procesy społeczne i gospodarcze są nierozzerwalnie powiązane z procesami i działaniami technicznymi, środowiskowymi czy przestrzenno-funkcjonalnymi. Podejmowane działania powinny być zatem rozpatrywane w kontekście ich wpływu na różne sfery funkcjonowania obszaru rewitalizacji. Podstawę ich wzajemnej koordynacji stanowi gminny program rewitalizacji.

Zgodnie z wymogami ustawy przygotowanie procesu rewitalizacji następuje dwuetapowo. Najpierw określony musi zostać zasięg obszaru, na którym co do zasady ma być prowadzony proces rewitalizacji. Uchwałą nr 1088/LXIII/2023 z dnia 23 marca 2023 roku Rada Miasta Rybnika wyznaczyła granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Rybnika. Podstawą tego rozstrzygnięcia była tzw. diagnoza delimitacyjna oparta na analizie rozkładu negatywnych zjawisk, w tym zwłaszcza zjawisk społecznych, na terenie Rybnika. Uchwała przesądziła, że obszar rewitalizacji podzielony będzie na 6 podobszarów stanowiących fragmenty 6 dzielnic Rybnika. Nazwy podobszarów pochodzą od dzielnic, w których te podobszary są położone. 3 podobszary (Śródmieście, Rybnik-Północ oraz Paruszowiec-Piaski) stanowią zwarty teren położony w centralnej części miasta. Pozostałe 3 podobszary (Boguszowice Osiedle, Niedobczyce i Niewiadom) nie graniczą z innymi podobszarami.

Po wejściu w życie ww. uchwały możliwe było podjęcie kolejnej – uchwały nr 1124/LXV/2023 Rady Miasta Rybnika z dnia 25 maja 2023 r. o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2030 roku. Umożliwiło to przeprowadzenie szeregu działań zmierzających do sformułowania treści GPR. Zgodnie z wymogami ustawy prace w dużej części przebiegały w sposób partycypacyjny, a więc z udziałem interesariuszy rewitalizacji. To pojęcie szczegółowo definiuje art. 2 ust. 2, a przekładając je na język potoczny, oznacza wszystkich (zarówno osoby fizyczne, jak i prawne), którzy albo zainteresowani są rewitalizacją, albo będą ich w jakikolwiek sposób dotyczyć zmiany dokonujące się w trakcie tego procesu lub jego efekty. W GPR wyróżnić można część diagnostyczną (pogłębiającą analizy przeprowadzone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej), planistyczną (w której wskazane są cele programu oraz planowane działania) oraz zarządczą (planującą mechanizmy wdrożeniowe).

Niniejszy program sformułowano z uwzględnieniem postanowień Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 z dnia 11 sierpnia 2022 roku zatwierdzonych przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej. W szczególności zadbano o spełnienie dodatkowo wymogów określonych w art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Dzięki temu pełni jednocześnie rolę strategii innego instrumentu terytorialnego (o którym mowa w art. 36 ust. 1 tej ustawy), co ma zapewnić możliwość ubiegania się o współfinansowanie przedsięwzięć zawartych w programie z funduszy europejskich przeznaczonych na rewitalizację.

Zgodnie z art. 14 ust. 3 ustawy w przypadku podziału obszaru rewitalizacji na podobszary gminny program rewitalizacji jest opracowywany z podziałem na podobszary.

W przypadku wyróżnienia, jak w Rybniku, aż 6 podobszarów, przepis ten musi być rozumiany w ten sposób, że redakcja GPR umożliwiać będzie skojarzenie odpowiednich treści z poszczególnymi podobszarami lub całym obszarem rewitalizacji (jeśli go w całości dotyczą), a nie, że zostanie opracowanych 6 oddzielnych „podprogramów”. Inaczej nie uniknięto by licznych powtórzeń, a objętość programu rewitalizacji urosłaby do rozmiarów zniechęcających interesariuszy do zapoznania się z jego treścią.

W związku z powyższym GPR Miasta Rybnika do roku 2030 opracowano „z podziałem na podobszary” w ten sposób, że wyraźnie zaznaczono, które treści programu odnoszą się do konkretnych podobszarów (gdy tego nie zaznaczono – dana treść odnosi się przekrojowo

do wszystkich podobszarów). W szczególności dotyczy to diagnozy pogłębionej. Dokonano w niej wydzielenia odpowiednich podrozdziałów wtedy, gdy diagnoza musiała zostać zróżnicowana w odniesieniu do poszczególnych podobszarów.

DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

Niniejsza diagnoza (o której mowa w art.15 ust. 1 pkt 1 ustawy) określana jest jako „pogłębiona”, gdyż ma za zadanie rozwinąć diagnozę przeprowadzoną dla całego miasta na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji. Tym odróżnia się od innych gminnych opracowań diagnostycznych, że co do zasady dotyczy tylko wycinka terenu gminy - obszaru rewitalizacji. Tak więc diagnoza pogłębiona koncentruje się tylko na wybranych fragmentach Rybnika i stara się ukazać charakterystykę tych terenów. Odwołuje się, w miarę potrzeby, skrótowo do treści diagnostycznych dokumentów ogólnomiejskich (o czym niżej), traktując je jako bazę i uzupełnia je o szczegółowe informacje o obszarze rewitalizacji. Zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji diagnoza analizuje sytuację w ramach 5 sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Odnosi się nie tylko do negatywnych zjawisk i mechanizmów ich powstawania, ale także potencjałów, w oparciu o które można formułować odpowiedź na problemy.

1. Metodyka diagnozy pogłębionej

Inaczej niż w przypadku diagnozy delimitacyjnej niniejsza diagnoza oparta jest o szeroką paletę danych lub aktywności badawczych, co pozwoliło zgromadzić obszerny zakres danych zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Wśród źródeł, z których skorzystano, wymienić należy kolejno:

- Analizę danych zastanych (desk research) dotychczasowych dokumentów rewitalizacyjnych i sektorowych, m.in. Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2020 roku (LPR), raportu końcowego z realizacji LPR, Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2022-2025, dokumentów wypracowanych w toku realizacji LPR (np. Programu Animacyjno-Partycypacyjnego, Pogłębionej analizy problemów społeczno-gospodarczych obszaru rewitalizacji w Rybniku) czy sprawozdań rocznych jednostek miejskiego systemu pomocy społecznej i in.;

- Dane ilościowe i mapowe zgromadzone na potrzeby delimitacji oraz pochodzące z zasobów Urzędu Miasta Rybnika i jednostek miejskich lub uzyskane od innych instytucji publicznych przy współpracy Urzędu Miasta;
- Ankietę sondażową nt. potrzeb i potencjałów podobszarów rewitalizacji skierowaną do mieszkańców miasta Rybnika, zrealizowaną w formie papierowej i online (zebrano łącznie 304 wypełnione ankiety). Najważniejsze wyniki ankiety zostały przytoczone w tekście niniejszej diagnozy wraz z wykresami. Wśród respondentów większość stanowiły kobiety (ok. 60%), osoby z wykształceniem wyższym (54%) i średnim (32%), osoby pracujące w sektorze publicznym (38%) lub prywatnym (w sumie 31%) oraz emeryci lub renciści (19%). Omówienie całości wyników ankiety umieszczono w załączniku do GPR;
- Kilkadziesiąt spotkań i wywiadów pogłębionych (indywidualnych i grupowych) z lokalnymi liderami społecznymi, przedstawicielami Urzędu Miasta i jednostek samorządowych, radnymi, przedstawicielami organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz mieszkańcami;
- Dwa warsztaty diagnostyczne z interesariuszami rewitalizacji (poświęcone zagadnieniom odpowiednio tkanki miejskiej oraz polityki społecznej), których celem było podsumowanie działań diagnostycznych pod kątem przyszłego wypracowania kierunków działań do zapisania w programie;
- Wizje lokalne i spacer diagnostyczny.

Dane liczbowe zawarto w tabelach, zilustrowano na wykresach lub mapach. Diagnoza obejmuje na początku ogólną charakterystykę obszaru rewitalizacji, a w dalszej części odniesienie do poszczególnych sfer i zjawisk – z uwzględnieniem ewentualnych zróżnicowań między podobszarami rewitalizacji.

Istotnym elementem diagnozy jest problematyka dziedzictwa kulturowego materialnego, jak i – co w Rybniku w świetle dotychczasowych działań rewitalizacyjnych szczególnie istotne – niematerialnego. Problematyka ta przewija się przez wszystkie sfery analizy, jednak dla porządku, co do zasady, zawarto ją w ogólnej charakterystyce i analizie przestrzenno-funkcjonalnej (wymiar przestrzenny i obszarowy ochrony dziedzictwa), analizie sfery społecznej (dziedzictwo niematerialne) oraz w analizie sfery technicznej (charakterystyka zabytków materialnych).

Przytaczane w diagnozie dane w większości przypadków są aktualne według stanu na koniec 2022 roku. Z uwagi na ograniczenia w ich dostępności, dane demograficzne dla poszczególnych podobszarów pochodzą z etapu prac nad diagnozą delimitacyjną (dane na koniec 2021), zaś na poziomie dzielnic przytoczono statystyki aktualne na III kwartał 2023 roku.

Zespół diagnostyczny starał się dostarczyć pogłębioną, praktyczną wiedzę nt. obszarów problemowych i wyzwań podobszarów rewitalizacji. Efekt końcowy powinien posłużyć jako wspólne odniesienie do współpracy na potrzeby działań rewitalizacyjnych dla osób pracujących w różnych obszarach. Należy jednak zaznaczyć, iż dostarczone informacje nie wyczerpują złożoności problemów, co oznacza potrzebę dopasowywania konkretnych działań rewitalizacyjnych do aktualnych potrzeb i uwarunkowań, po ich każdorazowym zbadaniu, po kontakcie z pracownikami właściwych instytucji i organizacji, bądź w terenie.

2. Ogólna charakterystyka podobszarów rewitalizacji i analiza sfery przestrzenno-funkcjonalnej

Na obszar rewitalizacji miasta Rybnika składa się 6 podobszarów rewitalizacji, stanowiących części dzielnic: Śródmieście, Rybnik-Północ, Paruszowiec-Piaski, Boguszowice Osiedle, Niedobczyce oraz Niewiadom. Wydzielenie w ramach obszaru rewitalizacji oddzielnych podobszarów, które odgrywać będą odrębną rolę w procesie programowania rewitalizacji oraz późniejszego zarządzania jej wdrażaniem, stanowi przemyślane rozstrzygnięcie będące pochodną zróżnicowanej i policentrycznej struktury Rybnika. W szczególności wiąże się to z faktem, że w części proces rewitalizacji w Rybniku dotyczyć będzie dzielnic, które do roku 1975 stanowiły odrębne miasta. Do dziś występujące na ich terenie problemy mają swoją specyfikę, a mieszkańców charakteryzuje lokalna tożsamość.

Wyznaczony w roku 2023 obszar rewitalizacji nieco różni się od tego, który był przedmiotem rewitalizacji w Rybniku w poprzednim okresie. Najistotniejsza różnica polega na tym, że w wyniku diagnozy delimitacyjnej przeprowadzonej na potrzeby GPR w obszarze rewitalizacji znalazła się część dzielnicy Rybnik-Północ, natomiast dzielnica Chwałowice odnotowała na tyle pozytywny wynik działań rewitalizacyjnych, że nie spełnia już kryteriów obszaru zdegradowanego, a tym samym na jej terenie nie mógł zostać wyznaczony obszar rewitalizacji.

Tabela 1 oraz Mapa 1 przedstawiają zestawienie powierzchni i liczby ludności oraz zakrytych terenów i terytorialny podobszarów rewitalizacji, w tym w podziale na ich poszczególne rejony (jednostki wydzielone na potrzeby delimitacji).

Mapa 1. Granice obszaru rewitalizacji w Rybniku w podziale na poszczególne rejony podobszarów rewitalizacji. Źródło: Diagnoza Delimitacyjna [...], marzec 2023.

Tabela 1. Zestawienie powierzchni i liczby ludności podobszarów rewitalizacji w podziale na ich rejony. Źródło: Diagnoza Delimitacyjna [...], marzec 2023¹.

LP	Podjednostka	Powierzchnia [ha]	Udział w pow. Gminy	Liczba ludności	Udział liczby ludności w całkowitej liczbie ludności gminy
I	Rybnik-Północ I	166,93	1,13	1772	1,41
II	Rybnik-Północ II	115,17	0,78	4456	3,56
IV	Paruszowiec-Piaski IV	68,91	0,46	1171	0,94
V	Paruszowiec-Piaski V	198,78	1,34	2969	2,37
VI	Niewiadom VI	133,86	0,90	2059	1,64
VIII	Niewiadom VIII	96,42	0,65	968	0,77
IX	Niedobczyce IX	189,72	1,28	5273	4,21
XIII	Boguszowice Osiedle XIII	72,58	0,49	8805	7,03
XV	Śródmieście XV	91,32	0,62	2981	2,38
XVI	Śródmieście XVI	103,76	0,70	3115	2,49
SUMA		1237,45	8,35%	33569	26,80%

Śródmieście

Wg danych aktualnych na III kwartał 2023 roku, w dzielnicy Śródmieście zameldowanych było 6,2 tys. osób. W porównaniu do roku 2015 liczba zameldowanych spadła o -21% (ponad -1,6 tys.). To najstarsza pod względem populacji dzielnica Rybnika (ponad 35% zameldowanych to osoby 60+). Choć wśród pozostałych grup wiekowych przeważają dorośli (35+), to bardzo często w Śródmieściu spotkać można młode osoby, które przyciąga do dzielnicy edukacja, praca i oferta czasu wolnego.

Teren podobszaru rewitalizacji w dzielnicy Śródmieście obejmuje granicami niemal całą dzielnicę. Złożyły się na niego dwa rejony (jednostki wyodrębnione na potrzeby delimitacji):

- XV, czyli część północna, między Starówką i dzielnicą Rybnik-Północ;
- Oraz XVI, obejmująca zasięgiem Starówkę i której południowe krańce wytyczają ul. Targowa, parking przy ul. Młyńskiej oraz ul. Ks. Dr Stanisława Siwca.

Na krajobraz przestrzenny Śródmieścia składają się m.in. następujące elementy²:

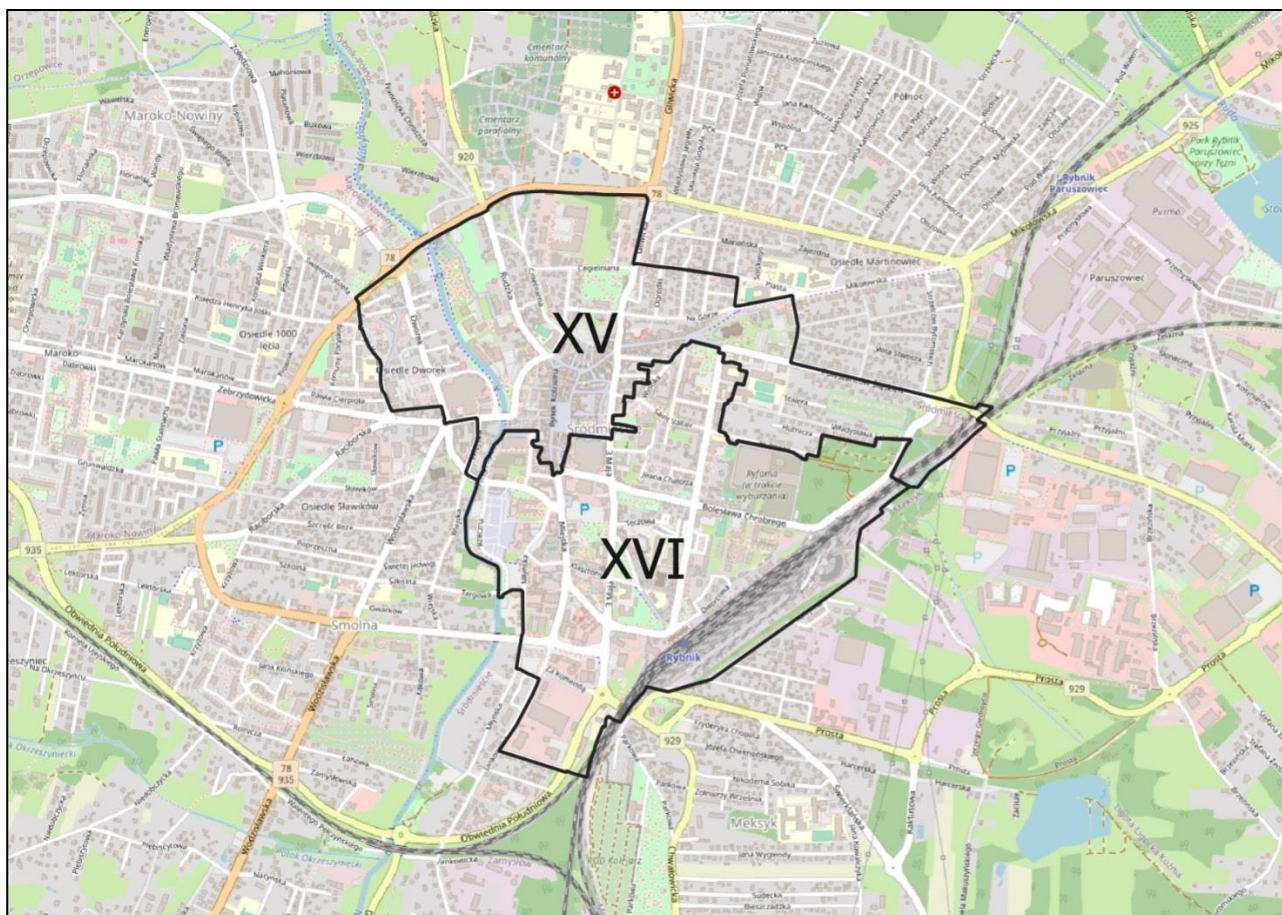
¹ Podane w tabeli dane dot. powierzchni korygują wartości zawarte w odpowiedniej tabeli "Diagnozy delimitacyjnej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Mieście Rybnik". Te drobne korekty wynikają ze zidentyfikowanych błędów zaokrągleń (drugie miejsce po przecinku) oraz ponownego odczytania faktycznych powierzchni podobszarów według stanowiącej prawo miejscowe uchwały nr 1088/LXIII/2023 Rady Miasta Rybnika z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

² Opis przygotowano w oparciu o obserwacje w toku diagnozy oraz dotychczasowe opracowania powstałe w procesie rewitalizacyjnym w ostatnich latach.

- Dzielnica dzieli się umownie na dwie części: (1) ściśle centrum tzn. rynek i jego otoczenie (budynek sądu, bazylika, deptak, centrum handlowe Focus Park), które stanowi reprezentacyjną, historyczną część miasta z dominującą, zwartą zabudową kamieniczną oraz istotnie koncentrujące przestrzeń handlowo-usługową; (2) otoczenie Starówki, często mieszające się płynnie z zabudową sąsiednich dzielnic i osiedli (zabudową wysoką na os. Dworek i przy ul. Dworcowej, jak i jednorodziną na pozostałych krańcach). Dominuje w niej funkcja mieszkaniowa uzupełniana przez funkcje handlowe i usługowe (mniejsze punkty jak i CH Rybnik Plaza);
- Pod względem obsługi transportu zbiorowego najważniejszymi punktami Śródmieścia są: Plac Wolności sąsiadujący z rynkiem (obsługujący miejską komunikację autobusową) oraz rejon placu Armii Krajowej (gdzie zlokalizowane będzie multimodalne centrum przesiadkowe) oraz dworca kolejowego PKP Rybnik (obsługującego głównie połączenia międzymiastowe);
- W Śródmieściu lokalizuje się sporo terenów zieleni, instytucji i zabytków przyciągających możliwością spędzania czasu wolnego: Starówka, Skwer POW, przestrzeń Kampusu i bulwary nad Nacyną, Teatr Ziemi Rybnickiej, Miejska Biblioteka i inne. Wraz z końcem prac remontowych i budowlanych w kilku lokalizacjach należy spodziewać się dalszego rozwoju oferty Śródmieścia (szpital Juliusz, Miejska Biblioteka, Centrum Edukacji Artystycznej itd.);
- Dużym potencjałem Śródmieścia są poszpitalne kompleksy zabytkowej zabudowy (Kampus, czyli zespół dawnego szpitala Spółki Brackiej przy ul. Rudzkiej oraz zespół d. Szpitala Miejskiego nr 1 zwanego „Juliusza” przy ul. Klasztornej) stanowiące już obecnie, a w jeszcze większym stopniu w przyszłości, miejsca o dużych walorach integracyjnych dla lokalnej społeczności;

Własność nieruchomości w Śródmieściu jest mieszana -należą one do miasta Rybnik (zarządcą zasobu mieszkań komunalnych Zakład Gospodarki Mieszkaniowej – ZGM), do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych oraz do prywatnych przedsiębiorców i inwestorów. Współpraca pomiędzy tymi stronami jest nieustrukturyzowana. W wyniku tego zadbane przestrzenie przeplatają się z miejscami od wielu lat nieremontowanymi. Co więcej,

Mapa 2. Śródmieście - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony XV i XVI). Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Delimitacyjnej [...], marzec 2023 na podkładzie openstreetmap

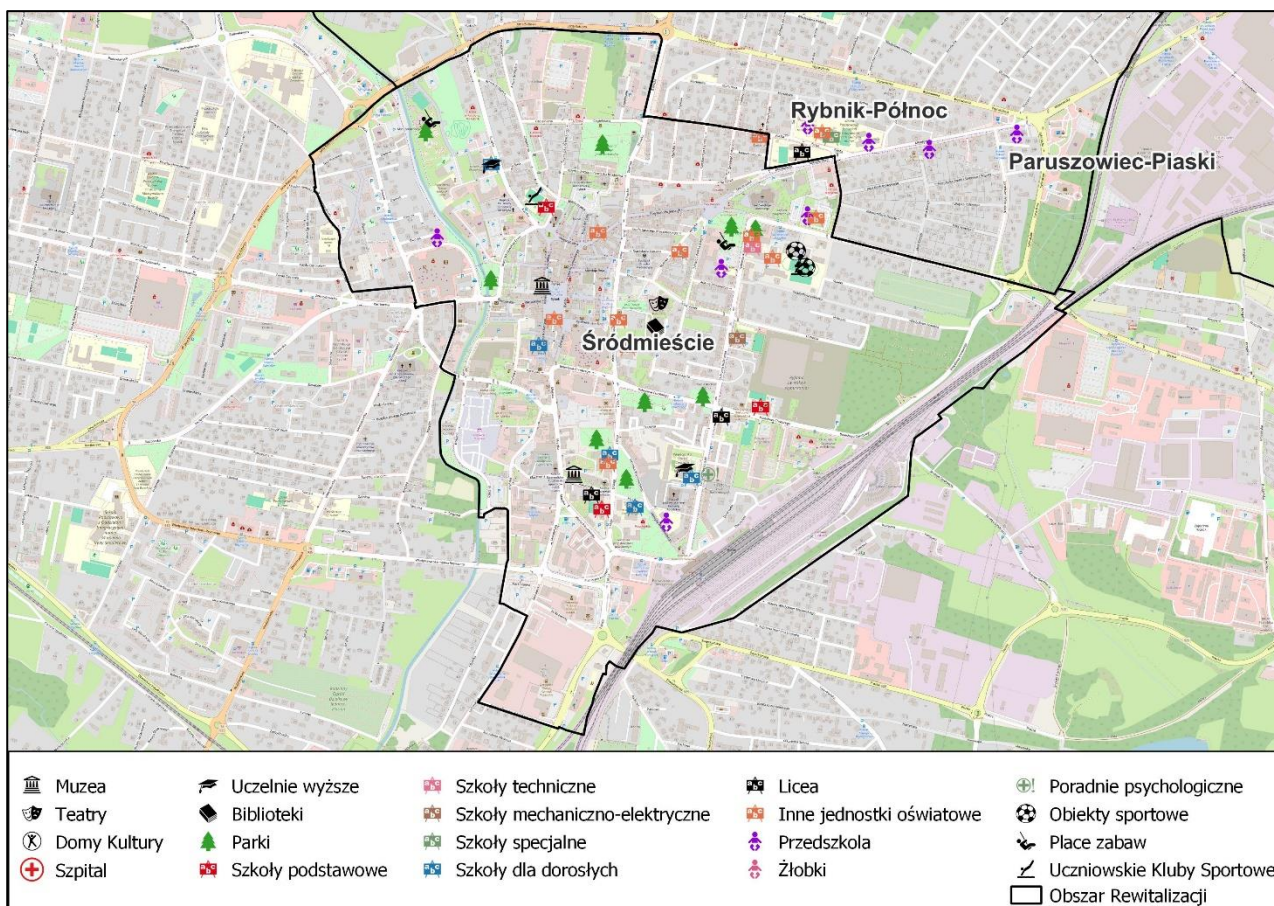

13

Antoniego, pl. Wolności i Rynkiem w pieszej Rybnickiej Strefie Śródmiejskiej. Projekt ten nie został jednak wybrany do realizacji. Wskazuje to na potrzebę dalszej pracy w formule partycypacyjnej nad zmianami przestrzeni publicznej w tym rejonie.

Śródmieście z racji swego charakteru wyróżnia się mnogością usług publicznych oraz ich najlepszą dostępnością przestrzenną. Ilustruje to Mapa 3.

Mapa 3. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Śródmieście. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika na podkładzie openstreetmap

Równocześnie jednak duża dostępność usług publicznych oraz rozbudowana struktura połączeń przestrzennych nie oznacza braku problemów czy deficytów. Wskazać należałoby przede wszystkim następujące zagadnienia, potwierdzone w toku diagnozy przez respondentów ankiety sondażowej:

- postępujący proces stopniowego ograniczania ruchu samochodowego w Śródmieściu i porządkowania kwestii parkingowych (w tym plany utworzenia strefy czystego transportu) na rzecz wygodnych i sprawnych połączeń pieszych

oraz rowerowych, w tym łączących dzielnicę z częściami miasta oddalonymi od centrum;

- istnieje potrzeba tworzenia coraz lepszej i przyjaznej przestrzeni dla ruchu pieszego jako najbardziej miastotwórczej formy komunikacji w ramach samej dzielnicy, w tym usuwania barier architektonicznych dla osób z ograniczoną mobilnością;
- istotnym problem z punktu widzenia przestrzennego jest znaczna liczba budynków mieszkalno-usługowych (głównie kamienic) użytkowanych jedynie na parterze (lokale usługowe i handlowe) i niewykorzystywanych w górnych kondygnacjach. Przekłada się to na zmniejszanie dostępności mieszkań i lokali użytkowych w atrakcyjnych lokalizacjach, a w konsekwencji do pustoszenia tych okolic po godzinach pracy działalności zlokalizowanych na parterze;
- jak dotąd nie udało się wdrożyć skutecznych mechanizmów prowadzących do efektywnego wykorzystania potencjału i zasobów lokalowych budynków zabytkowych Śródmieścia – na cele mieszkaniowe i nie tylko;
- mimo funkcjonowania instytucji kultury oraz istnienia innych miejsc o podobnym charakterze (np. wielofunkcyjny Punkt Informacji Turystycznej Halo!Rybnik), mieszkańcy akcentują brak miejsca dedykowanego integracji sąsiedzkiej, jak również jednoznacznie kojarzącego się z przestrzenią wymiany myśli i poglądów oraz rozmów o mieście;
- niewielka (w oczach respondentów ankiety sondażowej) ilość terenów zielonych w Śródmieściu, odpowiednie utrzymanie i poprawa zagospodarowania istniejących przestrzeni parkowych (m.in. Kampusu czy tzw. parku na Górcie), jak również kosztochłonność i często techniczna trudność utrzymania zieleni w warunkach śródmiejskich (związana z kompresją gleby, specjalistycznymi nasadzeniami, suszą, kosztem wymiany nawierzchni itp.).

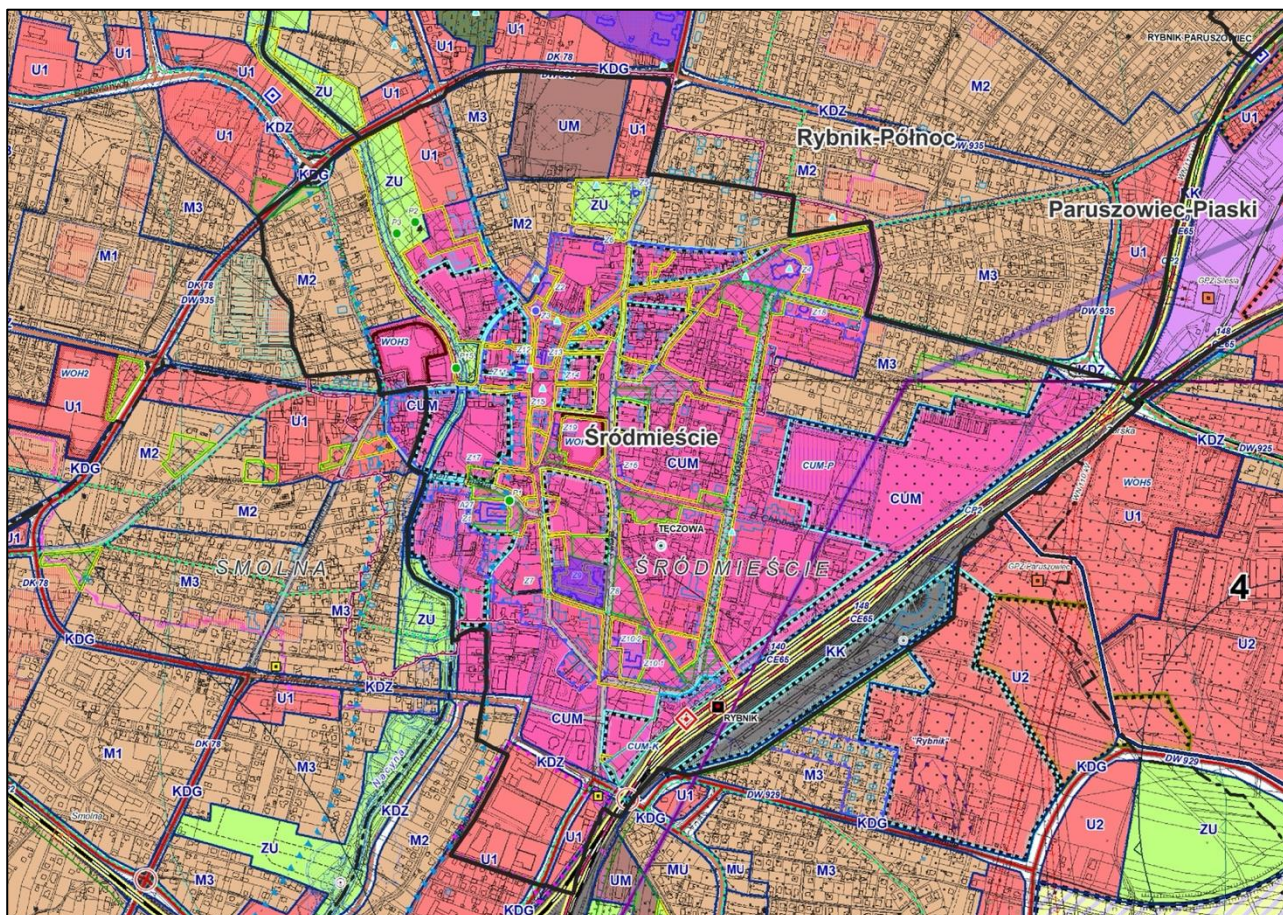
Docelowy sposób zagospodarowania przestrzennego w dzielnicy Śródmieście określa Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (Mapa 4) oraz uchwalone na jego podstawie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Większość podobszaru rewitalizacji Śródmieście wchodzi w zasięg obowiązującego planu miejscowego miasta Rybnika dla terenów Śródmieścia z 2009 roku. W podobszarze występują również tereny, na których obowiązują „punktowe” plany, będące uzupełnieniem

tego podstawowego, dotyczące głównie pojedynczych kwartałów zabudowy bądź działek. W kontekście planowanych zmian wskazać należy przede wszystkim obszary rozwoju jakościowego wymagające przekształceń. Studium przewiduje na nich zmiany funkcjonalne i przestrzenne, zmierzające do poprawy ładu przestrzennego i bardziej efektywnego wykorzystania walorów przestrzeni, w tym ekonomicznych. Działania te dotyczą pasma terenów w rejonie wschodniej części obszaru:

- rejonu ulic Chwałowicka – rondo Chwałowickie – 3 Maja – J. Piłsudskiego – T. Kościuszki oraz pasa terenów wzdłuż ul. Dworcowej, gdzie zaplanowano istotną zmianę dotychczasowych kierunków przeznaczenia terenów w rejonie dworca kolejowego poprzez wykorzystanie terenów rezerwowanych dotychczas pod budowę drogi łączącej rondo Chwałowickie z ul. Bolesława Chrobrego na cele zintegrowanego centrum przesiadkowego,
- rejonu ul. Bolesława Chrobrego – Władysława Łokietka – Hutnicza, gdzie aktualnie na terenie dawnych zakładów „Ryfama” dokonuje się zagospodarowanie tego obszaru z dominującą funkcją mieszkaniową.

Natomiast teren historycznego układu urbanistycznego określony jest w Studium jako obszar wymagający uzupełnienia lub wymiany zabudowy oraz zagospodarowania wnętrza kwartałów (m.in. pl. Wolności – ul. M. Reja – Rynek – Rynkowa, Wysoka – J. I. Kraszewskiego – Łony – Stroma – schody teatralne, skarpa teatralna – ks. J. Szafranka – 3 Maja, Na Górze – Mikołowska – Powstańców Śląskich – Gliwicka, Kościelna – M. Skłodowskiej-Curie – Raciborska, Rudzka – M. Skłodowskiej-Curie – Kampus).

Mapa 4. Śródmieście – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

Rybnik-Północ

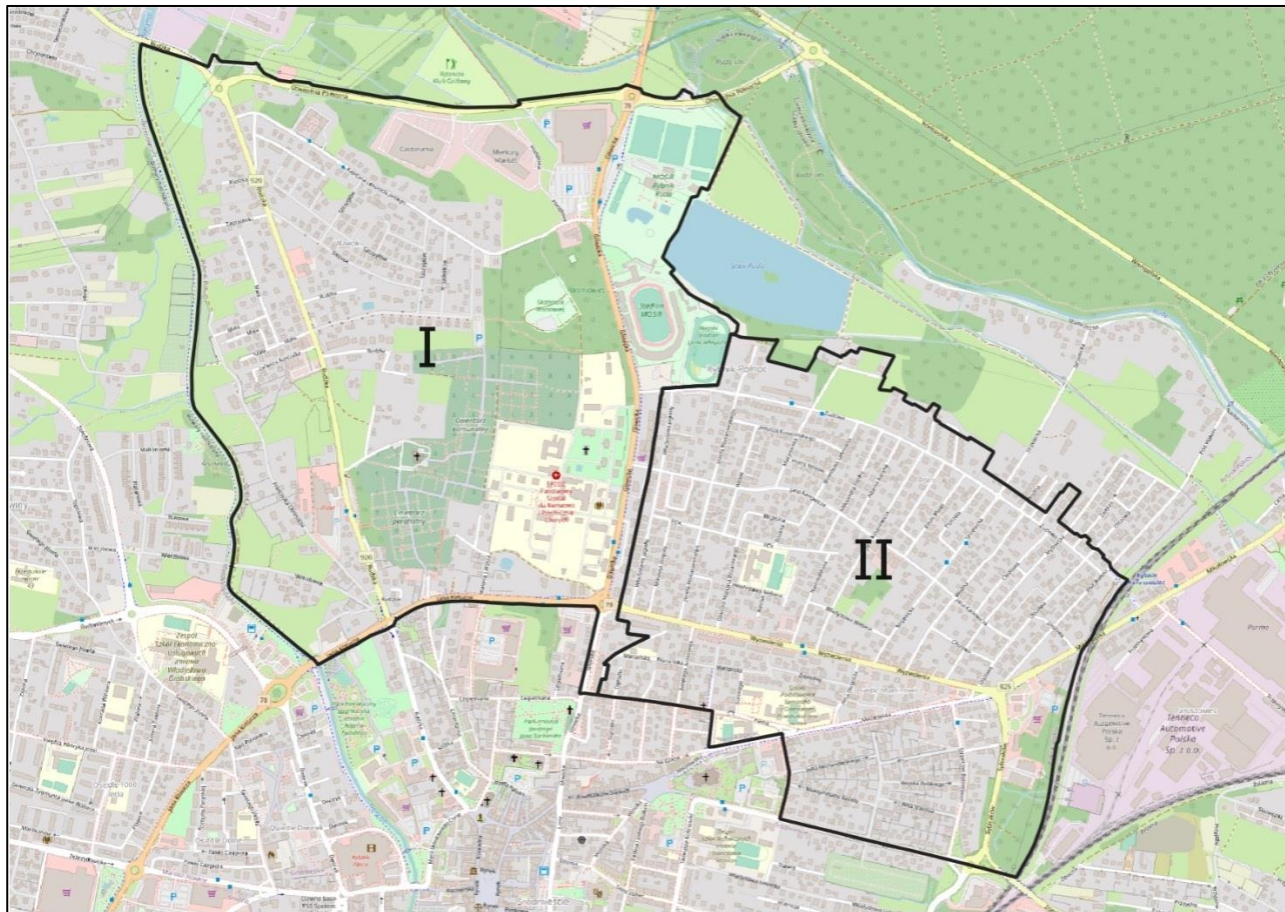
Wg danych aktualnych na III kwartał 2023 roku w dzielnicy Rybnik-Północ zameldowanych było prawie 7 tys. osób. To dzielnica z bardzo podobną strukturą demograficzną do Śródmieścia (z niewiele mniejszym odsetkiem grupy 60+ i niewiele większym odsetkiem osób do 15 r.ż.), której problem spadającej liczby mieszkańców w porównaniu do innych dzielnic właściwie nie dotyczy. Około 2/3 populacji dzielnicy zamieszkuje jej wschodnią część.

Teren podobszaru rewitalizacji w dzielnicy Rybnik-Północ (Mapa 5) obejmuje granicami niemal całą jej część mieszkalną z wyłączeniem terenów Parku Krajobrazowego „Cysterskich Kompozycji Krajobrazowych Rud Wielkich”. Złożyły się na niego dwa rejony (jednostki wyodrębnione na potrzeby delimitacji):

- I, czyli część na zachód od ul. Gliwickiej;

- II, na wschód od ul. Gliwickiej, której granice od północy wyznaczają zabudowania zlokalizowane przy ul. Żużlowej.

Mapa 5. Rybnik-Północ - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony I i II). Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Delimitacyjnej [...], marzec 2023 na podkładzie openstreetmap

Na krajobraz przestrzenny podobszaru Rybnik-Północ składają się m.in. następujące elementy:

- Integralność ze Śródmieściem wschodniej części dzielnicy;
- Od zachodu, między ul. Rudzką i rzeką Nacyną: tereny zieleni, zabudowania jednorodzinne oraz siedziby przedsiębiorstw;
- Na północy, między ul. Rudzką i Gliwicką: obecność sklepów wielkopowierzchniowych oraz osiedle domów jednorodzinnych między ul. Rudzką i Kpt. L. Janiego;
- Kwartály mieszkalne zachodniej i wschodniej części dzielnicy rozdziela przez środek pas terenów wzdłuż ul. Gliwickiej, w którym znajdują się: Ośrodek

Rekreacyjno-Sportowy Ruda; Stadion Miejski; Park Sportowy Wiśniowiec; otwarty zabytkowy teren Klinicznego Szpitala Psychiatrycznego (dalej szpital psychiatryczny) oraz cmentarz parafialny i komunalny;

- Wschodni kwartał mieszkalny - od północy opiera się o tereny zielone rzeki Rudy (głównie zabudowa jedno- i dwurodzinna) - jest przecięty horyzontalnie przez ul. Wyzwolenia, a po jej południowej stronie rozciąga się dalsza część dzielnicy (z coraz większym udziałem niskiej zabudowy wielorodzinnej), która płynnie przechodzi w dzielnicę Śródmieście.

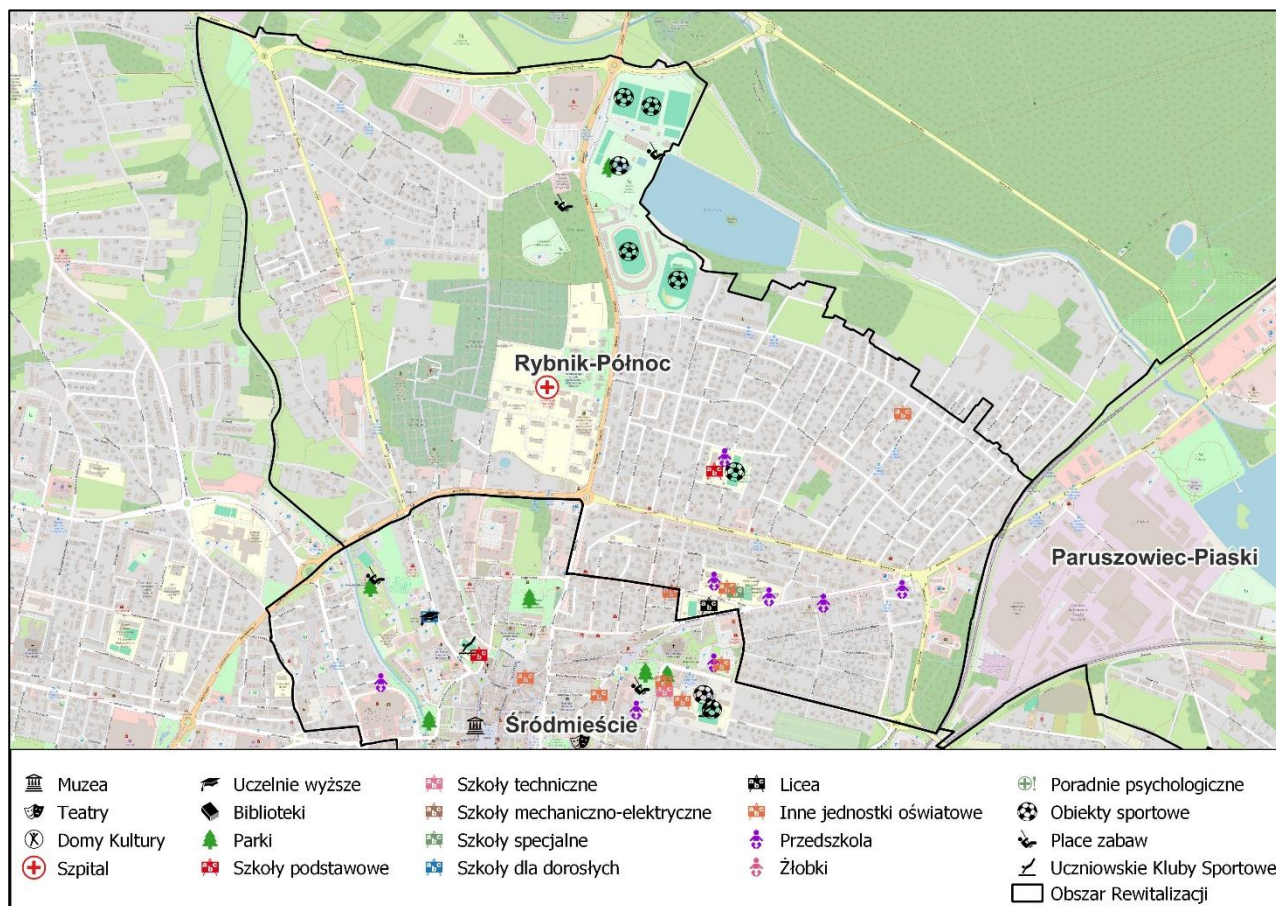
Mapa 6 ilustruje dostępność usług publicznych na podobszarze Rybnik-Północ. Niewątpliwie jest ona znacznie skromniejsza niż w Śródmieściu, co przynajmniej częściowo wynika z dominującego monofunkcyjnego charakteru zabudowy jednorodzinnej. Z drugiej strony ten deficyt łagodzony jest przez niewielką odległość dzielnicy od Śródmieścia. Poza tym jako istotne wyzwania o charakterze przestrzennym, potwierdzone w toku diagnozy przez respondentów ankiety sondażowej, należałoby wskazać:

- braki w wygodnych i sprawnych połączeniach pieszych i rowerowych na terenie niektórych części podobszaru (np. między rondami Wawok i Europejskim, niewielkich przepraw nad Nacyną), a także remonty ulic (m.in. ul. Kpt. L. Janiego, Olszowej, A. Fredry);
- ciągłą potrzebę usuwania barier architektonicznych (doskonalenia dostępności) dla osób ze szczególnymi potrzebami (postulat podnoszony również osobno przez środowisko osób z niepełnosprawnościami przy Stowarzyszeniu Oligos);
- współpracę z dyrekcją szpitala psychiatrycznego przy ul. Gliwickiej nad estetyzacją przestrzeni półpublicznej kompleksu szpitalnego (otwartej, choć ogrodzonej przestrzeni pod zarządem szpitala) i zachęcenia do korzystania z niej przez mieszkańców Rybnika;
- brak miejsca dedykowanego funkcji integracji sąsiedzkiej.

Przyszłe zagospodarowanie podobszaru Rybnik-Północ ustalone jest w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (Mapa 7) oraz w uchwalonych na jego podstawie planach miejscowych. Południowa jego część (na południe od ulicy Wyzwolenia) mieści się w granicach obowiązującego planu miejscowego

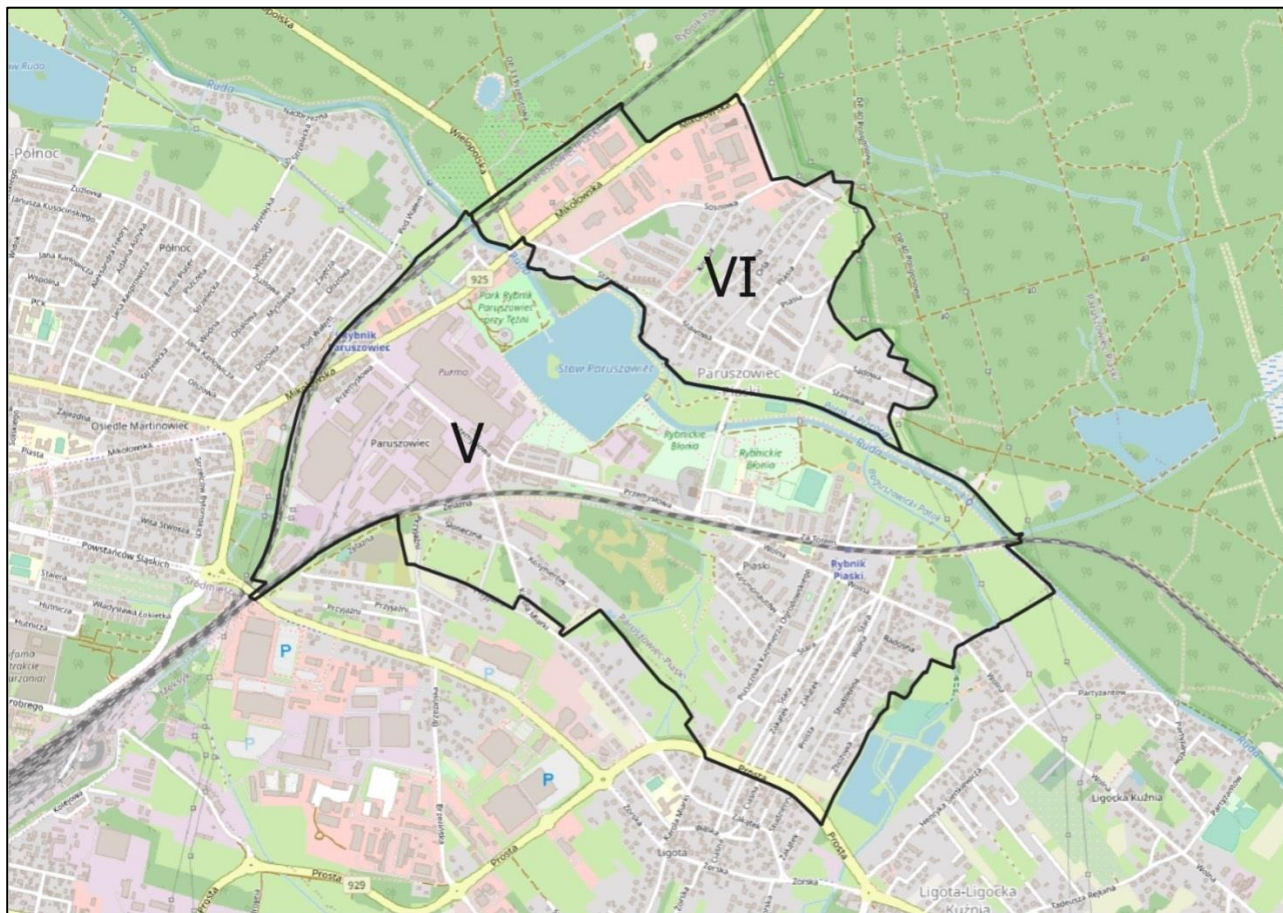
miasta Rybnika dla terenów Śródmieścia z 2009 roku, co wyraźnie pokazuje silne powiązania tej części dzielnicy ze Śródmieściem. Zdecydowana większość dzielnicy jest już w pełni zagospodarowana – głównie przez tereny zabudowy mieszkaniowej, a także usług publicznych (szpital) i zieleń urządzoną (Park Wiśniowiec), stąd też studium nie zakłada istotnych przekształceń na jej obszarze.

Mapa 6. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Rybnik-Północ. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika na podkładzie openstreetmap

Wg danych aktualnych na III kwartał 2023 roku, w dzielnicy Paruszowiec-Piaski (Mapa 8.) zameldowanych było 4,2 tys. osób, co jest liczbą o ok. 0,5 tys. niższą niż w 2015 roku. Około 1/4 zameldowanych mieszkańców stanowią osoby w wieku 60+. W porównaniu do pozostałych dzielnic rewitalizacji udział starszej młodzieży (w wieku 16-24 lata) w populacji jest tu najwyższy (9,2% wobec 7,3% w Śródmieściu). Mniej więcej 1/3 populacji dzielnicy zameldowana jest na tzw. osiedlu Zastaw, zaś pozostała część przede wszystkim na tzw. osiedlu Piaski i mniej licznie na tzw. osiedlu Paruszowiec.

Mapa 8. Paruszowiec-Piaski - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony IV i V). Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Delimitacyjnej [...], marzec 2023 na podkładzie openstreetmap

Teren podobszaru rewitalizacji w dzielnicy Paruszowiec-Piaski obejmuje granicami całą jej część mieszkalną z wyłączeniem terenów leśnych Parku Krajobrazowego „Cysterskich Kompozycji Krajobrazowych Rud Wielkich”. Złożyły się na niego dwa rejony (jednostki wyodrębnione na potrzeby delimitacji):

- IV, czyli tzw. osiedle Zastaw rozciągające się od ul. Stawowej do granic Parku Krajobrazowego;
- V, czyli osiedla na południe od rzeki Rudy (tzw. Paruszowiec i Piaski).

Na krajobraz przestrzenny podobszaru Paruszowiec-Piaski składają się m.in. następujące elementy:

- Wymieniony wyżej zwarty rejon IV, ograniczony od północnego zachodu ul. Mikołowską, od północy i wschodu granicą Parku Krajobrazowego oraz od południa rzeką Rudą i Stawem Paruszowiec. Najbliższe sąsiedztwo ul. Mikołowskiej to rozległe tereny przeznaczenia gospodarczego (małe i średnie przedsiębiorstwa

handlowe, przemysłowe i logistyczne). Pozostałą część rejonu zajmuje os. Zastaw (z dominującą zabudową jednorodzinną);

- Południowa część dzielnicy (wyodrębniona jako rejon V), od zachodu ograniczona ul. Mikołowską i linią kolejową nr 140 (z/w kierunku Katowic), od północy Stawem Paruszowiec i rzeką Rudą, od wschodu stawami i terenami zieleni wzdłuż Potoku Boguszowickiego i od południa ul. Przyjaźni, ul. Prosta oraz ul. Żorską. Teren ten jest przecięty na wskroś linią kolejową nr 148 (z/w kierunku Żor). Inna umowna granica – ul. Groborza, błonia i tereny zieleni na południe od linii kolejowej nr 148 - dzielą tę część na zachodnią (os. Paruszowiec) i wschodnią (os. Piaski).

Na północną część rejonu V składają się trzy elementy zagospodarowania: (1) na zachodzie rozległa strefa przemysłowa zlokalizowana w zbiegu linii kolejowych, (2) tereny zieleni i rekreacyjne (tzw. Błonia) wzdłuż rzeki Ruda oraz (3) osiedla mieszkaniowe wzdłuż linii kolejowej oraz ulic Przemysłowej (os. Paruszowiec) i Za Torem (os. Piaski). Przy ul. Przemysłowej zlokalizowana jest zabudowa komunalna (patronacka zabudowa wielorodzinna w typie familoków) wymagająca remontów. Przy ul. Za Torem lokalizuje się infrastruktura społeczna (lokalna filia Biblioteki Miejskiej, przedszkole, świetlica środowiskowa, boisko itd.) oraz osiedle zabudowy wielorodzinnej (bloki);

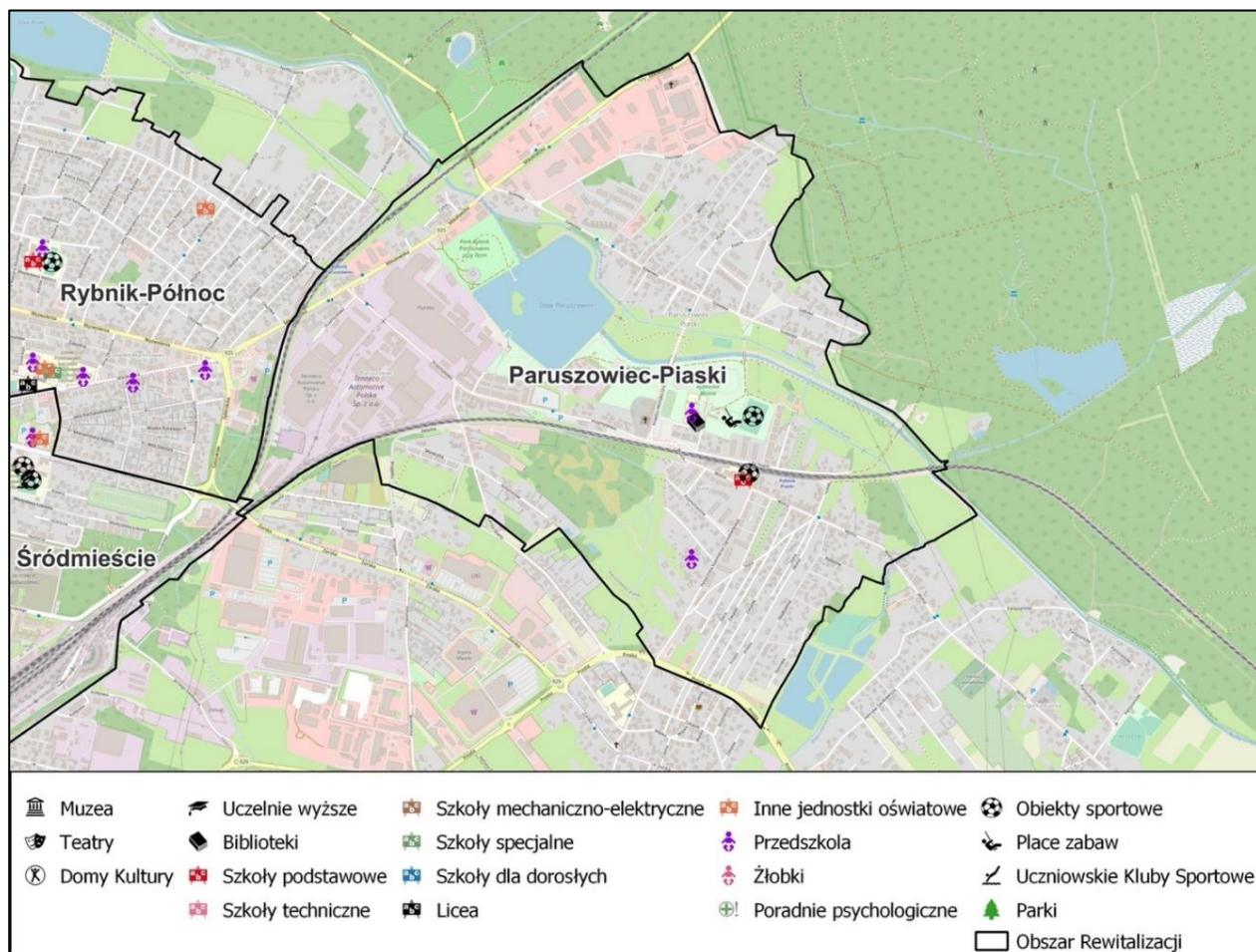
Na południową część rejonu V składa się od zachodu: (1) zabudowa mieszkalna os. Paruszowiec (odnowione familoki przy ul. Słonecznej i zabudowa jednorodzinna przy ul. Kosynierów) oraz usługowa (przy przejeździe kolejowym); (2) tereny zielone oddzielające osiedla; (3) osiedle Piaski z zabudową wielorodzinną wzdłuż ul. Wolnej i Ogrodowskiego (blokami i odnowionymi familokami), jednorodzinną w pozostałej jego części oraz szkołą podstawową i infrastrukturą towarzyszącą (handlowo-usługową).

Mapa 9 ilustruje dostępność do usług publicznych na podobszarze Paruszowiec-Piaski. Rozmieszczenie usług publicznych – jak również punktów koncentracji handlu i usług – na terenie podobszaru jest nie tylko skromniejsze niż w Śródmieściu, ale dodatkowo silnie nierównomierne w skali dzielnicy i stanowi jeden z najistotniejszych problemów podobszaru. Jako inne wyzwania o charakterze przestrzennym należałoby wskazać:

- degradację zabytkowych zespołów dawnych osiedli patronackich oraz przestrzeni publicznych i półpublicznych w ich ramach oraz brak na dziś skutecznych rozwiązań efektywnego wykorzystania potencjału tych zespołów,

- braki w wygodnych i sprawnych połączeniach pieszych i rowerowych na terenie podobszaru, modernizację niektórych odcinków drogowych (m.in. ul. Stawowej, Groborza), a także potrzebę doskonalenia sprawnego i bezpiecznego dostępu do przystanków komunikacji publicznej,
- podnoszenie jakości zagospodarowania przestrzeni zielonych – Błoni czy parku u zbiegu ul. Wolnej i Ogrodowskiego,
- ciągłą potrzebę usuwania barier architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- istnienie znacznej wielkości terenów i kompleksów przemysłowych wykluczonych z tkanki miejskiej.

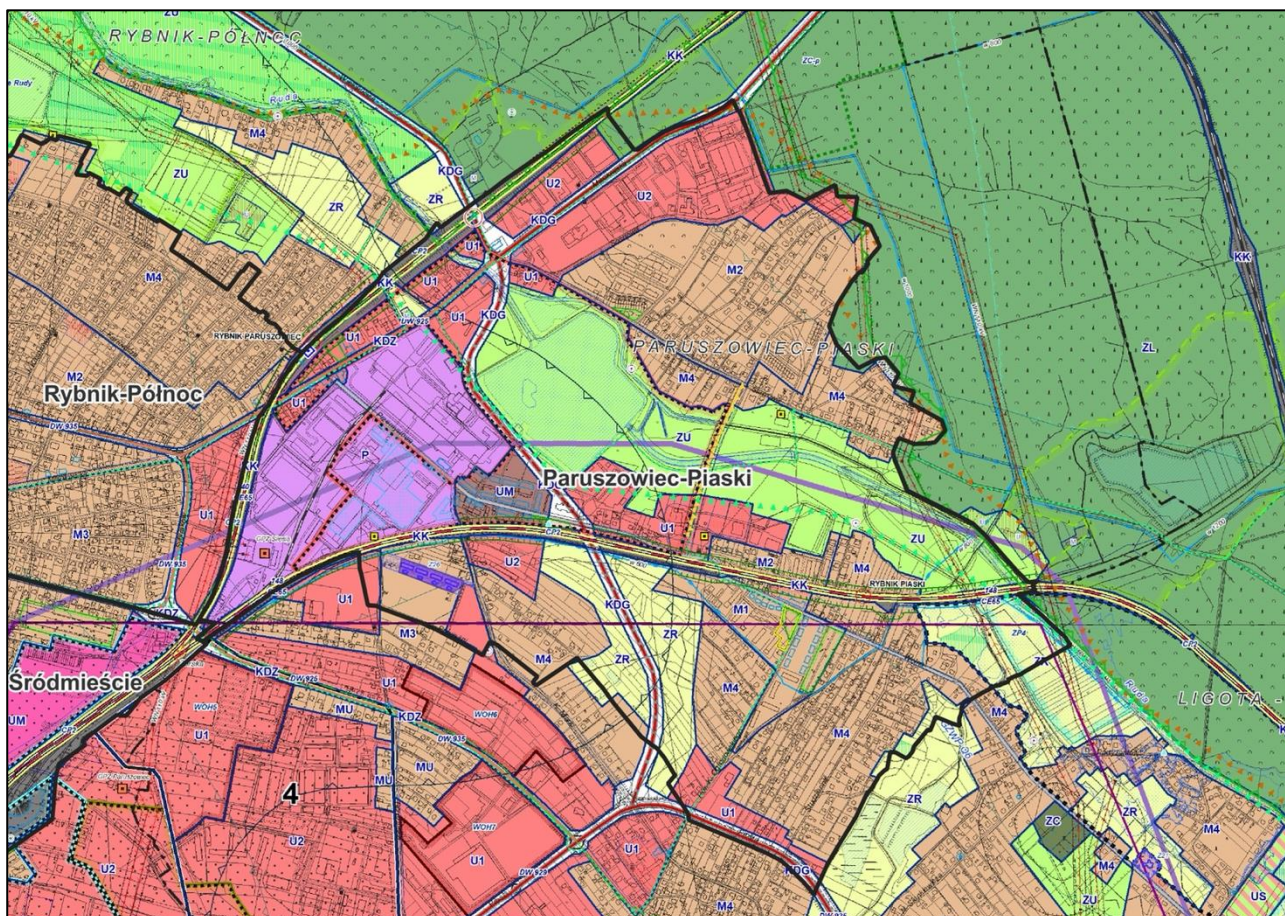
Mapa 9. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Paruszowiec-Piaski. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika na podkładzie openstreetmap

Wizja docelowego zagospodarowania dzielnicy wynikająca ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego (Mapa 10) oraz uchwalonych na jego podstawie planach miejscowych odznacza się zachowawczym podejściem i opiera się na

utrzymaniu dotychczasowych funkcji i podziale dzielnicy na 3 części – obszary produkcyjne, zieleń urządzoną oraz tereny zabudowy mieszkaniowej. Na tych ostatnich dopuszcza się pewne zmiany, poprzez uzupełnianie luk w zabudowie oraz przebudowy i rozbudowy istniejących obiektów. Na podobszarze znajdziemy również obszary rozwoju jakościowego, wymagające zmian jakościowych zagospodarowania, podnoszących standard i jakość życia mieszkańców, a w części także zmian funkcjonalnych i przestrzennych, w tym także pod względem urbanistycznym i społecznym. Dotyczy to rejonu położonego pomiędzy liniami kolejowymi nr 140 i 148, ul. ks. H. Groborza, rzeką Rudą i ul. Wielopolską.

Mapa 10. Paruszowiec-Piaski – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

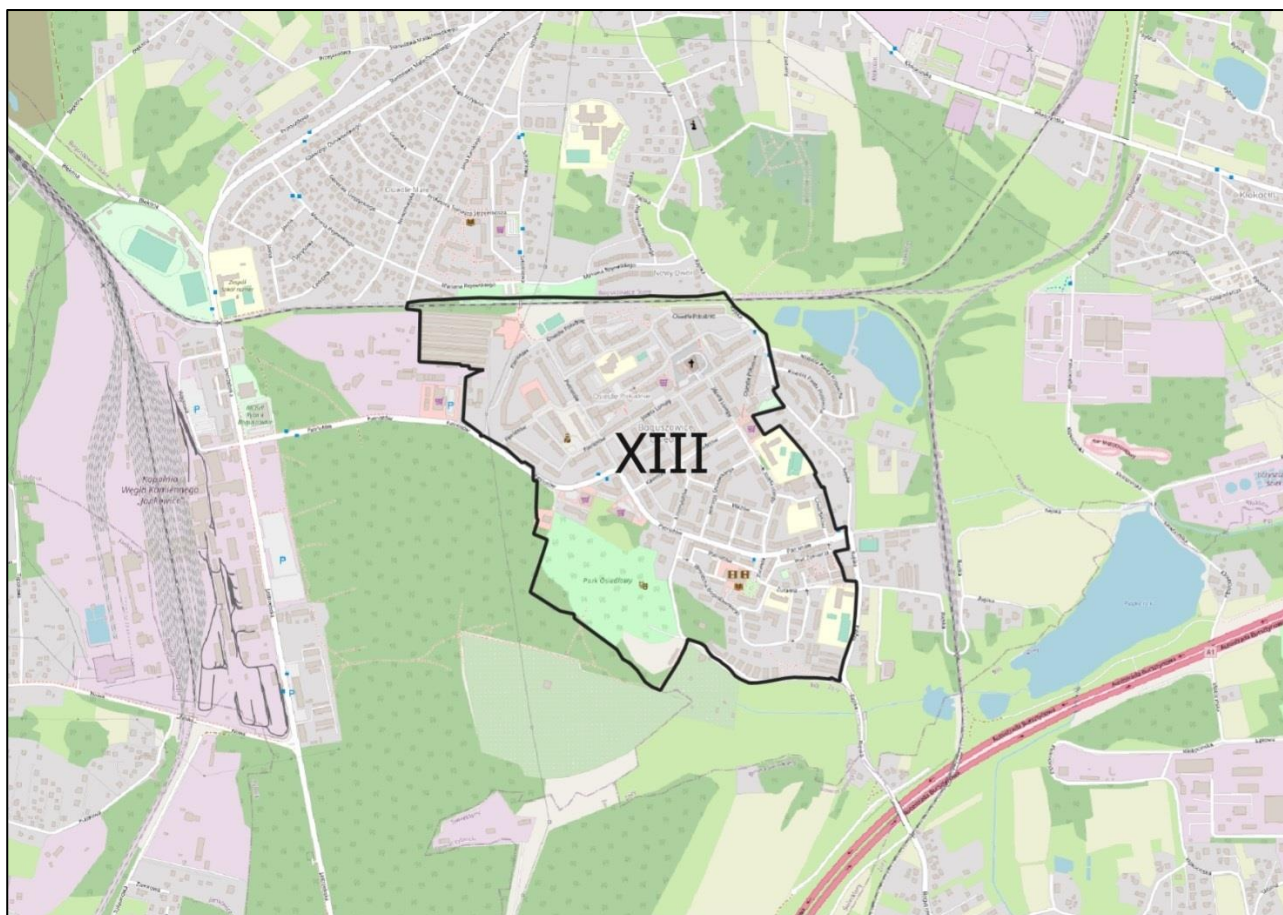

Boguszowice Osiedle

Wg danych aktualnych na III kwartał 2023 roku, w dzielnicy Boguszowice Osiedle (Mapa 11) zameldowanych było 9,5 tys. osób, co jest liczbą prawie o 1,5 tys. niższą niż w 2015 roku. 1/4 zameldowanych mieszkańców stanowią osoby w wieku 60+. W porównaniu do pozostałych dzielnic rewitalizacji zameldowanych jest tutaj najwięcej dzieci do lat 15

(16,8% względem 11,1% w Śródmieściu) oraz młodych dorosłych (w wieku 25-34, 14% populacji dzielnicy). Statystyki z Boguszowice Osiedla wykazują relatywnie mniejszą liczbę zameldowanych w wieku 45-59 lat (18% względem 21% w Śródmieściu).

Mapa 11. Boguszowice Osiedle - podobszar rewitalizacji (rejon XIII) . Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Delimitacyjnej [...], marzec 2023 na podkładzie openstreetmap

Teren podobszaru rewitalizacji w dzielnicy Boguszowice Osiedle obejmuje niemal całą jej część mieszkalną, w tym tzw. osiedle górne i dolne, a także teren osiedlowego parku. Granice podobszaru wyznaczają: od zachodu tereny leśne (na całej linii) i od północnego zachodu magazynowe; od północy towarowy tor kolejowy (biegnący do/z KWK Jankowice); od wschodu ul. Rajska i zabudowa jednorodzinna; zaś od południa tereny ogródków działkowych i pozostałe tereny zieleni.

Na krajobraz przestrzenny podobszaru składają się m.in. następujące elementy:

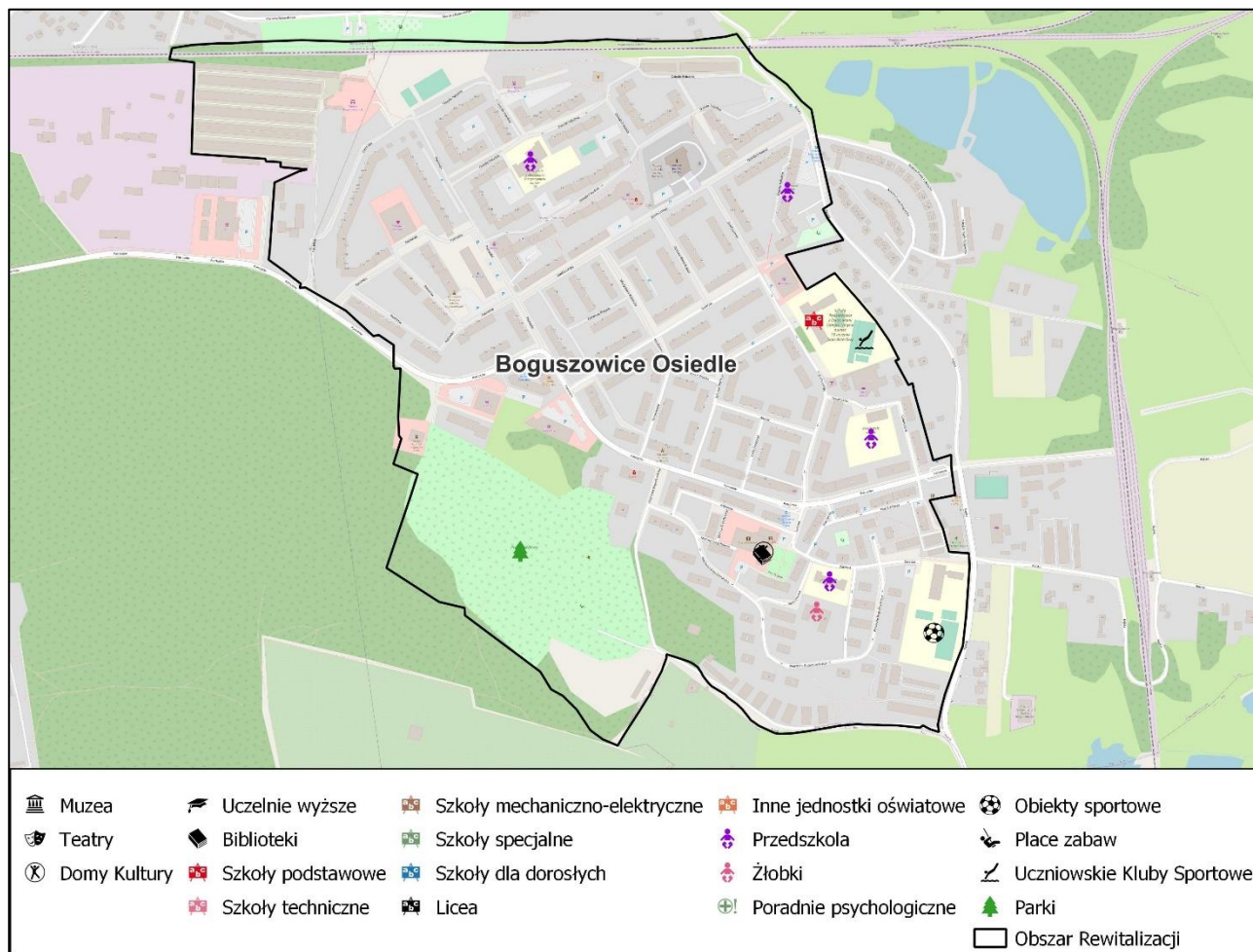
- Powojenna zabudowa wielorodzinna 4-piętrowa (tzw. górne osiedle) i 2-3 piętrowa (tzw. dolne osiedle), której granica przebiega w okolicy linii ul. Kadetów. Charakterystycznym elementem osiedli są relatywnie rozległe podwórka;

- Rozbudowana infrastruktura społeczna (Dom Kultury, Komisariat Policji, żłobek, przedszkole, szkoła z oddziałami integracyjnymi; zaraz za zachodnią granicą podobszaru znajduje się kryta pływalnia MOSiR i in.) oraz handlowo-usługowa;
- Osiedlowy park graniczący z terenami leśnymi;
- Przestrzeń garaży i targowiska w północno-zachodniej części podobszaru.

Mapa 12 ilustruje dostępność do usług publicznych na podobszarze Boguszowice Osiedle. Jako, że rozbudowa dzielnicy prowadzona była w sposób planowy, jej wyposażenie w usługi publiczne wydaje się lepsze niż innych podobszarów rewitalizacji i nie stanowi pierwszoplanowego problemu. Jako istotne zagadnienia o charakterze przestrzennym, które należałoby wskazać jako problemowe, wymienić trzeba:

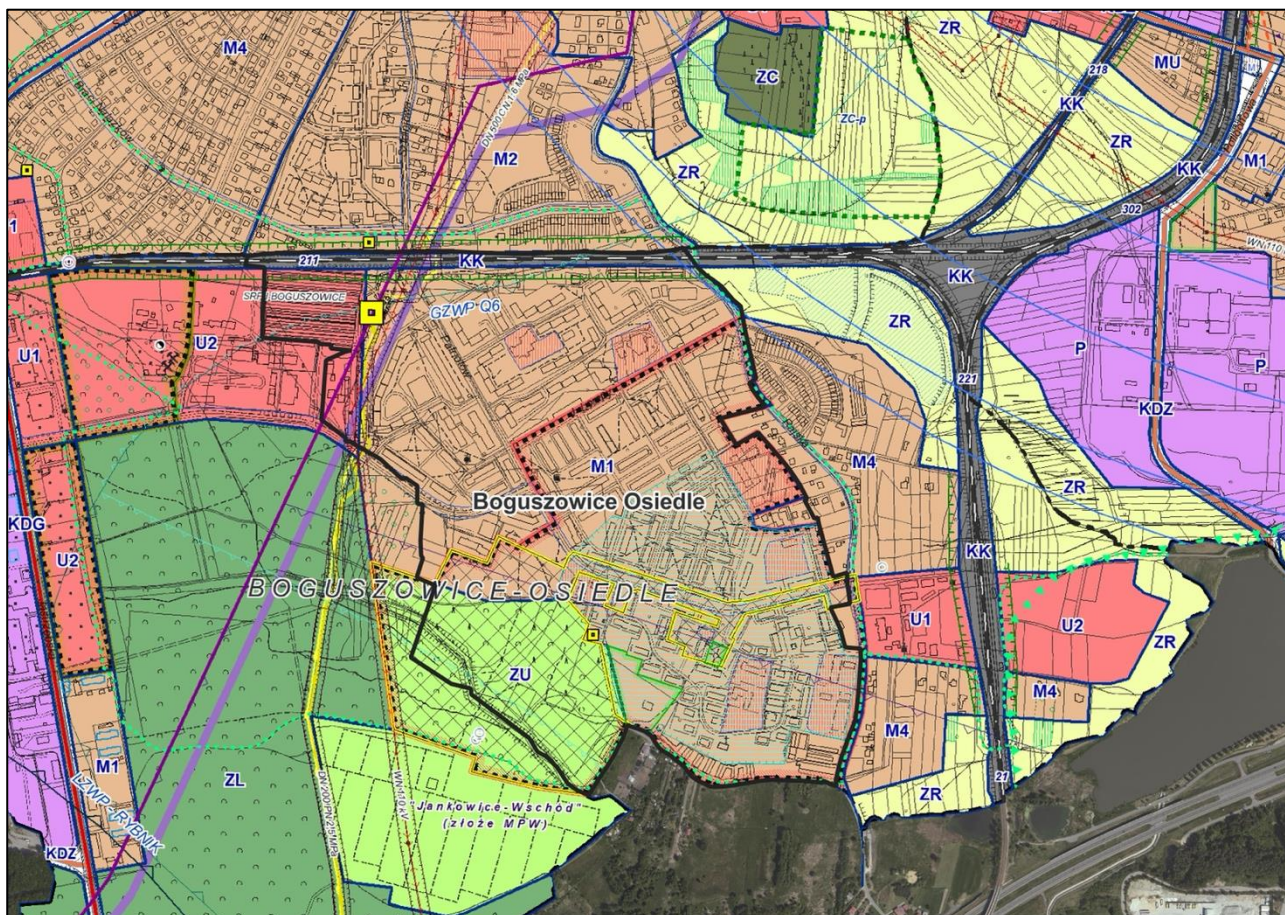
- przywrócenie świetności osiedlowego parku;
- wykorzystanie potencjału przestrzeni podwórkowych między blokami, w tym przywoływane wielokrotnie przez mieszkańców uporządkowanie zaniedbanej zabudowy śmietnikowej;
- ciągłą potrzebę usuwania barier architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami;
- uzupełnienie infrastruktury „sąsiedzkiej”, tzn. placów zabaw, ławek wzdłuż ciągów pieszych.

Mapa 12. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Boguszowice Osiedle. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika na podkładzie openstreetmap

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Rybnika oraz obowiązujące plany miejscowe dla obszaru dzielnicy Boguszowice Osiedle (Mapa 13) zakładają zachowanie dotychczasowego sposobu zagospodarowania – praktycznie cały podobszar ma zachować funkcje zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Fragment podobszaru został sklasyfikowany jako obszar rozwoju jakościowego, wymagający rehabilitacji - dotyczy to części zabudowy na południe od ul. J. Lompy wraz z parkiem osiedlowym przy ul. W. Bogusławskiego i na południe od ul. Patriotów.

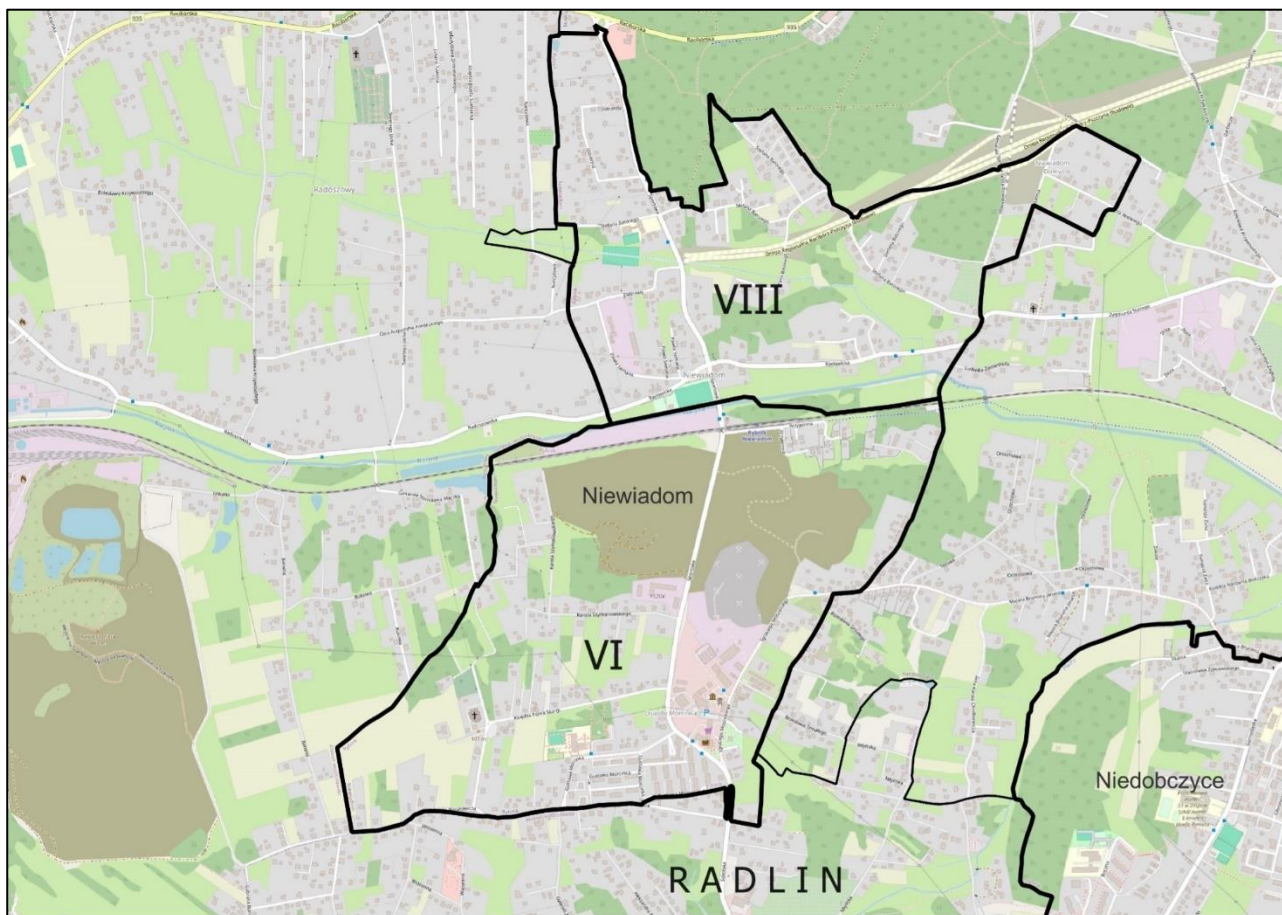
Mapa 13. Boguszowice Osiedle – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

Niewiadom

Wg danych aktualnych na III kwartał 2023 roku, w dzielnicy Niewiadom (Mapa 14) zameldowanych było 4,5 tys. osób, co jest liczbą niewiele mniejszą (-0,2 tys.) od wyniku z 2015 roku. Struktura wiekowa dzielnicy nie różni się od pozostałych, niecentralnych dzielnic rewitalizacji. Zwraca uwagę relatywnie mniejszy odsetek młodych kobiet (w wieku 16-34) niż w pozostałych dzielnicach (45% vs 50%). niespełna połowa zameldowanych w dzielnicy mieszka na terenie tzw. Niewiadomia Górnego, zaś ok. 1/4 w pozostałej części podobszaru rewitalizacji w Niewiadomiu.

Mapa 14. Niewiadom - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony VI i VIII). Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Delimitacyjnej [...], marzec 2023 na podkładzie openstreetmap

Teren podobszaru rewitalizacji w dzielnicy Niewiadom obejmuje jej centralną i południową część, której północną granicę wyznaczają tereny leśne i ul. Raciborska. Złożyły się na niego dwa rejony (jednostki wyodrębnione na potrzeby delimitacji):

- VI, czyli tzw. Niewiadom Górny i os. Morcinka, na południe od rzeki Nacyny, linii kolejowej nr 173 i terenów dawnej kopalni KWK Ignacy;
- VIII, czyli tzw. Niewiadom Dolny, na północ od rzeki Nacyny, linii kolejowej nr 173 i terenów dawnej kopalni KWK Ignacy;

Na krajobraz przestrzenny podobszaru składają się m.in. następujące elementy:

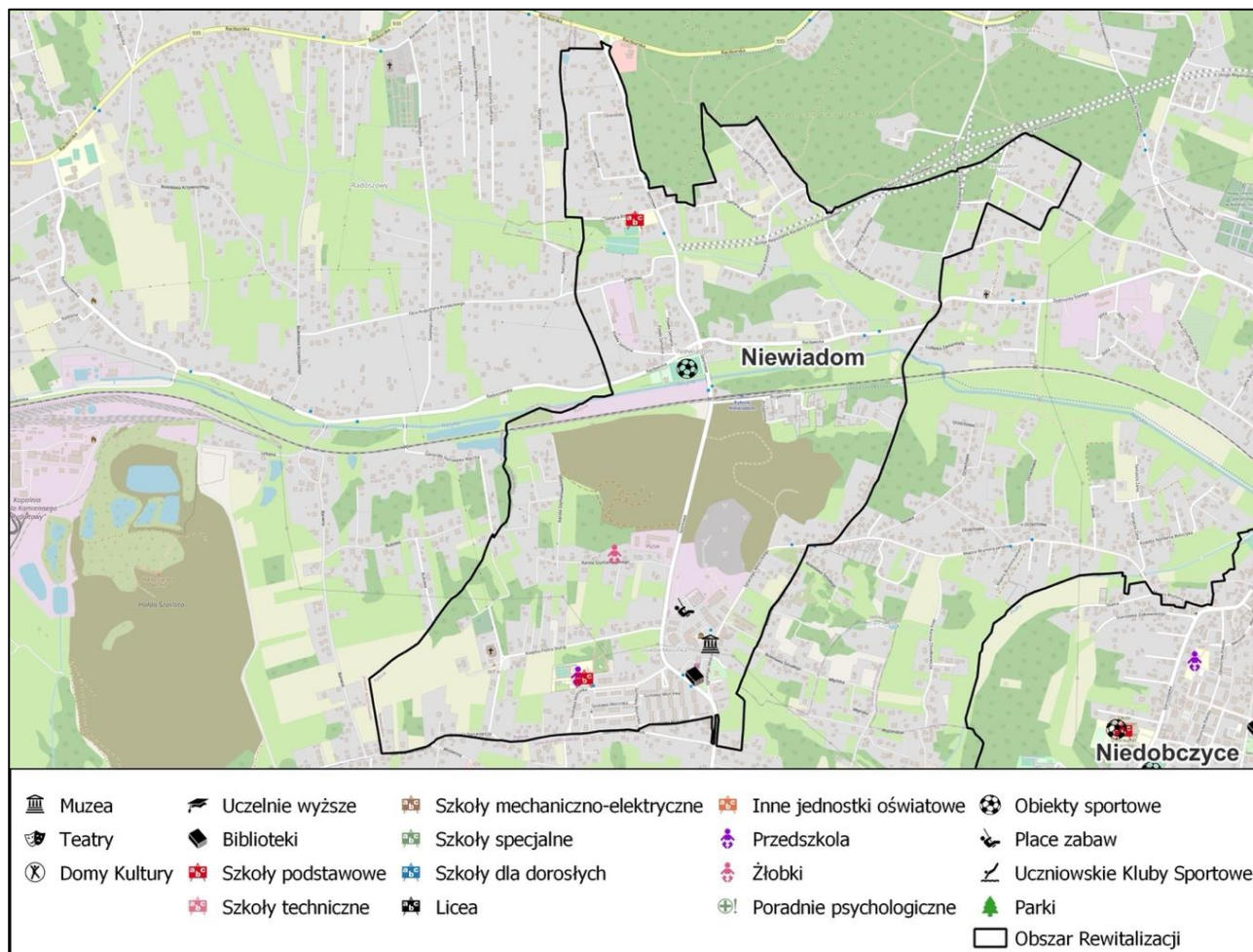
- Ulica Sportowa, stanowiąca drogową oś podobszaru, biegnąca od ul. Raciborskiej (DW nr 935) na północy i stanowiąca drogę wylotową do Rydułtów na południu;
- Wyremontowana, społeczno-kulturalna przestrzeń Kopalni Ignacy w południowej części podobszaru, w sąsiedztwie os. Morcinka;

- W Niewiadomiu Dolnym: ulicowa zabudowa jednorodzinna, poprzedzielana terenami zieleni i gruntami rolnymi, a także kilka zakładów i przedsiębiorstw u przecięcia ul. Sportowej z linią kolejową;
- W Niewiadomiu Górnym: wspomniana przestrzeń Kopalni; tereny po kopalni KWK Ignacy po obu stronach ul. Sportowej; zabudowa jednorodzinna przy drogach odchodzących prostopadle od ul. Sportowej i ul. Ignacego Mościckiego, które zbiegając się na południu podobszaru w sąsiedztwie zabudowy wielorodzinnej (bloków) os. Morcinka.

Jako wyjątkowy przykład pozytywnego zjawiska przestrzennego związanego z lokalnym dziedzictwem kulturowym wskazać należy adaptację do nowych funkcji (m. in. muzealnych i kulturalnych) oraz udostępnienie dla społeczeństwa zespołu Zabytkowej Kopalni Ignacy, uratowanej dzięki inicjatywie mieszkańców i ich aktywności na tym polu. Realizacja tego przedsięwzięcia została zapoczątkowana już kilkanaście lat temu, ale zasadnicza część zmian dokonała się w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2020 roku.

Na podobszarze rewitalizacji Niewiadom infrastruktura społeczna rozlokowana jest w przeważającej mierze w południowej części podobszaru, przy czym dobrą dostępność do niej zapewnia ul. Sportowa. Ilustruje to Mapa 15.

Mapa 15. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Niewiadom. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika na podkładzie openstreetmap

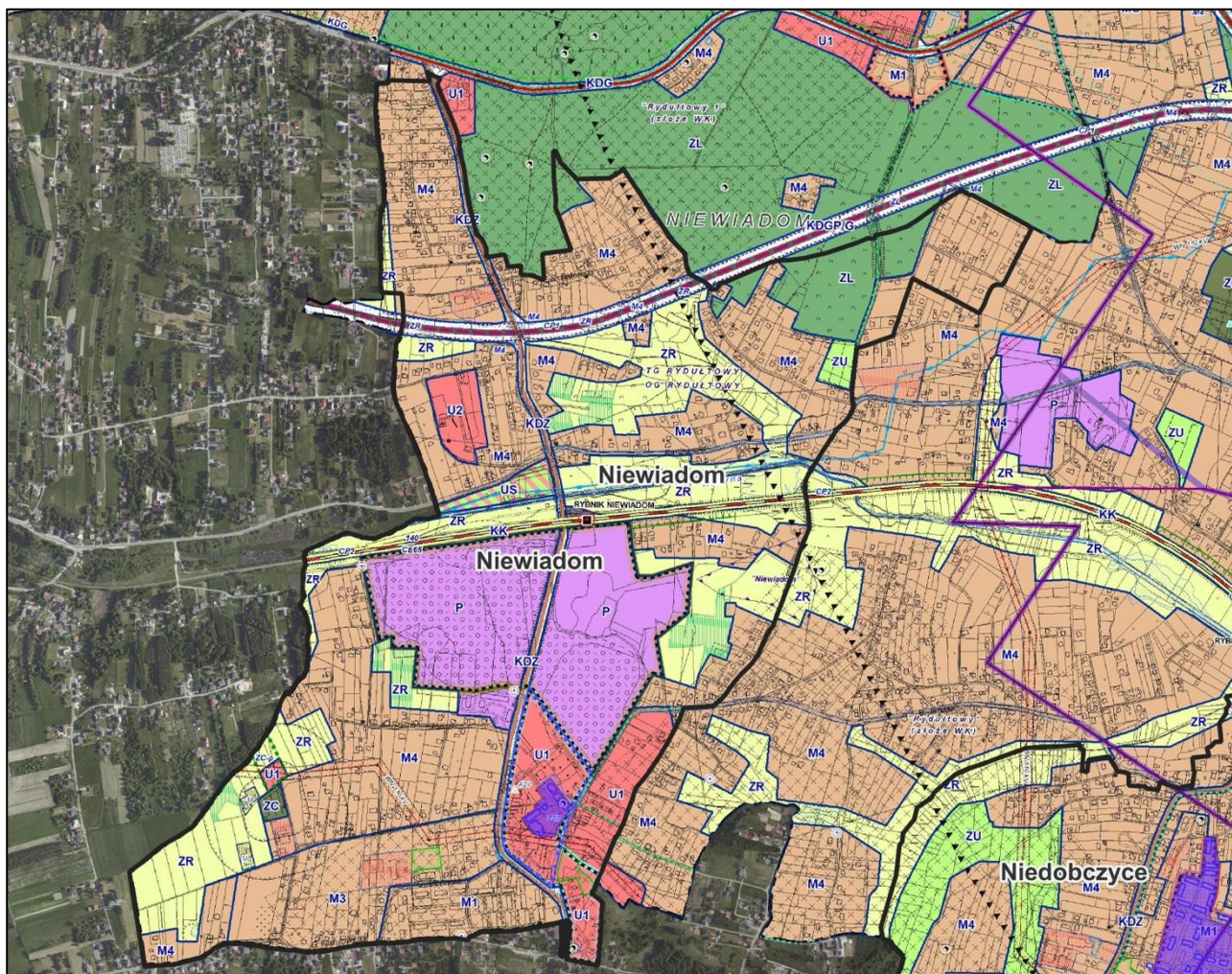
Jako istotne problemy podobszaru o charakterze przestrzennym wymienić trzeba:

- degradację przestrzeni publicznej w sąsiedztwie Zabytkowej Kopalni Ignacy silnie kontrastującą z jej nowym zagospodarowaniem;
- centralna lokalizacja i zaniedbany stan schroniska dla bezdomnych „Dom Nadziei”;
- braki w komfortowych połączeniach pieszych i rowerowych na terenie podobszaru (m.in. wzdłuż ul. Sportowej i Raclawickiej, łącznika ze ścieżką pieszo-rowerową wzdłuż Nacyny) oraz potrzeba podniesienia poziomu bezpieczeństwa drogowego;
- ciągłą potrzebę usuwania barier architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami;

- rekultywacja terenów przemysłowych oraz urządzenie terenów zielonych lub podniesienie poziomu ich zagospodarowania (np. przy ul. I. Mościckiego, między ul. G. Morcinka i Ks. P. Skargi).

Planowane kształtowanie przestrzeni w dzielnicy Niewiadom opiera się o Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Rybnika (Mapa 16) i oparte na nim plany miejscowe. Studium zakłada utrzymanie dotychczasowego dominującego typu zagospodarowania - zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, obszarów produkcji oraz usług, a także sporych terenów rolniczych. Z drugiej strony bardzo ważnym czynnikiem, który wpłynie na zagospodarowanie przestrzenne, będzie budowany odcinek Drogi Regionalnej Racibórz-Pszczyna, który istotnie poprawi dostępność terenów położonych w dzielnicy. Stąd też zaplanowano w Niewiadomiu obszar rozwoju jakościowego wymagającego przekształceń. Obszar ten swym zasięgiem obejmuje część dawnej KWK Ignacy (ul. Sportowa – I. Mościckiego) nieobjętą wpisem do rejestru zabytków oraz tereny przemysłowe, zrekwetywowane lub wymagające rekultywacji w rejonie ul. Sportowej i Karola Szymanowskiego.

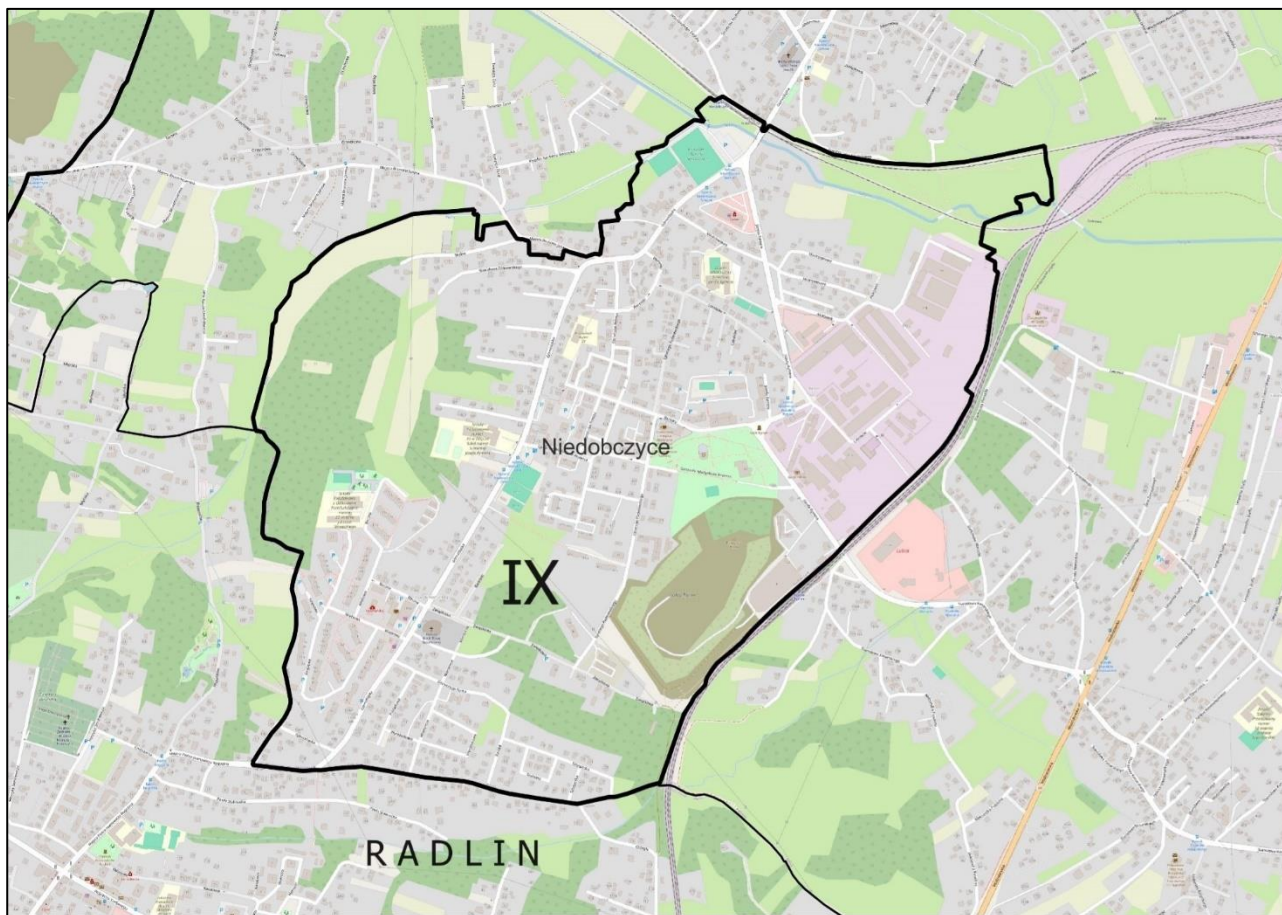
Mapa 16. Niewiadom – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

Niedobczyce

Wg danych aktualnych na III kwartał 2023 roku, w dzielnicy Niedobczyce zameldowanych było 11,3 tys. osób, co jest liczbą o 1,2 tys. mniejszą niż w 2015 roku. Struktura wiekowa dzielnicy nie różni się od pozostałych dzielnic objętych rewitalizacją zlokalizowanych poza ścisłym centrum miasta (ok. 25% zameldowanych stanowią osoby do 24 roku życia; ok. 26% to osoby w wieku 60+). Na terenie podobszaru rewitalizacji w Niedobczycach (Mapa 17) zameldowanych jest ok. 46% mieszkańców dzielnicy.

Mapa 17. Niedobczyce - podobszar rewitalizacji (rejon IX). Źródło: opracowanie własne na podstawie *Diagnozy Delimitacyjnej* [...], marzec 2023 na podkładzie openstreetmap

Teren podobszaru rewitalizacji w dzielnicy Niedobczyce obejmuje jej część na południe od linii kolejowej nr 173 i rzeki Nacyny oraz na wschód od terenów zieleni doliny cieku Pludry.

Na krajobraz przestrzenny podobszaru składają się m.in. następujące elementy:

- O ile rozgraniczenie przestrzenne z pozostałymi częściami Niedobczyc jest widoczne, zabudowa w jej południowej części płynnie miesza się z zabudową sąsiedniej gminy Radlin;
- Tereny mieszkaniowe biegnące z północy w kierunku Radlina. Wyróżniają się tu cztery główne grupy zabudowy: (1) jedno- i dwurodzinna na północy, między ul. Górnośląską a ul. Józefa Rymera i w ich bliskim otoczeniu; (2) w centralnym miejscu podobszaru os. Rymer z zabudową wielorodzinną (dominującą zabudową wielorodzinną, w tym familokami); (3) dalej na południu tzw. osiedle Wrębowa z zabudową wielorodzinną (blokami) po zachodniej stronie ul. Górnośląskiej; (4) enklawa domów wielorodzinnych u zbiegu ul. Paderewskiego i Związkowej oraz

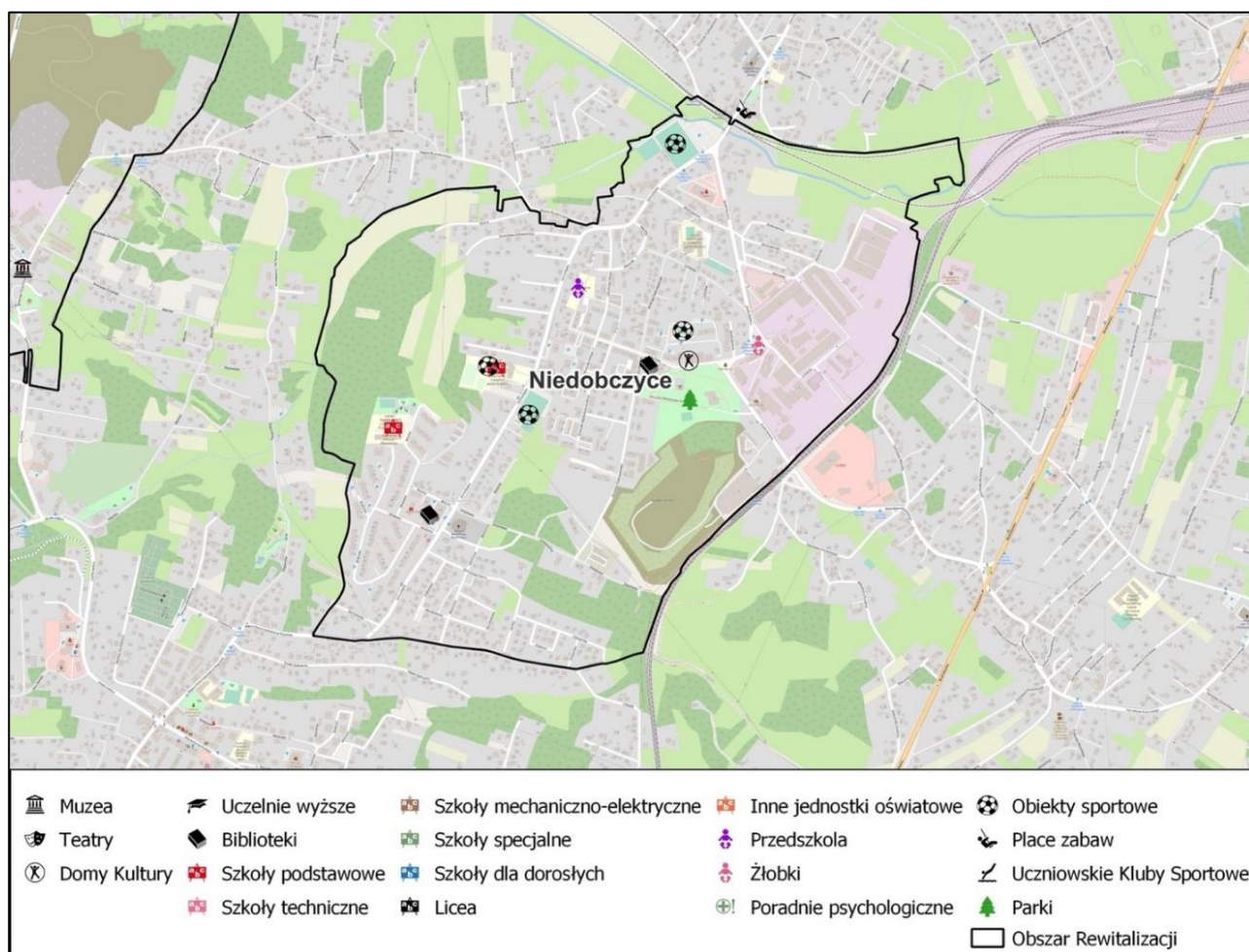
osiedle domów jednorodzinnych na południu podobszaru, które zlewa się z zabudową jednorodzinną Radlina;

- Centrum infrastruktury społecznej na os. Rymer, w sąsiedztwie Parku Czempieła (m.in. Dom Kultury, filia Biblioteki, Centrum Aktywności Lokalnej przy ul. Barbary, spółdzielnia socjalna „Z Ikrą”, Warsztat Terapii Zajęciowej; budynek OPS);
- Rozległe tereny zieleni wzdłuż linii wysokiego napięcia biegnące od zachodu – przerwane przez ul. Górnośląską i jej zabudowę, w tym tereny Szkoły Podstawowej nr 33 – po wschód i południe dzielnicy (Park Czempieła, hałda Rymer oraz tereny zieleni wokół ul. Związkowej);
- Obszar aktywności gospodarczej (średniej i dużej wielkości zakłady przemysłowe) na terenach dawnej KWK Rymer i Rybnickich Zakładów Naprawczych.

Obsługę podobszaru rewitalizacji Niedobczyce zapewnia infrastruktura społeczna rozlokowana na jego terenie, a także częściowo poza nim. Ilustruje to Mapa 18. Jako istotne problemy i wyzwania o charakterze przestrzennym należałoby wskazać:

- niezadowalający stan zabytkowego zespołu osiedla Rymer oraz przestrzeni publicznych i półpublicznych (np. podwórek) na jego terenie,
- przeprowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami os. Rymer nt. przyszłości Parku Czempieła, przy równoczesnej finalizacji remontu muszli koncertowej,
- braki w komfortowych i bezpiecznych połączeniach pieszych pozbawionych barier architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, a także rozwój połączeń rowerowych wewnątrz dzielnicy oraz łączących się z trasą wzdłuż Nacyny w kierunku Śródmieścia;
- potrzebę doskonalenia sprawnego i bezpiecznego dostępu do przystanków komunikacji publicznej, a także usprawnienie połączeń autobusowych w godzinach szczytu,
- rekultywacja i zagospodarowanie terenów pogórnich i poprzemysłowych (m.in. hałdy „Rymer”).

Mapa 18. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Niedobczyce. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika na podkładzie openstreetmap

Docelowa organizacja przestrzeni na obszarze Niedobczyce wskazana w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Rybnika (Mapa 19) i przełożona na plany miejscowe, utrzymuje podział na 3 części dzielnicy o różnej funkcji - obszar zabudowy mieszkaniowej (największy), teren zieleni urządzonej oraz teren produkcyjny. Studium nie przewiduje większych przekształceń tych terenów, z wyjątkiem rejonu ul. gen. W. Andersa, Barbary, I. Paderewskiego i Obrońców Pokoju wraz z parkiem dzielnicowym i terenami po kopalni Rymer, który został sklasyfikowany jako obszar rozwoju jakościowego, wymagający rehabilitacji. Ponadto w Studium wskazano tereny zdegradowane w wyniku działalności górniczej, wymagające rekultywacji, w tym poprzez deponowanie odpadów wydobywczych na zasadzie rekultywacji terenów niekorzystnie przekształconych. Na terenie Niedobczyc dotyczy to stożków Rymera.

4,4 i 5,1) zjawisko problemowe okazuje się nie tak wyraźnie jak np. w Niewiadomiu. W najmniejszej skali zagęszczenie beneficjentów pomocy społecznej występuje w Rybniku-Północ (ok. 2 na 100 zameldowanych). Warto uzupełnić, iż porównując między sobą dwa rejony dzielnicy Śródmieście (Starówkę oraz część północną, graniczącą z zielnicą Rybnik-Północ), stwierdzamy, iż co najmniej dwa razy więcej świadczeniobiorców pomocy społecznej zamieszkuje tereny sąsiadujące z dzielnicą Rybnik-Północ.

Geografię ubóstwa w Rybniku dopełnia zestawienie najmów socjalnych, czyli najmu komunalnego na czas określony i o relatywnie niskim czynszu, który w praktyce przypada często biedniejszym gospodarstwom domowym. W przypadku podobszarów rewitalizacji, od lat obserwuje się koncentrację najmów socjalnych w dzielnicach: Paruszowiec-Piaski (ulice Przemysłowa, Ogrodowskiego, Słoneczna), Boguszowice Osiedle (różne lokalizacje) oraz Niedobczyce (okolice ul. Paderewskiego) i w relatywnie niewielkim stopniu Niewiadom (os. Morcinka). Przyczyny tego stanu rzeczy są klarowne: to w tych częściach miasta ZGM dysponuje największą liczbą mieszkań komunalnych. Mieszkania będące przedmiotem najmu socjalnego są często lokalami o niezadowalającym stanie technicznym, choć ten stan z biegiem lat i kolejnych inwestycji konsekwentnie się poprawia. Największym skupiskiem mieszkań w złym stanie technicznym pozostaje podobszar Paruszowca-Piaski (głównie ul. Przemysłowa). Natomiast największą koncentrację gospodarstw domowych pobierających dodatek mieszkaniowy obserwuje się w Niedobczycach (3,1 na 100 zameldowanych), w Boguszowicach Osiedlu (2,5) i Niewiadomiu (2,3).

Tabela 2. Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej oraz przyznanych dodatków mieszkaniowych w poszczególnych podobszarach rewitalizacji, w tym w przeliczeniu na 100 osób zameldowanych w podobszarze (źródło: OPS Rybnik; dane na koniec 2022 roku)

Podobszar	Świadczeniobiorcy	Świadczeniobiorcy na 100 zameldowanych	Dodatki mieszkaniowe	Dodatki mieszkaniowe na 100 zameldowanych
Śródmieście	270	4,4	83	1,4
Rybnik-Północ	128	2,1	52	0,8

Paruszowiec- Piaski	305	7,4	81	2,0
Niewiadom	203	6,7	71	2,3
Niedobczyce	267	5,1	161	3,1
Boguszowice Osiedle	443	5,0	218	2,5

Przy monitorowaniu danych z ostatnich lat dotyczących najmu socjalnego, dodatków mieszkaniowych czy zadłużenia lokali komunalnych, należy brać pod uwagę rotację mieszkańców (np. eksmisje, przeprowadzenie do innej lokalizacji w związku z remontem budynku, czy opuszczenie lokalu w wyniku popadnięcia w konflikt z prawem). Liczba świadczeń czy kwoty zadłużenia wykazywane dla podobszarów są przypisane lokatorom i „podążają” za nimi wraz ze zmianą ich miejsca zamieszkania (wyjątkiem są tu dodatki mieszkaniowe, przypisywane do wynajmowanego lokalu). Rotacja mieszkańców powinna być brana pod uwagę jako istotne uwarunkowanie rewitalizacyjnych działań społecznych w podobszarach. Osiąga ona w mieście znaczącą skalę, co obrazują dane dot. eksmisji: w 2022 roku wpłynęło 98 nowych wyroków o eksmisję (119 w 2021 r.). Łącznie w 2022 roku pozostało niewykonanych 337 wyroków (340 w 2021 r.) – wśród których dominują wyroki z nakazem zapewnienia innego lokalu mieszkalnego (czyli najmu socjalnego). Oznacza to zajmowanie wielu mieszkań przez lokatorów, którzy wedle prawa mogą zostać z nich usunięci, lecz jest to trudne/niemożliwe w związku ze specyfiką wyroków sądowych oraz ograniczonymi zasobami ZGM.

W wyniku wywiadów pogłębionych ustalono ponadto, iż do grup mieszkańców zagrożonych ubóstwem zaliczają się w szczególności: rodziny niepełne (rozbite), żyjący samotnie seniorzy czy gospodarstwa domowe osób z niepełnosprawnościami. Osobną grupą konieczną do wymienienia są osoby niewidoczne w systemie pomocy społecznej. Zaliczają się do nich osoby wymagające wsparcia, lecz niezgłaszające się po pomoc (np. z powodu dumy, poczucia wstydu) lub osoby niezdolne do samodzielnego kontaktu administracyjnego (przyjścia do OPS, załatwienia formalności etc.). Do tej grupy zaliczają się osoby niemobilne lub o ograniczonej mobilności, żyjące samotnie lub zależne od osób, które same mierzą się z bezradnością w kwestii utrzymania gospodarstwa domowego. Warto odnotować, iż wg obserwacji Zespołu Asysty Rodzinnej OPS, problem ubóstwa

w relatywnie małym stopniu dotyczy rodzin wielodzietnych, co należy wiązać ze skalą otrzymywanych świadczeń skierowanych do rodzin.

Problemy rodzin w kryzysie

Pierwszym ze wskaźników, opisujących geograficzną koncentrację rodzin zmagających się z trudnościami, jest liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W przeliczeniu na 100 zameldowanych mieszkańców, ponadprzeciętną wartość wskaźnika odnotowuje się w Niewiadomiu (2 osoby na 100 zameldowanych), Niedobczycach i Paruszowcu-Piaskach (po 1,9 osoby).

Innym wyróżniającym się wskaźnikiem odnoszącym się do problemów rodzin jest liczba osób i rodzin objętych działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przemocy. Na obszarze rewitalizacji sprawozdania z ostatnich lat wykazują utrzymywanie się najwyższego odsetka osób dotkniętych różnorodną przemocą (fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, seksualną czy zaniedbaniem) w dzielnicach Paruszowiec-Piaski i Boguszowice Osiedle (ok. 1,8% mieszkańców w 2022 roku). Ponadprzeciętne względem średniej miejskiej (0,9%) wyniki dotyczyły również dzielnic Śródmieście, Niedobczyce i Niewiadom. W sprawozdaniach Zespołu Interdyscyplinarnego stwierdzono jasno:

- 1) większe zagrożenie przemocą dotyczy niezmiennie tych samych dzielnic;
- 2) przemoc często występuje w rodzinach dotąd nieznanych przedstawicielom systemu wsparcia;
- 3) liczba dzieci krzywdzonych przez rodziców i opiekunów utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie³.

Należy dodać, iż powyższe statystyki potwierdzają opinie pracowników Zespołu Asysty Rodzinnej. Wśród przekroju problemów, które ciążą na rodzinach pozostających pod ich opieką wymieniają: słabe warunki socjalno-bytowe, uzależnienia, przemoc, bezrobocie czy zaburzenia psychiczne (agresja, niestabilność etc.).

Na potrzeby uproszczonej charakterystyki problemów rodzin podzielono je na trzy poziomy, dot. kolejno: dzieci, rodzica oraz rodziny ogółem. Potrzeby przeciwdziałania

³ W 2022 roku pomoc z tego tytułu udzielono 88 dzieciom. W poprzednich 2 latach statystyka ta była znacząco niższa (49 i 36 w latach 2020 i 2021). Wynik ten jest bliższy danym dla lat sprzed pandemii (kolejno 101 i 112 dzieci objętych wsparciem w latach 2017 i 2018)).

zaniedbaniu dzieci sklasyfikowano w trzech wymiarach: codziennym (oderwanie od domu w bezpiecznej przestrzeni – świetlicy), specjalistycznym (opieka terapeuty, neurologa, logopedy itp.) oraz ogólnorozwojowym (wyrównywanie szans edukacyjnych, socjalizacja itp.). Problemem bezpośrednio związanym z możliwościami dostarczenia skutecznego wsparcia dzieciom jest postawa rodziców, którzy powinni wydać na nie zgodę. Trudnością jest jej uzyskanie, jak również podtrzymanie (nierzadko dzieci po kilku spotkaniach zaprzestają udziału w zajęciach). W trakcie wywiadów diagnostycznych sugerowano podnoszenie skuteczności „docierania” do rodziców poprzez ofertę skierowaną do ich dzieci (np. kontakt kadry świetlicowej z rodziną). Osobnym wymagającym przywołania problemem rodzin jest zaniedbanie osoby zależnej (seniora, osoby z niepełnosprawnością). W tym przypadku przedstawiciele systemu wsparcia (OPS, organizacje i in.) wskazywali na wyzwanie, jakim jest samo zidentyfikowanie tych rodzin i osób, następnie dotarcie do nich z informacją o dostępnym wsparciu, a także zapewnienie osobom zaniedbanym dostępu do bezpiecznej przestrzeni poza domem (opieki dziennej bądź stałej).

Zdjęcie 1. Animacja w świetlicy Stowarzyszenia Uskrzydleni w dzielnicy Paruszowiec-Piaski (źródło: facebook, Stowarzyszenie Uskrzydleni)

Osobne spektrum potrzeb dotyczy pracy indywidualnej z członkami rodzin w kryzysie, co stanowi punkt wyjścia do pracy z rodziną ogółem. Z jednej strony są to często osoby same będące ofiarami zaniedbań i przemocy, z ograniczonymi kompetencjami rodzicielskimi bądź bezradne, nierzadko z zaburzeniami i uzależnieniami. Z drugiej strony warto odnotować, iż grupy młodych mam i kobiet należą do najczęściej wymienianych jako

otwarte i skuteczne w samopomocy, szukające ze sobą kontaktu, w szczególności w okresie wczesnego dzieciństwa swoich dzieci (wg relacji animatorów z poszczególnych podobszarów m.in. w Niewiadomiu, Boguszowicach Osiedlu czy Śródmieściu).

Kolejny poziom potrzeb dotyczy pracy z całą rodziną. Na tym polu kadra Zespołu Asysty Rodzinnej wyróżnia jako szczególnie trudne przypadki pracę z rodziną rozpadającą się, na polu: mediacji, objęcia dodatkową pomocą i opieką dzieci, znajomości i możliwości dostarczenia wyspecjalizowanej pomocy prawnej, wymeldowania osób przemocowych⁴, a także zapewnienia długoterminowego schronienia matkom z dziećmi (szczególnie w przypadkach 3-4 dzieci). Najwięcej rodzin objętych wsparciem asystentek rodziny mieszka w Boguszowicach Osiedlu (22), Śródmieściu (18), Niedobczycach (15) i Paruszowcu-Piaskach (13).

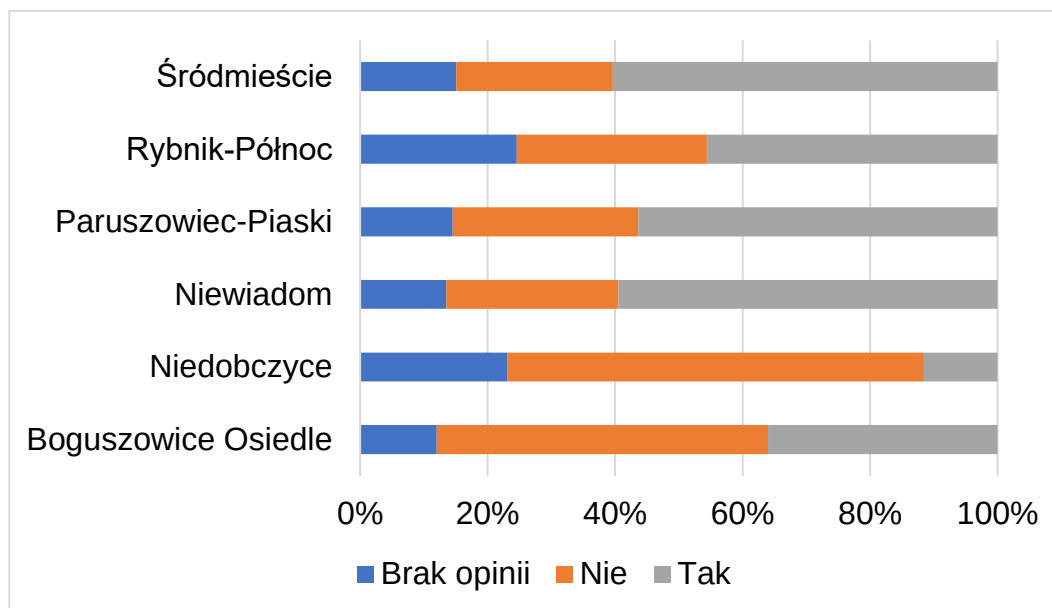
Tabela 3. Liczba rodzin objętych pomocą Zespołu Asysty Rodzinnej (ZAR) oraz liczba osób objętych działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przemocy (ZI) i ich udział w populacji całej dzielnicy (źródło: OPS Rybnik, dane na koniec 2022 roku)

Podobszar	Rodziny objęte pomocą ZAR	Osoby objęte pomocą ZI i ich udział w populacji [w całej dzielnicy; 0,91% – średnia miejska]
Śródmieście	18	74 (1,18%)
Rybnik-Północ	8	29 (0,41%)
Paruszowiec-Piaski	13	79 (1,85%)
Niewiadom	7	52 (1,15%)
Niedobczyce	15	122 (1,05%)
Boguszowice Osiedle	22	173 (1,8%)

Co należy podkreślić – poza powyższym wyszczególnieniem – przedstawiciele różnych środowisk zwracali uwagę na potrzebę poszerzania oferty skierowanej do rodzin, która służyłaby budowaniu/pielęgowaniu relacji rodzinnych. W przeprowadzonym na potrzeby diagnozy pogłębionej sondażu deficyty tej oferty wskazywali przede wszystkim mieszkańcy Niedobczyc i Boguszowic Osiedla.

⁴ Najczęściej mężczyzn - średnio 5-10% to przypadki kobiet stosujących przemoc (za sprawozdaniami z realizacji Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie)

Wykres 1. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez rodziny z dziećmi?

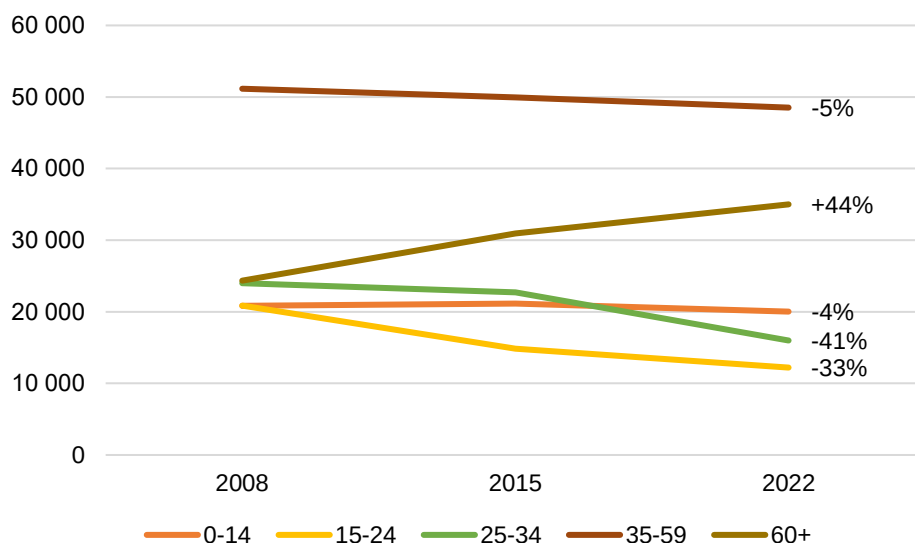
Wątek oferty dla rodzin z dziećmi pojawiał się w rozmowach m.in. o współpracy z domami kultury nad dostępną (cenowo) ofertą skierowaną do rodzin; organizacji lokalnych wydarzeń dzielnicowych wokół dbania o przestrzeń wspólną; czy nielicznych okazjach, przy których udaje się animować mężczyzn w wieku 30-40+ (tj. wydarzenia dla dzieci/rodzin). Potencjał działań na tym polu został również zauważony i podniesiony przez przedstawicieli szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznej; dostrzega się relatywnie duże zainteresowanie rodziców ofertą dla dzieci w wieku przedszkolnym oraz wczesnoszkolnym (klasy I-III), które jednak maleje z kolejnymi latami⁵.

Młodzi 14+

Liczba młodych rybniczian spada od lat. Trend ten przyspieszył w drugiej połowie minionej dekady i dotyczy w szczególności grup wiekowych 15-24 oraz 25-34 (umownie: starszej młodzieży i młodych dorosłych) (patrz Wykres 2). Pomimo brania pod uwagę przejścia jednych grup wiekowych do kolejnych, statystyki GUS wskazują jasno, iż osoby młode (jak i seniorzy) oraz ich potrzeby powinny mieć szczególne znaczenie w planach strategicznych Miasta, w tym w procesie rewitalizacji.

⁵ Zainteresowanie to prawdopodobnie pozostaje na podobnym poziomie w kolejnych latach, lecz stopniowo się różnicuje: w klasach I-III program zajęć jest ujednolicony i uproszczony, zaś od IV klasy pojawiają się przedmioty kierunkowe, a dzieci wchodzi w nowy etap rozwojowy. Na tym etapie dają się także zaobserwować bardziej subtelne różnice rozwojowe pomiędzy uczniami i uczennicami. Proponuje się założenie, że od tego momentu dzieci i młodzież poszukuje oferty zajęć odpowiadającej na bardziej zorientowane potrzeby.

Wykres 2. Populacja Rybnika wg grup wiekowych w latach: 2008, 2015 i 2022

Postulat ten dodatkowo wzmacniają widoczne zachowania osób młodych, które chcąc realizować swoje aspiracje edukacyjne (i zawodowe) po zakończeniu edukacji w szkole ponadpodstawowej kontynuują naukę na uczelniach wyższych poza Rybnikiem. Osoby te w części po zakończeniu nauki nie wracają już do Rybnika.

Udział osób w wieku 16-34 lat w populacji mieszkańców dzielnic niecentralnych jest wyższy niż w przypadku centralnych (21-23% do 18%). Czy to oznacza, że spotkamy osoby młode częściej w tych lokalizacjach? Niekoniecznie – z dyskusji w dzielnicach Paruszowiec-Piaski, Boguszowice Osiedle i Niedobczyce wynikało, iż młodzi w wieku 14+ regularnie opuszczają swoje miejsce zamieszkania w celu integracji w Śródmieściu. Wiąże się to zarówno z lokalizacją w Śródmieściu większości szkół ponadpodstawowych, chęcią zmiany otoczenia, jak i koncentracją atrakcji (usług gastronomicznych i rozrywkowych, terenów zieleni) oraz dobrą dostępnością komunikacyjną z każdej części miasta. Jako wyjątek spośród podobszarów wskazano Niewiadom: z jednej strony za sprawą przyciągania młodych przez przestrzeń Zabytkowej Kopalni Ignacy; z drugiej strony – w związku z ograniczoną dostępnością autobusów do Śródmieścia w późnych godzinach.

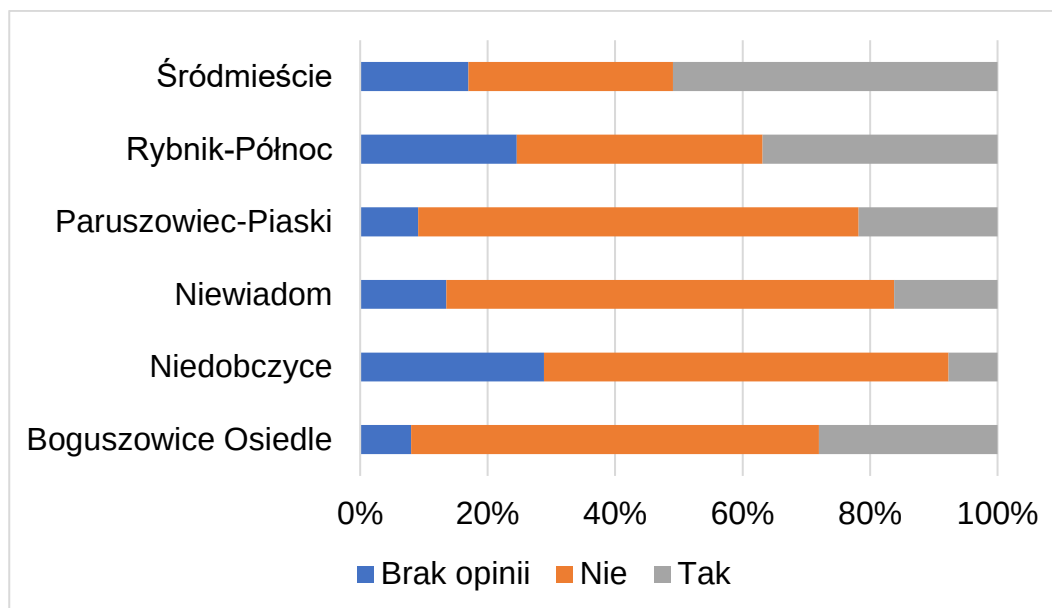
W toku diagnozy wyróżniono następujące problemy dot. sytuacji starszej młodzieży i młodych dorosłych, w dużej mierze odnoszące się do wszystkich podobszarów:

- Kryzysy psychiczne i głębsze zaniedbania wymagające pracy ze specjalistą (spektrum problemów od depresji i ogólnej demotywacji po agresję i zaburzenia związane z zespołem FAS);

- Deficyty wiedzy nt. budowania zdrowych relacji z drugą osobą (związku, edukacji seksualnej itp.);
- Deficyt miejsc do rozwijania swoich hobby i zainteresowań czy samorealizacji, oraz miejsc służących wyciszeniu;
- Odpłatność oferty spędzania czasu wolnego, w tym służącej szeroko pojętemu samorozwojowi;
- Dostępność używek, a także tendencja wzrostowa liczby młodych z uzależnieniami mieszanymi (narkotyki, alkohol, uzależnienia behawioralne, w tym od social mediów – wg relacji pracowników OPS i organizacji);
- Deficyt wzorców i mentorów oraz dziedziczenie postaw (potrzeb, wartości, ambicji, zwyczajów itd.) rodziców i otoczenia – to jedne z problemów najmocniej podkreślanych przez Komendę Miejską Policji w Rybniku;
- Relatywnie niewielka oferta dla młodych pozwalająca na budowanie poczucia przynależności i tym samym swojej tożsamości – z jednej strony diagnoza wykazuje antagonizmy międzyosiedlowe czy atrakcyjność środowisk kibicowskich, zaś z drugiej ogromny potencjał związany z lokalnym dziedzictwem (poszukiwania górnośląskiej tożsamości, tradycji dzielnicowych, przemysłowych, zakładów pracy);
- Problemy i potrzeby związane z wejściem młodych na rynek pracy, począwszy od rozmowy o sensie i wartości pracy, a skończywszy na umiejętnościach pomagających odnaleźć się na dzisiejszym rynku pracy.

Respondenci ankiety sondażowej potwierdzili relacje zebrane podczas spotkań. O ile dostęp do satysfakcjonującej oferty dla młodzieży istnieje w dzielnicach centralnych, zdecydowanie brakuje go w dzielnicach z dala od Śródmieścia.

Wykres 3. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez młodzież?

Uzależnienia i bezdomność

Wyniki badań ankietowych, realizowanych w Rybniku w 2017 r. w ramach procesu rewitalizacji, zidentyfikowały chorobę alkoholową i jej widoczność w przestrzeni publicznej jako najczęściej wskazywany przez mieszkańców problem dotyczący ich okolicy.

W świetle przeprowadzonych wizji lokalnych i relacji zebranych podczas spotkań z mieszkańcami skala zjawiska nie zmieniła się. Obecność osób pijących alkohol w przestrzeni publicznej (głównie dorosłych mężczyzn na ławkach, skwerach, w parkach, na podwórkach etc.), w bezpośrednim sąsiedztwie domu jest dotkliwą codziennością mieszkańców podobszarów rewitalizacji. Pokłosie tego zjawiska wychodzi poza ramy tematu przeciwdziałania uzależnieniom i zostało opisane szerzej w podrozdziale „Aktywność i animacja społeczna”.

Relacje pracowników organizacji i instytucji systemu wsparcia mówią o rosnących w ostatnich latach problemach uzależnień mieszanych i od narkotyków, w tym wśród młodych osób (co związane jest również z niekontrolowanym użytkowaniem social mediów). Z innej perspektywy obserwują to zjawisko osoby pracujące w schronisku dla bezdomnych „Dom Nadziei” oraz pracownicy OPS: odnotowuje się rosnącą liczbę osób bezdomnych w młodym wieku z problemem uzależnień. Charakteryzują tę grupę jako od lat tkwiącą w uzależnieniu do momentu, gdy wymyka się ono spod kontroli i prowadzi do rozpadu rodzin (relacji dziecko-rodzice).

Podkreśla się, że uzależnienie może dotyczyć ludzi niezależnie od ich płci, wieku, zawodu, a także wykształcenia i często go nie widać (skrywane jest w domach). Niewidoczność osób uzależnionych przez system pomocy społecznej potwierdzają statystyki Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przemocy (ZI): odsetek rodzin objętych działaniami ZI, które nie znajdowały się w rejestrze pomocy społecznej, rośnie. W 2022 roku było to aż 83% wszystkich rodzin.

Wśród kluczowych wyzwań pracy z osobami uzależnionymi wymieniono: umiejętność przyznania się do uzależnienia (niewypieranie problemu), utrzymanie uczestnictwa w terapii i abstynencji; a także zadbanie o środowisko wsparcia osoby uzależnionej (rodzinę, jak i nowe znajomości, np. grupy animowane przy klubach mieszkańców, parafiach czy organizacjach).

Wymienione wyzwania dotyczą również pracy z osobami w kryzysie bezdomności. Statystyki rybnickiego OPS z ostatnich lat wskazują na utrzymującą się ich liczbę w granicach ok. 430-450 osób, z czego ok. 230-270 stanowiły osoby zameldowane w Rybniku (pozostałe osoby trafiają do tutejszych schronisk na podstawie umów sąsiednich gmin podpisanych z tymi placówkami). Najczęstszymi lokalizacjami koncentracji osób w kryzysie bezdomności w Rybniku są Śródmieście, Niewiadom i Boguszowice Osiedle. Jest to związane, z jednej strony, z obecnością placówek wsparcia w tych podobszarach (kolejno: Schronisko im. Św. Jana Pawła II w Śródmieściu, schronisko „Dom Nadziei” w Niewiadomiu oraz ogrzewalnia w Boguszowicach Osiedlu), zaś z drugiej - z dostępnością środków codziennej egzystencji (w Śródmieściu, np. okolice galerii handlowej Focus).

Zdjęcie 2. Schronisko dla osób w kryzysie bezdomności "Dom Nadziei" na os. Gustawa Morcinka w Niewiadomiu (źródło: materiały własne)

Bezrobocie

Wg statystyk Powiatowego Urzędu Pracy w Rybniku (PUP Rybnik), spośród podobszarów rewitalizacji nominalnie największa liczba bezrobotnych mieszka w Boguszowicach Osiedlu (173 osoby). W pozostałych podobszarach liczba ta waha się pomiędzy 69 osobami w podobszarze Rybnik-Północ i 90 osobami w Niedobczycach. Wśród pozostałych charakterystyk bezrobocia w podobszarach wyróżnia się:

- W relacji do ogółu populacji mieszkańców największy udział bezrobotnych występuje w Niewiadomiu, Paruszowcu-Piaskach i Boguszowicach Osiedlu (od 2 do 2,4%). W dzielnicach tych oraz w Niedobczycach odsetek osób długotrwale bezrobotnych wynosi około połowę ogółu bezrobotnych;
- Największy udział kobiet wśród ogółu bezrobotnych w danym podobszarze występuje w Boguszowicach Osiedlu (71%; 123 kobiety). W pozostałych podobszarach ich liczba waha się między 37 osób w Rybniku-Północ i 58 osób w Niedobczycach. Odsetek kobiet długotrwale bezrobotnych we wszystkich podobszarach za wyjątkiem Rybnika-Północ (35%) oscyluje w okolicach połowy. Należy przy tym odnotować, iż statystyki PUP Rybnik nie wykazują kobiet, które są nieaktywne zawodowo i jednocześnie niezarejestrowane jako bezrobotne. Zjawisko

to dotyczy najczęściej matek wychowujących dzieci. Stąd, powyższe dane należy rozpatrywać jako zaniżone, w rzeczywistości są wyższe;

- Wg wieku (patrz: Tabela 4) najmniejszy udział pośród bezrobotnych mają przede wszystkim osoby po 60 roku życia oraz młodzi do 24 lat (najwięcej bezrobotnych osób z tej grupy wiekowej żyje w Boguszowicach Osiedlu – 27, następnie Niewiadomiu - 13). Z kolei najliczniejszą – osoby w wieku 45-59 lat. Odzwierciedla się to każdym z podobszarów. Zauważalną grupą wśród osób bezrobotnych są młodzi dorośli (25-34 lata). Należą do jednych z liczniejszych grup w Boguszowicach Osiedlu, Paruszowcu-Piaskach czy Niedobczycach. W zestawieniu tym uwagę przykuwa Paruszowiec-Piaski, w którego podobszarze lokalizuje się spora strefa aktywności gospodarczej i kilka dużych zakładów pracy. Ponadto, w Śródmieściu wyróżnia się liczebność osób bezrobotnych w średnim wieku (35-44 lat).

Tabela 4. Liczba osób bezrobotnych wg grup wieku w poszczególnych podobszarach rewitalizacji (czerwiec 2023 r.) - źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku

	24 i mniej	25-34	35-44	45-59	60+
Śródmieście	5	15	31	33	5
Rybnik-Północ	5	12	14	32	6
Paruszowiec-Piaski	9	21	13	33	10
Niewiadom	13	12	15	27	6
Niedobczyce	12	22	18	30	8
Boguszowice Osiedle	27	41	42	57	6

Pod względem wykształcenia wśród bezrobotnych dominują trzy grupy – z wykształceniem podstawowym (34% ogółu bezrobotnych), zawodowym/branżowym (25,2% ogółu) oraz średnim (19,8% ogółu). We wszystkich podobszarach najliczniejszą grupą, lub jedną z nich, są osoby z wykształceniem podstawowym (szczególnie liczne w Boguszowicach Osiedlu). Pozostali bezrobotni w większości dzielą się pomiędzy osoby z wykształceniem zawodowym/branżowym i średnim (z przewagą tych pierwszych). Wyjątek stanowią Rybnik Północ, gdzie identyfikuje się równie liczną grupę bezrobotnych z wykształceniem

wyższym oraz Paruszowiec-Piaski, w którym wykazano relatywnie niewielką grupę osób z wykształceniem średnim.

Grupa osób bezrobotnych, w tym długotrwale, jest istotnie zróżnicowana. Wynikają z tego różne cele pracy z tymi osobami. Docelowa grupa wybranej formy wsparcia powinna zostać rozpoznana w wyniku indywidualnych wywiadów, weryfikujących gotowość osoby do skorzystania z pomocy. Takie podejście wynikało przede wszystkim z doświadczeń osób pracujących z osobami długotrwale bezrobotnymi oraz tymi, które nigdy nie weszły na rynek pracy.

Jako główne bariery aktywizacji zawodowej kobiet wyróżniono brak wzorców wyniesionych z domu i otoczenia, brak wiary w siebie, brak wsparcia ze strony otoczenia, samotną opiekę nad dzieckiem i deficyt darmowej opieki żłobkowej/przedszkolnej, a także niewielką różnorodność czy elastyczność ofert pracy dla kobiet (wiele ofert dot. prac fizycznych). Podkreśla się wyraźnie, że proces wprowadzania osób mierzących się z podobnymi barierami na otwarty rynek pracy trwa często wiele lat i bierze swój początek w działaniach włączenia społecznego, np. aktywizacji społeczno-zawodowej. Zawiązywane podczas działań animacyjnych relacje potrafią dostarczyć tym osobom niezbędnego wsparcia, którego nie otrzymują w środowisku/domu. Dzięki niemu decydują się na podjęcie nowych wyzwań. Wspierające otoczenie jest warunkiem koniecznym do skutecznej aktywizacji zawodowej w większości przypadków. W tę logikę wpisuje się formuła spółdzielni spocjalnych – instytucji ekonomii społecznej, które – co potwierdzają przykłady z Rybnika (w tym z obszaru rewitalizacji) w takich sprzyjających warunkach potrafią skutecznie zagwarantować powrót na rynek pracy.

Zdjęcie 3. Kawiarnia Silesija w dzielnicy Paruszowiec-Piaski - jedna z historii sukcesu rybnickiego sektora ekonomii społecznej (źródło: facebook, Silesija_kawiarnia)

Inną grupą z obszaru rewitalizacji dotkniętą bezrobociem są mężczyźni w wieku 40+. Prócz wcześniej wymienionych trudności tej grupy (przede wszystkim uzależnienia), wyróżnia się dorywczy charakter ich pracy, który daje wątpliwe podstawy do stabilizacji sytuacji zawodowej i życiowej w dłuższym czasie. Wśród przyczyn tej dorywczowości wymienia się przede wszystkim: zadłużenie (np. wobec ZGM) i niechęć do wykazywania legalnych zarobków ze względu na groźbę ściągnięcia ich przez komornika, ukrywanie zarobków w związku z chęcią nieprzekroczenia progu dochodowego, uprawniającego do świadczeń socjalnych, czy brak zdolności utrzymania pracy (często związany z trwaniem w uzależnieniu). Należy podkreślić, iż Zakład Gospodarki Mieszkaniowej i OPS oferują kompleksowe i zindywidualizowane formy odpracowania i wychodzenia z zadłużenia⁶.

Osoby zaangażowane w dotychczasowe projekty aktywizacyjne wskazywały na ponadprzeciętne wyzwania pracy z następującymi grupami: głęboko zdemotywowaną nawet do prostych form aktywizacji społecznością Paruszwowca-Piasków, osobami w kryzysie bezdomności (wymieniany Niewiadom), grupami mocno przywiązanymi do świadczeń socjalnych i unikającymi legalnej pracy (Boguszwowice Osiedle, Paruszwowiec-Piaski) czy osobami z niepełnosprawnościami (nierzadko chętnymi do pracy, lecz niesamodzielnymi). Osobno jako grupę o szczególnych potrzebach, pracownicy Urzędu Pracy wyróżnili osoby młode do 30. roku życia. Choć do Urzędu trafiają one już często jako zmotywowane do podjęcia pracy, wskazuje się problem z zainteresowaniem ich dostępną ofertą.

Aktywność i animacja społeczna – perspektywa ogólnomiejska

Na potrzeby niniejszej diagnozy, proponuje się robocze wyróżnienie trzech poziomów animacji społecznej w procesie rewitalizacji ze względu na ich grupy docelowe i cele. Pierwszy to poziom animacji społecznej skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – działania te wspierają efekty pracy pracowników socjalnych z osobami mierzącymi się z najgłębszymi kryzysami (zaniedbaniem, bezradnością itp.). Drugi poziom dotyczy animacji skierowanej do wszystkich mieszkańców podobszaru – jej celem jest „żeby ludzie poczuli się jak u siebie, żeby dbali o siebie nawzajem, sąsiadów i swoje otoczenie” (cytat z wypowiedzi jednego z uczestników spotkań). Realizowana jest m.in. poprzez: wsparcie lokalnych liderów i ich działań, tworzenie grup wsparcia i rozwijanie kompetencji społecznych, a także zwykłe uzupełnianie oferty społeczno-kulturalnej

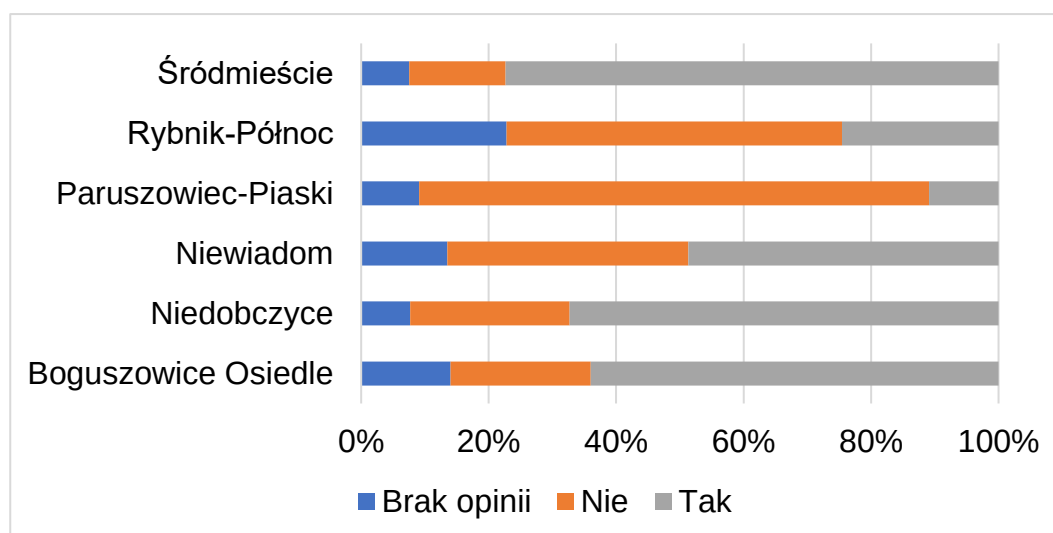
⁶ M.in. wsparcie zespołu mediacyjnego, dodatek mieszkaniowy, godne stawki godzinowe za odpracowywane godziny, a nawet umorzenie części długu.

w najbliższym otoczeniu (np. w związku z ograniczoną dostępnością oferty w lokalnym domu kultury). Jako trzeci poziom animacji można wyróżnić działania o zasięgu ponadlokalnym i ogólnomiejskim, których grupą docelową są wszyscy mieszkańcy miasta i okolic. Ich celem jest m.in. rozbudzenie energii miejsc/dzielnic, promocja, czy poprawa ich wizerunku. Miejskami realizacji tego rodzaju oferty animacyjnej (w tym potencjalnej) w Rybniku mogą być m.in. Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Niewiadomiu, teren obejścia szpitala psychiatrycznego oraz tereny sportowo-rekreacyjne w Rybniku-Północ, staw, łąźnia i Błonia na Paruszowcu-Piaskach, oferta społeczno-kulturalna Śródmieścia, czy potencjalnie hałda Rymer.

Wśród głównych grup odbiorców animacji wymienia się: dzieci i młodzież do 14-15 roku życia, młodych rodziców (szczególnie kobiety) i seniorów, w tym ogółem osoby niepracujące. Jako grupy ponadprzeciętnie trudne do zaangażowania w działania animacyjne wyróżnia się: starszą młodzież (w wieku 14+; często niewidoczną w przestrzeni podobszarów) oraz dorosłych/starszych mężczyzn (w wieku 40+; zarówno pracujących jak i niepracujących). W przypadku animowania osób pracujących, istotą tego procesu jest pogłębianie relacji ze społecznością, a za tym zwiększanie szans na docieranie do osób ze szczególnymi potrzebami, jak również budowanie gruntu pod szersze zaangażowanie w inicjatywy sąsiedzkie. Podstawowym warunkiem skuteczności nawiązania kontaktu z tą grupą jest precyzyjne ustalenie celu animacji oraz dopasowanie do niego oferty – będzie ona konkurowała z innymi potencjalnymi aktywnościami czasu wolnego, którego dostępność jest ograniczona przez pracę.

Wyniki sondażu ankietowego sygnalizują różnice i zbieżności w zakresie aktywności i animacji społecznej pomiędzy dzielnicami. Największe różnice obrazują odpowiedzi na pytanie o dostępność oferty kulturalnej w ich granicach. Na tym polu pozytywnie wyróżnia się nie tylko Śródmieście, lecz również Boguszowice Osiedle i Niedobczyce, gdzie funkcjonują prężne domy kultury. Nieco niższy wynik odniósł Niewiadom, co może być związane z konfuzją wśród mieszkańców dot. zamknięcia domu kultury. Zdecydowane deficyty dostępu do kultury zgłosili respondenci z Paruszowca-Piasków (gdzie funkcjonuje jedynie filia nr 4 Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej) oraz Rybnika-Północ (gdzie nie funkcjonują placówki kulturalne).

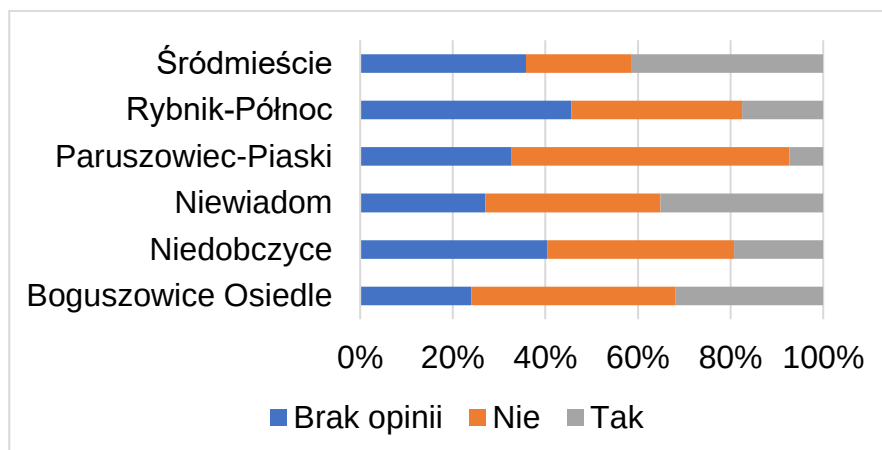
Wykres 4. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki dostępu do kultury?

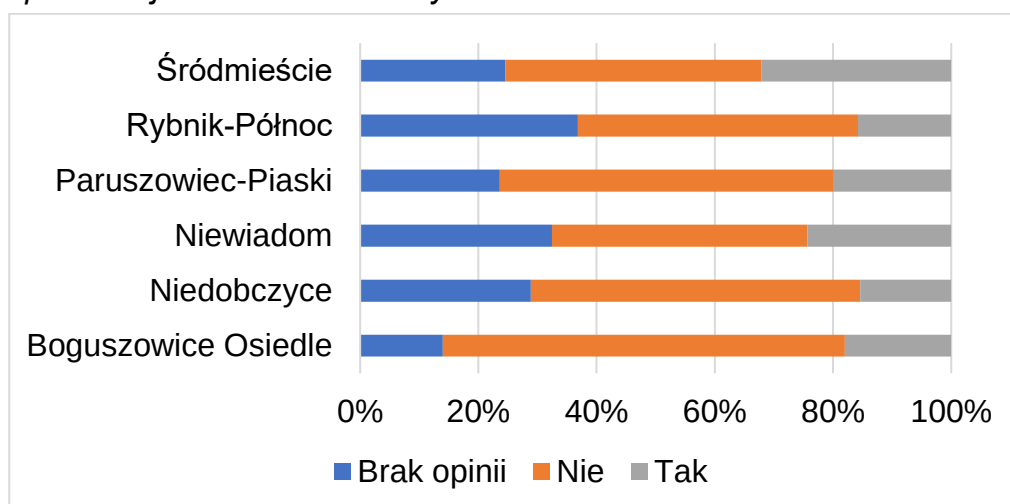
W kontekście różnorodnych ocen dostępu do kultury interesująco wypadają opinie respondentów nt. warunków integracji sąsiedzkiej. Poza Śródmieściem, w którym odsetek ocen pozytywnych był nieco większy (w sumie ok. 1/3 wszystkich odpowiedzi), ankietowani odnieśli się do tych warunków jednoznacznie krytycznie. Biorąc pod uwagę realizowane projekty animacyjne w ciągu ostatnich lat (w tym ich sukcesy), lecz również przerwanie wielu z nich przez pandemię COVID-19, trudno o jednoznaczną interpretację wyników. Potencjalna różnorodność definicji dobrych warunków integracji sąsiedzkiej w każdej z dzielnic sugeruje potrzebę przeprowadzenia szerszej dyskusji społecznej na ten temat.

Ważnym kierunkiem budowania „klimatu sąsiedzkiego” w dzielnicach zdaje się być – może nawet przed ofertą kulturalną, wspomnianą wcześniej animacją sportową czy dostępem do terenów rekreacji, zieleni lub estetycznych przestrzeni publicznych – obecność i widoczność aktywnych środowisk mieszkańców. Przykładem tego może być rozkład odpowiedzi na pytanie o ocenę warunków podejmowania aktywności społecznej. Większy udział ocen pozytywnych przypadł Śródmieściu (z bogatą ofertą spędzania czasu wolnego) oraz Boguszowicom Osiedlu i Niewiadomowi (gdzie udało powołać się Rady Dzielnic). Na tym tle szczególnie negatywnie wypada Paruszowiec-Piaski, co można wiązać zarówno z niewielkim dostępem do oferty kulturalnej, jak i dość znaczącą fragmentaryzacją przestrzenną dzielnicy (odosobnieniem od siebie jej poszczególnych części).

Wykres 5. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spotkań / integracji z sąsiadami?

Wykres 6. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki podejmowania aktywności społecznej na szczeblu lokalnym?

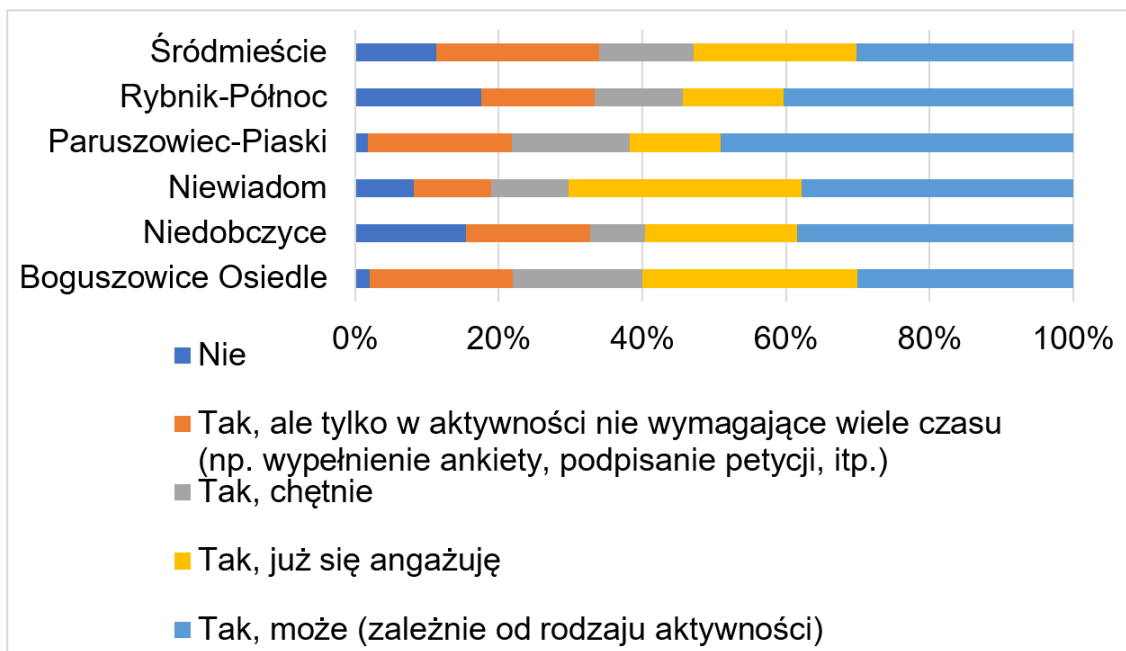

W kontekście powyższych ocen optymizmem napawają odpowiedzi respondentów na pytanie o własną gotowość do zaangażowania się w aktywności na rzecz dzielnicy i lokalnej społeczności. Miażdżąca większość z nich zadeklarowała chęć zaangażowania, w różnym stopniu. Najczęściej, decyzję o tym uzależniają od rodzaju aktywności.

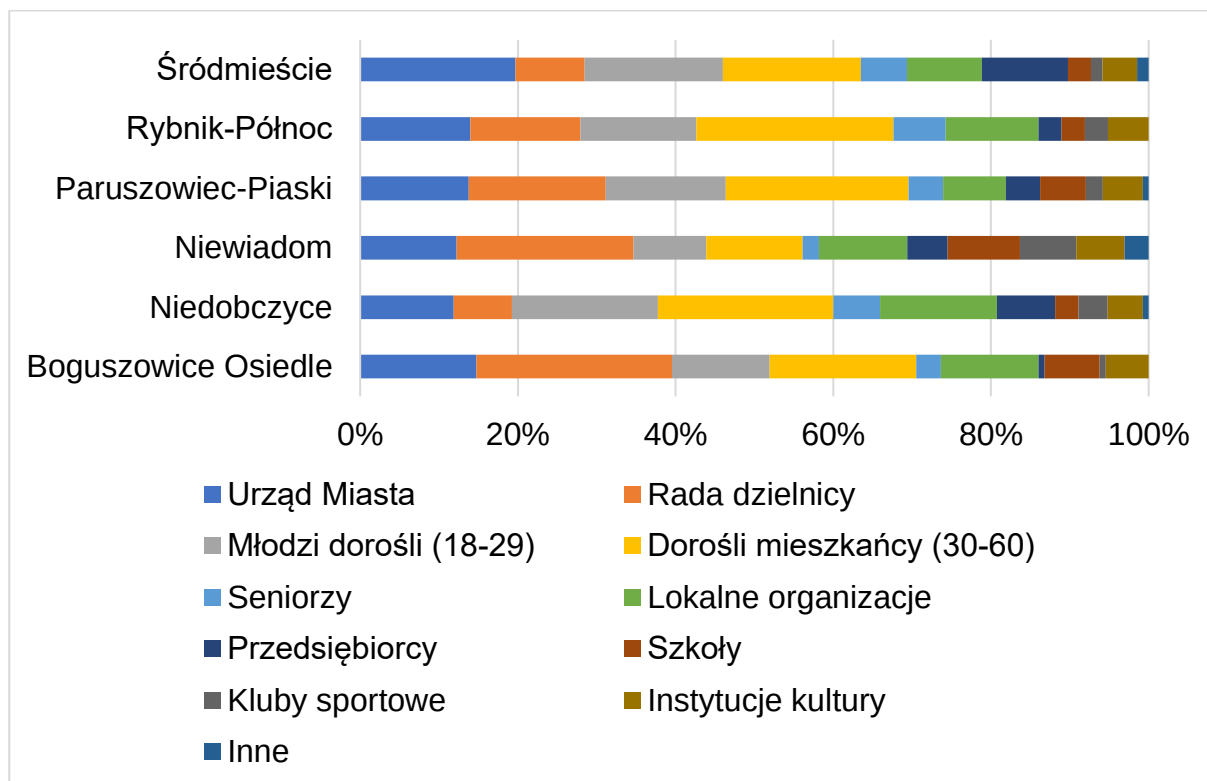
Na pytanie, która z grup mieszkańców powinna mieć największy wpływ na zmiany w dzielnicy, mieszkańcy Niewiadomia i Boguszowic Osiedla opowiedzieli się na pierwszym miejscu za Radą Dzielnicy i następnie: dorosłymi mieszkańcami, Urzędem Miasta oraz organizacjami. Z uwagi na nieutworzenie Rad Dzielnic w pozostałych dzielnicach respondenci przekierowali swoje poparcie w większym stopniu na młodych dorosłych (18-29 lat), zaś miejscami również na przedsiębiorców (Śródmieście i Niedobczyce). Na tym

tle wyróżnić należy również większe niż gdzie indziej poparcie dla Urzędu Miasta w kwestii zmian w Śródmieściu.

Wykres 7. Czy ma Pani/Pan gotowość angażować się w aktywności na rzecz dzielnicy i lokalnej społeczności?

Wykres 8. Kto powinien mieć największy wpływ na zmiany w dzielnicy do 2030 roku?

Wśród pozostałych ogólnomiejskich uwarunkowań animacji społeczności wyróżnionych podczas diagnozy wskazano:

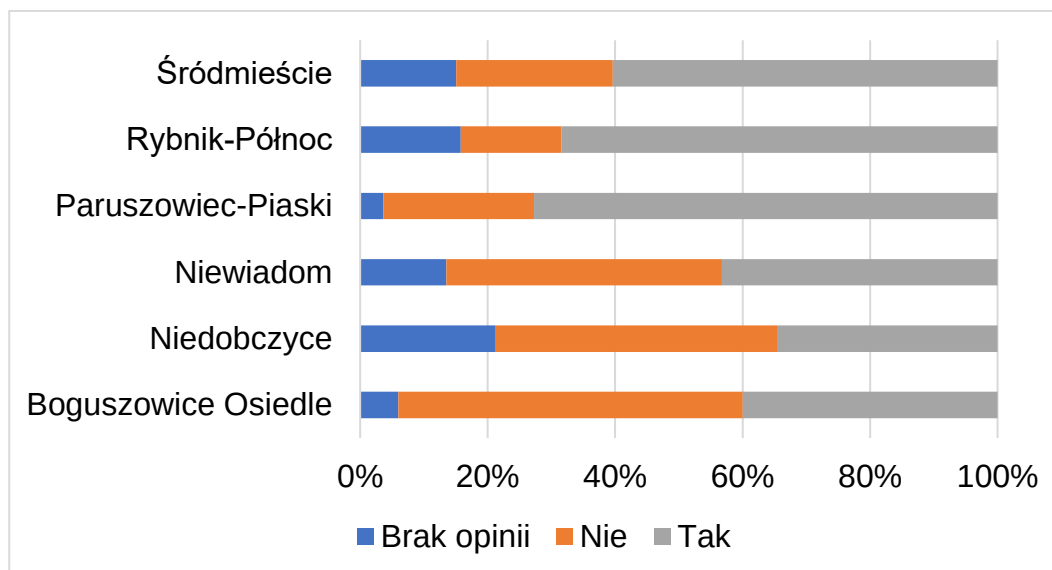
- Konieczność zapewnienia długofalowej ścieżki finansowania animacji dla każdego z podobszarów oraz uzgodnienie możliwości jej kontynuowania po zakończeniu finansowania zewnętrznego (np. projektu) – przy pomocy środków własnych Miasta. Zorganizowane środowiska mieszkańców i pozostałych partnerów społecznych rewitalizacji są obecne na terenie każdego podobszaru. Wiele osób i organizacji nieformalnych podczas spotkań wyrażało gotowość do działania „tu i teraz”, oczekując na wsparcie z funduszy zewnętrznych i uzgodnienie zasad współpracy z Miastem. Są one odporne na przejściowe kryzysy – czego przykładem jest kryzys Rad Dzielnic⁷, lecz efekt społeczny ich działań potrafi bardzo szybko zanikać (tendencja wsteczna) wskutek utraty finansowania (przykładem tego jest gasnąca mobilizacja mieszkańców po mikroprojektach sąsiedzkich w ramach projektów „Nowa energia rybnickiej tradycji” czy „reWITA”).
- Niewielką skuteczność prowadzonej dotychczas animacji sportowej (kierowanej dotąd przede wszystkim do najmłodszych). W toku diagnozy przywołano potrzebę przywrócenia animacji sportowej w ścisłej współpracy z MOSiR, odpowiadającej na potrzeby takie jak: (a) rozwój oferty spędzania czasu wolnego, w tym dotarcie do grup wcześniej nieobecnych w animacji; (b) dbałość o zdrowie fizyczne i psychiczne – co należy rozpatrywać również jako wsparcie pracy socjalnej i narzędzie przeciwdziałania apatii i demotywacji czy regulacji stanów agresji; (c) socjalizacja oraz budowanie kapitału społecznego. Dotychczasowe próby animacji sportowej w ramach procesu rewitalizacji miały miejsce na Paruszowcu i w Boguszowicach,

⁷ Spośród 6 Podobszarów Rady zawiązały się jedynie w Boguszowicach Osiedlu i Niewiadomiu (stan na czerwiec 2023r.). Najczęstszą tego przyczyną była zbyt mała liczba zgłoszonych kandydatów, co formalnie uniemożliwiało organizację wyborów. Uczestnicy spotkań wiązały to z nieatrakcyjnością pracy w Radzie, przede wszystkim: z jednej strony - brakiem dynamiki działań rad (ograniczoną gotowością do angażowania się w działania samych radnych); z drugiej strony - z niewielkimi zasobami finansowymi, które dystrybuowane są do Rad przez Urząd Miasta. Choć jest to problem wychodzący poza ramy procesu rewitalizacji, nie powinien być w nim pomijany w związku z poparciem, jakim wśród mieszkańców cieszyły się Rady jeszcze kilka lat temu. Badania ankietowe zrealizowane na potrzeby LPR (2017 rok) wskazały, że mieszkańcy każdego z badanych wówczas podobszarów wskazywali Rady Dzielnic, jako podmioty o największym wpływie na sytuację w dzielnicach (o wiele wyższym niż jakiegokolwiek inny podmiot, w tym władze miasta). Świadczyło to o dużym autorytecie tych podmiotów. Dzisiejsza sytuacja świadczy poniekąd o skali rozczarowania niepraktycznością tego narzędzia partycypacji. Na miejsce dwóch niezawiązanych Rad mieszkańcy utworzyli stowarzyszenia (w dzielnicach Paruszowiec-Piaski i Niedobczyce).

z niewielką jednak skutecznością (oferta boksu kierowana do młodszych osób). W dzielnicach rewitalizowanych aktywnie funkcjonuje 29 klubów sportowych (stan na czerwiec 2023): najwięcej w Śródmieściu (15) i Rybniku-Północ (6), następnie 3 w Boguszowicach Osiedlu, po 2 w Niewiadomiu i Paruszwcu-Piaskach oraz 1 w Niedobczycach (jedynie KS „Rymer”, co przykuwa uwagę ze względu na wysoką populację dzielnicy). Przypadki dotychczasowej współpracy instytucji miejskich z klubami sportowymi przy realizacji projektów społecznych nie przyniosły zakładanych rezultatów. Wyniki sondażu diagnostycznego wskazują na dobre warunki uprawiania sportu w Śródmieściu, Rybniku-Północ i Paruszwcu-Piaskach. Na deficyty infrastruktury sportowo-rekreacyjnej wskazali respondenci Niewiadomia, Niedobczyc i Boguszowic Osiedla.

- Potrzebę wzmocnienia partycypacji mieszkańców w kształtowaniu przestrzeni w ich otoczeniu. Wynika ona z dwóch wyzwań zidentyfikowanych podczas diagnozy i rozwiniętych w dalszej części:
 - (1) odzyskiwania przestrzeni wypoczynkowych przez mieszkańców – dziś okupowanych przez osoby pijące alkohol i często dewastowanych;
 - (2) lepszego wykorzystania środków Budżetu Obywatelskiego (BO), w tym podniesienia poziomu zgłaszanych projektów. Warto zwrócić uwagę na różnice w popularności BO w podobszarach: w kategorii oddanych głosów w przeliczeniu na 100 zameldowanych mieszkańców przoduje Paruszwiec-Piaski (14). Na kolejnym miejscu znajdują się Boguszowice Osiedle (13) oraz Niewiadom Górny, czyli okolice os. Morcinka i ul. Sportowej (11). W pozostałych podobszarach wskaźnik ten wynosi 8-9 głosów, poza Niewiadomiem Dolnym, gdzie głos oddało zaledwie 5 na 100 zameldowanych mieszkańców.

Wykres 9. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki rekreacji i amatorskiego uprawiania sportu?

Aktywność i animacja społeczna - Śródmieście

Animację Śródmieścia rozpatruje się przynajmniej w dwóch kategoriach: mieszkańców dzielnicy i pozostałych osób ją odwiedzających. Prace animacyjne skierowane do mieszkańców Śródmieścia trwały w pierwszym okresie realizacji LPR i skupione były wokół działań ukierunkowanych na animację życia na podwórkach, współpracy z seniorami i młodymi rodzicami oraz pracy świetlicy środowiskowej (dzieci) i streetworkerek (młodzież). Inicjatywą z dużym potencjałem dalszego rozwoju jest współpraca z mieszkańcami i wspólnotami/spółdzielniami nad estetyzacją otoczenia budynków. Prócz ubarwiania krajobrazu dzielnicy uwspólnia na nowo jej przestrzeń, budując przywiązanie do niej. Przykładem tych działań są podwórka i uliczki między ulicami Mikołaja Reja i Jana III Sobieskiego. Wskazuje się, że kluczem do sukcesu tych inicjatyw jest znalezienie mieszkańca, który zainicjuje zmiany oraz wsparcie go w promocji pomysłu wśród pozostałych mieszkańców/właścicieli lokali i ew. dofinansowanie realizacji. Dodatkowym wsparciem tego projektu mogą być pomysły realizowane w ramach Budżetu Obywatelskiego.

Drugą ścieżką animacji życia w Śródmieściu są inicjatywy kierowane do ogółu mieszkańców: spotkania, wydarzenia uliczne (głównie na Starówce), festiwale/festyny (wyróżnić należy przestrzeń Kampusu). Wśród podmiotów zaangażowanych w animację należy wskazać przede wszystkim Punkt Informacji Miejskiej Halo!Rybnik (miejsce

pełniące wiele funkcji – od miejsca spotkań dla mieszkańców przy darmowej kawie po organizację wydarzeń np. Festiwalu Szczęścia i funkcję informacji turystycznej). Na osobne podkreślenie zasługuje praca, którą wykonują „dla Śródmieścia” osoby prywatne, np. kultowe już spacerzy krajoznawcze (miastoznawcze) organizowane przez p. Małgorzatę Płoszaj i p. Jacka Kamińskiego.

Zdjęcie 4. Przed Halo! Rybnik, podczas spaceru z p. Małgorzatą Płoszaj (źródło: facebook, Halo Rybnik)

Aktywność i animacja społeczna - Rybnik-Północ

Wśród wyzwań dla animacji społecznej w podobszarze Rybnik-Północ wyróżniono po pierwsze: potrzebę organizacji takiego wsparcia dla mieszkańców w rejonie ul. Janiego (2 bloki, 7 rodzin pod opieką OPS w poł. 2023 roku). Jednym z potencjalnych kierunków działań w tym miejscu może być zadbanie o przestrzeń wspólną między blokami. Warto posłużyć się przy tym dobrymi praktykami/doświadczeniami z innych lokalizacji (np. podwórko przy Andersa 17 w Niedobczycach). Drugim wyróżnionym wyzwaniem dla animacji społecznej w Rybniku-Północ jest wyjście naprzeciw potrzebom osób starszych i starszej młodzieży (w wieku 15-24). Geograficznie jest to potrzeba kojarzona z rejonem ulic: Piasta, Mikołowska, Mariańska, Św. Antoniego, Jana Długosza. Biorąc pod uwagę

dojrzewanie tej grupy w toku procesu rewitalizacji, zaplanowane dla niej spektrum działań powinno brać pod uwagę atrakcyjność dla starszych i młodszych (potencjalne kierunki działań: patrz podrozdział Młodzi 14+). Kolejną grupą animacji w podobszarze są seniorzy, ze szczególnym uwzględnieniem osób żyjących w samotności. Jest to grupa licznie obecna w dzielnicy, po części rozpoznana w toku dotychczasowych działań prowadzonych przez OPS czy Klub Seniora przy ul. Orzeszkowej 17.

Zdjęcie 5. Seniorzy w ogrodzie Klubu Seniora przy ul. Orzeszkowej 17, prowadzonego przez Superfundację (źródło: facebook, Superfundacja)

W toku diagnozy wyróżniono wyzwania z zakresu aktywności społecznej przede wszystkim dla wschodniej części dzielnicy podobszaru (ulic kwartału: Wyzwolenia, Gliwicka, Żużłowa, Mikołowska). W rejonie pozostają aktywni i zintegrowani liderzy z kilku środowisk, postulujący utworzenie odpowiadającego na potrzeby Centrum Aktywności Lokalnej (bądź podobnej przestrzeni dedykowanej działaniom organizacji/sąsiedzkiej). Potrzeby mieszkańców drugiej części podobszaru (w stronę Wawoka, za cmentarzem) wymagają rozeznania.

W zakresie animacji o wymiarze ogólnomiejskim dzielnica Rybnik-Północ wyróżnia się co najmniej trzema potencjałami. Pierwszym z nich jest tzw. kwartał sportowy (kompleks tworzony przez Stadion Miejski, kąpielisko, boiska itd.), naturalnie kojarzony z możliwością inicjowania animacji sportowej zarówno wschodniej, jak i zachodniej części dzielnicy. Jako osobny, drugi potencjał Rybnika-Północ wyróżnia się Park Sportowy Wiśniowiec. Wymienia się go osobno przede wszystkim dlatego, iż to nie tylko lokalizacja na mapie miasta, lecz przede wszystkim grupa pasjonatów sportów ekstremalnych, obecnych w tym miejscu już od co najmniej 20 lat. Wśród potrzeb „Wiśniowca”, na które mogłyby odpowiedzieć działania w ramach procesu rewitalizacji, wymienia się ew. dofinansowanie wypożyczalni profesjonalnego sprzętu dla dzieci i młodzieży (być może we współpracy z MOSiRem) oraz organizacji wydarzeń. Wreszcie trzeci potencjał podobszaru stanowi zabytkowy teren szpitala psychiatrycznego. Jego dyrekcja pozostaje obecnie otwarta na działania animacyjne na swoim terenie, przełamywanie stereotypów nt. szpitala oraz popularyzowanie jego historii – jako ważnej części historii Rybnika.

Aktywność i animacja społeczna - Paruszowiec-Piaski

Animacja społeczna w podobszarze skupia się przede wszystkim w trzech lokalizacjach: osiedlach lokali komunalnych przy ulicy Przemysłowej, Słonecznej oraz Ogrodowskiego (dominacja najmu socjalnego). Istotnym uwarunkowaniem działań w Paruszowcu-Piaskach są antagonizmy pomiędzy mieszkańcami tych ulic. Są one rozgraniczone przestrzennie (linią kolejową), co być może pogłębia niechęć do udziału w wydarzeniach organizowanych „u tamtych” (czyli nie u siebie, nie w swojej przestrzeni). Wśród dotychczasowych działań animacyjnych wyróżnia się: integrację wokół Centrum Aktywności Lokalnej przy ul. Przemysłowej 17, pracę streetworkerów i działalność świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży, działania prowadzone w ramach projektów rewitalizacyjnych (np. „reWita”, „3 R – Rodzina, Rybnik, Rozwój” współfinansowanych ze środków unijnych), w szczególności realizacja mikroprojektów sąsiedzkich i zagospodarowywania podwórek czy edycję festiwalu Industriada (nieidentyfikowanego jako coś „własnego” przez mieszkańców). Z perspektywy spotkań diagnostycznych do wyzwań animacji społecznej w tych lokalizacjach zalicza się:

- Potrzebę ponadprzeciętnej koordynacji współpracy osób tworzących system wsparcia: animatora/-ki, kuratora sądowego, pracowników/-czek socjalnych i Zespołu Asysty Rodzinnej, osób pracujących w świetlicy środowiskowej, pedagoga szkolnego, policji itd. Jej celem jest wzmocnienie systemu reagowania na łamanie

zasad współżycia społecznego i kodeksu rodzinnego oraz poprawa dostępu do pomocy ofiarom przemocy;

- Kontynuację animacji wedle wypracowanych przez organizacje i OPS ścieżek wsparcia: cierpliwego budowania zaufania i podstaw pod tworzenie grup wsparcia; animowanie społeczności wokół tematu tożsamości (Huty Silesia), spotkań sąsiedzkich przy jedzeniu (równoległa funkcja dożywiania), inicjatyw realizowanych w ramach mechanizmu mikroprojektów sąsiedzkich itd. W kontekście dostępności rozległej przestrzeni rekreacyjnej paruszwieckich Błoni, a także występujących antagonizmów międzyosiedlowych nie warto zapominać o animacji i rywalizacji sportowej;
- Kontynuowanie procesu integracji sąsiedzkiej wokół pracy na rzecz przestrzeni wspólnej. Warunkiem ku temu może być (podobnie jak i w innych dzielnicach) włączenie mieszkańców do współpracy z ZGM i miejskim konserwatorem zabytków na polu poprawy stanu technicznego budynków i ich otoczenia.

Wyzwania o charakterze socjalnym podobszaru nie powinny przesłaniać ewentualnych potrzeb działań animacyjnych na poziomie pozostałej społeczności podobszaru czy ogólnomiejskim. Środowiska aktywnych mieszkańców (seniorzy, Stowarzyszenie Przyjaciół Dzielnic Paruszowiec-Piaski) funkcjonują w pozostałych częściach podobszaru (Zastaw oraz Piaski). Deklarują własne pomysły na działanie w dzielnicy (kwestia głębiej nierozeznana) mogące znaleźć odzwierciedlenie w kierunkach działań GPR.

Potencjałem podobszaru pozostają jego tereny zieleni: Błonia, staw i tężnia, sąsiedztwo Parku Krajobrazowego. Ich infrastruktura sportowa (np. tor rolkowy) jest regularnie wykorzystywana, również przez młodzież z innych dzielnic. Wedle relacji w toku prac nad diagnozą przestrzeni ta pozostaje jednak wciąż nieoswojona przez mieszkańców sąsiedniego osiedla lokali komunalnych przy ul. Przemysłowej.

Zdjęcie 6. Podwórko na osiedlu przy ul. Przemysłowej (źródło: materiały własne)

Aktywność i animacja społeczna - Boguszowice Osiedle

Boguszowice Osiedle to dzielnica, w której system instytucji wsparcia działa od lat i jest darzony dużym zaufaniem. Inicjatywy animacyjne realizowane w ostatnich latach cieszyły się powodzeniem: mikroprojekty sąsiedzkie, działalność świetlicy i Integracyjnego Klubu Aktywnych (seniorów), czy Bank Drugiej Ręki (wsparcie rzeczowe). W wyniku prowadzonych działań wiele z aktywizowanych środowisk pozostało aktywnych (seniorzy, kobiety, w tym młode mamy) mimo końca projektów lub ich przerwania przez pandemię COVID. Wraz z systemem instytucji wsparcia (w tym Stowarzyszeniem „17-tka” i Domem Kultury) grupy te tworzą kapitał społeczny podobszaru, który jest kluczowym zasobem rewitalizacyjnym.

Wyzwania animacyjne dla Boguszowic Osiedla są podobne/tożsame do pozostałych podobszarów. Wśród nich wyróżniono w toku diagnozy:

- Potrzebę rozwinięcia oferty skierowanej do młodych w zakresie profilaktyki zdrowia psychicznego. Wskazuje się, że dotychczasowy wymiar wsparcia terapeutycznego w ramach projektów był niewystarczający w odniesieniu do zwiększających się potrzeb;

- Ewentualne wykorzystanie zasłyszanych w toku diagnozy antagonizmów pomiędzy mieszkańcami różnych części podobszaru jako zasobu aktywizacji społecznej, np. animacji sportowej;
- Podobnie jak w Niedobczycach, Boguszowice Osiedle również mierzy się z problemem zawłaszczania przestrzeni publicznych, w tym zaniedbanej przestrzeni parkowej, przez osoby pijące alkohol, a także potrzebą eliminacji barier architektonicznych dla osób z ograniczoną mobilnością.

Ponadto, dużym potencjałem podobszaru są przestrzenie między blokami – przede wszystkim w „dolnej” części osiedla. Kierunek ich zagospodarowania, a także odpowiedzialności za właściwą dbałość o nie, są tematami budzącymi wśród mieszkańców duże emocje. Wypracowanie pomysłu odpowiadającego na obecną sytuację jest jednym z większych wyzwań podobszaru. Propozycja zagospodarowania przestrzeni wspólnych powinna zostać wypracowana wspólnie z mieszkańcami. Istnieją ku temu dwa główne powody:

- 1) Jest to międzypokoleniowa przestrzeń mieszkańców, w której wspólne przebywanie można określić mianem „podwórkowej tradycji sąsiedzkiej” (spędzanie czasu na ławce, wzajemne pilnowanie dzieci, wspólne grillowanie);
- 2) Możliwie szeroka partycypacja umożliwi zbudowanie społecznej (sąsiedzkiej) wartości projektu, niezbędnej do utrzymania podwórek w należytym porządku.

Okolicznością sprzyjającą tej inicjatywie są plany ZGM w zakresie remontów klatek i uporządkowania najbliższego otoczenia budynków. Innym potencjałem są lokalne doświadczenia zebrane podczas mikroprojektów sąsiedzkich i wypełniania przestrzeni wspólnych małą architekturą. Przy okazji, przywrócenie tego źródła finansowania inicjatyw wsparłoby inne zmiany w otoczeniu, takie jak: odnowienie, doposażenie i rozbudowanie placów zabaw dla dzieci w różnym wieku i z różnymi możliwościami ruchowymi; uporządkowanie śmietników; czy też wyrównanie ciągów pieszych.

Aktywność i animacja społeczna – Niewiadom

Animacja w Niewiadomiu w ostatnich latach prowadzona była przy os. Morcinka i ostatecznie związała się z przestrzenią Kopalni Ignacy. Jej prowadzenie wiązało się z trudnościami, wśród których jako jedną z najważniejszych przeszkód (wyróżnionych podczas spotkań diagnostycznych) jest brak ciągłości wsparcia. Według relacji osób zaangażowanych: (1) animacja była prowadzona bez powiązania z konkretnym miejscem; (2) pierwsze większe inicjatywy skierowane do mieszkańców pojawiły się wraz z mikroprojektami sąsiedzkimi, po których ukończeniu wzbudzony „zryw sąsiedzki” opadł; (3) po pewnym czasie do użytkowania oddana została przestrzeń przeznaczona na działania społeczności lokalnej w budynku Sprężarkowni Zabytkowej Kopalni Ignacy; (4) przestrzeń Zabytkowej Kopalni Ignacy i sale oddane do użytkowania mieszkańcom (sygnalizuje się problem z ich dostępnością na potrzeby spontaniczne) zaczęły przyciągać grupy aktywnych kobiet, młodych mam. Co ważne i wyjątkowe na obszarze rewitalizacji w Rybniku, przestrzeń między budynkami chętnie odwiedzana jest przez pojedyncze grupki starszej młodzieży. Jest to dla niej atrakcyjne miejsce spotkań w kontrze do Śródmieścia – które jest główną lokalizacją spotkań młodzieży z całego miasta - do którego dojazd komunikacją z Niewiadomia bywa zbyt czasochłonny lub niedostępny (dot. to kursów wieczornych). W przestrzeni Kopalni starają się odnaleźć seniorzy, przy czym wskazuje się, iż udostępniony im lokal nie został zaprojektowany jako typowa przestrzeń animacyjna ani przestrzeń dedykowana aktywności osób starszych (wysokie stopnie schodów, niewielka przestrzeń spotkań zaraz przy wejściu, kuchnia o funkcjonalności technicznej).

Pomimo otwarcia terenu Zabytkowej Kopalni Ignacy zauważa się, że w relatywnie niewielkim stopniu – poza wydarzeniami okolicznościowymi – przyciąga ona szersze grupy mieszkańców sąsiadującego os. Morcinka. Wiążą się z tym przynajmniej trzy uwarunkowania:

- Wspomniana wyżej nieciągłość animacji, a co za tym idzie - również trudności w oswojeniu się dorosłych i starszych mieszkańców z nowoczesną przestrzenią Kopalni – przede wszystkim budynku Sprężarkowni, dedykowanego społeczności lokalnej. Z kolei wśród potencjałów animacji w tym miejscu należy wymienić: autorytet Stowarzyszenia Zabytkowej Kopalni Ignacy, zaangażowanie społeczne pobliskiej ochotniczej straży pożarnej, a także dorastające środowisko dzieci i młodzieży, które przyjmuje przestrzeń Kopalni już jako „własną”;
- Zaprzeszanie działalności Domu Kultury – z jednostką tą wiąże się lokalny sentyment. Nie bez znaczenia jest również jej lokalizacja: pomiędzy osiedlem a Kopalnią, naprzeciwko schroniska Dom Nadziei dla osób w kryzysie bezdomności;
- Lokalizacja, bardzo ubogi stan i stereotypy nt. schroniska „Dom Nadziei” dla osób w kryzysie bezdomności. Opinia mieszkańców dzielnicy o miejscu jest negatywna – kojarzy się z obecnością w przestrzeni publicznej rozbitych butelek, osób „podejrzanych”, pijących alkohol, nieraz agresywnych i budzących obawy przechodniów o swoje bezpieczeństwo. Pracownicy Domu Nadziei deklarują, że warunkiem obecności w schronisku jest dyscyplina, której w zdecydowanej większości przypadków udaje się przestrzegać. W okolicy dostrzegają jednak osoby spoza osiedla i schroniska, jak i niektórych mieszkańców, którzy łamią zasady współżycia społecznego. Bez względu na racje problem jest jasny: w tej okolicy panuje obniżone poczucie bezpieczeństwa społecznego i nie powinno być to bagatelizowane. Lokalizację Domu Nadziei w środku rewitalizowanego osiedla mieszkaniowego odczytuje się w obecnej sytuacji jako barierę pozytywnej zmiany.

Zdjęcie 8. Przestrzeń Kopalni Ignacy (źródło: facebook, Zabytkowa Kopalnia IGNACY)

Aktywność i animacja społeczna – Niedobczyce

Dotychczasowa animacja w Niedobczycach przyjęła przede wszystkim formę animacji społeczności wszystkich mieszkańców. Skupiła się ona wokół Klubu Mieszkańców „Gliniok”, którym opiekowała się animatorka. Klub skupił aktywnych mieszkańców najbliższej okolicy, zaś doświadczenie jego prowadzenia pokazuje tendencje, które mogą być wskazaniem dla podobnych miejsc w innych częściach podobszaru czy miasta. Wśród takich wskazań warto przytoczyć, iż podstawową cechą klubu mieszkańca jest jego ogólnodostępność i fakt, że każdy ma prawo do korzystania z jego przestrzeni pod warunkiem przestrzegania ustalonych reguł. Zastrzeżenie to związane jest z ryzykiem zaistnienia wrażenia pośród niezaktywizowanych osób, że jest to „już czyjaś” przestrzeń (np. „tamtych” lub „tamtej, za którą nie przepadam”).

Klub przyciąga zwłaszcza mieszkańców najbliższej okolicy⁸. Dużym wyzwaniem stojącym przed aktywizacją społeczną podobszaru w Niedobczycach jest odzyskanie przestrzeni

⁸ Biorąc pod uwagę rozpiętość podobszaru Niedobczyc, w przypadku chęci posiadania takiego miejsca przez mieszkańców w każdej jego części zasadnym wydawałoby się utworzenie kolejnych 2 lub 3 takich miejsc (tzw. osiedle przy Wrębowej, okolice ul. Górniczego Stanu/Wiertniczej, oraz ul. Modrzewiowej). Niemniej jednak, biorąc pod uwagę koszty finansowe takiego rozwiązania, sugeruje się wspieranie rozwoju

publicznych dla wszystkich osób, które poszukują wytchnienia – przede wszystkim dawnej wizytówki dzielnicy: Parku Czempieła⁹. Problemy dotyczące tej przestrzeni to: „przejęcie” Parku i jego najbliższej okolicy przez osoby pijące alkohol oraz zaniedbanie Parku i przedłużający się remont muszli koncertowej. Inną przeszkodą w przestrzeni publicznej wskazywaną przez mieszkańców Niedobczyc są liczne bariery architektoniczne dla pieszych i osób z ograniczoną mobilnością (seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodziców z wózkami i in.).

Sformułowanie odpowiedzi na problem zawłaszczenia przestrzeni przez grupy obniżające poczucie bezpieczeństwa jest stale dyskutowane. Zauważa się, że poleganie jedynie na systemie prewencji (monitoringu, systemie kontroli policyjnej i mandatów etc.) nie przynosi dostatecznych efektów i postuluje się instalację dodatkowego oświetlenia. Zwraca się uwagę, że najskuteczniejszą formą przeciwdziałania będzie jednak przemiana samych mieszkańców. Celem działań animacyjnych powinno być zatem zbudowanie kolektywnej odpowiedzialności za przestrzeń wspólną w imię postaw: „ja tę przestrzeń porządkowałem, to teraz o nią dbam”, „park jest dumą nas wszystkich i ma być zapraszający dla wszystkich”. Ludzi łączy wspólna praca – najlepiej pokazał to przykład pracy lokalnej liderki i mieszkańców z niedobczyckiego familoka przy ul. Andersa 17 na rzecz swojego podwórka (patrz Zdjęcie 9).

Dodatkowym potencjałem w dotarciu do osób ze środowisk kryzysowych jest wzmocnienie animacji społecznej oraz współpracy animatora, aktywnych mieszkańców i pracowników OPS. Szczególnie ważna wydaje się rola pracowników socjalnych, których opinia o sytuacji osoby stanowi podstawę do przyznania jej świadczenia socjalnego – związany z tym ich autorytet i posłuch sprawia, że mają większy wpływ na motywację poszczególnych osób do szeroko pojętej zmiany (np. udziału w wydarzeniu aktywizacyjnym). Z pomocą osób, które udało się zaktywizować, można dopracować ofertę animacyjną kierowaną do ich otoczenia.

podobnych przestrzeni spotkań w różnych formach (począwszy od prostej kawiarni lub współpracy ze szkołami na rzecz korzystania z jej zasobów „po godzinach”). Jako lokalizację gotową pod rozwój nowego miejsca – obecnie zaniedbaną – jest lokalne centrum handlowo-usługowe na os. Korfantego, między ul. Wrębową, Boczna i Górnośląską.

⁹ Osobnym przykładem przestrzeni narażonej na celową, konsekwentną dewastację jest otoczenie Zespołu Szkół nr 5 przy ul. Modrzewiowej, w którym działa zaktywizowana grupa młodzieży.

Zdjęcie 9. Zaaranżowane rękami mieszkańców obejście przed budynkiem komunalnym przy ul. Andersa 17 (źródło: rybnik.naszemiasto.pl, fot. Barbara Kubica-Kasperzec)

Wyzwaniem równoległym i powiązanim z odzyskiwaniem przestrzeni publicznych jest m.in. zadbanie o lokalne dziedzictwo i lokalną tożsamość Niedobczyc, związane z historią dwóch historycznych zakładów pracy (KWK Rymer i Rybnickich Zakładów Naprawczych). Do najważniejszych potencjałów animacji na tym polu zalicza się:

- Obecność konsekwentnych w niezgodzie na obecną sytuację w dzielnicy lokalnych liderów i zorganizowanych grup (np. Stowarzyszenie Przyjaciół Niedobczyc¹⁰);
- Powszechna tęsknota za świetnością Parku czy dzielnicowymi wydarzeniami (przede wszystkim przyciągającymi atrakcyjnością festynami);
- Działalność Domu Kultury i niezwykle popularne wydarzenia skierowane do kobiet tzw. „Babski Comber” (z zaznaczeniem jednak ograniczonej dostępności oferty DK ze względu na koszty czy możliwości uczestnictwa z małymi dziećmi);

¹⁰ Powołane w odpowiedzi na niezawiązanie się Rady Dzielnicy.

- Bezpośrednie sąsiedztwo ważnych przestrzeni życia społecznego (Park Czempieła, Dom Kultury, OPS, biblioteka, Klub Mieszkańca „Gliniok”, lokale „Bistro z Ikrą” i „Stara Palmiarnia Mimoza”).

Seniorzy

Seniorzy tworzą grupę zróżnicowaną pod wieloma względami: aktywni i nieaktywni; sprawni fizycznie i mierzący się z ograniczeniami ruchowymi; zależni od pomocy i samodzielni, mieszkający z rodziną lub samotnie itd. Podstawowym uwarunkowaniem współpracy z seniorami i działań do nich skierowanych powinno być świadome określenie grupy docelowej.

Pod względem liczebności seniorów ich największa liczba zameldowana jest w najludniejszych z dzielnic: Niedobczycach (3030 osób w wieku 60+) oraz Boguszowicach Osiedlu (2457 osób). W tych częściach miasta stanowią kolejno 27% i 26% ogółu populacji. Największy udział wśród ogółu zameldowanych mieszkańców w dzielnicy seniorzy mają w centrum: Śródmieściu (35% populacji, 2189 osób) oraz Rybniku-Północ (34% populacji, 2397 osób).

Tabela 5. Populacja seniorów dzielnicach obszaru rewitalizacji oraz ich udział w ogóle populacji zameldowanych mieszkańców.

	Liczba osób	Udział w populacji dzielnicy
Śródmieście	2189	35%
Rybnik-Północ	2397	34%
Paruszowiec-Piaski	1115	26%
Niewiadom	1156	26%
Niedobczyce	3030	27%
Boguszowice Osiedle	2457	26%

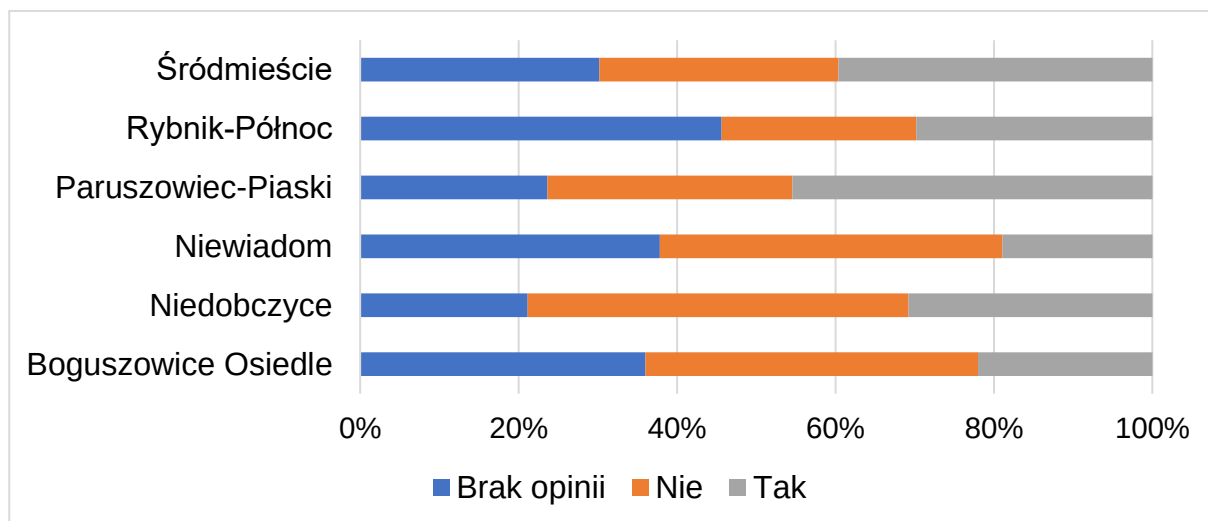
Wśród trudności, z którymi mierzą się seniorzy, a także podmioty włączone w system ich wspierania w toku diagnozy wyróżniono m.in.:

- Problem samotności i trudności w dotarciu z informacją i wsparciem do osób żyjących w pojedynkę bądź z opiekunami, którzy dopuszczają się zaniedbania podopiecznego-seniora;

- Ograniczona liczba miejsc w domach dziennej opieki oraz niewielka dostępność alternatywnych (i popularnych) form stałego zamieszkania dla seniorów (np. co-housingu). W kontekście potencjalnych inwestycji rewitalizacyjnych na tym polu warto odnotować, iż dotychczasowe, pojedyncze rozwiązania na tym polu (np. inwestycja typu co-housing w Rybniku zrealizowana przez OPS) są pozytywnie odbierane w środowisku seniorów;
- Bariery w mobilności seniorów dotyczące deficytu miejsc spotkań w najbliższej okolicy (gdzie osoby starsze mogą dostać się pieszo), barier architektonicznych, poczucia bezpieczeństwa na ulicy (podczas spotkań zaznaczano znaczne ograniczenie aktywności seniorów zimą, kiedy dzień staje się krótszy), a także transportowe w przypadku podróży do odleglejszych lokalizacji w mieście;
- Dostępność architektoniczna budynków użyteczności publicznej, np. Uniwersytetu Trzeciego Wieku zlokalizowanego obecnie na Kampusie, na poziomie -1;
- Bariery kontaktu z młodszym pokoleniem zarówno w wymiarze braku spotkań z młodzieżą wokół wspólnych tematów (np. tożsamości miasta Rybnika), jak i barier architektonicznych utrudniających wspólne wyjścia dziadków z wnukami (np. infrastruktury towarzyszącej placów zabaw – ławka, cień, dostęp do wody czy toalety);
- Poczucie niewielkiego wpływu na rzeczywistość pomimo deklaracji o ważnej roli seniorów w partycypacji – środowisko aktywnych seniorów nie dostrzega zmian w zakresie formułowanych od lat postulatów.

Przytoczone powyżej zróżnicowanie dotyczy również poziomu zadowolenia z oferty dla seniorów z różnych dzielnic. Najwięcej pozytywnych opinii na jej temat zebrał podobszar Paruszowiec-Piaski (ok. 45% pozytywnych opinii, co można wiązać z aktywnym w dzielnicy stowarzyszeniem seniorów) oraz Śródmieście. Z kolei najslabiej zostały ocenione Niewiadom, Niedobczyce oraz Boguszowice Osiedle (40-50% negatywnych opinii).

Wykres 10. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez seniorów?

Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie

Największa liczba osób, która pobiera świadczenia pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności, zamieszkuje podobszary Boguszowice Osiedle (16% wszystkich świadczeniobiorców z tego tytułu), Śródmieście (13%) oraz Niedobczyce i Paruszowiec-Piaski (po 10%). Spośród wszystkich świadczeniobiorców w danym podobszarze, niepełnosprawni stanowią największą grupę w Rybniku-Północ (38%) i Śródmieściu (33%).

Zdjęcie 10. Parada podczas Rybnickich Dni Integracji (źródło: rybnik.eu)

Wśród osób, których statystyka świadczeniobiorców OPS nie obejmuje, wskazuje się m.in.:

- Osoby, które rezygnują ze wsparcia socjalnego w związku z brakiem potrzeby lub brakiem gotowości do przejścia ścieżki formalnej niezbędnej do jego uzyskania;
- Osoby bardzo biedne, których nie stać na poniesienie wkładu własnego do refundowanego przez OPS sprzętu i nie są w stanie przejść ścieżki formalnej;
- Osoby, które nie przedłużają ważności orzeczeń z różnych względów – zarówno wyjazdów jak i głębokiej demotywacji, np. związanej ze stanami depresyjnymi.

Według relacji OPS, najliczniejszą grupę świadczeniobiorców stanowią osoby z niepełnosprawnościami ruchowymi. Akcentuje się, że osoby te wraz z wiekiem zmagają się z coraz większymi trudnościami wydostania się ze swoich domów, stają się coraz bardziej zależne od pomocy drugiej osoby, zaś ich ubożenie postępuje. Odpowiedzią na te problemy jest nie tylko eliminacja barier architektonicznych w budynkach i przestrzeniach publicznych, lecz również rozwój oferty co-housingowej kierowanej do tej grupy – miejsc stałego zamieszkania dla kilku osób z towarzyszącym wsparciem opiekuńczym w niepełnym wymiarze godzin czy w formach wsparcia środowiskowego¹¹.

Jako kolejne dominujące rodzaje niepełnosprawności wśród świadczeniobiorców pomocy społecznej wyróżnia się osoby z chorobami dróg oddechowych (co pośrednio wiąże się jakością powietrza w Rybniku we wcześniejszych latach), a zmagające się z zaburzeniami psychicznymi oraz chorobami układu krążenia. Warto brać pod uwagę te grupy rybniczian planując działania rewitalizacyjne m.in. w zakresie animacji sportowej/rekreacyjnej.

Osobna kategoria potrzeb dotyczy osób zależnych i ich opiekunów. W ich przypadku w toku diagnozy zwracano uwagę na ograniczoną dostępność miejsc w placówkach dziennej opieki i podobnych (Środowiskowych Domach Samopomocy czy Warsztatach Terapii Zajęciowej). Ponadto wskazywano na dokładniej niezmierzone potrzeby opiekunów dotyczące: rehabilitacji (schorzeń czy zwyrodnień wynikłych z przeciążeń przy wieloletniej opiece nad podopiecznymi), dostępności grup wsparcia (służących wymianie wiedzy i pocieszeniu), warsztatów o technikach opieki itd.

¹¹ Potrzebę takich rozwiązań dostrzegają zarówno pracownicy OPS jak i organizacji.

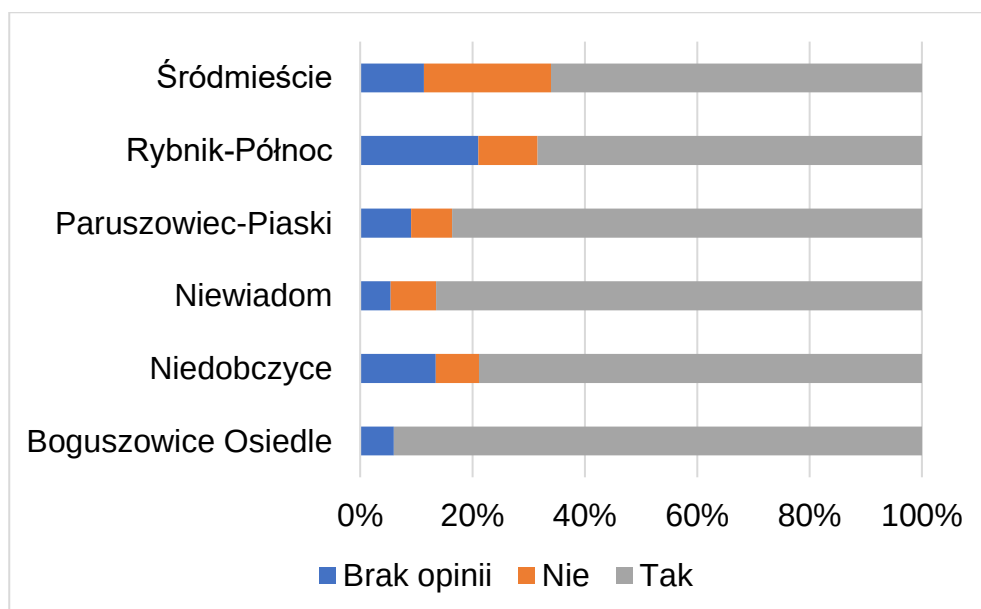
Wśród najważniejszych partnerów OPS na polu pomocy osobom z niepełnosprawnościami i ich opiekunom w toku diagnozy wymieniono: Stowarzyszenie Oligos, Stowarzyszenie Razem, Cogito Noster, PSONI i Olimpiady Specjalne.

Przekrojową potrzebą jest poprawa skuteczności docierania z informacjami do osób potrzebujących. Dotyczy to sytuacji, kiedy np. osoba niepełnosprawna i uboga nie jest świadoma zniżek na przysługujący jej sprzęt rehabilitacyjny. W tym celu należy wzmocnić identyfikację tych informacji w szpitalach, siedzibach ZUS i Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, a także wśród pracowników socjalnych. Ponadto zwraca się uwagę na konieczność ukierunkowania treści szkoleń wspierających włączenie cyfrowe: osoby je przechodzące powinny potrafić znaleźć informacje na temat dostępnego im wsparcia na stronie OPS itp. czy kontaktować się za pomocą poczty elektronicznej.

Bezpieczeństwo

Temat poczucia bezpieczeństwa w okolicy swojego miejsca zamieszkania pozostaje bezsprzecznie jednym z najważniejszych dla mieszkańców, co potwierdziły wyniki przeprowadzonej ankiety sondażowej. Postulat ten dotyczy wszystkich dzielnic, przy czym należy wyróżnić szczególnie wyniki z Boguszwic Osiedla, skąd żaden respondentów nie oponował przeciwko działaniom w kierunku poprawy bezpieczeństwa w dzielnicy.

Wykres 11. Czy w przestrzeni dzielnicy potrzebne są następujące zmiany: prowadzenie działań zwiększających poczucie bezpieczeństwa?

Najważniejszym wyzwaniem z zakresu bezpieczeństwa dot. ogółu społeczności podobszarów to wielokrotnie przytaczane w diagnozie zawłaszczanie przestrzeni wspólnej

przez osoby obniżające poziom bezpieczeństwa wszystkim innym mieszkańcom. W mniejszym lub większym stopniu dotyczy każdego z podobszarów rewitalizacji. Problem ten ma dwa podstawowe aspekty: zajmowanie przestrzeni publicznej przez osoby pijące alkohol bądź grupy agresywne oraz dewastacje.

Relatywnie prostszym w osiągnięciu efektów zadaniem jest zapobieganie niszczeniu przestrzeni, rozkradaniu małej infrastruktury i wandalizmowi. Normy policji są konkretne: po pierwsze zgłaszać¹², po drugie - instalować oświetlenie i nowoczesny monitoring. Biorąc pod uwagę niechęć społeczną przed wszechobecnym monitoringiem, alternatywą dla niego – do pewnego stopnia – może być ostrzeżenie o jego planowanym zainstalowaniu w przypadku powtarzających się dewastacji¹³.

Fizyczne zajmowanie przestrzeni przez poszczególne grupy jest problemem ściśle powiązanim z dewastacjami, lecz bardziej złożonym. W ramach prewencji zakłada się taką samą ścieżkę reagowania, lecz doświadczenia z dzielnic mówią, że nie rozwiązuje ona problemu. Co więcej, wszystkie strony (mieszkańcy, policja, organizacje itd.) wskazują, że główną osią przeciwdziałań powinna być zmiana społeczna. Jej wykreowanie wymaga odpowiedzi na przyczyny problemu:

- Przyczyny bezpośrednie: Brak alternatywnych miejsc i form spędzania czasu¹⁴, niedostępność barów lub subiektywnie zbyt wysokie ceny alkoholu.
- Pośrednie: problem alkoholowy (i uzależnień) dużej grupy mieszkańców, którego skalę komentują miejskie dokumenty, w tym łatwość dostępu alkoholu¹⁵; brak wzorców wyznaczających kierunek zmian stylu życia.

Warto podkreślić, iż przeciwdziałanie tym problemom warto powiązać z edukacją o wspólnej odpowiedzialności za przestrzeń dzielnicy i np. otwartymi spotkaniami

¹² Mieszkańcy podkreślają, że długi okres czekania na przyjazd patrolu i tym samym brak szybkiej reakcji zniechęca do kontaktu z Policją.

¹³ Pół żartem, pół serio: Taką kampanię można przeprowadzić pod hasłem np. *To Ty masz wpływ na skalę monitoringu w naszym otoczeniu*.

¹⁴ Wśród propozycji przeciwdziałania można wymienić: rozwój wspomnianej oferty dla młodzieży oraz młodych dorosłych; ofertę pracy wolontaryjnej na rzecz otoczenia w zamian za dostęp do dodatkowej oferty rozwojowej dla dzieci; antyużywkowy streetworking informujący o alternatywnych formach spędzania czasu, np. zaangażowanie na rzecz otoczenia/dzielnicy oraz w kontekście akcji.

¹⁵ Patrz: *Diagnoza skali problemów alkoholowych oraz związanych z używaniem pozostałych sytuacji psychoaktywnych na terenie Miasta Rybnika*, 2021, OPS, Oficyna Profilaktyczna

poświęconymi wykorzystywaniu środków z Budżetu Obywatelskiego w sposób pożyteczny dla ogółu społeczności.

Wśród innych uwarunkowań bezpieczeństwa w podobszarach Rybnika wymienia się:

- Powiązanie czynników dotyczących podobszarów zlokalizowanych poza ścisłym centrum: koncentracji najmu socjalnego, wysokiego stopnia urbanizacji, dużej liczby młodych osób i deficytu dedykowanej im oferty, a także przeszłości kryminalnej poszczególnych osób. Przy tym punkcie warto podkreślić szczególnie dwie kwestie dotyczące interwencji: (1) nacisk na rozwój oferty zdolnej „wyciągnąć” osoby młode ze środowisk kryzysowych (często: rodzin); (2) sens wynajdywania i wzmacniania lokalnych liderów – stanowiących alternatywę dla liderów, którzy budują swoją pozycję na stosunkach przemocowych.
- W Śródmieściu: kradzieże w sąsiedztwie galerii handlowych, a także niekontrolowane spożywanie alkoholu przez imprezowiczów zjeżdżających z całej Aglomeracji;
- W Śródmieściu i Rybniku-Północ: miejsca tzw. zacienione, w których znajdują sobie przestrzeń grupy budzące obawy o bezpieczeństwo własne, np.¹⁶ park św. Jana Sarkandra (ul. Cegielniana i Gliwicka) czy park nad Nacyną (ul. Marii Skłodowskiej-Curie i Raciborska);
- Zagrożenia drogowe ze strony kierowców – podniesione jako temat jedynie w dzielnicach centralnych: w nawiązaniu do uliczek wschodniego kwartału Rybnika-Północ oraz nocnych wyścigów samochodowych w Śródmieściu;
- We wszystkich podobszarach: Niskie poczucie bezpieczeństwa seniorów po zmroku, przede wszystkim dotyczące okresu krótkich dni zimowych – wedle relacji, powodujące nierzadko rezygnacje z korzystania z przestrzeni publicznych i oferty skierowanej do tej grupy.

¹⁶ Według wskazań policji

Zdjęcie 11. Antagonizmy osiedlowe. "Nie znacie dnia ani godziny, gdy wpadniemy w odwiedzin" na wyremontowanych budynkach komunalnych przy ul. Słonecznej (źródło: materiały własne)

Niematerialne dziedzictwo kulturowe

Podstawowym problemem w dzielnicach historycznie związanych z przemysłem ciężkim jest brak poczucia wspólnotowości wśród mieszkańców i więzi opartych na rodzimej tradycji. Zjawisko to dotyczy w szczególności ludności napływowej, która po 1945 r. przyjechała do Rybnika, aby podjąć pracę w kopalniach i zakładach przemysłowych. Problem stał się szczególnie dotkliwy po ich zlikwidowaniu. Miejsca pracy głęboko integrowały lokalne społeczności: zapewniały im źródło dochodu, miejsce zamieszkania oraz organizowały czas wolny, m. in. w postaci oferty kulturalnej dostępnej w domach kultury. Obecnie, poszczególne dzielnice pełnią funkcję tzw. sypialni miasta, co sprzyja migracji mieszkańców, rosnącej anonimowości i rozluźniania się więzi, szczególnie tych wynikających z dziedzictwa przemysłowego.

Jednymi z przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego są m. in. tradycje i zwyczaje lokalne oraz związane z nimi praktyki. Wnioski z przeprowadzonych wywiadów wskazały, że kultywują je głównie starsi mieszkańcy oraz inicjatywy zrzeszające wąskie grupy społeczne, przeważnie osób dorosłych i starszych, jak na przykład koła gospodyń wiejskich, które skupiają relatywnie niewiele osób młodych.

Kolejnym problemem jest zanik używania śląskiego języka gwarowego, którym posługują się przeważnie dorośli i starsi mieszkańcy, najchętniej w wąskim gronie, wśród najbliższych członków rodziny lub sąsiadów. Jego zachowanie i ciągłość porozumiewania się nim jest zjawiskiem pozytywnym i stanowi istotny potencjał wzmacniający poczucie odrębności tożsamości lokalnej i wspólnotowości. Rozwinięty projekt edukacji regionalnej, która jest przedmiotem obowiązkowym w klasach IV szkół podstawowych, obejmuje również działania podejmowane na rzecz kultywowania tradycji używania śląskiego języka gwarowego. Edukacja regionalna była jednym z przedsięwzięć realizowanych w ramach LPR Miasta Rybnika do 2020 roku. W ramach podjętych działań przygotowano m. in: podręcznik edukacji regionalnej dla nauczycieli *Energia tradycji*, grę memory „Dzielnica, ulica, podwórko”, grę multimedialną „Osobowości Rybnika”, puzzle „Rybnickie pejzaże”, zeszyty edukacyjne do edukacji regionalnej *Kluska Wandruska* czy makietę familoka do samodzielnego złożenia. Podobną funkcję wzmacniania poczucia tożsamości lokalnej pełnią tradycje górnicze i hutnicze, związane z nimi uroczystości czy zwyczaje.

Zdjęcie 12. "Kluska Wandruska". Okładka dotychczasowego zeszytu do edukacji regionalnej dla nauczycieli (źródło: rybnik.eu)

Istotną rolę w kultywowaniu lokalnych tradycji i zwyczajów oraz w przekazywaniu lokalnej historii i pamięci o ważnych wydarzeniach odgrywają organizacje pozarządowe, które

w swojej działalności bazują na dziedzictwie niematerialnym regionu. Jednym z większych jest Towarzystwo Miłośników Rybnika. Należą do nich również rybnickie oddziały organizacji działających w kraju: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Polskie Towarzystwo Kulturalne czy Uniwersytet Trzeciego Wieku, aktywizujący i angażujący w swoje działania seniorów. Jednym z nich jest Stowarzyszenie „Pro Fortalicium”, które każdego roku, w wyremontowanym schronie przy ul. Szczygłów na Wawoku (w podobszarze rewitalizacji Rybnik-Północ), będącym częścią umocnień polskiej linii obrony z 1939 r., organizuje dni otwarte, inscenizacje i rekonstrukcje historyczne oraz prowadzi działania edukacyjne. Z kolei stowarzyszenie Korzenie.pl działa w zakresie podtrzymywania i wzmacniania tożsamości lokalnej oraz zachowania odrębności śląskiego języka gwarowego. Szczególne znaczenie dla popularyzacji i ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego i tradycji mają organizacje działające na terenie poszczególnych podobszarów: Stowarzyszenie Miłośników Niedobczyc i Stowarzyszenie Przyjaciół Niedobczyc, Stowarzyszenie Zabytkowej Kopalni Ignacy w Niewiadomiu. Działania stowarzyszeń wspiera uchwalany każdego roku przez Radę Miasta Program współpracy Miasta Rybnika z organizacjami pozarządowymi, który obejmuje również wsparcie lokalnego dziedzictwa kulturowego.

4. Analiza sfery gospodarczej

Dane zebrane na potrzeby delimitacji obszaru rewitalizacji przedstawiły następujący krajobraz aktywności gospodarczej w dzielnicach: dominacja Śródmieścia na tle całego miasta pod względem liczby siedzib jednoosobowych działalności gospodarczych (ponad 15 na 100 zameldowanych mieszkańców). Na drugiej pozycji w Rybniku uplasował się podobszar Rybnika-Północ (7,7). Spośród pozostałych podobszarów pozytywnie wyróżnił się Paruszowiec-Piaski (5,4), w którego obrębie funkcjonuje strefa przemysłowa. Poniżej średniej znajdują się pozostałe podobszary, co odzwierciedla ich charakter sypialniany i peryferyjny względem centrum Rybnika: Niedobczyce (3,9), Niewiadom (3,6) i pozostające na ostatnich pozycjach względem reszty miasta Boguszowice Osiedle (2,7).

Powyższe wyniki warto rozpatrywać pod kątem różnic między podobszarami. Nie powinny stanowić jednak podstawy do decyzji np. o zarzuceniu wsparcia dla śródmiejskich przedsiębiorców, którzy stanowią napęd dla rozwoju całego miasta. Ich znaczenie ilustrują powyższe dane, zaś ich kondycję na tle regionu ilustrują dane GUS, wg których w 2022 roku liczba zarejestrowanych podmiotów w bazie REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców była niewielka, niższa od średniej dla innych miast na prawach powiatu

w województwie (1154 wobec 1189). W tym samym roku, liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Rybniku wyniosła 65, przy średnim rezultacie 68 dla wszystkich śląskich miast na prawach powiatu.

Wg diagnoz przeprowadzonych w toku realizacji LPR relatywnie niską aktywność gospodarczą (mikro czy małych przedsiębiorstw handlowo-usługowych) w podobszarach niecentralnych należy wiązać z dwoma grupami czynników:

- 1) Peryferyjnością lokalizacji względem Śródmieścia, a także kojarzeniem okolicy z obniżonym poczuciem bezpieczeństwa i problemami społecznymi;
- 2) Ubóstwem społeczności – uzewnętrznionym zarówno w braku zdolności/gotowości do ponoszenia kosztów utrzymania, rozwijania działalności, jak również w zasobności lokalnego rynku klienta.

W przypadku ukierunkowania projektów rewitalizacyjnych na wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości w dzielnicach niecentralnych warto zwrócić uwagę na:

- 1) dostępność lokali na prowadzenie działalności, których koszty utrzymania będą relatywnie preferencyjne – spośród dzielnic niecentralnych ich znaczną liczbą ZGM dysponuje jedynie w Boguszowicach Osiedlu (29 lokali użytkowych – wszystkie zajęte)¹⁷;
- 2) najbliższą okolicę miejsc koncentracji biznesu i jej zdolność do przyciągania ruchu pieszego i klientów;
- 3) pomoc przedsiębiorcom w prezentacji witryn ich lokali;
- 4) włączanie przedsiębiorców w sieć kontaktów, tj. nawiązywanie współpracy przy lokalnych projektach rewitalizacyjnych z UM czy NGO, zapraszanie na spotkania z instytucjami z otoczenia biznesu i innymi przedsiębiorcami.

Powyższe sugestie należy rozpatrywać w kontekście Programu Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Rybnika (2023). Wg diagnozy przeprowadzonej na jego potrzeby, najpopularniejszymi kierunkami rozwoju biznesu wśród osób planujących otwarcie własnej działalności oraz dla uczniów szkół ponadpodstawowych kończących edukację są usługi i handel. Powodzenie obu form działalności w istotnym stopniu (choć i to nie zawsze w związku z rozwojem sektora e-commerce) związane jest z lokalizacją,

¹⁷ Paruszowiec-Piaski – 1 lokal; Niedobczyce – 1 lokal; Niewiadom – 2 lokale użytkowe.

której z reguły nie można przenieść z miejsca A do B, lecz uczynić ją atrakcyjniejszą i bardziej funkcjonalną. Na tym polu należy upatrywać większej aktywności samorządu.

Zdjęcie 13. Targowisko miejskie w Śródmieściu (źródło: materiały własne)

Inne wnioski z przytoczonej diagnozy wskazują, iż dwie największe motywacje rozwoju własnego biznesu dla wymienionych grup to¹⁸: realizacja własnych celów i inspiracji oraz wyższe dochody względem potencjalnego wynagrodzenia etatowego. Wśród najważniejszych barier dla inicjatywy wymienia się: brak środków finansowych na rozpoczęcie działalności, obawy o zdolność do utrzymania biznesu oraz brak wiary w sukces swojego pomysłu (deficyty te wskazują potencjał do wsparcia z zakresu *mentoringu biznesowego*). Potencjały polityki wspierania przedsiębiorczości przez Urząd Miasta wydają się przede wszystkim dwa: (1) niewielka wiedza mieszkańców nt. aktywności Wydziału Strategii i Obsługi Inwestora i potencjał efektu „wow” w przypadku kampanii promocyjnej Miasta; (2) deklaracje przedsiębiorców dot. chęci współpracy z Miastem przy projektach promujących Rybnik.

Istotne zagadnienie w sferze gospodarczej, które czeka, by wyjść mu naprzeciw, to rozwój przedsiębiorczości na ulicach Śródmieścia – zarówno lokali na Starówce, jak i targowiska miejskiego. Wątki z nim związane to nie tylko wpływy do budżetu z podatku dochodowego czy od nieruchomości, lecz przede wszystkim miastotwórcze funkcje miejsc handlowo-usługowych. W przypadku przedsiębiorczości na poziomie ulicy, obecność przechodniów, ogródków kawiarnianych, wydarzeń plenerowych etc. przekłada się żywą atmosferę okolicy. Miejsca takie budują atrakcyjność dzielnicy (miasta) jako miejsca do życia.

¹⁸ Wnioski z badań ankietowych realizowanych na potrzeby opracowania *Programu Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Rybnika* (2023).

Jeszcze jednym ważnym tematem dla życia społeczno-gospodarczego Śródmieścia są kwestie licznych pustostanów, przede wszystkim własności prywatnej. Liczbę nieużytkowanych lokali obserwowaną podczas wizji lokalnych należy ocenić jednoznacznie negatywnie, a przyczyny tego zjawiska są złożone. Puste nieruchomości obniżają jakość przestrzeni publicznych w wymiarze estetycznym (lokale zaniedbane lub „ziewające pustką”). Obniżają energię (aktywność) miejsc – odpychają ludzi, desocjalizują je. Z perspektywy standardów gospodarnego zarządzania rozwojem przestrzennym należy je więc ocenić nie tylko jako marnotrawione zasoby, lecz również destymulantę życia społecznego i gospodarczego, tworzącą tym samym realne koszty dla samorządu i wszystkich podmiotów funkcjonujących w przestrzeni Śródmieścia.

W kontekście wspierania rozwoju średnich i dużych przedsiębiorstw w Rybniku należy zaznaczyć barierę dotyczącą dostępnej przestrzeni inwestycyjnej. Choć w granicach podobszarów rewitalizacji (Niewiadom i Niedobczyce) występują wolne przestrzenie inwestycyjne, to ich atrakcyjność stoi pod znakiem zapytania w związku z ryzykiem negatywnego wpływu działalności górniczej (patrz podrozdział: *Sfera środowiskowa*).

Jeśli chodzi o uwzględnienie perspektywy dziedzictwa kulturowego w analizie sfery gospodarczej, to wskazać należy na obciążającą przedsiębiorców i inwestorów konieczność ponoszenia zwiększonych nakładów finansowych w celu przeprowadzania remontów budynków zabytkowych. Generuje je zarówno ich zazwyczaj zły stan zachowania, jak i historycznie stosowane materiały oraz technologie, a także konieczność zlecania prac konserwatorskich wyspecjalizowanym w tym zakresie fachowcom i prowadzenia nadzorów konserwatorskich nad realizowanymi pracami. Stanowi to niewątpliwie czynnik zniechęcający część przedsiębiorców do lokowania swej działalności w obiektach zabytkowych.

Z drugiej strony podkreślić należy zwiększony potencjał generowania usług w obiektach zabytkowych, zwłaszcza w podobszarze rewitalizacji Śródmieście. Ponadto korzyści finansowe może przynosić przedsiębiorcom istnienie oraz tworzenie nowych marek bazujących na dziedzictwie kulturowym i wykorzystujących jego potencjał. Dobrym przykładem jest cyklicznie odbywający się Festiwal Industriada o zasięgu ponadregionalnym oraz funkcjonowanie szlaków kulturowych wraz z towarzyszącymi im usługami, w które włączane są obiekty zabytkowe, również te na terenie Rybnika. Przykładami mogą być: Szlak Zabytków Techniki i związany z nim wspomniany wyżej Festiwal Industriada.

5. Analiza sfery technicznej

Na bazie statystyk dot. stanu budynków gminnych stwierdza się, że ich dostępność w ciągu ostatnich dwóch lat zmalała o 42 (z 235 w 2021 roku do 193 pod koniec 2022 roku). Zmiany te dotyczą najsilniej Paruszowca-Piasków (o 19), gdzie dokonywany jest całościowy remont (rekonstrukcja) jednego z familoków przy ul. Przemysłowej. Widoczne, bieżące ubytki zasobu dotyczą również Śródmieścia i Niedobczyc (po 8) i Rybnika-Północ (o 6). Należy przy tym odnotować zauważalną zmianę w statystykach stanu lokali – dowodzi to dużego wysiłku ZGM na polu remontów.

Najwięcej budynków w zasobie ZGM znajduje się w Boguszowicach Osiedlu (64), Paruszowcu-Piaskach (38), Śródmieściu (35) i Niedobczycach (31). Najwięcej budynków w złym bądź nieodpowiednim stanie lokalizuje się w podobszarach Paruszowiec-Piaski (8 budynków, przy ul. Przemysłowej) oraz Rybnik-Północ (5 budynków, przy ul. Kpt. L. Janiego i Mikołowskiej). Budynki wymagające interwencji w następnej kolejności (stan średni) również dotyczą tych dzielnic oraz Śródmieścia. W relatywnie najlepszym stanie są budynki w Boguszowicach Osiedlu, Niedobczycach i niewielki zasób w Niewiadomiu.

Tabela 6. Liczba i stan zasobu budynków gminnych w zasobie ZGM (koniec 2022 r.) – źródło: ZGM

	Zadowalający	Dobry	Średni	Zły	Nieodpowiedni	suma
Śródmieście	19	6	9	1	-	35
Rybnik-Północ	7	-	7	-	5	19
Paruszowiec-Piaski	16	1	13	5	3	38
Niewiadom	3	2	1	-	-	6
Niedobczyce	17	9	4	-	1	31
Boguszowice Osiedle	14	48	2	-	-	64
suma	76	66	36	6	9	193

Wyzwaniem w kwestii zasobu komunalnego jest zmniejszenie zadłużenia mieszkalnych lokali komunalnych i odzyskanie środków od zadłużonych lokatorów. Problem ten został już poruszony przy opisywaniu problematyki ubóstwa. Należy na niego również spojrzeć od strony „technicznej”, a więc z perspektywy zarządcy zasobu mieszkaniowego. Łączna

suma zadłużenia na podobszarach sięga 31 mln zł. W największym stopniu dotyczy to Boguszowic Osiedla (831 lokali zadłużonych), dalej Paruszowca-Piasków (365 lokali) i Niedobczyc (272 lokale). Najbardziej zadłużonymi lokatorami są mieszkańcy komunalnego zasobu w Rybniku-Północ (w przeliczeniu średnio 30 tys. zł na lokal), Paruszowcu-Piaskach (27 tys. na lokal) oraz Niewiadomiu (23,5 tys. na lokal). Konsekwencją postępującego zadłużenia jest decyzja sądu o eksmisji – z nakazem zagwarantowania lokalu mieszkalnego (kolejnego; najmu socjalnego) lub bez tego nakazu. W decyzjach sądu dominuje opcja pierwsza. W 2022 roku wpłynęło 98 nowych wyroków o eksmisję z lokali mieszkalnych, wyegzekwowanych zaś zostało 54. Na koniec roku pozostało niezrealizowanych łącznie 337 eksmisji.

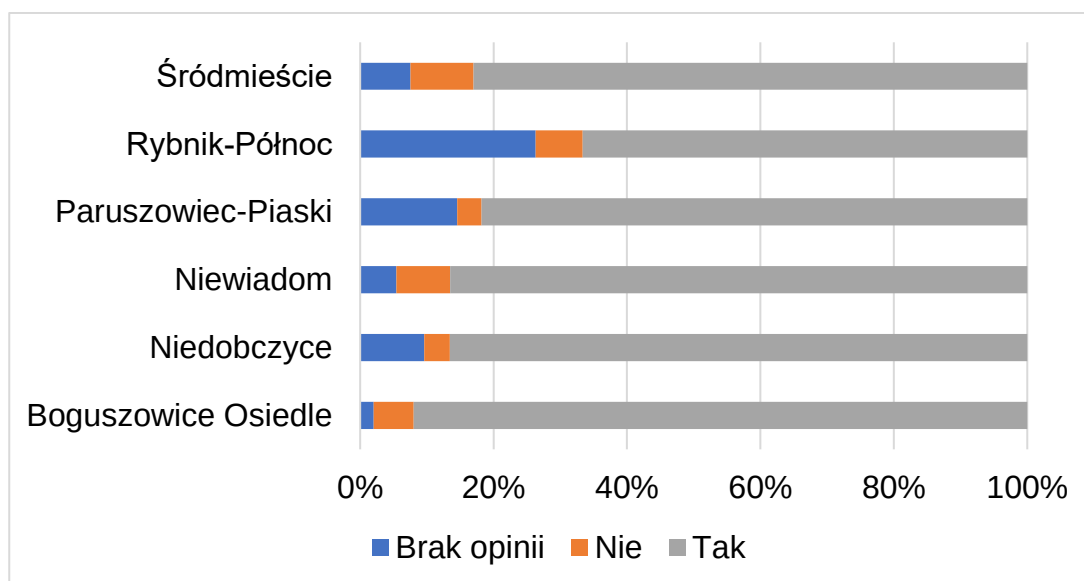
ZGM oferuje możliwości odpracowania zadłużenia (relatywnie wysokie stawki za pracogodziny), co jakiś czas proponując nawet warunkowe umorzenie długu – z ograniczonymi sukcesami. Co więcej, nie dostrzega się poważnych problemów z większym włączeniem mieszkańców w prace remontowe na rzecz lokali czy budynków, pod warunkiem ich realizacji w bezpiecznych, kontrolowanych warunkach. Istnieją ku temu potrzeby – wiele lokali w podobszarach Paruszowiec-Piaski, Niewiadom czy Niedobczyce wciąż nie jest wyposażonych w toaletę czy nie ma doprowadzonej ciepłej wody.

Osobnym tematem, wskazanym już w podrozdziale dot. aktywności społecznej, jest zagospodarowanie przestrzeni między blokami/familokami. Potrzeby te dot. przede wszystkim Boguszowic Osiedla oraz os. Rymer w Niedobczycach, na którego terenie, przy ul. I. J. Paderewskiego, znajdują się dawne budynki inwentarskie, nieużytkowane lub wykorzystywane obecnie w celach magazynowych, w większości w złym stanie technicznym, wymagające przeprowadzenie prac remontowych i znalezienia dla nich nowej funkcji. Działania rewitalizacyjne na tym polu powinny być synchronizowane z planami ZGM, który przygotowuje się do projektu estetyzacji najbliższego otoczenia budynków komunalnych. Znaczenie zmian w tym kierunku podkreślają wyniki ankiety sondażowej. Respondenci z wszystkich dzielnic jednoznacznie deklarują potrzebę estetyzacji otoczenia w którym żyją.

Zdjęcie 14. Remont jednego z budynków komunalnych na osiedlu przy ulicy Przemysłowej (Paruszowiec-Piaski) (źródło: facebook, rybnik.eu - Miasto Rybnik)

Wykres 12. Czy w przestrzeni dzielnicy potrzebne są następujące zmiany: więcej estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej?

Obiekty zabytkowe – perspektywa ogólnomiejska

Ujęcie w diagnozie pogłębionej kwestii obiektów i obszarów zabytkowych – wielowątkowej i dotyczącej praktycznie wszystkich analizowanych sfer – w sferze technicznej jest pochodną przyjęcia na etapie diagnozy delimitacyjnej stanu zabytków jako jednego ze wskaźników dotyczących tej sfery. Takie podejście nie spłyca problematyki obiektów zabytkowych, a jedynie odzwierciedla fakt, że potrzeby w zakresie działań technicznych muszą wysuwać się na pierwszy plan, aby możliwe było efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w procesie rewitalizacji.

Zdiagnozowanie złego (a także średniego) stanu obiektów zabytkowych na obszarze rewitalizacji, a ponadto konieczność ich dostosowania do wymogów wynikających z obowiązujących przepisów (w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami), rodzi potrzebę prowadzenia kosztochłonnych prac remontowo-konserwatorskich, modernizacyjnych i adaptacyjnych. Z racji ochrony konserwatorskiej występować będzie konieczność uzyskiwania stosownych pozwoleń konserwatorskich na przeprowadzenie tych prac.

W granicach miasta Rybnika wpisanych do rejestru zabytków na podstawie decyzji administracyjnej jest 45 zabytków nieruchomych. W zdecydowanej większości położone są one w podobszarach rewitalizacji.

Znacznie więcej obiektów zabytkowych z obszaru rewitalizacji ujętych jest w gminnej ewidencji zabytków (GEZ). Oprócz stanowisk archeologicznych ujęto w niej zabytki nieruchome różnego typu, pełniące pierwotne lub wtórne funkcje¹⁹. Wśród nich są budynki świeckie (publiczne i prywatne) oraz sakralne, będące obiektami pojedynczymi lub tworzącymi zespoły. Wymienić należy m. in. kościoły i kaplice, budynki mieszkalne (domy, wille) i gospodarcze, kamienice łączące w sobie funkcje mieszkalne i usługowe (zwłaszcza w Śródmieściu), budynki użyteczności publicznej, obiekty małej architektury, zabytki techniki i przemysłowe. Szczególną i ważną grupę obiektów z uwagi na przemysłowe dziedzictwo miasta stanowią zabytki techniki. W GEZ figurują 24 obiekty w tej grupie, w tym dwa wpisane do rejestru zabytków. Jedynie na terenie podobszaru Boguszowice Osiedle nie występują zabytki.

Na terenie Rybnika działa Miejski Konserwator Zabytków, któremu w drodze porozumienia zawartego 19 sierpnia 2004 r. między Wojewodą Śląskim a Miastem powierzono część

¹⁹ Gminna ewidencja zabytków obejmuje również zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.

kompetencji z zakresu właściwości wojewódzkiego konserwatora zabytków²⁰. Miasto Rybnik posiada Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2022-2025²¹, który określa politykę Miasta w sprawowaniu skutecznej opieki nad zabytkami poprzez określenie priorytetów, kierunków działań i zadań oraz sformułowanie wytycznych konserwatorskich, m. in. do uwzględnienia w aktach prawa miejscowego, w tym dokumentach planistycznych. Wsparciem w sprawowaniu należytej opieki nad zabytkami są dotacje udzielane przez Miasto na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy tych obiektach. Szczegółowe zasady ich udzielania określają uchwały podejmowane przez Radę Miasta Rybnika.

Obiekty zabytkowe – Śródmieście

Dwadzieścia spośród rybnickich zabytków ujętych w rejestrze zabytków znajduje się w granicach podobszaru rewitalizacji Śródmieście (Mapa 20).

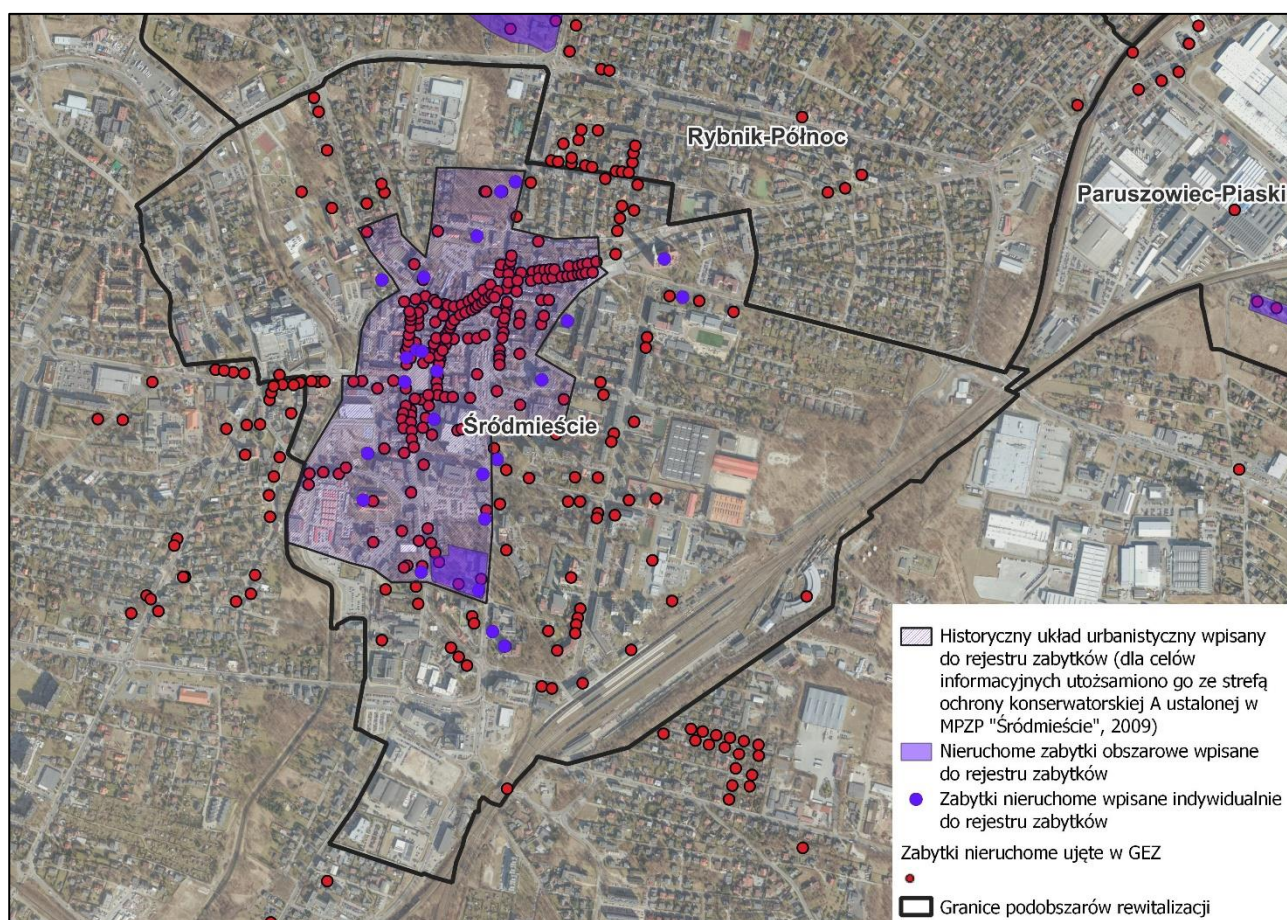
Największym pod względem powierzchni zabytkiem obszarowym w mieście wpisanym do rejestru zabytków jest historyczny układ urbanistyczny miasta Rybnika (wpis z dnia 14 marca 1953 r., nr decyzji R/389/53). W treści decyzji nie określono precyzyjnie przebiegu granic obszaru wpisanego do rejestru zabytków ani nie posiada ona również załącznika graficznego. Na podstawie kwerendy materiałów źródłowych i kartograficznych oraz informacji udzielonych przez Urząd Miasta Rybnika przyjęto następujący nieformalny przebieg granic strefy ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego miasta Rybnika, który wyznaczają następujące ulice: od północy ulica Cegielniana, Gliwicka, dalej idąc na wschód - ulice Sobieskiego i Powstańców Śląskich (do obecnego placu Jana Pawła II przed Bazyliką), ul. Wysoka, Łony, Wolności, 3 Maja do skrzyżowania z ul. Klasztorną do granicy z rzeką Nacyną od południa, i dalej wzdłuż rzeki do ul. Raciborskiej, Marii Curie-Skłodowskiej i zabudowań na wylocie ul. Rudzkiej i Cmentarnej). Taki przebieg granic został uwzględniony na mapie prezentującej bezpośrednie i pośrednie (GEZ) formy ochrony konserwatorskiej obowiązującej w podobszarze rewitalizacji „Śródmieście”.

²⁰ Porozumienie nr SOIV.510.1.2023 Prezydenta Miasta Rybnika; Wojewody Śląskiego z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie powierzenia przez Wojewodę Śląskiego Gminie Rybnik prowadzenia niektórych zadań z zakresu sprawowanej ochrony zabytków (Dz. U. Województwa Śląskiego 2023.5077 z dnia 22.06.2023).

²¹ Uchwała Nr 753/XLV/2021 Rady Miasta Rybnika z 18 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2022-2025” dla Miasta Rybnika.

Zabytki rejestrowe w Śródmieściu Rybnika to zarówno budynki użyteczności publicznej (świeckie i sakralne), jak i budynki prywatne – głównie mieszkalne oraz mieszkalno-usługowe. Do najważniejszych na tym podobszarze z pewnością należy zaliczyć: zamek, ob. siedzibę Sądu Rejonowego (pl. Kopernika 1; nr rej. A/545/66 z 5.02.1966 r.), kościół pw. Matki Bożej Bolesnej (pl. Kościelny; nr rej. A/546/66 z 5.02.1966 r.), Kaplicę Akademicką, kościółek pw. Wniebowzięcia NPM, na terenie parku im. Św. Jana Sarkandra przy ul. Gliwickiej/Cegielnianej (nr rej. A/547/66, z 5.02.1966 r.), Stary Ratusz przy Rynku 18 (nr rej. A/549/66 z 5.02.1966 r.), zespół Szpitala Miejskiego im. Juliusza Rogera przy ul. 3. Maja, Miejskiej i Klasztornej (nr rej. A/ 1462/92 z 7.05.1992 r.) i kaplicę szpitalną pw. św. Juliusza przy ul. Klasztornej 20 (nr rej. A/1436/91 z 24.10.1991 r.), Bazylikę mn. pw. św. Antoniego z Padwy (nr rej. A/468/2020 z 25.11.1991 r.), kościół ewangelicko-augsburski przy ul. Miejskiej 12 (nr rej. A/119/04 z 13.08.2004 r.), budynek dawnej stacji pomp przy ul. 3 Maja 14 (nr rej. A/1198/23 z 23.05.2023 r.), willa rodziny Hasse, obecnie budynek biurowo-usługowy, przy ul. Rudzkiej 3 (nr rej. nr rej. A/1244/23 z 08.08.2023 r.), dawny gmach Komunalnej Kasy Oszczędności, ob. budynek biurowo-usługowy przy ul. Bolesława Chrobrego 8 (nr rej. A/1228/23 z 02.08.2023 r.), budynek poczty przy ul. Pocztowej 2/ul. W. Korfanteo 8 oraz secesyjna willa przy ul. Pocztowej 4 (nr rej. nr rej. A/1309/23 z 30.11.2023 r.). W ostatnim czasie do rejestru zabytków zostały również wpisane dwa „najmłodsze”, bo pochodzące z 2. poł. XX w. zabytki: budynek Teatru Ziemi Rybnickiej wraz z otoczeniem (nr rej. A/1173/23 z 21.04.2023 r.) oraz tzw. Okrągłak, budynek dawnego Cechu Rzemiosł Różnych, obecnie Cechu Rzemiosł oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości (wraz z łącznikiem), przy ul. Wysokiej 15 (nr rej. A/1181/23 z 25.04.2023 r.). Forma architektoniczna tego budynku czyni go dobrze rozpoznawalnym przez mieszkańców Rybnika. Obiekt wymaga modernizacji i dostosowania do współczesnych potrzeb przy zachowaniu jego wartości zabytkowych. Wpisanie go w kontekst postulowanego utworzenia deptaku na ul. Wysokiej zasadnym czyniłoby jego adaptację do funkcji społecznie użytecznych.

Mapa 20. Ochrona zabytków w podobyszarze rewitalizacji Śródmieście. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

W podobyszarze rewitalizacji Śródmieście istotną funkcję kulturotwórczą pełni zabytkowy kompleks dawnego szpitala miejskiego nr 1 zwanego „Juliuszem”, na którego terenie utworzono tzw. „Strefę Juliusza”, remontując i adaptując do nowych funkcji poszczególne budynki. W pawilonie „Rafał” utworzono „Edukatorium Juliusz”, w którym jest prezentowana ekspozycja dotycząca historii medycyny i farmacji. W budynku dawnego oddziału dermatologicznego funkcjonuje Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz Filia Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego. W dawnej przyszpitalnej aptece znajdują się sale Branżowej Szkoły Zawodowej Izby Rzemieślniczej. Natomiast dawna kaplica przyszpitalna jest obecnie pod opieką Fundacji na Rzecz Ochrony Dóbr Kultury, która planuje prowadzić w niej działania o charakterze społeczno-kulturalnym. Remont i adaptacja budynków dawnego szpitala miejskiego do nowych funkcji były działaniami zaplanowanymi i w większości zrealizowanymi w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2020 roku. Działania te wymagają kontynuacji w celu pełnego wykorzystania jego potencjału, w szczególności w odniesieniu do pawilonu Juliusz oraz dawnej kaplicy przyszpitalnej.

Zdjęcie 15. "Okrągłak" przy ul. Wysokiej (źródło: www.rybnicka.eu)

Potencjał stania się centrum kulturotwórczym w Śródmieściu Rybnika ma również budynek przy ul. Powstańców Śląskich 36, tzw. Willa Grychtołówny. Swoją siedzibę ma mieć w nim Fundacja Lidii Grychtołówny i Janusza Ekierta, powołana przez Lidię Grychtołównę (wybitną, urodzoną w Rybniku pianistkę, Honorową Obywatelkę Miasta Rybnika, niegdyś jego mieszkankę), w celu wspierania młodych talentów, w szczególności muzycznych. Budynek zakupiony w tym celu przez Miasto wymaga przeprowadzenia gruntownego remontu i adaptacji do nowej funkcji.

Brak uregulowanej sytuacji własnościowej (uniemożliwiający podejmowanie inwestycji oraz zaciąganie w tym celu kredytów czy pozyskiwanie dotacji), a także brak uzasadnienia ekonomicznego dla niektórych działań remontowych są powodem pogarszającego się stanu zachowania licznych budynków mieszkalno-usługowych w podobnym obszarze rewitalizacji Śródmieście, w których remonty przeprowadza się zazwyczaj jedynie w wykorzystywanych komercyjnie lokalach handlowych i usługowych na parterze. Złożona własność budynków i brak użytkowania części mieszkalnych na wyższych kondygnacjach, przyczyniają się do pogorszenia ich stanu technicznego i stanu zachowania.

Planowany park kulturowy

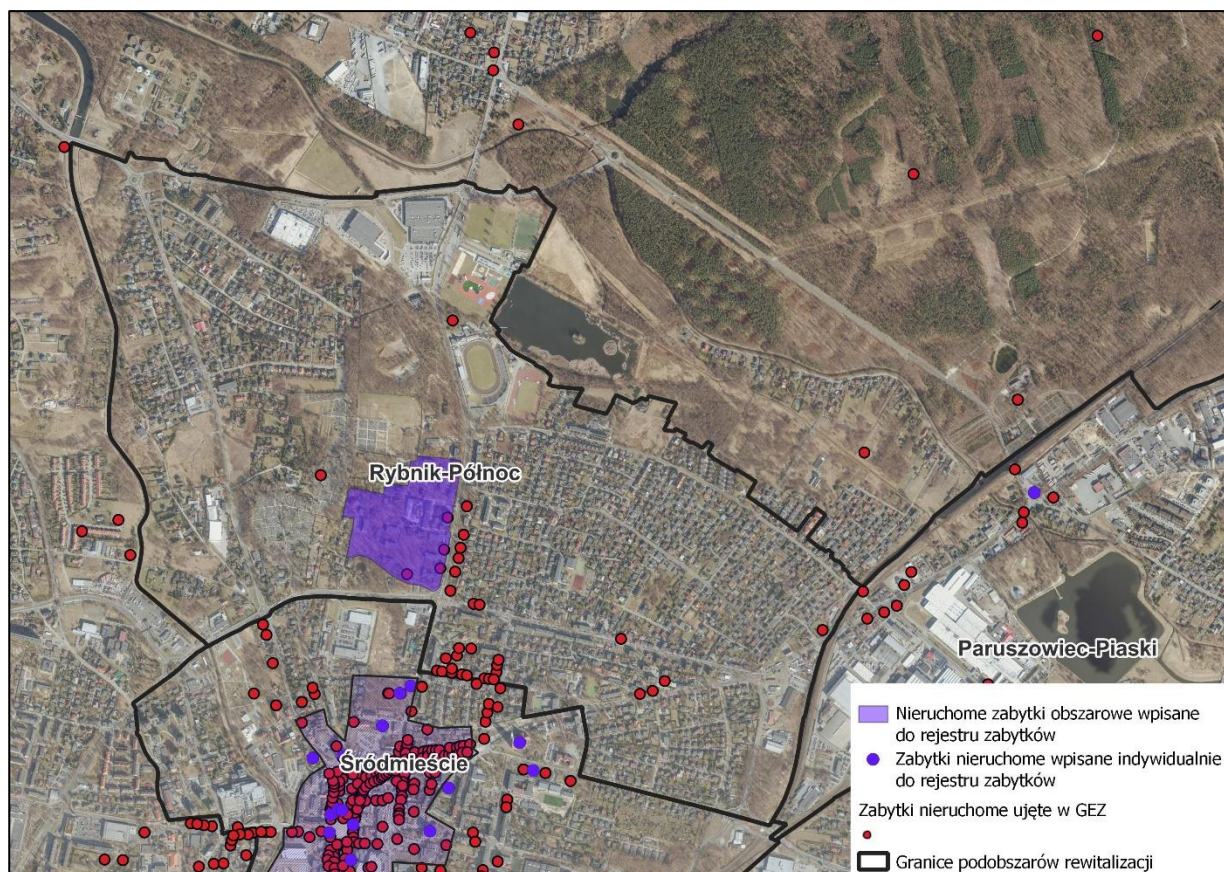
W 2014 roku rozpoczęły się starania o utworzenie w Rybniku parku kulturowego, stanowiącego formę ochrony zabytków wskazaną w art. 4 pkt 3 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami. Park Kulturowy „Centrum Starego Rybnika” ma być zlokalizowany na terenie podobszaru rewitalizacji Śródmieście. Wypracowanie treści uchwały poprzedzała dyskusja publiczna, której celem jest zapoznanie mieszkańców z tą formą obszarowej ochrony zabytków. Zgodnie z przyjętym założeniem projekt uchwały w sprawie ustanowienia parku kulturowego będzie zawierał rekomendacje wynikające z analizy uwag i propozycji mieszkańców zgłoszonych w trakcie dyskusji publicznej i konsultacji.

Uchwała o ustanowieniu parku kulturowego jest aktem prawa miejscowego. Wraz z planem jego ochrony, wymagającym uzgodnienia z konserwatorem zabytków, będzie regulowała na wyznaczonym obszarze m. in. kwestie związane z prowadzeniem robót budowlanych, działalności przemysłowej, handlowej lub usługowej. Może również określić zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, regulować umieszczanie tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, a także zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury. W trakcie spotkań przeprowadzonych z mieszkańcami i przedsiębiorcami w ramach dyskusji publicznej zostały przez nich zgłoszone obawy związane z ograniczeniami i zasadami regulującymi funkcjonowanie planowanego w Śródmieściu parku kulturowego. Obawy te dotyczą m.in. ewentualnych kosztów, które będą musieli ponieść w związku z dostosowaniem szyldów i reklam do obowiązujących na terenie parku przepisów, a także ograniczeń w rodzaju podejmowanej na jego terenie działalności. Większość głosów dotyczy kwestii istotnych dla funkcjonowania przede wszystkim przedsiębiorców na tym terenie, wśród których dominują opinie formułowane bez uwzględnienia nadrzędnego celu ustanowienia parku kulturowego, a więc pełniejszej ochrony zabytków pozostających w jego granicach. Głosy te w części negują potencjał i rangę dziedzictwa kulturowego oraz zabytków na tym terenie. Prowadzi to do konstatacji o być może niedostatecznej świadomości mieszkańców i przedsiębiorców Śródmieścia na temat potencjału dziedzictwa kulturowego i zabytków tej części miasta oraz potrzebie ich skutecznej ochrony.

Obiekty zabytkowe – Rybnik - Północ

W podobszarze rewitalizacji Rybnik-Północ (Mapa 21) do rejestru zabytków wpisany jest zespół szpitala psychiatrycznego przy ul. Gliwickiej 33 (nr rej. A/75/02 z 30.12.2002 r.). Ponadto w GEZ figuruje wiele budynków mieszkalnych.

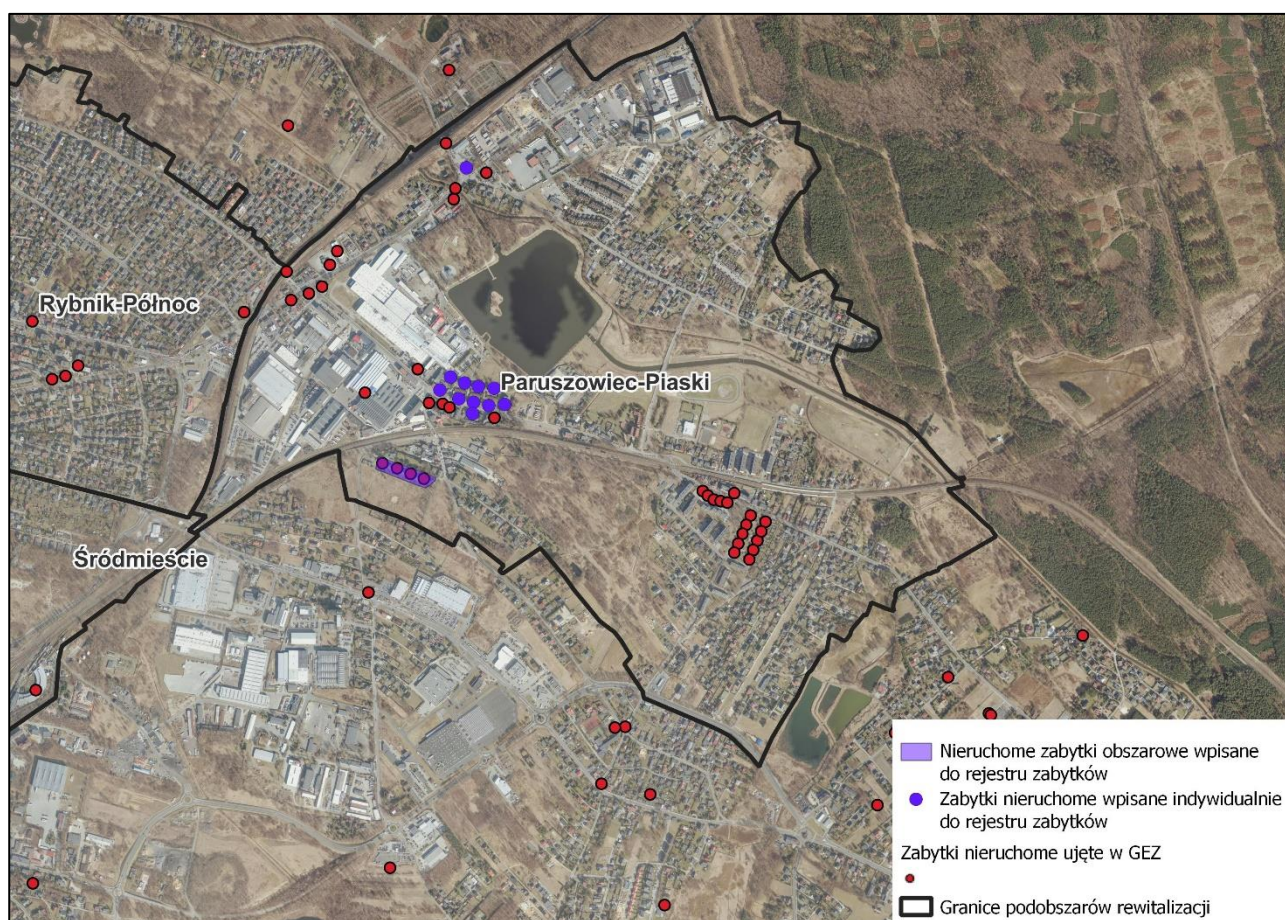
Mapa 21. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Rybnik-Północ. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

Obiekty zabytkowe – Paruszowiec - Piaski

W granicach podobszaru rewitalizacji Paruszowiec-Piaski znajduje się 12 zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Wszystkie to budynki mieszkalne – przy ul. Przemysłowej nr 17 (nr rej. A/550/2019 z 05.09.2019 r.), 17a (nr rej. A/548/2019 z 05.09.2019 r.), 19 (nr rej. A/547/2019 z 04.09.2019 r.), 19a (nr rej. A/545/2019 z 03.09.2019 r.), 21 (nr rej. A/544/2019 z 02.09.2019 r.), 21a (nr rej. A/543/2019 z 29.08.2019 r.), 22 (nr rej. A/588/2019 z 18.12.2019 r.), 23 (nr rej. A/542/2019 z 27.08.2019 r.), 23a (nr rej. A/541/2019 z 26.08.2019 r.), 27 (nr rej. A/540/2019 z 23.08.2019 r.) oraz zespół urbanistyczny Osiedla Robotniczego przy ul. Słonecznej nr 8, 10, 12, 14 (nr rej. A/236/09 z 20.02.2009 r.). Do rejestru zabytków został również wpisany budynek mieszkalny przy ul. Mikołowskiej 105 (nr rej. A/1149/23 z 28.03.2023 r.).

Mapa 22. Ochrona zabytków w podobaszrze rewitalizacji Paruszowiec-Piaski. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

Zły stan techniczny budynków mieszkalnych w zespole dawnej kolonii patronackiej przy ul. Przemysłowej jest związany z ich wiekiem i brakiem gruntownych remontów.

W ostatnim czasie podjęto kompleksowy remont jednego z budynków dawnej hutniczej kolonii patronackiej przy ul. Przemysłowej, który opiera się na pozostawieniu jedynie ścian obwodowych budynku i wprowadzenie do jego wnętrza modułów kontenerowych.

Natomiast przy ul. Ogrodowskiego przeprowadzono remont elewacji zespołu ceglanych budynków mieszkalnych ujętych w GEZ, pokrywając je płytką klinkierową. Działania te były dosyć kontrowersyjne w świetle doktryny konserwatorskiej, której jednym z podstawowych założeń jest zachowanie w możliwie jak największym stopniu oryginalnej substancji i wartości zabytkowych obiektu. Z drugiej jednak strony zastosowana metoda dała zauważalny efekt w szerokim zakresie rzeczowym.

Jednym z najstarszych zachowanych zabytków Paruszowca-Piasków – będący „świadkiem” najstarszego etapu zabudowy dzielnicy, kiedy była ona przedmieściem Rybnika – jest budynek mieszkalny przy ul. Mikołowskiej 105. Obecnie pozostaje on

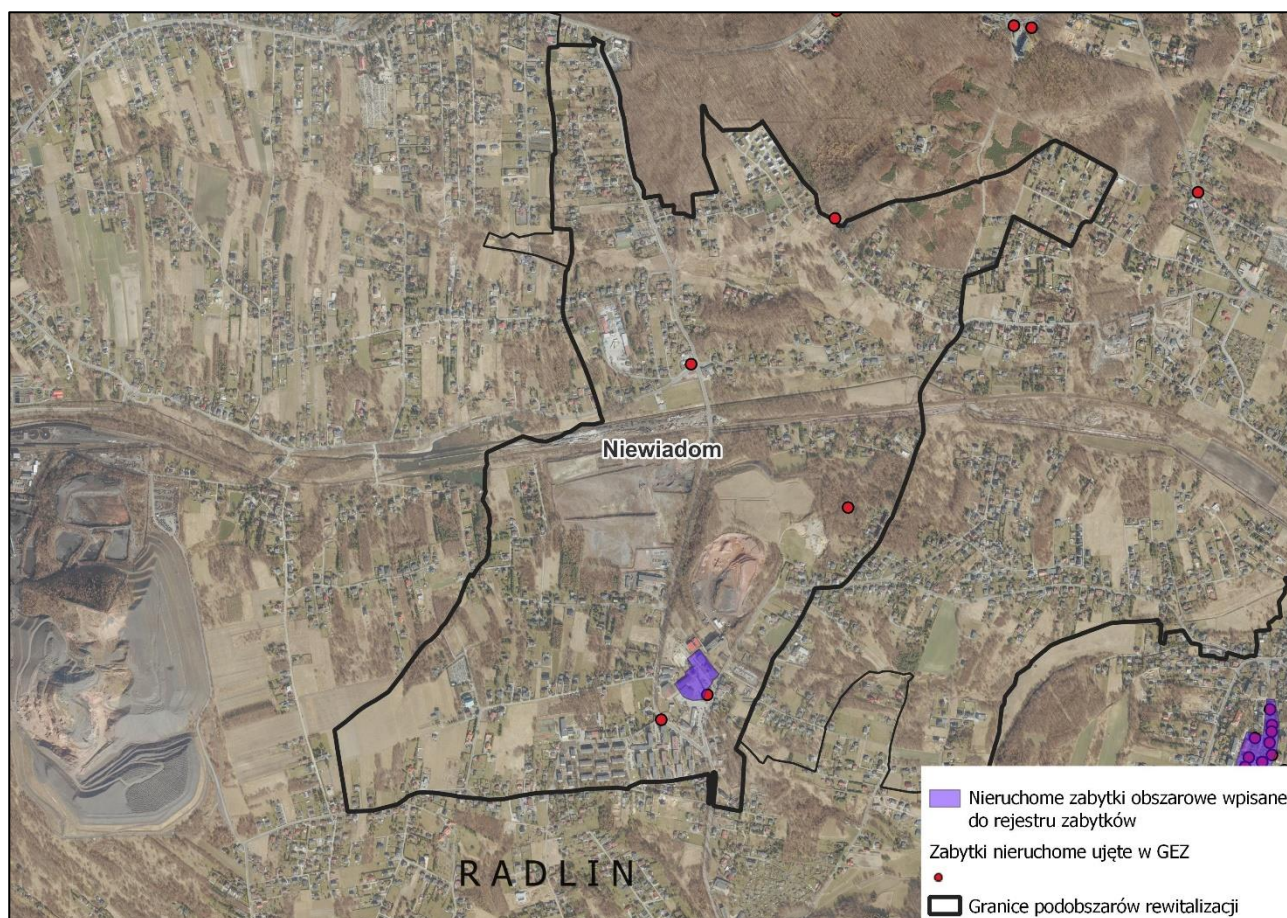
w stanie niezadowalającym, wymagającym podjęcia prac remontowych i konserwatorskich.

Obiekty zabytkowe – Niewiadom

Na terenie podobszaru rewitalizacji Niewiadom (Mapa 25) jednym z najcenniejszych zabytkowych kompleksów, przykładów dziedzictwa przemysłowego o skali ponadlokalnej, jest wpisany do rejestru zabytków zespół Zabytkowej Kopalni „Ignacy” (nr rej. A/165/05 z 30.12.2005 r.). W latach 2018-2020 w obiektach zespołu Zabytkowej Kopalni „Ignacy” przeprowadzono szereg prac budowlanych, remontowo-konserwatorskich i adaptacyjnych, które pozwoliły je zachować i dostosować do nowych funkcji. Do najważniejszych należały:

- 1) adaptacja pomieszczeń byłej sprężarkowni na świetlicę środowiskową oraz na przestrzeń dla działalności społeczności lokalnej;
- 2) modernizacja i adaptacja budynku nadszybia i maszynowni szybu „Kościeszko” na cele związane z promocją dziedzictwa kulturowego i historii miejsca.

Mapa 23. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Niewiadom. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

Obiekty zabytkowe – Niedobczyce

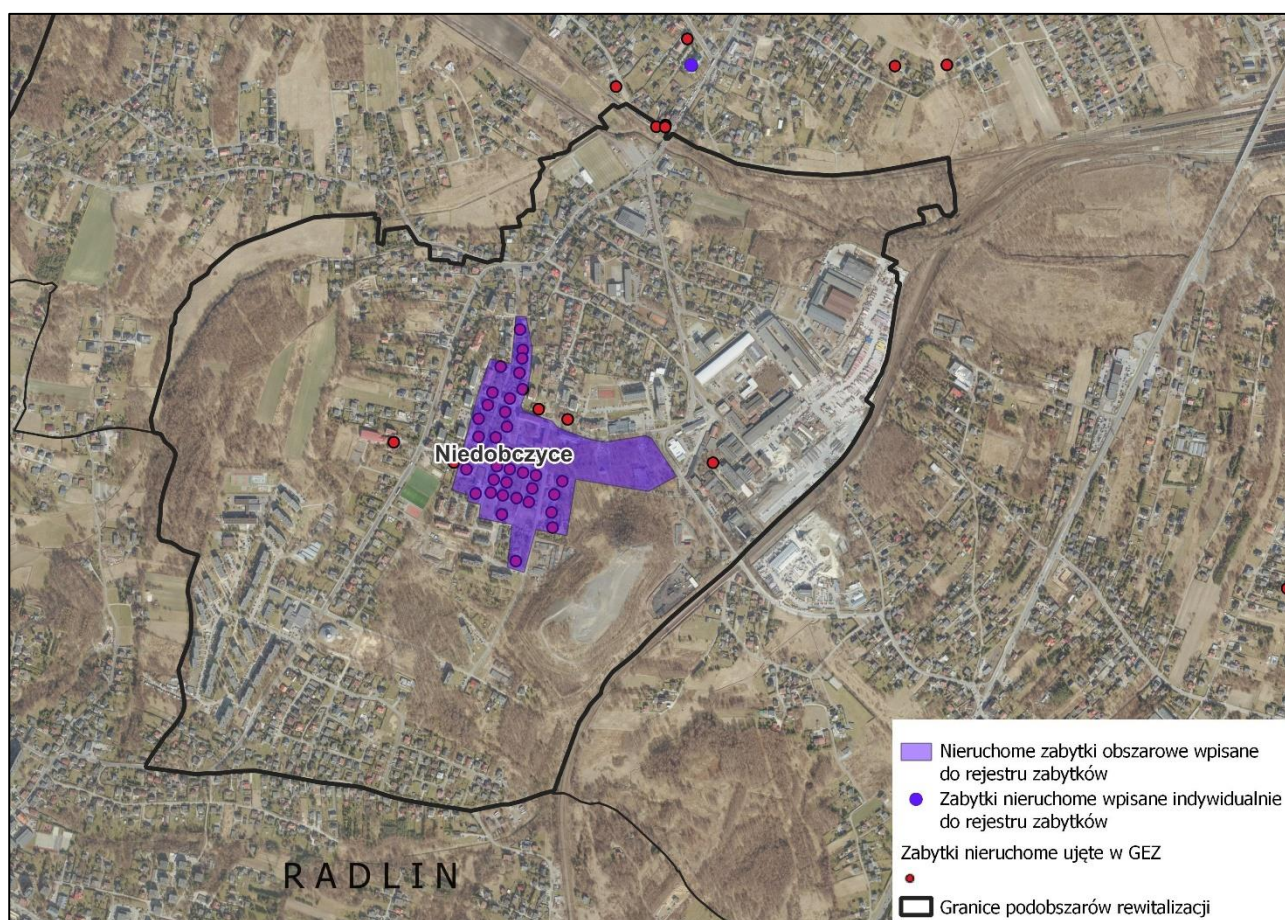
W podobszarze rewitalizacji Niedobczyce odnaleźć można kilka wartościowych obiektów zabytkowych (Mapa 24). Układ przestrzenny osiedla robotniczego kopalni „Rymer” wraz z parkiem (nr rej. A/1409/90 z 07.08.1990 r.; zmieniona decyzją GKZ z 11.01.2001 r.; decyzjami Ministra Kultury z 26.02.2003 r. i 12.12.2003 r.) to zabytek wpisany do rejestru znajdujący się w granicach podobszaru rewitalizacji Niedobczyce.

Zdjęcie 16. Osiedle Rymer w Niedobczycach – budynki przy ul. Andersa (źródło: materiały własne)

Także na obszarze Niedobczyc budynki mieszkalne w zabytkowej kolonii patronackiej w części odznaczają się złym stanem technicznym. Szczególnej uwagi wymagają m.in. dawne budynki gospodarcze przy ul. I. Paderewskiego, obecnie wykorzystywane w stopniu ograniczonym, które docelowo mają być zaadaptowane do nowych funkcji.

Mapa 24. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Niedobczyce. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Rybnika

6. Analiza sfery środowiskowej

Prowadzona w Rybniku konsekwentnie od lat polityka odchodzenia od pieców węglowych przyniosła pozytywną zmianę jakości powietrza, która odczuwalna jest przez mieszkańców. Dowodów na tę poprawę dostarczają regularne pomiary prowadzone na terenie miasta przez Inspekcję Ochrony Środowiska (Wykres 12). Liczba dni z przekroczeniami normy PM₁₀ na przestrzeni lat 2010-2023 zmalała ze 134 do 15 (-89%), zaś wskaźnik średniorocznego stężenia pyłu PM₁₀ spadł z 71 do 23 mikrogramów na m³ (-68%).

Poprawa jakości powietrza jest wynikiem konsekwentnej polityki władz miasta zorientowanej na wymianę emisyjnych na terenie całego miasta źródeł ciepła w zasobie prywatnym i komunalnym, wspierana przez programy wojewódzkie i rządowe. Choć w ostatniej dekadzie odniesiono na tym polu duże postępy, dane z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków sygnalizują wciąż występujące na obszarze rewitalizacji potrzeby w tym zakresie (Tabela 7). W danych dla całego miasta, udział wysokoemisyjnych źródeł

ciepła pozostaje ponadprzeciętnie wysoki w Niewiadomiu (szacuje się, iż kotły na paliwo stałe stanowiły w 2022 roku 72,6% wszystkich źródeł ciepła w dzielnicy), Niedobczycach (55,8%) czy Boguszowicach Osiedlu (53,2%). Wskazuje to na potrzebę dalszych działań w tym zakresie. Choć nadal będą one miały charakter ogólnomiejski, to równocześnie wymiana źródeł ciepła i inne działań służące ograniczaniu niskiej emisji i poprawie efektywności energetycznej muszą być uwzględniane w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych dotyczących modernizacji tkanki miejskiej.

Wymiany źródeł ciepła w budynkach komunalnych postępują wraz z remontami realizowanymi przez ZGM. Ostatnim „zagłębieniem” pieców węglowych w budynkach zasobu komunalnego jest Paruszowiec-Piaski. Wskutek realizowanych programów dofinansowania i kampanii informacyjnych wymienia się trzy ostatnie wyróżniające się grupy gospodarstw domowych, które czeka wymiana pieców węglowych: górnicy (otrzymujący deputat węgla od pracodawcy), właściciele pieców najwyższej V klasy oraz osoby niezdolne do podjęcia się wysiłku finansowo-formalno-organizacyjnego wymiany instalacji (osoby na granicy zagrożone wykluczeniem społecznym), a także niechące się go podjąć np. ze względu na swój starszy wiek. Ostatni z wymienionych przypadków odnotowywany jest szczególnie w dzielnicy Rybnik-Północ. W tym kontekście niezbędne są bardziej kompleksowe działania – nakierowane nie tylko na wymianę źródła ciepła, ale także przeciwdziałające ubóstwu energetycznemu.

Wykres 12. Średnioroczne stężenie pyłu PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] oraz liczba dni w roku z przekroczeniami normy PM10 na przestrzeni lat 2010-2023 Źródło danych: UM Rybnik na podstawie danych ze stacji pomiarowej przy ul. Borki w Rybniku

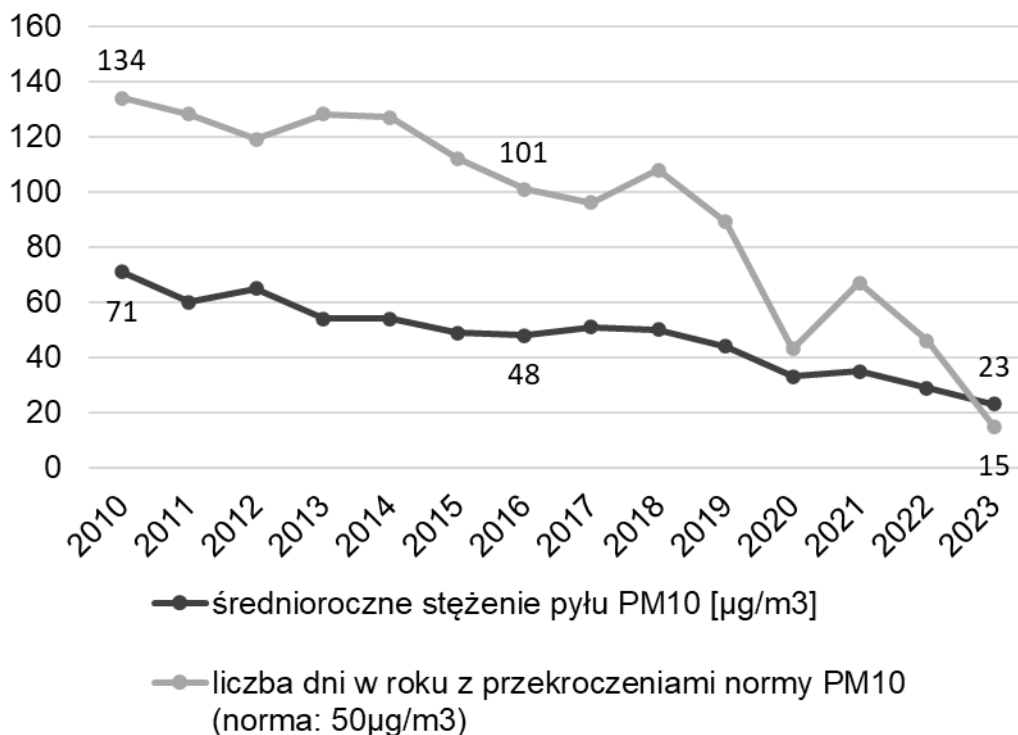

Tabela 7. Liczba kotłów na paliwo stałe w obszarze rewitalizacji w 2022 roku oraz mierniki porównawcze do średniej miejskiej. Źródło danych: Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków

dzielnica	liczba kotłów na paliwo stałe	udział kotłów w ogóle źródeł ciepła	liczba kotłów w na 100 mieszkańców	liczba kotłów w przeliczeniu na 1 hektar
Śródmieście	124	13,8%	1,9	0,6
Rybnik-Północ	545	33,0%	7,9	0,7
Paruszowiec-Piaski	300	41,7%	7,2	0,8
Niewiadom	670	72,6%	15,0	1,4
Niedobczyce	1158	55,8%	10,3	1,6
Boguszowice Osiedle	176	53,2%	1,8	0,6
Średnia dla Rybnika		55,1%	13,2	0,9

Zagrożenia, które towarzyszą zmianom klimatycznym – m.in. rosnąca częstotliwość gwałtownych zmian pogodowych czy długotrwałość okresów upałów i suszy – dotyczą również przestrzeni podobszarów rewitalizacji. Po pierwsze, w przypadku osiedli pogórnich są to wyzwania związane z kanalizacją deszczową i małą retencją, czyli ich przygotowaniem na przyjmowanie deszczy nawalnych. Obserwacje „spływających błotem” i podtapianych podwórek odnotowano przede wszystkim w Niedobczycach. Po drugie, w przypadku Śródmieścia jest to zjawisko miejskiej wyspy ciepła. Interpretuje się je jako poważne zagrożenie dla zdrowia publicznego w kontekście rosnącej liczby starszych mieszkańców dzielnicy, w tym przede wszystkim mieszkających samotnie.

Zdjęcie 17. Nasadzenia bylin i drzew przed Bazyliką św. Antoniego (źródło: Zarząd Zieleni Miejskiej w Rybniku)

Wyzwaniem związanym z powyższymi, również w podobszarach rewitalizacji, jest utrzymanie dobrej kondycji drzewostanu, który m.in. ochładza przestrzeń czy powstrzymuje erozję podwórek (roziewanie ich piaskowej powierzchni, odnotowywane w Boguszowicach Osiedlu). Jednym z podstawowych tego warunków jest odpowiednie przygotowanie gleby, zaś w wielu lokalizacjach Rybnika jest ona zasklepiona, silnie skompresowana lub zanieczyszczona²², co wymaga jej (kosztochłonnego) odkrywania, rozpulchniania i rekultywacji. Osobną kategorię uwarunkowań środowiskowych stanowi

²² Są to często gleby pokopalniane i przemysłowe, zaś w Śródmieściu i na osiedlach mieszkaniowych - silnie zbite.

występowanie terenów pogórnich i bieżącej eksploatacji (Mapa 25). Pierwsza grupa wyzwań z nimi związanych dotyczy rekultywacji. W granicach obszaru rewitalizacji jako tereny przeznaczone do rekultywacji wskazuje się dwa obszary: tereny dawnej KWK „Ignacy” w Niewiadomiu oraz teren hałdy Rymer w Niedobczycach. Druga grupa wyzwań związana jest z ewentualnym zagrożeniem wstrząsami górnictwem (Mapa 25).

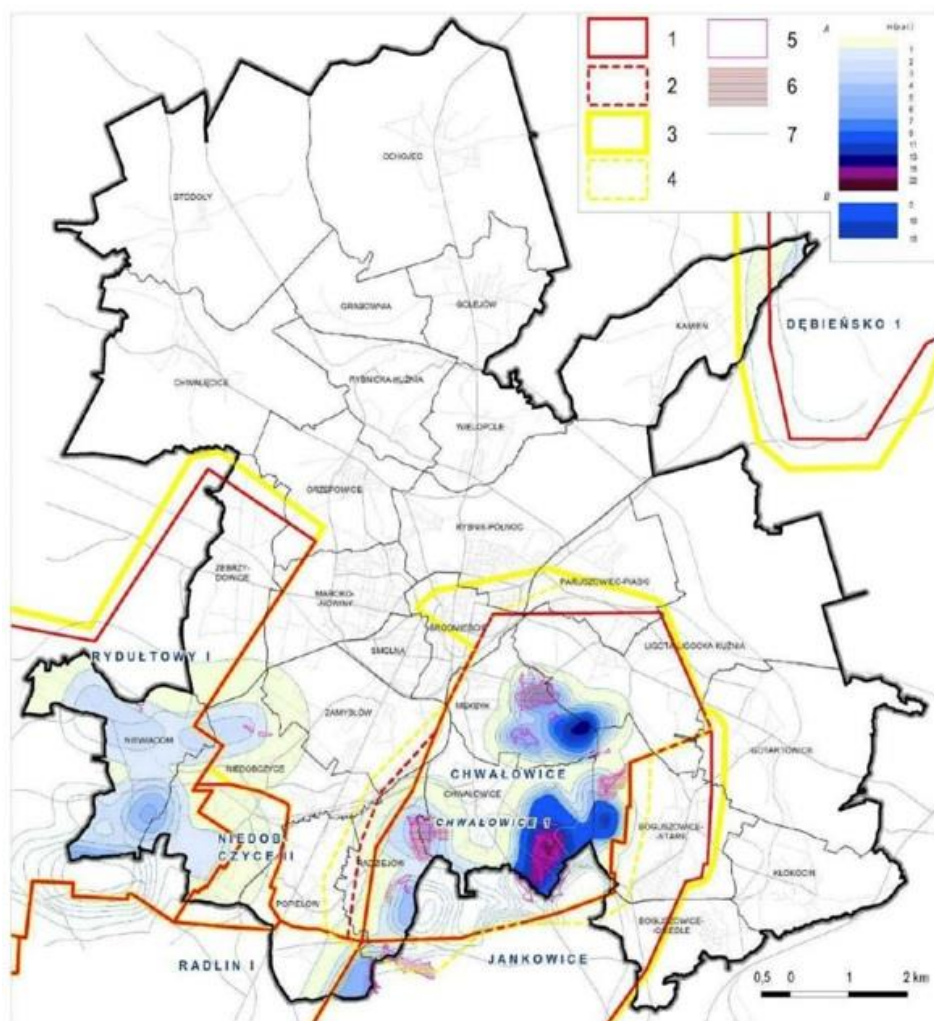
W dokumencie *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego* (z 2016 r.) wskazuje się tereny podobszaru Niewiadom oraz większość powierzchni dzielnicy Niedobczyce jako obszary w zasięgu „przewidywanych szkodliwych wpływów planowanej eksploatacji”. Choć w dokumencie zaznacza się ryzyko relatywnie niewielkich obniżen terenu i przeciętne ryzyko wstrząsów, to zagrożenia te należy rozpatrywać jako podstawową przeszkodę atrakcyjności inwestycyjnej dla biznesu na niezagospodarowanych, dostępnych terenach w granicach tych dzielnic.

Z drugiej strony należy postrzegać jako lokalny potencjał specyficzny krajobraz kulturowy miasta obejmujący tereny przyrodnicze przekształcone przez człowieka w wyniku prowadzenia wydobywania węgla kamiennego i związanej z nim konieczności zagospodarowywania niepotrzebnego materiału pochodzącego z tego procesu w postaci hałd kopalnianych oraz ich rekultywacji. Ma to bezpośredni i znaczący wpływ na zmianę ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych, zwłaszcza w podobszarach rewitalizacji Niewiadom i Niedobczyce.

Zdjęcie 18. Hałda w Niedobczycach górująca nad zabudowaniami osiedla Rymer i Parkiem Czempieła (źródło: Google Earth, obraz z 21.08.2020)

Mapa 25. Prognozowane skutki eksploatacji górniczej na obszarze rewitalizacji. Źródło danych: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Rybnika, wg tekstu ujednoliconego na dzień 21 października 2021 r.

Objaśnienia legendy:

1 - aktualne granice obszarów górniczych, 2 - granica projektowanego obszaru górniczego Chwałowice 1, 3 - aktualne granice terenów górniczych, 4 - granica projektowanego terenu górniczego Chwałowice 1, 5 - zalewiska i tereny bezodpływowe odwadniane pompami według wstępnych prognoz przedsiębiorców, 6 - tereny bezodpływowe prognozowane na podstawie modelowania powierzchni terenu, 7 - obniżenia terenu - izolinie co 1 m lub 2 m bądź więcej metrów - według wstępnych prognoz przedsiębiorców (oznaczenia barwne tylko na obszarze Rybnika).

Zagrożenie powodziowe

Na obszarze rewitalizacji w Rybniku znajdują się obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Są to zarówno obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat), jak i obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat). Dotyczy to niektórych odcinków rzek Ruda i Nacyna. W przeważającej większości chodzi o koryto rzek i przylegające do nich wąskie pasy terenu. Szczegółowe granice obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na podstawie map zagrożenia powodziowego wg stanu na dzień 4 listopada 2022 roku zostały naniesione na mapę zawartą w Załączniku nr 2 do GPR: Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.

W planach miejscowych obowiązujących dla tych obszarów uwzględnia się zakazy określone w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, w tym zakaz budowy obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych i szlaków pieszych, a także zakaz zmiany ukształtowania terenu.

GPR nie przewiduje realizacji przedsięwzięć, które stałyby w sprzeczności z możliwością egzekwowania wspomnianych zakazów oraz nakazów i ograniczeń, które wynikają z przepisów ustawy Prawo wodne oraz przepisów odrębnych, w tym m.in. dotyczących egzekwowania ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym; ochrony przed zagrożeniami dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków; a także zarządzania ryzykiem powodziowym.

Walory przyrodniczo-krajobrazowe i obszary chronione

Atutem większości podobszarów rewitalizacji są walory krajobrazowe - cenne założenia urbanistyczne i zespoły budowlane uzupełnia zieleń komponowana. Dotyczy to np. zespołu szpitala psychiatrycznego przy ul. Gliwickiej w podobszarze rewitalizacji Rybnik-Północ, jak i parków na dawnych osiedlach patronackich (Niedobczyce, Paruszowiec-Piaski).

Zasoby przyrodnicze Rybnika są bogate i obejmują cenne gatunki flory i fauny oraz siedliska, przez miasto przebiegają też korytarze ekologiczne. Jednakże co do zasady zasoby te koncentrują się na terenach poza obszarem rewitalizacji, co wiąże się z faktem, że nie obejmuje on większych terenów niezamieszkałych.

W obrębie Rybnika brak jest obszarów Natura 2000. Najbliższe obszary siedliskowe (mające znaczenie dla Wspólnoty) – "Stawy Łęczczok" (PLH240010) i "Las koło Tworkowa" (PLH240040) znajdują się w odległości co najmniej 11,4 km i 13,4 km od granicy miasta. Obszary specjalnej ochrony ptaków – "Stawy Wielikąt i Las Tworkowski" (PLB240003) oraz "Dolina Górnej Wisły" (PLB240001) leżą co najmniej 10 i 17 km od granicy miasta. Znaczne odległości dzielące Rybnik od obszarów Natura 2000 wykluczają wpływ zagospodarowania miasta na stan tych obszarów.

Znacząca część obszaru miasta leży w obrębie terenów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Występują formy ochrony: park krajobrazowy (Park Krajobrazowy "Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich" z otuliną), użytki ekologiczne ("Okrzeszyniec", "Meandry rzeki Rudy" i "Kencierz") oraz pomniki przyrody (drzewa i głązy

narzutowe) skupiające się w Śródmieściu, Chwałowicach, Rybniku-Północ, Zamysłowie i Kamieniu.

Jeżeli chodzi o nakładanie się obszaru rewitalizacji z tymi formami ochrony, to odnotować należy, co odzwierciedla Mapa 26, fakt lokalizacji kilku pomników przyrody oraz położenie części podobszaru Paruszowiec-Piaski w granicach Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” i jego otuliny.

Pomniki przyrody zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji w Rybniku zestawiono w Tabeli 8. Co do zasady nie znajdują się one w sąsiedztwie miejsc planowanej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a jeśli nawet jest inaczej (wyjątkiem są dwa drzewa zlokalizowane na terenie parku Klinicznego Szpitala Psychiatrycznego), to nie zakłada ingerencji w pomnik przyrody i jego sąsiedztwo czy też stwarzania dla nich innego zagrożenia.

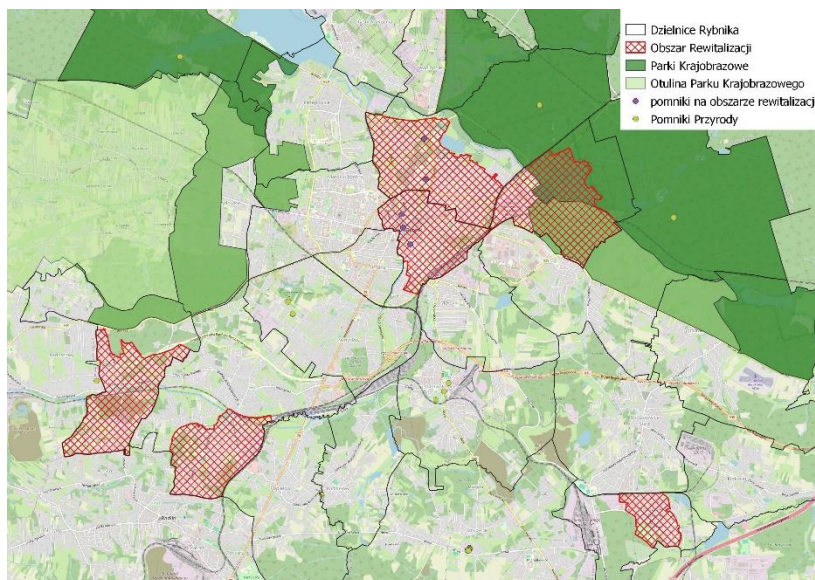
Tabela 8. Pomniki przyrody na obszarze rewitalizacji w Rybniku Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (crfop.gdos.gov.pl)

LP.	Pomnik przyrody	Lokalizacja	Podobszar rewitalizacji
1.	Dab szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	ul. Rudzka 13	Śródmieście
2.	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>)	ul. Kpt. Janiego, obok budynku Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej	Rybnik-Północ
3.	Platan klonolistny (<i>Platanus acerifolia</i>)	ul. Raciborska 12-14	Śródmieście
4.	Buk pospolity (<i>Fagus sylvatica</i>) – 2 szt. zrosniete	ul. Gliwicka, północna część parku Klinicznego Szpitala Psychiatrycznego w Rybniku	Rybnik-Północ
5.	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	Ul. Józefa Hallera	Śródmieście

Ponadto podobszar rewitalizacji Paruszowiec-Piaski znajduje się w otulinie Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich” a jego część leży w granicach tego Parku, co powoduje m.in. konieczność uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska projektów dokumentów planistycznych –w zakresie

ustaleń mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku krajobrazowego. Oznacza to tym samym, przy pełnym pokryciu planistycznym miasta Rybnika, nie powinno dojść do zagrożeń dla przyrody parku krajobrazowego.

Mapa 26. Formy ochrony przyrody a obszar rewitalizacji w Rybniku. Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (crfop.gdos.gov.pl) oraz Diagnozy Delimitacyjnej [...], Marzec 2023

Ponadto należy odnotować, że Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach potwierdziła, że przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2030 roku, nie znajduje uzasadnienia.

7. Podsumowania diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji

Diagnoza pogłębiona obszaru rewitalizacji wskazuje jego główne problemy i wynikające z nich potrzeby, które powinny stanowić podstawę programowania interwencji rewitalizacyjnej. Zostały one podsumowane i zestawione w Tabeli 9.

W kolumnie pierwszej zdefiniowano najważniejsze problemy. Następnie dla każdego z nich określono jego intensywność, wynikające z niego potrzeby, a także potencjały dla podjęcia działań przeciwdziałających. Intensywność problemu określono dla każdego podobszaru rewitalizacji osobno w 4-stopniowej skali:

- (-) brak problemu/poniżej przeciętnej
- + przeciętna intensywność problemu w skali miasta
- ++ duża intensywność problemu w skali miasta

+++ bardzo duża intensywność problemu w skali miasta

W niektórych przypadkach, w wierszu *Intensywność problemu*, do powyższych wskaźników dodano pojedyncze słowa komentarza, służące dookreśleniu problemu dla danego podobszaru.

W Tabeli 10 podsumowano wyzwania organizacyjne procesu rewitalizacji, mające odniesienie do każdego z podobszarów rewitalizacji.

Tabela 9. Podsumowanie kluczowych zdiagnozowanych problemów i potrzeb z podziałem na podobszary rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne

Zjawiska problemowe, potrzeby i potencjały		Podobszary rewitalizacji					
Problem	Odniesienie do problemu	Śródmieście	Rybnik - Północ	Paruszowiec – Piaski	Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
1) Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją	Intensywność problemu	++ (koncentracja: część dzielnicy sąsiadująca z Rybnikiem-Północ)	+(koncentracja: ul. Kpt. L. Janiego, ulice graniczące ze Śródmieściem)	+++ (koncentracja: ul. Przemysłowa, Ogrodowskiego, Słoneczna)	+++ (różne lokalizacje)	+++ (koncentracja : os. G. Morcinka)	++ (koncentracja: os. Rymer, w tym okolice ul. I. Paderewskiego)
	Potrzeby	1. Podniesienie standardu lokali komunalnych przeznaczonych na najem socjalny oraz ich otoczenia. 2. Wzmocnienie interwencji realizowanej w ramach programów przeciwdziałania chorobie alkoholowej i innym uzależnieniom, przeciwdziałania przemocy domowej oraz podnoszenie poziomu bezpieczeństwa publicznego. 3. Szeroko pojęte przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, w tym: usprawnienie systemu docierania z informacją o dostępnym wsparciu, aktywizacja społeczno-zawodowa, rehabilitacja zdrowotna, pomoc prawna i mediacyjna, doradztwo ws. redukcji zadłużenia lokatorskiego i in. 4. Szeroka i ciągła oferta usług publicznych dla dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wsparcia wychowawczego, edukacyjnego, psychologicznego, tworzona we współdziałaniu instytucji polityki społecznej, placówek edukacyjnych, instytucji kultury, sportu i rekreacji, organizacji pozarządowych, itp. 5. Wspieranie usamodzielniania się młodzieży i jej rozwoju. 6. Możliwie indywidualne podejście do aktywizacji zawodowej osób gotowych na podjęcie pracy. 7. Rehabilitacja zdrowotna, poprawa wizerunku i aktywizacja społeczna (w tym włączenie w grupy wsparcia) jako podstawowe kroki aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych. 8. Dostęp do nieodpłatnego doradztwa finansowego (dot. np. redukcji długu, prowadzenia finansów gospodarstwa domowego). 9. Wypracowanie rozwiązania dla sytuacji wokół Domu Nadziei w Niewiadomiu. 10. Dostosowanie wsparcia do zmieniającego się charakteru bezdomności: rosnącej liczby osób uzależnionych od narkotyków w kryzysie bezdomności. 11. Wzmocnienie streetworkingu, w szczególności na terenie dzielnicy Śródmieście. 12. Doskonalenie współpracy pomiędzy podmiotami włączonymi w lokalny system wsparcia, tj. Zespołem Asysty Rodzinnej, pracownikami socjalnymi, animatorami społecznymi i streetworkerami, pracownikami organizacji i świetlic środowiskowych, Zakładem Gospodarki Mieszkaniowej, urzędnikami, pracownikami placówek kultury, szkół i lokalnych oddziałów służby zdrowia, strażą miejską i policją, kuratorami sądowymi. 13. Wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej i małej przedsiębiorczości.					
	Potencjały	• Doświadczenie i wiedza podmiotów włączonych w system wsparcia.					

		• Zaufanie do podmiotów funkcjonujących w systemie wsparcia. • Zaangażowanie lokalnych liderów społecznych.					
2) Depopulacja oraz ograniczona dostępność lokali mieszkaniowych w zadowalającym standardzie	Intensywność problemu	+++ (niewykorzystany zasób lokali w pustostanach)	++ (pozostałe, niewyremontowane budynki zasobu komunalnego)	++ (pozostałe, niewyremontowane budynki zasobu komunalnego)	++ (deficyt mieszkań wg respondentów w sondażu)	++ (deficyt mieszkań wg respondentów w sondażu)	++ (deficyt mieszkań wg respondentów w sondażu)
	Potrzeby	1. Kompleksowe działania zmierzające do poprawy atrakcyjności warunków życia w dzielnicach, m.in. w sferach: dostępności mieszkań o odpowiednim standardzie, bezpieczeństwa, skomunikowania drogowego i transportu zbiorowego, dostępności usług publicznych i punktów handlowo-usługowych, terenów zieleni, estetyki krajobrazu i in. 2. Wypracowanie kompleksowego rozwiązania problemu pustostanów mieszkaniowych w Śródmieściu. 3. Podniesienie standardu lokali komunalnych oraz ich otoczenia. 4. Rozwój społecznego budownictwa mieszkaniowego (zasób komunalny i TBS). Koncentrowanie usług publicznych dostosowanych do potrzeb różnych pokoleń w miejscach zamieszkania/codziennego przebywania poszczególnych grup wiekowych mieszkańców, np. rosnącego odsetka seniorów wśród mieszkańców Rybnika-Północ i Śródmieścia czy regularnej obecności młodzieży w tych dzielnicach.					
	Potencjały	• Rybnik jako centrum funkcjonalne Aglomeracji Rybnickiej. • Skomunikowanie Rybnika i jego lokalizacja pomiędzy Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolią i czeską Ostrawą. • Doświadczenie i <i>know-how</i> Towarzystwa Budownictwa Społecznego „Twój Dom” w Rybniku oraz Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej. • Mnogość zasobu pustostanów w Śródmieściu tworząca perspektywy dla rozwiązań uspołecznionych jak np. Społecznych Agencji Najmu. • Potencjalny udział strony samorządowej w obrocie nieruchomościami na lokalnym rynku w celu kształtowania oferty mieszkaniowej przystosowanej do konkretnych grup mieszkańców (np. seniorów, młodych, rodzin z dziećmi) i oszczędnego planowania rozwoju funkcjonalnego, w tym dostępu do usług publicznych.					
3) Nieużytkowane (niewykorzystane) zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie lub budynki	Intensywność problemu	+++ (pustostany)	++ (m.in. wykorzystanie potencjału terenu Szpitala Psychiatrycznego, stan ul. Kpt. L. Janiego)	++ (osiedle przy ulicy Przemysłowej, stan ul. Stawowej, rozwinięcie potencjału Błoni)	++ (przestrzenie międzyosiedlowe i park)	++ (otoczenie Kopalni Ignacy, zaniedbane tereny zielone, tereny poprzemysłowe)	++ (m.in. park Czempieła, hałda „Rymer”, centrum handlowo-usługowe tzw. os. przy Wrębowej)
	Potrzeby	1. Wypracowanie kompleksowego rozwiązania problemu licznych pustostanów (w lokalach mieszkalnych, ale także użytkowych) w Śródmieściu. 2. Odzyskanie „zawłaszczonych” przestrzeni, a także szerokie włączenie mieszkańców do procesów projektowania zmian w otoczeniu. 3. Rekultywacja terenów poprzemysłowych. 4. Modernizacja budynków publicznych i prywatnych, w tym nadawanie im nowych funkcji 5. Wsparcie dla lokalnych inicjatyw sąsiedzkich np. odnawianie podwórek (wszystkie dzielnice).					
	Potencjały	• Dobre praktyki wypracowane w toku procesu rewitalizacji w Rybniku. • Motywacja lokalnych partnerów społecznych. • Gotowość przedsiębiorców do współpracy przy realizacji projektów miejskich (wyrażona w badaniu ankietowym Programu Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Rybnika) • Wielostronna współpraca przy formułowaniu i realizacji projektów dot. najbliższego otoczenia (m.in. mieszkańcy, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej, Zarząd Zieleni Miejskiej, urzędnicy, przedsiębiorcy, organizacje).					

Problem	Odniesienie do problemu	Śródmieście	Rybnik - Północ	Paruszowiec - Piaski	Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
4) Obniżony poziom poczucia bezpieczeństwa, w tym „zawłaszczanie” przestrzeni publicznej przez osoby regularnie spożywające alkohol	Intensywność problemu	++ (m.in. kradzieże, niekontrolowane spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, agresja uliczna, wyścigi na drogach)	+(m.in. „rozrabiająca” młodzież, wyścigi na drogach)	++(m.in. „zawłaszczanie” przestrzeni osiedla przy ul. Przemysłowej i jego otoczenia, przemoc domowa i akty agresji na ulicach, wandalizm)	++(m.in. „zawłaszczanie” przestrzeni w różnych lokalizacjach, przemoc domowa i akty agresji na ulicach, wandalizm)	++(m.in. „zawłaszczanie” przestrzeni otoczenia Domu Nadziei i terenów zielonych wokół os. G. Morcinka; przemoc domowa i akty agresji na ulicach, wandalizm)	++(m.in. „zawłaszczanie” przestrzeni parku Czempieła czy otoczenia przy ZS nr 5; przemoc domowa i akty agresji na ulicach, wandalizm)
	Potrzeby	1. Ukierunkowanie interwencji na przyczyny problemów, przede wszystkim rozwój oferty samorozwoju i integracji skierowanej do młodych, przeciwdziałanie agresji i uzależnieniom, wzmacnianie lokalnych liderów i budowanie odpowiedzialności wśród mieszkańców za przestrzeń wspólną i in. 2. Budowanie społecznej odpowiedzialności za przestrzeń publiczną wśród wszystkich grup mieszkańców poprzez edukowanie i dostarczanie narzędzi do kształtowania przestrzeni wspólnej (np. inicjatywy integrujące – mikroprojekty, pogadanki, Budżet Obywatelski). 3. Wzmocnienie prewencji: zgłaszanie aktów wandalizmu i agresji, instalacja oświetlenia²³ w potrzebnych miejscach, wdrażania środków i urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego.					
	Potencjały	• Bezwzględne poparcie społeczne dla działań ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa (wg wyników sondażu na potrzeby diagnozy). • Grupy zdeterminowanych mieszkańców dbających o przestrzeń wspólną. • Doświadczenie mieszkańców korzystania ze środków miejskich (Budżet Obywatelski) czy projektowych (np. mikroprojekty w ramach projektu reWITA).					
5) Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców	Intensywność problemu	+(specyficzny charakter animacji)	++(aktywna społeczność mieszkańców zmagająca się z deficytami lokalowymi)	+++ (powołane stowarzyszenie na miejsce nieutworzonej rady dzielnicy; koncentracja problemów społecznych)	++ (powołana rada dzielnicy)	++ (powołana rada dzielnicy; bariery animacji mieszkańców os. G. Morcinka)	+++ (powołane stowarzyszenie na miejsce nieutworzonej rady dzielnicy)
	Potrzeby	1. Wzmacnianie i sieciowanie liderów lokalnych. 2. Koordynacja współpracy pomiędzy osobami tworzącymi system wsparcia – w szczególności pracującymi w rejonach koncentracji problemów społecznych (asystenci rodziny, pracownicy socjalni, animatorzy społeczni, streetworkerzy itd.). 3. Rozpoznanie uwarunkowań satysfakcjonujących warunków integracji sąsiedzkiej w każdym z podobszarów. 4. Poszerzanie oferty kulturalnej/rekreacyjnej, w tym dostosowanej do możliwości udziału rodziców i dzieci (razem lub w tym samym czasie) oraz zwiększenie udziału ojców w działaniach animacyjnych skierowanych do rodzin. 5. Zwiększenie możliwości budowania kompetencji rodzicielskich i udziału w grupach samopomocowych, a także poprawa dostępu do pomocy prawnej, mediacyjnej, psychologicznej i terapeutycznej.					

²³ Uwaga – zbyt jasne oświetlenie miejsc może zniechęcić do korzystania z niego każdą osobę.

		6. Uzupełnienie miejskich działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz współpraca z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju oferty wsparcia (np. aktywizacji społeczno-zawodowej, rehabilitacji zdrowotnej, placówek wsparcia dziennego i in.) 7. Wsparcie i wykorzystanie świetlic środowiskowych (i ich kadr) jako dodatkowego zasobu oddziaływania na postawę rodziców/opiekunów (szczególnie: Paruszowiec-Piaski). 8. Wypracowanie systemu wsparcia lokalowego dedykowanego aktywnym grupom mieszkańców (zakładającego m.in. organizację nowej przestrzeni, współdzielenie istniejących przestrzeni, wykorzystywanie przestrzeni innych instytucji „po godzinach”, np. szkół). 9. Budowa poczucia współodpowiedzialności za przestrzeń publiczną wspólną, a także pomoc w organizacji narzędzi jej kształtowania. 10. Oczekiwanie włączenia się w życie lokalnych społeczności (na różne sposoby) przez zlokalizowane w sąsiedztwie duże przedsiębiorstwa przemysłowe (zwłaszcza te, które kiedyś były w tym zakresie aktywne, np. kopalnie). 11. Poprawa skuteczności komunikacji społecznej.					
	Potencjały	- Doświadczenie kadr organizacji pozarządowych (CRIS, 17-tka, Uskrzydleni, Superfundacja, Stowarzyszenia Oligos, Stowarzyszenie Razem, Cogito Noster, PSONI, Olimpiady Specjalne i in.), OPS, lokalnych liderów i nieformalnych grup mieszkańców, pracowników Urzędu Miasta i innych. - Motywacja zaktywizowanych grup mieszkańców, a także wyraźnie deklarowana gotowość respondentów sondażu do podjęcia zaangażowania na rzecz zmian w otoczeniu – w zależności od formy zaangażowania. - Pełne poparcie społeczne w sondażu diagnostycznym dla poprawy warunków integracji i aktywności społecznej, a także zwiększenia wpływu mieszkańców na otoczenie oraz szeroko pojętą ofertę. - Współpraca lokalowa i projektowa z lokalnymi instytucjami kultury (biblioteki, domy kultury i in.). - Gotowe pola do współpracy, w zakresie: odzyskiwania przestrzeni publicznych przez mieszkańców („zawłaszczanych” lub dewastowanych); podnoszenia jakości wydatkowania środków z Budżetu Obywatelskiego lub mikroprojektów; dbałości o lokalne dziedzictwo (historyczne, przemysłowe); wsparcie animacji społecznej; formalizowanie aktywności społecznej oraz jej ewentualna ekonomizacja i przekształcanie w podmioty ekonomii społecznej.					
Problem	Odniesieni a do problemu	Śródmieście	Rybnik - Północ	Paruszowiec - Piaski	Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
6) Zanikanie tożsamości lokalnej i śląskiego języka gwarowego, a także bariery dostępu do oferty kulturalnej	Intensywność problemu	+	++	++	++	++	++
	Potrzeby	1. Pobudzenie mieszkańców do formułowania i realizowania inicjatyw ukierunkowanych na popularyzację lokalnego dziedzictwa. 2. Wykorzystanie lokalnego dziedzictwa w projektach animacyjnych i kulturalnych. 3. Doskonalenie edukacji regionalnej.					
	Potencjały	- Ponadprzeciętnie bogate – w skali regionu i kraju – dziedzictwo przemysłowe/historyczne każdej z dzielnic, często związane z funkcjonującymi w nich w przeszłości (lub i obecnie) zakładami pracy. - Współpraca z przedsiębiorstwami związanymi z lokalnym dziedzictwem na rzecz jego popularyzacji i wykorzystywania w projektach społecznych. - Doświadczenie i wiedza koordynatorów rozwoju edukacji regionalnej. - Gotowość seniorów do dzielenia się historią i swoim doświadczeniem tradycji. - Mnogość instytucji kultury i miejsc, o które można oprzeć rozwój oferty kulturalnej.					

7) Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych (m.in. wsparcia psychologicznego, budowania kompetencji społecznych, miejsc samorozwoju i wyciszenia)	Intensywność problemu	+	+			++	
		(główne miejsce spędzania czasu przez młodzież z całego miasta)	(miejsce spędzania czasu: park Wiśniowiec)	+++	++	(miejsce spędzania czasu: Kopalnia Ignacy)	++
	Potrzeby	1. Dostosowanie interwencji do obecności młodzieży w dzielnicach: regularnej obecności w Śródmieściu i Rybniku-Północ i relatywnie rzadszej w pozostałych częściach miasta. 2. Tworzenie/aranżowanie miejsc służących wyciszeniu lub integracji lub samorozwojowi młodzieży. 3. Przeciwdziałanie problemom psychicznym młodych ludzi (od depresji i ogólnej demotywacji po agresję i zaburzenia związane z zespołem FAS). 4. Rozwój oferty budującej kompetencje: społeczne, współpracy z innymi oraz służące budowaniu zdrowych relacji z drugą osobą; kształtowania systemu wartości (np. w ramach inicjatyw opartych o potencjał lokalnego dziedzictwa, spotkań z autorytetami); planowania samorozwoju i wejścia na rynek pracy. 5. Dofinansowanie oferty skierowanej do młodzieży w celu obniżenia kosztów uczestnictwa, w szczególności młodych osób z rodzin w kryzysie. 6. Uzupełnianie działań instytucji miejskich w zakresie profilaktyki i leczenia uzależnień.					
8) Problemy seniorów związane m.in. z samotnością, ograniczoną liczbą miejsc w domach dziennej opieki i form stałego zamieszkania	Potencjały	• Powszechne poparcie respondentów sondażu diagnostycznego dla rozwoju oferty dla młodych (grupa o największym deficycie oferty wg respondentów). • Doświadczenie i tzw. know-how pracy z młodzieżą relatywnie nielicznych społeczników, organizacji, instytucji kultury, urzędników i in.					
	Intensywność problemu	++	++	+	+	+	+
	Potrzeby	1. Uzupełnianie działań realizowanych w ramach miejskiej polityki senioralnej. 2. Przeciwdziałanie samotności osób starszych, w tym: poprawa skuteczności docierania z informacją i wsparciem do osób żyjących samotnie lub osób zależnych; bieżące dostosowywanie oferty animacyjnej do popytu i możliwości uczestnictwa osób starszych. 3. Rozwój bazy miejsc w domach dziennej opieki, miejscach stałego zamieszkania lub innych formach wsparcia. 4. Zwiększenie poczucia sprawstwa wśród seniorów (włączenie seniorów do procesu realizacji polityki senioralnej). 5. Organizacja wsparcia doradczego i administracyjnego dla osób niezdolnych do samodzielnego wysiłku formalno-organizacyjnego, np. w zakresie włączenia w ogólnomiejskie inicjatywy wsparcia sytuacji seniorów czy wymiany źródła ciepła w prywatnych gospodarstwach domowych.					
9) Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne oraz architektoniczne	Potencjały	• Aktywność Rybnickiej Rady Seniorów. • Doświadczenie i know-how kadr OPS w zakresie potrzeb seniorów i realizacji celów polityki senioralnej.					
	Intensywność problemu	++	+	++	+	++	++
		(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla rozwoju ciągów pieszo-rowerowych)			(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla poprawy infrastruktury dedykowanej samochodom)	(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla rozwoju ciągów pieszo-rowerowych)	(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla rozwoju ciągów pieszo-rowerowych)
9) Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne oraz architektoniczne	Potrzeby	1. Kształtowanie komfortowych połączeń pieszo-rowerowych wewnątrz dzielnic (szczególnie w Śródmieściu) oraz między dzielnicami (szczególnie w kierunku Śródmieścia). 2. Identyfikacja i eliminacja barier poruszania się po mieście i w komunikacji miejskiej dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, rodziców z wózkami i in.					
	Intensywność problemu	++	+	++	+	++	++
		(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla rozwoju ciągów pieszo-rowerowych)			(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla poprawy infrastruktury dedykowanej samochodom)	(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla rozwoju ciągów pieszo-rowerowych)	(ponadprzeciętne poparcie w sondażu dla rozwoju ciągów pieszo-rowerowych)

		3. Poprawa skuteczności docierania z informacją do potrzebujących, w tym zacieśnienie współpracy informacyjnej z placówkami pracującymi z osobami z niepełnosprawnościami i ich opiekunami.					
	Potencjały	- Doświadczenie i know-how kadr Urzędu Miasta w planowaniu i rozbudowywaniu sieci pieszo-rowerowej. - Potencjalna współpraca ze środowiskiem seniorów i innymi grupami nad identyfikacją barier architektonicznych w dzielnicach. - Postępująca rozbudowa ponadlokalnej infrastruktury drogowej mającej wpływ na dostępność komunikacyjną dzielnic odległych od Śródmieścia (m.in. południowej obwodnicy i dostępności Niewiadomia, Niedobczyc czy Boguszowic Osiedla). - Powszechne poparcie dla usprawniania komunikacji miejskiej wykazane w sondażu diagnostycznym.					
Problem	Odniesienia do problemu	Śródmieście	Rybnik - Północ	Paruszowiec - Piaski	Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
10) Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych, potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego	Intensywność problemu	++	+	+	+	+	+
	Potrzeby	- Uwzględnienie atrakcyjności i komfortowego skomunikowania miejsc koncentracji punktów handlu i usług jako standardowego elementu wspierania lokalnej przedsiębiorczości. - Współpraca z przedsiębiorcami na rzecz estetyzacji miejsc koncentracji handlu i usług. - Wypracowanie długofalowych ram rozwoju miejskiego targowiska w Śródmieściu. - Kontynuacja doskonalenia doradztwa zawodowego, w szczególności pod kątem wprowadzania na rynek pracy młodych pokoleń. - Wspieranie tworzenia się warunków wymiany doświadczeń dla osób planujących rozpocząć własną działalność gospodarczą. - Rewaloryzacja przestrzeni zabytkowych i kulturowych. - Tworzenie przestrzeni i pomieszczeń dla prowadzenia na obszarze rewitalizacji działalności gospodarczej o różnym charakterze.					
	Potencjały	- Obecność w dzielnicach miejsc predystynowanych do koncentracji handlu i usług, powstałych wskutek realizacji dotychczasowych założeń urbanistycznych. - Gotowość przedsiębiorców do współpracy przy realizacji projektów miejskich (wyrażona w badaniu ankietowym Programu Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Rybnika). - Synergia działań rewitalizacyjnych z działaniami wynikającymi z realizacji Programu Wspierania Przedsiębiorczości Miasta Rybnika.					
11) Zagrożenia środowiskowe	Intensywność problemu	++ (miejska wyspa ciepła)	+(deficyty kanalizacji deszczowej)	+(deficyty kanalizacji deszczowej)	+(deficyty kanalizacji deszczowej)	+(zagrożenie wstrząsami górnictwem)	+(deficyty kanalizacji deszczowej; zagrożenie wstrząsami górnictwem)
	Potrzeby	- Modernizacje budynków i przestrzeni publicznych uwzględniające potrzebę ochrony przed wysokimi temperaturami (termomodernizacje, ochrona przed zbytnim nasłonecznieniem, realizacje nowych nasadzeń zieleni itd.); - Remonty kanalizacji deszczowej oraz uwzględnianie rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury retencyjnej i mikroretencyjnej w projektach dot. przestrzeni publicznych.					
	Potencjały	Dostępność środków zewnętrznych na inwestycje związane z adaptacją miast do zmian klimatu.					

Tabela 10. Wyróżnione w toku diagnozy pogłębionej wyzwania organizacyjne procesu rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne

Problem	Potrzeby	Potencjały
Ograniczona skuteczność komunikacji społecznej	• Poprawa skuteczności docierania z informacją do osób szczególnie zagrożonych wykluczeniem (seniorów żyjących samotnie, niepełnych rodzin, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, osób zależnych). • Wypracowanie systemu komunikacji korzystającego z różnych narzędzi przekazu (np. otwartych spotkań władz i urzędników z mieszkańcami, tablic informacyjnych oraz lokalnych mediów i portali informacyjnych). • Wzmocnienie oddziaływania rewitalizacji poprzez propagowanie wartości i kształtowanie pożądanych postaw wśród odbiorców projektów (np. budowanie zgody wśród opiekunów na wsparcie osób zależnych, budowanie gotowości do przyjęcia wsparcia, szerzenie przekazu profilaktycznego, motywowanie do zmiany, edukowanie o możliwościach wykorzystania środków z Budżetu Obywatelskiego) • Włączanie mieszkańców i zorganizowanych podmiotów w realizację celów rewitalizacji, począwszy od ich tłumaczenia i reklamowania, a skończywszy na informowaniu o możliwościach zaangażowania się w proces. • Zwiększanie popularności i rozpoznawalności przedsięwzięć rewitalizacyjnych. • Potrzeba mieszkańców dot. informacji ze strony dużych przedsiębiorstw przemysłowych (zwłaszcza kopalni) działających w sąsiedztwie na temat ich planów na przyszłość, które oddziaływać będą na okolicznych mieszkańców (w zakresie zatrudnienia, oddziaływania na środowisko, itp.).	• Wskazane w sondażu najbardziej pożądane kanały informacji: otwarte spotkania władz i urzędników z mieszkańcami, tablice informacyjne oraz lokalne media i portale informacyjne. • Cenne doświadczenie poszczególnych komórek Urzędu Miasta i instytucji miejskich w wykorzystaniu różnorodnych narzędzi komunikacji. • Estetyczna, nowoczesna, rozpoznawalna i ustandaryzowana szata graficzna Urzędu Miasta (System Identyfikacji Wizualnej). • Wielkość i siła ekonomiczna przedsiębiorstw (zwłaszcza kopalni), których włączenie się w życie lokalnych społeczności jest oczekiwane.
Deficyty podmiotów włączonych w system wsparcia oraz ograniczona	• Zapewnienie możliwości doszkolenia w celu zwiększenia efektywności interwencji (np. szkolenia z pracy z trudnym klientem dla zaangażowanych kuratorów/-ek czy funkcjonariuszy/-ek policji). • Sieciowanie lokalnych liderów w celu wymiany doświadczeń (w tym dobrych	• Doświadczenie i wiedza na temat potrzeb wśród kadr systemu wsparcia nabyte podczas procesu rewitalizacji. • Szerokie poparcie dla współpracy kadr, doceniane szczególnie przez lokalnych liderów i organizacje.

współpraca między nimi.	praktyk) i tworzenia warunków do współpracy. • Zapewnienie warunków do regularnych spotkań osób i podmiotów włączonych aktualnie w system wsparcia na poziomie dzielnic. • Dofinansowanie narzędzi animacji społecznej (w formie mikroprojektów, wsparcia rzeczowego lub lokalowego). • Dofinansowanie zatrudnienia specjalistów (także poprzez organizacje pozarządowe) w celu usprawnienia pomocy osobom szczególnie potrzebującym. • Zapewnienie ciągłości działań rewitalizacyjnych, w tym szkolenie nowych kadr animatorów i społeczników czy podtrzymywanie życia obiecujących inicjatyw społecznych, którym kończy się finansowanie z projektu.	
-------------------------	--	--

CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

8. Wizja obszaru po rewitalizacji

Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji odzwierciedla oczekiwany kierunek zmian, jakie mają dokonać się w oparciu o niniejszy program i docelowo służyć wprowadzeniu obszaru ze stanu kryzysowego. Wizja z naturalnych względów ma charakter uproszczony, niemniej jej sformułowanie jest istotne, gdyż powinna stanowić punkt odniesienia dla wszelkich dyskusji o szczegółowych rozwiązaniach i konkretnych działaniach, jakie będą podejmowane w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji ma być miejscem przyjaznym do życia, stopniowo stawać się coraz wygodniejszym do zamieszkania, atrakcyjnym do spędzania w nim czasu, wspierającym procesy ożywienia społecznego i gospodarczego.

Następuje istotna zmiana w zakresie warunków zamieszkania, zabudowa mieszkaniowa podlega tam, gdzie to potrzebne, modernizacji (w tym poprawa efektywności energetycznej, rośnie udział czystej energii), przybywa zieleni (zielono-błękitnej infrastruktury), na lepsze zmienia się mikroklimat i jakość powietrza. Poprawia się jakość otoczenia budynków i przestrzeni publicznych, które stają się bardziej funkcjonalne i dostępne. U mieszkańców zwiększa się poczucie bezpieczeństwa. Przemieszczanie się pieszo i rowerami staje się łatwiejsze i wygodniejsze. Poprawie ulegają wskaźniki bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Obiekty zabytkowe są skutecznie chronione, a ich walory kulturowe i estetyczne podlegają uwypukleniu dzięki prowadzonym procesom rewaloryzacyjnym.

Dokonuje się istotny postęp integracji i aktywizacji lokalnych społeczności, poprawia się komunikacja i zrozumienie różnych racji między poszczególnymi grupami społecznymi oraz między nimi a władzami samorządowymi. Ważną rolę w tym procesie odgrywa sieć współpracy i dialogu, jaką zbudowano dzięki koordynacji działań UrbanLabu oraz Centrów Aktywności Lokalnej w dzielnicach oraz innych jednostek aktywizujących lokalne społeczności (kluby seniora, instytucje kultury, itp.). Podejmowane rozstrzygnięcia dotyczące działań na obszarze rewitalizacji są dobrze przedyskutowane publicznie – w pogłębionym dialogu z udziałem zainteresowanych.

Oslabieniu ulega intensywność występujących na obszarze rewitalizacji negatywnych zjawisk społecznych – ubóstwa, długotrwałego bezrobocia, problemów rodzin, uzależnień, przemocy, przestępczości, wykluczenia społecznego, bezdomności. Dzieje się to dzięki coraz skuteczniejszym działaniom z zakresu polityki społecznej, realizowanych w oparciu o wciąż doskonalone metody oraz w efektywnym współdziałaniu z organizacjami pozarządowymi oraz we współpracy między różnymi instytucjami publicznymi. Poprawia się sytuacja osób ze szczególnymi potrzebami (w tym osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów) – potrzeby te są coraz skuteczniej zaspokajane, poprawiając stopień społecznego włączenia tych osób.

Następuje wyraźnie dostrzegalny rozwój usług publicznych. Przejawia się to zarówno w łatwiejszej dostępności do tych usług, jak i poprawa ich jakości oraz wzbogacenie ich palety dostosowanej do współczesnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców.

8.1 Opis wizji podobszaru „Śródmieście”

Rozwój podobszaru potwierdza jego status rybnickiego centrum administracyjno-gospodarczo-kulturalno-edukacyjnego. Przybywa funkcji miastotwórczych i usług, poprzez nowe inwestycje prywatne i publiczne zagęszcza się tkanka miejska. W wyniku ogólnego ożywienia społeczno-gospodarczego oraz podejmowanych dedykowanych działań skutecznie udaje się eliminować występujące wcześniej w znacznej liczbie pustostany. Co najmniej w kilku miejscach (Rynek, Plac Armii Krajowej, Strefa Juliusz, rejon ul. Wysokiej i Białych) przestrzenie publiczne uzyskują nową jakość. Miejsca te łączą nowe ciągi pieszo-rowerowe. Do poprawy estetyki podobszaru przyczynia się realizacja zasad obowiązujących w ramach Parku Kulturowego. Nowy wymiar estetyczny i funkcjonalny zyskuje także Targowisko Miejskie, co dodatkowo wzmacnia jego istotną rolę dla życia miejskiego i lokalnej społeczności.

8.2 Opis wizji podobszaru „Rybnik-Północ”

Podobszar utrzymuje swój dotychczasowy wizerunek cichej i spokojnej dzielnicy. Równocześnie jednak udaje się rozwiązywać występujące problemy dotyczące m.in. niskiej emisji, efektywności energetycznej budynków i ubóstwa energetycznego oraz powiązanego z nimi zagadnienia pustoszejących domów. W dzielnicy powstają nowe miejsca rozwijające aktywność mieszkańców i świadomość tożsamości dzielnicy. Towarzyszy temu przywrócenie mieszkańcom przestrzeni półpublicznej kompleksu szpitala psychiatrycznego poprzez przeznaczenie na cele odpoczynkowe, kulturotwórcze i społeczne. Dzielnica nadal rozwija szeroką ofertę dla młodych, w szczególności

sportową, integrującą środowisko młodzieżowe wokół sportów ekstremalnych oraz centrum sportów olimpijskich.

8.3 Opis wizji podobszaru „Paruszowiec-Piaski”

Podobszar coraz skuteczniej wykorzystuje swe potencjały (dużo terenów zieleni, wyjątkowy krajobraz architektoniczno-kulturowy, historia Huty Silesia budująca lokalną tożsamość, relatywnie niewielka odległość od centrum, obecność terenów inwestycyjnych) – staje się przestrzenią atrakcyjną dla przedsiębiorców i do zamieszkania. Intensyfikacji ulegają działania społeczne wpływając na poprawę relacji społecznych oraz aktywność lokalnej społeczności. Towarzyszy temu rozbudowa oferty spędzania czasu wolnego. Następuje poprawa stanu zabudowy mieszkaniowej i wiąże się to z usprawnieniem zarządzania najmem komunalnym. Zmiany te prowadzą w efekcie do odstygmatyzowania dzielnicy jako „socjalnej”.

8.4 Opis wizji podobszaru „Boguszowice Osiedle”

Zmiany dokonujące się na terenie Boguszowice Osiedla zmierzają do usunięcia pewnego rodzaju sprzeczności, która charakteryzowała ten rejon. Z jednej strony udanie zaprojektowana dzielnica mieszkaniowa, dodatkowo o sporym już ujawnionym potencjale mieszkańców, z drugiej charakteryzująca poważnymi problemami społecznymi. Proces rewitalizacji pozwolił zintensyfikować i zintegrować prowadzone działania społeczne (m.in. w zakresie integracji wielopokoleniowej czy wykorzystania kultury w polityce społecznej) i tym zwiększyć ich skuteczność. Wzmacniają je dodatkowo korzystne przekształcenia w przestrzeni osiedla i towarzyszących terenów zieleni. W efekcie utrwała się wizerunek dzielnicy jako „#osiedla dobrych ludzi” i miejsca dobrego do życia.

8.5 Opis wizji podobszaru „Niewiadom”

Przedsięwzięcia realizowane w ramach rewitalizacji lub równocześnie z tym procesem (zwłaszcza budowa drogi Racibórz-Pszczyna) w zasadniczy sposób wpływają na rozwój i wizerunek podobszaru dzielnicy. Kluczowe znaczenie ma kontynuacja zmian na terenie i wokół Zabytkowej Kopalni Ignacy (przy równoczesnym budowaniu marki Zabytkowej Kopalni jako atrakcyjnego produktu turystycznego z dużymi imprezami) oraz zagospodarowanie strefy przemysłowej przy ul. Sportowej. Nowy wizerunek dzielnicy kształtuje także połączenie jej drogami rowerowymi z centrum miasta oraz stworzenie nad potokiem Pludry oraz Nacyną terenów spacerowych z wyeksponowaniem wartości ekologicznej tamtejszych terenów.

8.6 Opis wizji podobszaru „Niedobczyce”

Przekształcenia na obszarze Niedobczyc zmierzają w kierunku uczynienia z niej miejsca postrzeganego jako dobre do zamieszkania – zarówno pod względem tkanki miejskiej, jak i relacji społecznych. W tym pierwszym aspekcie następować będzie stopniowe – wraz z radzeniem sobie z występującymi problemami – eksponowanie wartości zabytkowego założenia urbanistycznego osiedla patronackiego z zabudową familokową, przestrzeniami wspólnymi oraz atrakcyjnym parkiem. W wymiarze społecznym kluczową rolę odgrywać będzie prężnie działające Centrum Aktywności Lokalnej oraz lokalne instytucje kultury. Oferta kulturalna dostosowana do potrzeb różnych grup mieszkańców oraz działania społeczne uwzględniające tożsamość i odrębność dzielnicy przyczyniać się mają do budowy spójności społecznej Niedobczyc.

9. Cele procesu rewitalizacji

Wizja obszaru po rewitalizacji przekładać powinna się na cele tego procesu.

Zaproponowano ich możliwie prostą strukturę, akcentującą priorytety – sfery tematyczne uznane za najistotniejsze z punktu widzenia zmiany, jaka powinna się dokonać na obszarze rewitalizacji.

Wyznaczono trzy główne cele. Skojarzono z nimi „słowa-wyróżniki”, które mają oddawać istotę każdego z nich. Ponadto przypisano im podrzędne cele szczegółowe. W ich przypadku graficznie wskazano stopień, w jakim cel ten jest adekwatny i ważny dla poszczególnych podobszarów rewitalizacji (im ciemniejsze tło dla nazwy podobszaru – tym znaczenie celu większe). Ponadto poszczególnym celom szczegółowym przypisano wiodący wskaźnik monitorowania. Ma on charakter wskaźnika produktu lub rezultatu. Jego zadaniem ma być ilustracja działań rewitalizacyjnych służących danemu celowi. Jeśli zaś chodzi o wskaźniki oddziaływania związane z wyprowadzaniem obszaru rewitalizacji ze stanu degradacji, to badane będą one w procesie oceny aktualności i stopnia zaawansowania programu (co 3 lata). Więcej na ten temat w rozdziale „System monitorowania i oceny programu”.

CELE GŁÓWNE GPR		
CEL 1: „Społeczny” Dokształcanie usług publicznych i relacji społecznych	CEL 2: „Zielony” Zielony i efektywny energetycznie obszar rewitalizacji	CEL 3: „Ożywienie” Lepsze warunki życia i działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji
CELE SZCZEGÓŁOWE: 1.1 Aktywność mieszkańców wsparciem skutecznej rewitalizacji 1.2 Włączenie społeczne na obszarze rewitalizacji 1.3 Lepsze, bogatsze i bardziej dostępne usługi publiczne	CELE SZCZEGÓŁOWE: 2.1 Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury na obszarze rewitalizacji 2.2 Modernizacja, w tym energetyczna, zabudowy miejskiej oraz przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu 2.3 Wsparcie nisko- i zeroemisyjnego przemieszczania się na obszarze rewitalizacji	CELE SZCZEGÓŁOWE: 3.1 Przyciąganie do Śródmieścia nowych mieszkańców, klientów, przedsiębiorców, interesantów, gości 3.2 Dziedzictwo kulturowe w służbie rewitalizacji 3.3 Stwarzanie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu obszaru rewitalizacji 3.4 Poprawa funkcjonalności i estetyki obszaru rewitalizacji

CEL 1 „Społeczny” Dokształcanie usług publicznych i relacji społecznych
--

Cel 1.1: Aktywność mieszkańców wsparciem skutecznej rewitalizacji		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Liczba osób rocznie włączających się aktywnie w działania rewitalizacyjne CALów w obszarze rewitalizacji		

Cel koncentruje się na pobudzaniu aktywności społeczności, doskonaleniu relacji społecznych, oraz wykorzystaniu wykreowanych w ten sposób potencjałów w skutecznym prowadzeniu procesu rewitalizacji.

Cel 1.2: Włączenie społeczne na obszarze rewitalizacji		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej		

Kluczowy, ale zarazem jeden z trudniejszych celów szczegółowych w ramach procesu odnosi się bezpośrednio do tego, co powinno być rdzeniem zmiany społecznej w ramach rewitalizacji – integracji społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizacji. W tym także przeciwdziałania ubóstwu.

Cel 1.3: Lepsze, bogatsze i bardziej dostępne usługi publiczne		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Liczba nowo utworzonych/rozwiniętych usług publicznych (dodatkowych miejsc świadczenia usług publicznych, rozszerzonej palety lub zasadniczo podniesionej jakości usług) służących mieszkańcom obszaru rewitalizacji		

Istotnym wyznacznikiem jakości życia jest dostępność (w różnych wymiarach) do usług publicznych oraz standard tych usług – stąd cel dotyczący tego aspektu. Paleta usług, do jakich odnosi się ten cel, jest szeroka – dotyczy to polityki społecznej, kultury, edukacji, zapewnienia dostępu do sportu i rekreacji.

CEL 2 „Zielony” Zielony i efektywny energetycznie obszar rewitalizacji

Cel 2.1: Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury na obszarze rewitalizacji		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce

Wiodący wskaźnik monitorowania		
Długość/liczba nowo powstałych (lub zasadniczo udoskonalonych) elementów błękitno-zielonej infrastruktury na obszarze rewitalizacji		
Cel ściśle wiąże się z priorytetowym wyzwaniem, przed jakim aktualnie stoją miasta – koniecznością daleko posuniętych zmian w zakresie roli zieleni i wody w funkcjonowaniu miasta – co związane jest z kryzysem klimatycznym, ale i oczekiwaniami społecznymi. Znajduje to też odzwierciedlenie w podejściu funduszy europejskich do rewitalizacji w bieżącej perspektywie finansowej UE. Cel 2.2: Modernizacja, w tym energetyczna, zabudowy miejskiej oraz przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Liczba zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji energetycznej budynków na obszarze rewitalizacji.		

Cel odzwierciedla dążenie do podnoszenia standardu zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej, na obszarze rewitalizacji oraz dostosowanie go do nowych wymagań i potrzeb, w szczególności w wymiarze efektywności energetycznej, ale także standardu zamieszkania, funkcjonalności (np. dostępności architektonicznej), estetyki. W jego ramach mieści się podejmowanie działań o charakterze technicznym przeciwdziałających ubóstwu energetycznemu. Cel odnosi się do komunalnej zabudowy mieszkaniowej oraz innych budynków publicznych, ale i do pozostałej zabudowy miejskiej, mieszkaniowej i nie tylko, która także musi podlegać modernizacji.

Cel 2.3: Wsparcie nisko- i zeroemisyjnego przemieszczania się na obszarze rewitalizacji		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Długość nowo powstałych (lub zasadniczo udoskonalonych) tras rowerowych lub pieszych ułatwiających komunikację na obszarze rewitalizacji oraz dostęp do tego obszaru.		

W ślad za potrzebami, oczekiwaniami i możliwościami finansowania, należy położyć nacisk na zmiany w obszarze rewitalizacji, które sprzyjać będą zachowaniom niskoemisyjnym w przemieszczaniu się w ramach tego obszaru i w drodze do niego – temu służyć ma niniejszy cel. Podejmowane działania i inwestycje w jego ramach mają też

służyć przekształcaniu przestrzeni miejskiej w sposób wynikający z pozostałych celów programu.

CEL 3
„Ożywienie”
Lepsze warunki życia i działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji

Cel 3.1: Przyciąganie do centrum Rybnika nowych mieszkańców, przedsiębiorców, klientów, interesantów, gości		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
(1) Liczba mieszkańców podobszarów rewitalizacji Śródmieście i Rybnik-Północ		
(2) Liczba zorganizowanych na terenie podobszarów rewitalizacji Śródmieście i Rybnik-Północ wydarzeń generujących zwiększone obroty w punktach handlowych i usługowych		

Cel dotyczy szerokiego spektrum potrzebnych zmian na obszarze rewitalizacji służących ożywianiu centrum Rybnika poprzez przyciąganie do niego po pierwsze nowych mieszkańców i przedsiębiorców, a po drugie osób z innych dzielnic oraz spoza miasta, które przybędą do centrum, spędzą tu czas i/lub skorzystają z tutejszej oferty handlowej, usługowej, gastronomicznej. Temu pierwszemu służyć ma poprawa warunków życia i zamieszkiwania na tym obszarze oraz sprzyjające warunki dla prowadzenia działalności gospodarczej. Temu drugiemu służyć powinien pakiet działań o różnorodnym charakterze – m.in. tworzenie oferty społeczno-kulturalnej w przestrzeni centrum Rybnika atrakcyjnej dla odbiorców czy efektywna współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami.

Cel 3.2: Dziedzictwo kulturowe w służbie rewitalizacji		
Istotność celu w podobszarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Liczba wyremontowanych/zrewaloryzowanych/zmodernizowanych (np. w zakresie dostępności) obiektów zabytkowych pełniących funkcje służące celom programu rewitalizacji		

Dziedzictwo kulturowe jest ważnym potencjałem obszaru rewitalizacji. Cel ten zakłada jak najpełniejsze wykorzystanie go jako istotnego elementu wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz jego dalszego rozwoju.

Cel 3.3: Stwarzanie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu obszaru rewitalizacji		
Istotność celu w podobozarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Zmiana w zakresie liczby podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji		

Cel odnosi się do jednego z kluczowych czynników – aktywności gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości, które służyć powinny wzmocnieniu bazy ekonomicznej procesów rozwojowych na obszarze rewitalizacji.

Cel 3.4: Poprawa funkcjonalności i estetyki obszaru rewitalizacji		
Istotność celu w podobozarach rewitalizacji		
Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszowiec-Piaski
Boguszowice Osiedle	Niewiadom	Niedobczyce
Wiodący wskaźnik monitorowania		
Powierzchnia przekształconej (udoskonalonej pod względem funkcjonalności i estetyki) przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji.		

Przestrzeń publiczna i zabudowa dostosowana do oczekiwań i potrzeb użytkowników (w tym tych, którzy mają szczególne potrzeby), cechująca się wysokimi parametrami funkcjonalności oraz walorami estetycznymi to aktualnie bardzo ważny wyznacznik „przyjazności” obszarów zurbanizowanych. Stąd też jest to jeden z naturalnych celów programu rewitalizacji, mający przyczyniać się do poprawy jakości życia na obszarze rewitalizacji.

10. Planowane kierunki działań

Zgodnie z wymogami ustawy celom szczegółowym programu przyporządkowano konkretne kierunki działań mające ograniczać bądź eliminować negatywne zjawiska, wykorzystując przy tym w pełni potencjały każdego z podobozarów rewitalizacji. Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne mają wpisywać się w wyznaczone kierunki działań, które z kolei w myśl zasady zintegrowanego podejścia służyć mogą więcej niż jednemu celowi szczegółowemu GPR.

Tabela 10. Kierunki działań odpowiadające celom rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne

LP.	Kierunek działań rewitalizacyjnych	Służący realizacji celu szczegółowego
K1.	Realizacja nowej i modernizacja istniejącej zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej (w tym energetyczna, z uwzględnieniem m.in. OZE, oraz polegająca na usuwaniu barier architektonicznych)	2.2 3.1 3.4
K2.	Zazielenianie i porządkowanie przestrzeni publicznych i prywatnych, w tym podwórek, redukcja powierzchni utwardzonych	2.1 3.1 3.2 3.4
K3.	Zwiększanie partycypacji społecznej w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych	1.1
K4.	Rozwijanie i doskonalenie oferty usług publicznych (powszechnych i przeznaczonych dla konkretnych grup społecznych), zapewnienie do nich powszechnego i łatwego dostępu, w tym osób ze szczególnymi potrzebami, seniorów oraz dzieci i młodzieży	1.3
K5.	Zachęcenie do przemieszczania się po obszarze rewitalizacji inaczej niż samochodem - znaczące ułatwienie ruchu pieszego, rowerowego, komunikacji zbiorowej, wraz ze zwiększeniem wygody i bezpieczeństwa ruchu drogowego	2.3
K6.	Doskonalenie funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych (oraz poczucia bezpieczeństwa w niej) oraz jej dostosowanie dla osób ze szczególnymi potrzebami (z niepełnosprawnościami, seniorów, itd.)	1.2 2.3 3.4
K7.	Działania na rzecz integracji i aktywizacji lokalnej społeczności oraz doskonalenia relacji społecznych na obszarze rewitalizacji, w tym organizacja miejsc sprzyjających/służących tym celom oraz wykorzystanie potencjału inicjatyw lokalnej społeczności na rzecz skutecznej rewitalizacji	1.1 1.2
K8.	Uruchamianie potencjału ekonomicznego, kulturowego i turystycznego zabytków, ich renowacja i ożywienie programem społeczno-kulturalnym	3.2
K9.	Wsparcie przedsiębiorców przekładające się na ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji, w tym inicjowanie i rozwijanie współdziałania i aktywności przedsiębiorców	3.3
K10.	Realizacja zadań publicznych z zakresu szeroko pojętej polityki społecznej przez organizacje pozarządowe	1.1 1.2 1.3
K11.	Tworzenie sprzyjających warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji (np. organizacja wydarzeń społeczno-kulturalnych przyciągających mieszkańców)	3.3
K12.	Działania polegające na wykorzystaniu kultury, dziedzictwa kulturowego, sportu lub rekreacji jako	1.1 1.2. 1.3

	narzędzia integracji i aktywizacji lokalnych społeczności (a także inwestycje umożliwiające tego typu działania)	
K13.	Stosowanie innowacyjnych narzędzi i rozwiązań z zakresu polityki mieszkaniowej lub gospodarki nieruchomościami w celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom zdiagnozowanym na obszarze rewitalizacji (pustostany, ubóstwo energetyczne, itp.)	3.1 3.2 3.3 3.4

Podejście do działań na obszarze rewitalizacji w poszczególnych sektorach

Obok wyznaczenia kierunków działań realizujących poszczególne cele programu – dla skuteczności programu oraz zapewnienia spójności działań – potrzebne jest uzupełnienie ich o ogólną charakterystykę miejskich polityk w kwestiach kluczowych z punktu widzenia celów GPR. Jest ona potrzebna choćby z tego powodu, że nie wszystko to, co będzie się działo w nadchodzących latach na obszarze rewitalizacji (jako efektu działań władz Rybnika i innych interesariuszy), da się ująć w konkretnych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych. Niemniej ważne jest wskazanie ogólnego „drogowskazu” dla tych wszystkich pozostałych działań, aktywności, polityk i decyzji – tak, aby ostatecznie osiągnąć maksymalną skuteczność programu.

Aktywizacja i integracja mieszkańców oraz partycypacja społeczna

Planowane aktywizujące i partycypacyjne działania rewitalizacyjne w powyższym zakresie wpisują się w ogólnomiejskie działania zmierzające do zbudowania sieci łatwo dostępnych dla mieszkańców miejsc o różnorodnym charakterze, które służyłyby podejmowaniu przez nich zróżnicowanych aktywności (według potrzeb i preferencji): integracji społecznej i organizacji lokalnych społeczności. Kluczową rolę w tej sieci miałyby odgrywać Centra Aktywności Lokalnej. Zbudowanie efektywnej sieci tych instytucji pozwoliłoby ją wykorzystać także do doskonalenia dialogu społecznego w mieście, w tym zwłaszcza wokół planowanych działań, przedsięwzięć i programów. Stwarzać to będzie sprzyjające warunki dla rozwoju partycypacji społecznej – przy wdrażaniu Gminnego Programu Rewitalizacji, ale i przy innych okazjach. Dotyczy to nie tylko liczby podejmowanych w tym zakresie działań, ale także ich pogłębionego czy innowacyjnego charakteru (np. projektowanie partycypacyjne, prototypowanie).

Ważnym wymiarem skutecznej „rewitalizacyjnej” komunikacji społecznej powinno być docieranie z zaplanowanym przekazem do określonych grup odbiorców. W tym celu stosować należy elastyczne, dostosowane do zmieniającej się sytuacji, narzędzia.

Niewątpliwie skuteczne powinno być włączanie jak najszerzego grona osób do aktywnego udziału w budowaniu przekazu rewitalizacyjnego (np. pracowników instytucji miejskich, organizacji społecznych, młodzieży, itp.).

Sieć aktywizacji, integracji i „przekazu rewitalizacyjnego” nie powinna być ograniczona wyłącznie do CALi. Niemniej ważną rolę dla lokalnych społeczności odgrywać powinny instytucje kultury, a także obiekty/kluby sportowe i rekreacyjne. Należy dążyć, aby także je i ich działania efektywnie włączać w procesy wspierające włączenie społeczne i przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym. W szczególności warto działać na rzecz przyciągania nowych grup mieszkańców do aktywności sportowo-rekreacyjnych, wsparcia organizacji zawodów lokalnych (np. jako narzędzia kanalizującego antagonizmy dzielnicowe) i koordynacji oferty oraz podejmowanych działań ze zgłaszanymi lub identyfikowanymi (np. przez instytucje pomocy społecznej) potrzebami.

Podobne podejście powinno dotyczyć działań podejmowanych w obszarze kultury oraz zachowania i kultywowania dziedzictwa niematerialnego. Duże znaczenie w tym zakresie przypisać należy bibliotekom oraz domom kultury. Przypisanie im odpowiedzialności w systemie polityki społecznej powinno wiązać się z odpowiednimi zmianami w mechanizmach ich funkcjonowania, ich wyposażeniem oraz odpowiednim przygotowaniem i przeszkoleniem kadr.

Pożądane są także działania na rzecz wytworzenia mechanizmów włączających w życie lokalnych społeczności dużych przedsiębiorstw przemysłowych zlokalizowanych w sąsiedztwie (zwłaszcza tych, które kiedyś były w tym zakresie aktywne, np. kopalni).

Rozwiązywanie problemów społecznych

Działania na rzecz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, a w szczególności wykluczeniu społecznemu, już dotychczas charakteryzowały się w Rybniku dużą intensywnością i innowacyjnością. Wiele z nich prowadzono w ramach poprzedniego programu rewitalizacji. Ich znakiem rozpoznawczym był aktywny udział w nich organizacji pozarządowych. Z drugiej strony skala występujących problemów społecznych na obszarze rewitalizacji jest nadal znacząca i wymusza to postawienie ich rozwiązywania w centrum procesu rewitalizacji. Oznacza to, że wszystkie inne działania rewitalizacyjne powinno prowadzić się w taki sposób, aby w możliwym zakresie pomagały przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym.

Tak więc istotą działań mających na celu rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych będzie po pierwsze kontynuacja, intensyfikacja oraz rozszerzanie (terytorialne, merytoryczne) dotychczasowych działań. A równocześnie położony będzie nacisk na lepszą koordynację działań, współpracę i przepływ informacji między instytucjami polityki społecznej (np. Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej) oraz współdziałającymi z nimi organizacjami społecznymi. Niemniej ważne będzie wypracowanie podobnych relacji z innymi instytucjami publicznymi (z zakresu kultury, edukacji, sportu, ochrony zdrowia), tak, aby i ich potencjał mógł być efektywnie wykorzystywany w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Powyższe powinno służyć eliminowaniu luk w systemie (aby osoby potrzebujące wsparcia „nie ginęły” w nim) i ogólnej optymalizacji skuteczności działań i zapewnieniu ich ciągłości oraz trwałości.

Wśród szczegółowych zagadnień, na które w sposób ciągły w ramach doskonalonego systemu będzie zwracana szczególna uwaga, wskazać należy dążenie do zaspokojenia potrzeb obszaru rewitalizacji oraz zapewnienia ciągłości funkcjonowania w zakresie:

- animacji społecznej,
- wsparcia dziennego,
- projektów aktywizacyjnych i rehabilitacyjnych,
- działań skierowanych do młodzieży (w tym wsparcia psychologicznego, terapeutycznego oraz w przeciwdziałaniu uzależnieniom oraz wsparcia w zakresie usamodzielniania się i rozwoju),
- budowania kompetencji rodzicielskich i udziału w grupach samopomocowych, a także poprawa dostępu do pomocy prawnej, mediacyjnej, psychologicznej i terapeutycznej
- przeciwdziałania chorobie alkoholowej i innym uzależnieniom oraz przemocy domowej,
- przeciwdziałania samotności i ubóstwu osób starszych, w tym poprzez rozwój bazy miejsc w domach dziennej opieki lub miejscach stałego zamieszkania oraz usług opiekuńczych,

- działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz współpraca z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju oferty wsparcia (np. aktywizacji społeczno-zawodowej, rehabilitacji zdrowotnej, placówek wsparcia dziennego i in.)
- wzmocnienie systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności, w tym m.in. rozwiązywanie niekorzystnego stanu wokół Domu Nadziei.

Przestrzenie publiczne i mobilność

Dokonywanie zmian w przestrzeni stanowi istotny element procesu rewitalizacji i wbrew pozorom – jeśli są one przemyślane i dobrze skoordynowane – może mieć skuteczny wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze dokonujące się na obszarze rewitalizacji. Stąd też następujące aspekty powinny być ze szczególną uwagą rozpatrywane w kontekście jakichkolwiek zmian w przestrzeni obszaru rewitalizacji (oraz także przy powiązaniach komunikacyjnych między poszczególnymi podobszarami):

- równoczesne uwzględnianie w projektowaniu takich czynników jak: atrakcyjność, wygoda, funkcjonalność i dostępność,
- szerokie uwzględnienia („przy każdej możliwej okazji”) problematyki rozwoju zielono-błękitnej infrastruktury - zazieleniania, rozwoju małej i mikroretencji, eliminacji wysp ciepła,
- likwidacja barier architektonicznych (a wcześniej zbudowanie skutecznych mechanizmów identyfikacji takich barier) umożliwiające bezpieczne i bezproblemowe poruszanie się seniorów i innych osób ze szczególnymi potrzebami,
- kształtowanie przestrzeni w sposób poprawiający poczucie bezpieczeństwa,
- ułatwianie przemieszczania się pieszo lub rowerem - kształtowanie komfortowych połączeń pieszo-rowerowych wewnątrz dzielnic oraz między dzielnicami,
- ułatwianie dostępu (komfort, długość dojścia, bezpieczeństwo) do przystanków stacji transportu publicznego,
- poprawa bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów poprzez stosowanie rozwiązań i urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego,

- rekultywacja i remediacja terenów przemysłowych,
- szerokie włączenie mieszkańców do procesów projektowania zmian w otoczeniu, w tym wsparcie dla lokalnych inicjatyw sąsiedzkich (np. przy odnawianiu podwórek).

Mieszkalnictwo

W zakresie polityki mieszkaniowej na czoło wysuwają się priorytety:

- modernizacja tkanki mieszkaniowej prowadząca do poprawy warunków zamieszkania oraz parametrów energetycznych budynków (przy równoczesnej potrzebie przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu),
- wypracowanie kompleksowego (zapewne wielotorowego) rozwiązania problemu licznych pustostanów w Śródmieściu – w tym zakresie przydatne będą działania zarówno bezpośrednio związane z tkanką mieszkaniową, jak i tylko pośrednio przyczyniające się do podniesienia atrakcyjności zamieszkania w lokalach znajdujących się w centrum Rybnika,
- powiązana z powyższym zagadnieniem potrzeba przyciągania nowych mieszkańców do centralnych (najlepiej skomunikowanych i najlepiej wyposażonych w usługi publiczne) obszarów Rybnika – poprzez rozwój budownictwa mieszkaniowego – społecznego i komercyjnego.

Wsparcie i pobudzanie rozwoju przedsiębiorczości

Najtrudniejszą sferą działań rewitalizacyjnych jest ta, w której władza publiczna dysponuje jedynie pośrednimi narzędziami wpływania na pożądaný efekt – pobudzenie przedsiębiorczości i gospodarcze ożywienie obszaru rewitalizacji. W tym celu planuje się wielowątkowe działania służące stwarzaniu lepszych warunków dla prowadzenia czy otwierania lokalnych biznesów:

- zagospodarowanie przestrzeni i tkanki miejskiej w sposób uwzględniający atrakcyjność i dobre skomunikowanie miejsc koncentracji punktów handlu i usług oraz tworzenie miejsc umożliwiających podejmowanie działalności gospodarczej,
- inicjowanie lub organizację wydarzeń kulturalnych, masowych, itp. przyciągających klientów,

- współpracę między samorządem a lokalnymi przedsiębiorcami na rzecz wypracowywania rozwiązań i działań służących zarówno miastu, jak i przedsiębiorcom,
- wypracowanie długofalowych ram rozwoju Targowiska Miejskiego,
- budowanie marki i atrakcyjności dla klientów Śródmieścia z uwzględnieniem jego charakteru oraz lokalnego dziedzictwa,
- tworzenie sprzyjających warunków dla wprowadzania na rynek pracy młodych pokoleń o profilach zawodowych zgodnych z oczekiwaniami przedsiębiorców,
- tworzenie warunków wymiany doświadczeń dla osób planujących rozpocząć własną działalność gospodarczą.

11. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Dobór przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w programie nie jest przypadkowy. Lista przedsięwzięć podstawowych składa się przede wszystkim z zadań, których promotorem (realizatorem) jest miasto Rybnik, a które mają przeciwdziałać zdiagnozowanym na obszarze rewitalizacji negatywnym zjawiskom. Lista ta jest odzwierciedleniem określonych priorytetów merytorycznych, które zarysowano w niniejszym programie, a także uwzględnia fakt, że program zaplanowano na 7 lat – w takim okresie na pewno nie jest możliwe całkowite przezwyciężenie wszystkich występujących problemów.

Drugim elementem listy przedsięwzięć podstawowych są zadania, których potrzeba realizacji przez miasto Rybnik na obszarze rewitalizacji została zidentyfikowana przed sformułowaniem niniejszego programu. Obecnie zostają one włączone do programu, gdyż ich urzeczywistnienie wesprze osiągnięcie celów programu i przeciwdziałanie zidentyfikowanym negatywnym zjawiskom.

W tym miejscu należy zastrzec, że przedsięwzięcia z grupy pierwszej i drugiej nie wyczerpują listy zadań, które będą podejmowane na obszarze rewitalizacji przez samorząd gminny – uznano jednak, że nie wszystkie z tych zadań mają charakter rewitalizacyjny. Chodzi tu przede wszystkim o działania, które wynikają z przekrojowych programów, dotyczących zagadnień ogólnomiejskich (np. program wymiany źródeł ciepła) lub takich, które trudno przypisać do ściśle wyznaczonego terytorium obszaru rewitalizacji (np. remont odcinka drogi przebiegającej przez obszar rewitalizacji nieraz bardziej służy mieszkańcom innych dzielnic miasta niż tego obszaru). Elementy tego typu działań mogą

wchodzić w zakres niektórych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jednak co do zasady takich całościowych/przekrojowych działań nie ujmowano w GPR jako nie mieszczących się w „terytorialnym” charakterze programu.

Trzecią grupę przedsięwzięć podstawowych stanowią projekty podmiotów zewnętrznych (nie powiązanych z samorządem Rybnika), które zostały zgłoszone przez te podmioty, a ich realizacja wpisuje się w osiąganie założonych celów programu. Ta grupa przedsięwzięć ma charakter nieco „wrywkowy”, ale jest odzwierciedleniem zaangażowania ze strony zewnętrznych partnerów i ich gotowości włączenia się we wdrażanie GPR.

Zestawienie przedsięwzięć podstawowych uzupełnia lista charakterystyk dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a więc takich, których realizacja jest pożądana z punktu widzenia celów GPR, choć nie przesądzona. Stanowi ona pole do rozszerzania zakresu programu w trakcie jego wdrażania. Zarówno poprzez realizację dodatkowych przedsięwzięć „miejskich”, co do których mogą się pojawić nowe uwarunkowania i możliwości realizacji lub/i finansowania, jak i podejmowania realizacji takich poświadanych przedsięwzięć przez partnerów publicznych, społecznych lub prywatnych.

Przedsięwzięcia podstawowe

Wyznaczone cele główne i szczegółowe oraz kierunki działań przekładają się na zasady, jakimi należy kierować się przy prowadzeniu wskazanych poniżej podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jako że na obszar rewitalizacji składają się podobszary o zróżnicowanej charakterystyce, w opisach przedsięwzięć sprecyzowano ich lokalizację i to którego podobszary / których podobszarów będą dotyczyć. Nie zmienia to faktu, że nakreślone cele rewitalizacji wyznaczają dla obszaru rewitalizacji spójny kierunek zmian i przekształceń.

Z uwagi na zintegrowany i kompleksowy charakter programu duże znaczenie mają powiązania między przedsięwzięciami służące zapewnieniu wewnętrznej logiki programu i optymalizacji jego oddziaływania i skuteczności. W dalszej części programu omówiono przekrojowo kwestie komplementarności przedsięwzięć, natomiast w poniższych opisach wskazano szczegółowo planowane powiązania – głównie merytoryczne, przestrzenne lub organizacyjne - przedsięwzięć między sobą. W trakcie wdrażania programu poświadane jest tworzyć kolejne synergiczne powiązania między prowadzonymi działaniami, aby ciągle doskonalić ich efektywność i trwałość.

AKTYWIZACJA I PARTYCYPACJA

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
1.	K3 K7 K10	700 000 zł (koszty funkcjonowania CALi) - częściowo w ramach ogólnomiejskiego zadania przewidzianego do finansowania z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji
Tytuł projektu		
Centra Aktywności Lokalnej na obszarze rewitalizacji		
Lokalizacja		
Podobszar Niedobczyce, ul. Barbary 20/ul. Paderewskiego Podobszar Boguszowice-Osiedle, ul. Patriotów 11 Podobszar Niewiadom, ul. I. Mościckiego 3 Podobszar Paruszowiec-Piaski, ul. Przemysłowa 17 + lokalizacja (do ustalenia w przyszłości) na podobszarze Rybnik-Północ		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców Koncentracja społeczności zagrożonych trwałych marginalizacją Deficyt oferty dla młodzieży i młodych dorosłych Ograniczona skuteczność komunikacji społecznej		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polega na kontynuacji dotychczasowej oraz dalszym rozwoju działalności Centrów Aktywności Lokalnej (CAL) na obszarze rewitalizacji. Stanowiąc ma ono komponent ogólnomiejskiego projektu przewidzianego do finansowania z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. Zadaniem CALi ma być łączenie funkcji - wg potrzeb społeczności - integracyjnej (miejsce spotkań różnych grup interesariuszy), organizującej lokalną społeczność (budowanie poczucia odpowiedzialności za miejsce), edukacyjnej i informacyjnej (punkt informacyjny nt. procesu transformacji oraz rewitalizacji ułatwiający włączenie się w procesy partycypacji społecznej) oraz miejscem funkcjonowania kuchni społecznych. CALe mają także na celu budowanie wspólnot lokalnych, poprzez odbudowywanie więzi społecznych oraz współdziałanie, w szczególności w miejscach zagrożonych rozpadem więzi budowanych na fundamencie górnictwa. Przedsięwzięcie obejmuje: • część inwestycyjną (przygotowanie bazy lokalowej i niezbędne inwestycje), w szczególności: ○ w Niedobczycach, gdzie zakłada się przeniesienie CAL z Klubu Gliniok do zaadaptowanego dawnego chlewika przy ul. Paderewskiego, ○ w Rybniku-Północ, gdzie przewiduje się zaadaptowanie wybranego obiektu		

- o w Niewiadomiu, gdzie rozważa się umieszczenie CAL w planowanym nowym budynku usługowym przy ul. Mościckiego 3 (przy ewentualnym wykorzystaniu także budynku Sprężarkownia w Zabytkowej Kopalni Ignacy). Docelowo finansowanie całości lub części inwestycyjnej może zostać ujęte w innych przedsięwzięciach obejmujących całe obiekty, w których CAL miałby zostać zlokalizowany. • oraz społeczną, w ramach której zaplanowano partycypacyjne stworzenie modelu funkcjonowania CAL oraz wypracowanie rekomendacji dla Miasta w zakresie ram funkcjonowania takich miejsc w Rybniku. Część społeczna została podzielona na dwie ścieżki: wsparcie eksperckie i działania w środowisku lokalnym wokół powstających miejsc. Za część inwestycyjną odpowiedzialne będzie Miasto Rybnik, realizacja części społecznej ma zostać powierzona organizacjom społecznym. Zakłada się, że po zakończeniu I etapu przedsięwzięcia sieć CALi na obszarze rewitalizacji kontynuować będzie „regularną” działalność na rzecz lokalnych społeczności. Koszty utrzymania CALi sfinansowane będą z budżetu miasta.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi	Wydział Rozwoju
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Oczekiwanym rezultatem jest wzmocnienie aktywności i partycypacji społecznej osób zamieszkujących obszar rewitalizacji oraz wzmocnienie zdolności do podejmowania aktywności zawodowej nieaktywnych członków tych społeczności. Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań i inicjatyw.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady obiekty i aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2 3 23 E	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
2.	K3 K7 K10	865 000 zł w tym 615 000 zł (UE, Fundusz Sprawiedliwej Transformacji) + 250 000 zł (koszty utrzymania po zakończeniu projektu FST)
Tytuł projektu		
UrbanLab – KOPALNIA POMYSŁÓW		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Galeria Rzeczna , ul. gen. J. Hallera		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców		

Ograniczona skuteczność komunikacji społecznej	
Deficyt oferty dla młodzieży i młodych dorosłych	
Opis projektu	
Przedsięwzięcie obejmuje powołanie Urban Lab – laboratorium miejskiego w Rybniku. Urban Lab - KOPALNIA POMYSŁÓW ma być przestrzenią dialogu i spotkań różnych grup, stałym miejscem dla: - dyskusji o mieście - diagnozowania problemów miejskich poprzez organizację cyklu spotkań z różnymi grupami interesariuszy i wypracowania pomysłów na systemowe rozwiązania - integracji i aktywizacji mieszkańców w formule centralnego Centrum Aktywności Lokalnej - rozwoju procesów partycypacyjnych w Rybniku, w szczególności poprzez działania wspierające empowerment (włączenie uczestników w proces podejmowania decyzji) – także w powiązaniu z siecią dzielnicowych CALi - integracji mieszkańców i przedsiębiorców oraz rozmów między środowiskiem przedsiębiorców a władzami miasta i innymi partnerami. W ramach trwającego 27 miesięcy I etapu przedsięwzięcia (przewidzianego do finansowania z FST) zostanie wypracowana najbardziej efektywna forma organizacyjna funkcjonowania UrbanLabu w przyszłości. W ramach przedsięwzięcia planowane są działania: - Rybnickie Laboratorium Zmiany: warsztaty, spotkania, szkolenia z zakresu rozwoju kompetencji i wspierające kobiety w obszarach zarządzania różnorodnością/łączenia ról społecznych/rozwijających kompetencje leaderskie, managerskie, przedsiębiorcze; - Centrum Dialogu: organizacja przestrzeni wspólnej, służącej mieszkańcom, otwartej, z przeznaczeniem na organizację spotkań i inicjatyw, a także miejsce testowania platformy dialogu do opiniowania działań miejskich; - Punkt działań informacyjnych nt. transformacji i rewitalizacji; - Działania edukacyjne i świadomościowe kierowane do urzędników i członków partnerstwa na rzecz realizacji projektu, organizację wizyt studyjnych. Zakłada się, że po zakończeniu I etapu przedsięwzięcia UrbanLab kontynuować będzie „regularną” działalność na rzecz lokalnych społeczności. Koszty utrzymania sfinansowane będą z budżetu miasta.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Wydział Rozwoju
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Oczekiwanym rezultatem jest powstanie sprzyjających warunków dla innowacyjnego myślenia o mieście i jego rozwoju oraz wzmocnienie aktywności i partycypacji społecznej mieszkańców w tym zakresie. Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą: - liczby osób uczestniczących w przedsięwzięciu, - liczby zrealizowanych działań i inicjatyw .	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady obiekty i aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1 3 E	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
3.	K3 K7 K10	100 000 zł
Tytuł projektu		
Pakiet działań służących pogłębieniu dyskusji publicznej wokół zmian w przestrzeni miejskiej Rybnika		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, UrbanLab, Galeria Rzeczna , ul. gen. J. Hallera		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców Ograniczona skuteczność komunikacji społecznej Deficyt oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie ma obejmować pogłębienie jednego z wątków funkcjonowania UrbanLabu – dyskusji o wyzwaniach i wizjach rozwoju Rybnika, przy czym skupiać się ma ono na przestrzennym (urbanistyczno-architektonicznym) wymiarze tych zmian. Obejmie ono następujące działania: • Ustanowienie „Rybnickiego Klubu Wizjonerów” (nazwa tymczasowa) – formuły cyklicznych spotkań w UrbanLabie na tematy kształtowania i rozwoju przestrzeni miejskiej Rybnika • Wypracowania formuły powstania i stopniowej realizacji makiety miasta Rybnika (w pierwszej kolejności powinny powstać makiety dzielnic objętych rewitalizacją, w tym pilotażowo makieta Śródmieścia i Rybnika-Północ) • Podejmowanie pogłębionych działań konsultacyjno-partycypacyjnych dotyczących zmian w przestrzeni miasta (np. przy wykorzystaniu metody prototypowania planowanych zmian) • Wsparcie oddolnych inicjatyw służących popularyzacji idei współkształtowania przestrzeni publicznej oraz edukacji wokół tego zagadnienia. Ważne, aby działania podejmowane w ramach przedsięwzięcia miały możliwie oddolny, partnerski i niskobudżetowy charakter. Przykładowo tworzenie makiety Rybnika może być procesem rozciągniętym na lata, w którym w przynajmniej pewnym zakresie udział mogłyby wziąć szkoły zawodowe działające w Rybniku oraz wolontariusze z organizacji społecznych lub/i rybnickich pracowni architektonicznych.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi		Wydział Rozwoju
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Oczekiwany rezultat jest powstanie sprzyjających warunków dla dyskusji i partycypacyjnego wypracowywania rozwiązań w zakresie rozwoju przestrzennego miasta oraz popularyzacja tej problematyki wśród mieszkańców i zachęcenie ich do włączania się do dyskusji. Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą: • liczby osób uczestniczących w przedsięwzięciu, • liczby zrealizowanych działań i inicjatyw .		

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
2	E

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
4.	K4 K7 K10	2 000 000 zł
Tytuł projektu		
Rybnicki Program Aktywności Społecznej		
Lokalizacja		
Centra Aktywności Lokalnej na obszarze rewitalizacji oraz ich bezpośrednie otoczenie. Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców Koncentracja społeczności zagrożonych trwałych marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie ma na celu wzmocnienie potencjału społecznego i zawodowego lokalnych społeczności na obszarze rewitalizacji z uwzględnieniem specyfiki terytorium i zamieszkujących je społeczności poprzez: samopomoc i wolontariat, działania środowiskowe, działania prozatrudnieniowe, działania edukacyjne, działania kulturalne, realizację inicjatyw społecznych. Przedsięwzięcie będzie realizowane w oparciu o ścieżkę reintegracji, stworzoną dla każdej społeczności, uwzględniając diagnozę sytuacji problemowej, jej zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb. Dla części uczestników stworzona zostanie indywidualna ścieżka wsparcia na podstawie której udzielane jest kompleksowe wsparcie (udział w grupach wsparcia, poradnictwo specjalistyczne, asystent, trener pracy, szkolenia, kursy). Przedsięwzięcie stanowi kontynuację działań projektowych realizowanych w ramach projektów „reWITA” i „3R-Rodzina, Rozwój, Rybnik”.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi		Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Oczekiwanym rezultatem jest wzmocnienie aktywności i partycypacji społecznej osób zamieszkujących obszar rewitalizacji oraz wzmocnienie zdolności do podejmowania aktywności zawodowej nieaktywnych członków tych społeczności. Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą: • liczby środowisk objętych programem aktywności lokalnej, • liczby zrealizowanych działań, • liczby osób korzystających ze wsparcia, • liczby zrealizowanych inicjatyw .		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.		

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:			
1	5	10	C

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
5.	K4 K7 K10	200 000 zł
Tytuł projektu		
Mobilny asystent społeczności lokalnej		
Lokalizacja		
Podobszary: Paruszowiec-Piaski, Rybnik-Północ, Śródmieście		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców Koncentracja społeczności zagrożonych trwałych marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zaobserwowane dysproporcje w dynamice zmiany w poszczególnych obszarach miasta objętych rewitalizacją w poprzednich latach. Polega ono na pracy mobilnego asystenta społeczności lokalnej w wybranych podobszarach rewitalizacji. W pracy asystent korzysta z przetestowanych w ramach Śląskiej Przestrzeni Innowacji narzędzi, w tym m.in.: • roweru gastronomicznego z kawą (opcjonalnie z lodami) który pozwala dotrzeć w różne miejsca dzielnicy i w sposób nieinwazyjny uczestniczyć w ich codziennym życiu, • wywiadów przeprowadzonych podczas rozmów, które mają na celu pogłębienie diagnozy do pracy ze społecznością i lepsze zrozumienie potrzeb mieszkańców. Asystent ma za zadanie być obecny w lokalnej społeczności, słuchać opowieści i zgłoszeń mieszkańców, a następnie, analizując zebrane informacje, dostosować propozycje działań rewitalizacyjnych do potrzeb społeczności. Będą one przekazywane do właściwych instytucji zaangażowanych w proces rewitalizacji. Mobilny Asystent jest synergią trzech profesji: animatora społeczności lokalnej, streetworkera i pracownika socjalnego. Ostatecznym celem jego działania jest zaktywizowanie lokalnej społeczności, wzbudzenie w niej zdolności do samoorganizowania się w ramach CALI.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Stowarzyszenie Pomocownia we współpracy z instytucjami zaangażowanymi w proces rewitalizacji		nd
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną na rzecz lokalnej społeczności działalnością i dotyczyć będą: • zwiększonego zaangażowania społeczności lokalnej w działania rewitalizacyjne, • lepszego zrozumienia potrzeb lokalnej społeczności, • utworzenia bazy danych zgłoszeń i potrzeb mieszkańców, która będzie regularnie aktualizowana i analizowana, • zwiększenia zaufania między mieszkańcami a instytucjami, • poprawy komunikacji i dostępu do informacji dla mieszkańców.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.		

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:			
1	4	10	C

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
6.	K4 K7 K8 K10 K12	985 000,00 zł
Tytuł projektu		
Lokalne dziedzictwo narzędziem rewitalizacji		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Powiatowa i Miejska Biblioteka przy ul. Szafranka 7, jej filie oraz plenery na obszarze rewitalizacji Siedziba CER poza obszarem rewitalizacji, w istniejącym CALu, jednak działania CER w znacznym stopniu prowadzone będą na obszarze rewitalizacji i adresowane do jego mieszkańców.		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców Potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego Zanikanie tożsamości lokalnej i śląskiego języka gwarowego, a także bariery dostępu do oferty kulturalnej Deficyt oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
Na przedsięwzięcie składają się wyodrębnione działania instytucji lub organizacji skupiające się na zbieżnych celach: wykorzystaniu problematyki lokalnego dziedzictwa i tożsamości jako kluczowego czynnika, na którym można budować integrację i aktywizację społeczną: I. Popularyzacja i promocja lokalnego dziedzictwa Przedsięwzięcie obejmuje: • Działania instytucji kultury i grup artystycznych, organizacji pozarządowych promujących lokalne dziedzictwo; • Animację przestrzeni zabytkowych w ramach oferty edukacji regionalnej; • Dalszy rozwój edukacji regionalnej (innowacji pedagogicznej), m.in. opracowanie i druk zaktualizowanego podręcznika do edukacji regionalnej dla klas 4, uzupełnionego o materiały (karty pracy, materiały edukacyjne) dla dzieci z klas 1-3 i w edukacji przedszkolnej; • Spotkania wokół dziedzictwa niematerialnego, zwyczajów i tradycji dzielnicy Paruszowiec, regionu, Śląska. Zakłada się możliwość finansowania inicjatyw oddolnych w zakresie dziedzictwa (a także programów społecznych, ekologii) z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. II. Centrum Edukacji Regionalnej • W ramach zdania funkcjonować ma Centrum Edukacji Regionalnej. Zakłada ono organizację zajęć uzupełniających podstawę programową przedmiotu Edukacja regionalna (innowacji pedagogicznej wprowadzonej w rybnickich szkołach podstawowych), w formie wyjazdowych zajęć z edukacji regionalnej dla klasy 4 oraz dla		

dzieci w edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej; organizację konkursów dla dzieci, młodzieży i nauczycieli, organizację wydarzeń dla społeczności lokalnych o tematyce związanej z dziedzictwem regionu, organizację warsztatów otwartych (realizowanych w ramach oferty komercyjnej przez lokalny podmiot ekonomii społecznej po zakończeniu projektu); organizację konferencji dla nauczycieli regionalistów, edukatorów i animatorów; organizację warsztatów tworzenia materiałów dydaktycznych do edukacji regionalnej dla nauczycieli, edukatorów, animatorów i artystów plastyków; opracowanie i druk niskonakładowych publikacji i pomocy. CER będzie się znajdował w budynku Centrum Aktywności Lokalnej w Kłokocinie. Oficjalnemu otwarciu CER towarzyszyć będzie konferencja naukowo dydaktyczna.

Organizacja wyjazdowych lekcji regionalnych w CER odbywać się będzie we współpracy z Centrum Edukacji i Kultury (kontakt ze szkołami).

III. Rewitalizacja w Bibliotece

Zadanie zakłada pobudzanie aktywności środowisk lokalnych oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego poprzez działania w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej i jej filiach na obszarze rewitalizacji. Włączający charakter tych działań nadawać ma bibliotece rolę miejsca, które może pełnić funkcję „miejsca trzeciego” (po domu i miejscu pracy, miejsce odpoczynku, integracji, budowania relacji społecznych itd.).

Zadanie obejmować ma liczne działania podejmowane przez lokalnych artystów, inicjatywy kulturalne o charakterze cyklicznym i/oraz czasowym. Będą one adresowane do różnych grup społecznych (każda grupa społeczna - inne działanie): dzieci i młodzież, seniorzy, osoby bezrobotne, itp. Odbiorcy projektu będą mogli obserwować kulturę i sztukę, współtworzyć ją oraz czerpać z jej arteterapeutycznego wpływu.

Działaniem uzupełniającym będzie stworzenie Archiwum Społecznego, czyli zbioru opowieści mówionych byłych pracowników nieistniejących zakładów ROW/ROP, polegającego na organizacji cyklu warsztatów pamiętnikarskich oraz zbierającego opowieści Rybniczank. Utrwalone w formie głosowej i tekstowej opowieści wejdą w skład ogólnopolskiego archiwum społecznego.

IV. Miłośnicy lokalnych tradycji

Zadanie obejmuje aktywności związane z lokalną tożsamością i dziedzictwem kulturowym podejmowane m.in. przez lokalne stowarzyszenie z dzielnicy Paruszowiec-Piaski. Ma polegać na ożywieniu lokalnych tradycji i kultywowaniu dziedzictwa niematerialnego w formie spotkań mieszkańców wokół tradycyjnych świąt i wydarzeń, obchodzonych w dzielnicy i regionie lub zachowanych w pamięci najstarszych mieszkańców. Zamierzenia w tym zakresie obejmują praktycznie całoroczny kalendarz, a wydarzenia o nieformalnym, integracyjnym charakterze odbywać się mają w różnych lokalizacjach na terenie dzielnicy.

Dodatkowo planuje się kultywowanie dziedzictwa w formie gry terenowej wokół historii dzielnicy Paruszowiec- Piaski. Ma być ona skierowana do różnych grup wiekowych, może być wykorzystana w działaniach edukacyjnych lub jako produkt turystyczny.

Działania zmierzają do przywrócenia w świadomości mieszkańców Rybnika i dzielnicy pamięci o świetności i bogactwie kulturowym dzielnicy.

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi (w tym Stowarzyszeniem Miłośników Dzielnicy Paruszowiec-Piaski) Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku	Wydział Rozwoju we współpracy z Centrum Kultury i Edukacji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.	

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:			
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.			
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:			
21	17	B	E

POLITYKA SPOŁECZNA

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
7.	K4 K7 K10	4 725 000 zł (3 650 000 zł + 1 075 000 zł)
Tytuł projektu		
Rewitalizacja dla seniorów		
Lokalizacja		
Obszar rewitalizacji (koncentracja działań) z ewentualnym wyjściem niektórych działań poza obszar Ul. Orzeszkowej 17		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Problemy seniorów związane m.in. z samotnością, ograniczoną liczbą miejsc w domach dziennej opieki i form stałego zamieszkania Koncentracja społeczności zagrożonych trwałych marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje wdrożenie działań kompleksowo wspierających seniorów. Będą się one koncentrować na obszarze rewitalizacji, zwłaszcza w tych rejonach, gdzie odsetek osób starszych jest szczególnie wysoki (np. Rybnik-Północ). I. Pierwsze zadanie obejmuje pakiet usług społecznych odpowiadających na zapotrzebowanie środowiska seniorów: • usługi door-to-door, • usługa typu „złota rączka” (możliwy również jako element stworzenia warsztatowni i prac wolontariackich), • sieciowanie i wzmacnianie podmiotów oferujących wsparcie seniorom • usługi opiekuńcze, asystenckie, wytchnieniowe i wsparcie opiekunów faktycznych • usługi świadczone w ośrodkach wsparcia w formie dziennej • deinstytucjonalizacja placówek całodobowych • mieszkania wspomagane i inne formy mieszkalnictwa wspólnego, w tym rodzinne domy pomocy (w tym uwzględnienie potrzeb seniorów w zasadach i mechanizmach Banku Zamiany Mieszkań). II. Druga część przedsięwzięcia obejmuje świadczenie usług zapewniających aktywne spędzanie czasu wolnego przez seniorów w Klubie Seniora w dzielnicy Rybnik-Północ, a także ich zaktywizowanie i zaangażowanie w działania samopomocowe i na rzecz społeczności lokalnej. Usługi świadczone będą od poniedziałku do piątku przez minimum 4 godziny dziennie. Ponadto Klub udostępniac będzie seniorom pomieszczenia do zajęć wolontariackich. Może też rozszerzyć ofertę na usługi świadczone poza swoją siedzibą.		

W przypadku zapotrzebowania na uczestnictwo w Klubie przekraczającego warunki lokalu przy ul. Orzeszkowej, należy rozważyć przeniesienie Klubu do innej lokalizacji w dzielnicy.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi	Wydział Polityki Społecznej Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
6 8 10 C D	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
8.	K4 K7 K10	600 000 zł
Tytuł projektu		
Mobilny Klub Seniora		
Lokalizacja		
Podobszary rewitalizacji położone peryferyjnie (Niewiadom, Niedobczyce, Boguszowice Osiedle)		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Problemy seniorów związane m.in. z samotnością, ograniczoną liczbą miejsc w domach dziennej opieki i form stałego zamieszczania Koncentracja społeczności zagrożonych trwałych marginalizacją Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie ma na celu zwiększenie dostępności do środowiskowych form pomocy świadczonej w społeczności lokalnej dla seniorów, w szczególności dla tych seniorów z dzielnic peryferyjnych, dla których dostęp do dwóch istniejących w Rybniku klubów seniora jest utrudniony. Zakłada się realizację działań bezpośrednio w miejscu zamieszkania, przede wszystkim w peryferyjnie położonych podobszarach rewitalizacji. Mobilny Klub polega na organizacji zajęć dla seniorów w istniejącej w danej dzielnicy infrastrukturze (np. kluby mieszkańca, biblioteki, domy kultury) w poszczególne dni tygodnia. Zajęcia będą dostosowane do zainteresowań i potrzeb seniorów. W szczególności przewiduje się: • działania służące zagospodarowaniu czasu wolnego np. poprzez zajęcia z terapeutą zajęciowym lub np. osobami posiadającymi wiedzę i umiejętności w prowadzeniu zajęć rękodzieła, itp., • spotkania z ciekawymi ludźmi np. podróżnikami, działaczami społecznymi, artystami, itp. • uczestnictwo osób starszych w życiu społecznym i kulturalnym (m.in. wyjścia do kina czy teatru, udział w piknikach rodzinnych, wycieczkach, imprezach okolicznościowych, dostęp do prasy i środków przekazu),		

• działalność prozdrowotną (edukacja zdrowotna, spotkania z lekarzem, dietetykiem), • prowadzenie zajęć z zakresu kultury fizycznej poprzez organizację zajęć sportowych i rekreacyjnych i zapewnienie dostępu do sprzętu sportowego, • poradnictwo specjalistyczne, • organizację i realizację inicjatyw seniorów. Założeniem jest aktywizacja seniorów w taki sposób, by sami stali się organizatorami zajęć mobilnego klubu seniora. Dodatkowym aspektem przedsięwzięcia ma być działanie Rybnickiego Telefonu Seniora obsługiwanego przez seniorów-wolontariuszy, którzy odbierają telefony, wyszukują informacje, informują o działaniach i udzielają wsparcia.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi	Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
4 7 10 C D	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
9.	K4 K7 K10	12 300 000 zł
Tytuł projektu		
Prowadzenie Placówek Wsparcia Dziennego na obszarze rewitalizacji		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście (ul. Brudnioka) Podobszar Niedobczyce (ul. Barbary 22B) Podobszar Niewiadom (ul. Mościckiego 3) Podobszar Paruszowiec-Piaski (ul. Za Torem 3B) Podobszar Boguszowice Osiedle, (ul. Żurawia 8, Patriotów 40)		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją Niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców Obniżony poziom poczucia bezpieczeństwa		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje prowadzenie placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, specjalistycznej lub pracy podwórkowej dla dzieci z obszaru rewitalizacji: • jednej w dzielnicy Śródmieście – dla 30 dzieci, • jednej w dzielnicy Niedobczyce – dla 30 dzieci, • jednej w dzielnicy Niewiadom – dla 45 dzieci,		

• jednej w dzielnicy Paruszowiec-Piaski – dla 30 dzieci, • dwóch w dzielnicy Boguszowice Osiedle – dla 200 dzieci, • działania w ramach pedagogiki ulicy.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi	Wydział Polityki Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
4 10 B C	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
10.	K4 K7 K10	200 000 zł
Tytuł projektu		
Podniesienie kompetencji pracowników instytucji pomocowych		
Lokalizacja		
Cały obszar rewitalizacji		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Deficyty podmiotów włączonych w system wsparcia oraz ograniczona współpraca między nimi Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją Problemy seniorów związane m.in. z samotnością, ograniczoną liczbą miejsc w domach dziennej opieki i form stałego zamieszkania		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie zmierza do podniesienia kompetencji pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej z terenu Rybnika, w szczególności bezpośrednio zaangażowanych w działania na terenach objętych rewitalizacją. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację specjalistycznych szkoleń podzielonych na bloki tematyczne dedykowane poszczególnym grupom odbiorców, warsztaty, wsparcie uczestników poprzez udział w procesie superwizji i coachingu, sieciowanie, budowanie współpracy i partnerstwa na rzecz grup defaworyzowanych. Wsparcie w ramach przedsięwzięcia skierowane jest także do takich grup zawodowych jak: • przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości, • przedstawiciele oświaty; • przedstawiciele systemu zdrowia; • inne służby pracujące z osobami wykluczonymi społecznie.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:

Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi	Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
4	5 6 7 8 9 12 13 C

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
11.	K4 K7 K10	3 500 000 zł
Tytuł projektu		
Klub Integracji Społecznej „SR”		
Lokalizacja		
Podobzar Boguszowice Osiedle, Ul. Patriotów 40		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie zakłada uruchomienie w siedzibie Młodzieżowego Klubu Środowiskowego "Maszkeciarnia" Klubu Integracji Społecznej. W jego ramach planuje się organizację następujących działań: 1. Grupy samopomocowe i grupy wsparcia. Codzienna pomoc i samopomoc w rozwiązywaniu problemów życiowych uczestników programu realizowana przez liderów, doradcę zawodowego, psychologa, terapeutę uzależnień, prawnika i samych uczestników programu. Wsparcie w opiece nad dziećmi uczestniczek programu. 2. Zajęcia klubu integracji społecznej. Codzienna pomoc i możliwość skorzystania z wsparcia zatrudnionych liderów KIS, a także możliwość skorzystania z infrastruktury pomieszczeń, w których realizowany jest program (sala komputerowa, bilard, siłownia, kuchnia, prysznic, pralnia, suszarnia). 3. Organizacja sekcji zainteresowań (komputerowej, fotograficzno- filmowej, kulinarnej). Spotkania sekcji realizowane są nie rzadziej niż raz w tygodniu. 4. Aktywizacja społeczna i kulturalna: wyjścia do instytucji kultury, udział w prelekcjach i wykładach, projekcje filmowe połączone z dyskusjami uczestników programu, wspólne dyskusje nad bieżącą problematyką społeczną itp. 5. Warsztaty grupowe i poradnictwo specjalistyczne: • Grupowy trening zawodowy. Zajęcia prowadzone przez doradcę zawodowego. • Indywidualne spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem, terapeutą uzależnień.		

Organizacja szkoleń i kursów zawodowych dla uczestników połączona z pomocą w znalezieniu zatrudnienia.	
6. Poradnictwo prawne dla uczestników przedsięwzięcia.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Stowarzyszenie 17-tka z innymi partnerami społecznymi	nd
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: - liczby osób objętych przedsięwzięciem, - liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
4 5 14 17 C E	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
12.	K4 K10	bez dodatkowych kosztów
Tytuł projektu		
Koordinacja i integracja działań z zakresu aktywizacji zawodowej z rewitalizacyjnymi projektami społecznymi		
Lokalizacja		
Cały obszar rewitalizacji		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Deficyty podmiotów włączonych w system wsparcia oraz ograniczona współpraca między nimi Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie ma na celu podjęcie działań organizacyjnych służących podniesieniu skuteczności działań prowadzonych w odniesieniu do mieszkańców obszaru rewitalizacji „na styku” polityki społecznej oraz aktywizacji zawodowej. Powiatowy Urząd Pracy realizuje szeroko zakrojone działania z zakresu aktywizacji zawodowej skierowane do mieszkańców Rybnika. W zasadniczej części chodzi o osoby zamieszkujące obszar rewitalizacji. Przynajmniej część z tych osób jest adresatami strumienia wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej, a fakt niepodjęcia przez te osoby zatrudnienia ma złożone przyczyny. Ich przezwyciężenie nie będzie możliwe wyłącznie środkami z zakresu aktywizacji zawodowej. W celu uzyskania pożądanego efektu wskazane jest powiązanie takich działań z odpowiednio celowanymi mechanizmami wsparcia na innych polach. Przedsięwzięcie służyć ma wypracowaniu (zapewne metodą prób i błędów) efektywnych sposobów współpracy PUP i innych instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych (np. regularnych spotkań, powołania dedykowanego zespołu, bieżącej komunikacji elektronicznej, wspólnego monitoringu spraw, itp.), aby osiągać jak najszersze rezultaty zarówno w zakresie		

wprowadzania/przywracania osób na rynek pracy, jak i trwałego przezwyciężania/minimalizowania innych identyfikowanych problemów.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku oraz Miasto Rybnik z jednostkami podległymi oraz organizacjami społecznymi	Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Rezultatem realizowanych działań będzie podjęcie pracy lub zdobycie kwalifikacji /kompetencji zawodowych przyczyniające się do przezwyciężania indywidualnych problemów osób bezrobotnych.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
4 C	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
13.	K4 K10	1 450 000 zł, w tym: 850 000 zł – część inwestycyjna 600 000 zł – część społeczna
Tytuł projektu		
Nadzieja dla „Domu Nadziei” – modernizacja i aktywizacja społeczna		
Lokalizacja		
Podobszar Niewiadom, ul. Sportowa 136		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją Zagrożenia środowiskowe		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie dotyczy podjęcia działań naprawczych w odniesieniu do schroniska dla bezdomnych "Dom Nadziei" w Niewiadomiu. Jak wskazała diagnoza, miejsce to potrzebuje zmian, bez tego stanowić będzie nadal miejsce zapalne i potencjalne źródło problemów dla wszystkich interesariuszy (użytkowników, organizacji pozarządowej, miasta Rybnika, okolicznych mieszkańców). Przedsięwzięcie zakłada dwutorowe działania. Po pierwsze: inwestycje modernizacyjne w budynku (remont klatek, termomodernizacja, itd.) służące poprawie warunków eksploatacyjnych, warunków zamieszkania i estetyki miejsca. Po drugie: pakiet działań z zakresu pracy socjalnej skierowanej do użytkowników schroniska – tak, aby dążyć do łagodzenie problemów, jakie są ich udziałem. I. Modernizacja budynku przy ul. Sportowej 136, w którym znajduje się Schronisko „Dom Nadziei”, obejmująca kolejno: • Remont sanitariatów w częściach wspólnych (2024 r.)		

• Prace termomodernizacyjne (wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, ocieplenie i pomalowanie elewacji), wymiana stolarki okiennej i drzwiowej (2025-2030 r.) • Prace przyłączeniowe do sieci: ciepłowniczej, wod-kan (2025-2030 r.) • Dostosowanie mieszkań do obowiązujących standardów (2025-2030 r.)				
II. Program aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców Domu Nadziei:				
• Indywidualny program wychodzenia z bezdomności dla kobiet z Miasta Rybnika (2024-2026 r.)				
Celem głównym programu jest wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej, stworzenie warunków do podejmowania aktywności zawodowej i przełamywanie indywidualnych barier utrudniających wejście na rynek pracy 15 bezdomnych kobiet z Rybnika, wymagających pełnego włączenia społecznego. W ramach programu prowadzone będą rozwiązania, których celem jest wyjście z bezdomności kobiet, w tym także kobiet z dziećmi, w szczególności ze Schroniska „Dom Nadziei” w Rybniku- Niewiadomiu. Działania będą oparte o usługi aktywnej integracji, których celem jest nabycie, odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu; nabycie, odbudowa i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy oraz zapobieganie procesom ubóstwa, marginalizacji i wykluczenia społecznego. Dodatkowym komponentem programu jest aktywizacja zawodowa.				
• Aktywizacja społeczno-zawodowa osób zamieszkujących „Dom Nadziei” w Niewiadomiu poprzez włączenie ich w działania na rzecz lokalnej społeczności, m.in. seniorów z DDS, Zabytkowej Kopalni Ignacy; działania treningu pracy poprzez organizację pracowni (np. krawieckiej, stolarskiej, mydlarskiej), zajęcia autoterapeutyczne i tworzenie rękodzieła (częściowo przeznaczonego na sprzedaż podczas kiermaszy, jarmarków świątecznych), działania kampanijne skierowane na destygmatyzację bezdomności (pokazywanie różnych jej przyczyn, przykładów dobrego funkcjonowania w schronisku i wychodzenia z bezdomności) np. poprzez filmy czy mural (wykonany na budynku schroniska przez artystę muralistę wraz z mieszkańcami). Realizacja 2024-2027.				
Podmiot realizujący:			Komórka odpowiedzialna:	
Miasto Rybnik Spółdzielnia Mieszkaniowa „Orłowiec” Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne			Ośrodek Pomocy Społecznej	
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:				
Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą:				
• efektów rzeczowych przeprowadzonych prac remontowych, • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.				
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:				
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.				
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.				
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:				
29	38	42	C	K

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
14.	K4 K7 K10	600 000 zł (szacunkowa wartość części projektu przypadającego na obszar rewitalizacji)
Tytuł projektu		
Rozwój sieci kuchni społecznych na obszarze rewitalizacji		
Lokalizacja		
Cały obszar rewitalizacji		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polegać ma na organizacji i rozwoju sieci kuchni społecznych oraz innych form dzielenia się zasobami takimi jak lodówki społeczne, jako narzędzi przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu i rozwoju społeczności lokalnych na terenach, gdzie kumulują się problemy społeczne. Całościowe zaplanowane działanie ma ogólnomiejski charakter, a przedsięwzięcie rewitalizacyjne stanowi jego dominującą część, realizowaną na obszarze rewitalizacji, na występuje duży odsetek osób starszych, zagrożonych ubóstwem energetycznym. Działanie opierać się będzie na idei niemarnowania żywności i organizacji międzysektorowej współpracy i wolontariatu wokół kuchni społecznej i wspólnego gotowania. W ramach działania podjęta będzie współpraca z Bankiem Żywności i lokalnymi organizacjami, które zajmą się odbiorem produktów ze sklepów wielkopowierzchniowych. Następnie animatorzy kuchni społecznych będą odpowiedzialni za organizację grup wolontariuszy, zajęć edukacyjnych wokół zdrowego żywienia, kuchni resztkowej i redystrybucję żywności wg. zgłaszanych potrzeb oraz zarządzanie siecią lodówek społecznych. Planuje się organizację kuchni społecznych przy Centrach Aktywności Lokalnej (6 z 8 na obszarze rewitalizacji). Organizowane będą stałe warsztaty/spotkania z mieszkańcami, społecznymi liderami oraz osobami potrzebującymi wsparcia.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi		Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną na rzecz lokalnej społeczności działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych programem, • liczby współpracujących instytucji/ stowarzyszeń/ grup społecznych, • liczby zrealizowanych działań, • liczby kuchni społecznych oraz działających lodówek społecznych.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
1	5	7 10 C D

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
15.	K7 K10	27 132 000 zł
Tytuł projektu		
Ośrodek Wsparcia Dzieci i Młodzieży		
Lokalizacja		
ul. Orzepowicka w dzielnicy Maroko-Nowiny – lokalizacja poza obszarem rewitalizacji, co wynika z dysponowania nieruchomością przed podmiot realizujący. Ośrodek będzie miał charakter ogólnomiejski i posłuży jako narzędzie przeciwdziałania zdiagnozowanym potrzebom występującym intensywnie na obszarze rewitalizacji (zwłaszcza zapotrzebowanie na wsparcie psychologiczne dla młodzieży) – to jedyne zaplanowane w programie przedsięwzięcie podstawowe odpowiadające na ten istotny problem zdiagnozowany na obszarze rewitalizacji.		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Deficyt ofert dla młodzieży (wsparcia psychologicznego, budowania kompetencji społecznych, miejsc samorozwoju) Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polega na zbudowaniu i funkcjonowaniu „Ośrodka Wsparcia Dzieci i Młodzieży”. Ma on na celu skuteczne zaspokajanie potrzeb zdiagnozowanych wśród dzieci i młodzieży na terenie miasta, w tym w szczególności w obszarze rewitalizacji. Powstanie nowoczesnego ośrodka edukacji i wsparcia dla dzieci i młodzieży zagospodarowuje dwa obszary: 1. wsparcie psychologiczno-pedagogiczne i edukacyjne dla dzieci i młodzieży „Ośrodek Wsparcia Dzieci i Młodzieży” zakłada nawiązanie ścisłej współpracy z „CognitivaMed Centrum Psychoterapii i Psychiatrii” jako partnerem przedsięwzięcia. Partnerstwo to zakłada stworzenie przestrzeni wsparcia - hybrydowej przestrzeni edukacyjno-psychologicznej dla młodych ludzi, które będą odpowiedzią na główne problemy diagnozy społecznej sektora „Młodzież 14+”. Zakładamy realizację szeregu projektów wspierających młodych ludzi w realizacji ich potrzeb psychologicznych, edukacyjnych, rozwojowych z uwzględnieniem osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, których zaspokojenie pozwoli na udzielenie wsparcia psychologicznego oraz ukierunkowanie ich w dalszym życiu zawodowym i rodzinnym. Działania w ramach projektu mają dać wprost odpowiedź na zdiagnozowane problemy dot. starszej młodzieży i młodych dorosłych (w tym z obszaru rewitalizacji) związane z kryzysami psychicznymi wynikającymi z demotywności, deficytem wzorców i mentorów, a także miejsc do samorealizacji, budowania przynależności, w tym swojej tożsamości. Problemy psychiczne wśród młodych wynikają także z braku wsparcia w wejściu na rynek pracy, od fundamentalnych aspektów dot. wartości pracy, aż po umiejętności pomagające odnaleźć się na dzisiejszym (i przyszłym) rynku pracy. W odpowiedzi na zwiększające się zapotrzebowanie na dostosowane do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami formy edukacji (np. edukacja domowa ze specjalistycznym wsparciem) niemożliwe do realizacji w systemowej edukacji planuje się organizację takich form edukacyjnych, aby umożliwić dzieciom i młodzieży ze specjalnymi potrzebami realizację celów edukacyjnych i zdobycie wykształcenia. Działanie ośrodka ma także na celu niwelować procesy depopulacyjne w mieście (ankiety przeprowadzone wśród uczniów szkół ponadpodstawowych na potrzeby Programu Rozwoju Przedsiębiorczości wykazały, że aż 70% ankietowanych deklaruje opuszczenie Rybnika po zakończeniu edukacji). Aby odpowiedzieć na potrzeby i problemy młodych ludzi – a docelowo zatrzymać ich w mieście – należy stworzyć rozbudowaną ofertę działań w ośrodku przeznaczonym dla tej grupy. Planowane przedsięwzięcie zbuduje Stowarzyszeniu przestrzeń do kontynuacji podjętych działań na rzecz mieszkańców Rybnika, w tym z obszaru rewitalizacji, w dziedzinie przeciwdziałania wykluczeniu, rozwoju oferty wsparcia psychologiczno-pedagogicznego czy		

nowoczesnej edukacji oraz pozwoli na rozwój trzeciego sektora w naszym mieście. 2. wsparcie psychologiczno-pedagogiczne rodzin w kryzysie Przestrzeń wsparcia będzie także oferować pomoc psychologiczno-pedagogiczną dla rodziców i rodzin młodych mieszkańców Rybnika. Zależy nam na wspieraniu świadomego rodzicielstwa oraz na tworzeniu warunków do dzielenia się wiedzą i doświadczeniem w pokonywaniu trudności związanych z wychowywaniem dzieci i młodzieży w świecie pełnym presji, braku wzorców oraz motywacji do działania. Działania te mają być odpowiedzią na problemy wskazane w diagnozie społecznej obszaru „Problemy rodzin w kryzysie”. Przedstawiciele różnych środowisk zwracali uwagę na potrzebę poszerzania oferty skierowanej do rodzin, która służyłaby budowaniu/pielęgnowaniu relacji rodzinnych - wątek ten dotyczył także niewystarczającej oferty domów kultury skierowanej do rodzin. Stworzona przestrzeń dla przedsięwzięć psychologiczno-pedagogicznych, będzie także budynkiem dla działalności Społecznej Szkoły Podstawowej, której 30-letnie doświadczenie związane jest z innowacyjnym kształceniem z uwzględnieniem standardów edukacji dla wszystkich, tj. edukacji dostosowanej do potrzeb uczniów wymagających specyficznych warunków uczenia się oraz przestrzeni pozbawionej barier. W ten sposób przedsięwzięcie pozwoli na przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom, jakie dotyczą młodzieży i są wskazane w diagnozie społecznej sektora „Młodzież 14+”.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Stowarzyszenie Oświatowe „Rodzice – Dzieciom”	Nd
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Wszystkie działania prowadzone przez „Ośrodek Wsparcia Dzieci i Młodzieży” będą dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami, dzięki zniesieniu barier architektonicznych. Osoby ze szczególnymi potrzebami są wśród kluczowych odbiorców działań podejmowanych przez Ośrodek.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1 21 B E	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
16.	K4 K7 K10	4 550 000,00
Tytuł projektu		
Rybnicka Akademia Rodziny		
Lokalizacja		
Cały obszar rewitalizacji		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemowe i potrzeby		
Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją		
Opis projektu		
W ramach przedsięwzięcia realizowane będą działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w formie pakietu kompleksowych usług społecznych skierowanych do rodzin biologicznych i rodzin zastępczych przeżywających trudności – przedsięwzięcie koncentrować się będzie na obszarze rewitalizacji. Ma ona służyć poprawie jakości i dostępności usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny. Planowane działania obejmują poradnictwo		

psychologiczne i pedagogiczne, prawne, wsparcie terapeutyczne, warsztaty dla rodzin i dzieci, integrację rodzin, grupy wsparcia, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka rodzinom biologicznym i zastępczym.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi	Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane dotychczas będą:	
- Liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami wspierania rodziny i pieczy zastępczej; - Liczby godzin warsztatów – psychologicznych, terapeutycznych, integracyjnych, animacyjnych i superwizyjnych – zrealizowanych w okresie realizacji projektu.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
4 9 10 11 12 B C E	

KULTURA, SPORT I REKREACJA JAKO NARZĘDZIA REWITALIZACYJNE

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
17.	K4 K7	768 000 zł
Tytuł projektu		
Boguszowski chillout – sztuka relaksuje		
Lokalizacja		
Podobszar Boguszowice Osiedle, Dom Kultury w Boguszowicach, pl. Pokoju 1		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polega na realizacji rozbudowanego trzyletniego programu rehabilitacji dla mieszkańców Boguszowic Osiedla w oparciu o „terapię sztuką” i obejmuje szereg działań o zróżnicowanym charakterze. Wśród nich mają znaleźć się warsztaty rozwojowo-artystyczne dla dzieci i młodzieży, dorosłych i seniorów, audycje umuzykalniające (również dla uczestników z różnych grup wiekowych) realizowane w przestrzeni Domu Kultury, towarzyszące im spotkania z artystami oraz szeroka paleta wydarzeń, imprez, działań integracyjnych. Zwieńczeniem przedsięwzięcia ma być realizacja krótkiego filmu społeczno-artystycznego z udziałem uczestników projektu. Koncepcja przedsięwzięcia zakłada udział w nim szerokiego środowiska rodzinnego (ze wszystkich grup wiekowych) z podobszaru rewitalizacji, w tym także osób z rodzin dysfunkcyjnych, osób bezrobotnych, a także zmagających się z uzależnieniami. Przedsięwzięcie ma bazować na współpracy z gronem lokalnych partnerów: ośrodkami wspierającymi osoby zagrożone wykluczeniem, instytucjami edukacyjnymi, Spółdzielnią Mieszkaniową “Południe”, organizacjami pozarządowymi oraz lokalnymi wolontariuszami.		

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Dom Kultury w Boguszowicach
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • liczby zorganizowanych aktywności, • liczby osób, które skorzystają z programu.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
6 B E	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
18.	K4 K7 K12	1 300 000 zł
Tytuł projektu		
Rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej w dzielnicy Paruszowiec-Piaski		
Lokalizacja		
Podobszar Paruszowiec-Piaski, ul. Za Torem		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
W dzielnicy Paruszowiec-Piaski znajduje się kompleks obiektów sportowych i rekreacyjnych, które były wybudowane z inicjatywy mieszkańców dzielnicy w ramach czynu społecznego, przez pracowników Huty Silesia. Przez długie lata obiekt był zarządzany przez Towarzystwo Kultury Fizycznej Piaski. Obiekty te są darzone szczególnym sentymentem przez dorosłych mieszkańców dzielnicy. Ta atmosfera przywiązania i dobrych wspomnień będzie sprzyjać postrzeganiu tych obiektów jako miejsca wspólnych spotkań i tworzenia więzi społecznych w oparciu o aktywność ruchową. Niezbędnym elementem jest wyremontowanie boiska wielofunkcyjnego (dziś o nawierzchni szutrowej) i do koszykówki (spękany asfalt). Taka wyremontowana baza rekreacyjna byłaby miejscem spotkań i wspólnych przedsięwzięć koordynowana przez animatorów sportowych. Zabawy i rywalizacja sportowa może być doskonałym i relatywnie tanim narzędziem zaangażowania w różne aktywności, które mogą dać efekt integracji społecznej czy ukierunkowanego czasu wolnego. Dla skutecznej realizacji przedsięwzięcia potrzebna jest efektywna współpraca z organizacjami pozarządowymi, w tym m.in. Stowarzyszeniem Uskrzydleni.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		MOSiR
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.		

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
6	40	E

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
19.	K4 K7 K12	1 391 000 zł (I: 880 500 zł, II: 510 500 zł)
Tytuł projektu		
Rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej w dzielnicy Rybnik-Północ		
Lokalizacja		
Tereny sportowo-rekreacyjne w dzielnicy Rybnik-Północ		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie ma polegać na aktywizacji społecznej i ruchowej mieszkańców Rybnika (ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców dzielnicy Rybnik-Północ), poprzez wzmocnienie potencjału najmocniejszej strony dzielnicy – Kwartалу Sportowego Północ. Jest to unikatowe miejsce w Rybniku i w regionie, które skupia w jednym miejscu: stadion lekkoatletyczny, piłkarski, żużlowy, boiska piłkarskie – treningowe, park sportowy Wiśniowiec, w tym tor do mountainbordu, four crossu, kolarstwa górskiego, pumptruck, niedługo skatepark i dirt jumping, lodowisko, pole golfowe, Ośrodek Rekreacyjno - Sportowy „RUDA”, wakeboarding, bliskość rzeki Rudy i ścieżek rowerowych/biegowych. Przedsięwzięcie można podzielić na dwa zadania: I. Organizacja wydarzeń sportowych i rekreacyjnych na ww. obiektach dla mieszkańców, w tym z obszaru rewitalizacji II. • Organizacja spotkań sieciujących (grupy zarządzającej – reprezentantów instytucji i organizacji działających w ramach Kwartалу). • Wypracowanie wspólnego planu promocji i identyfikacji wizualnej Kwartалу, w tym jednolitego i skoordynowanego przekazu adresowanego do mieszkańców, instytucji miejskich, organizacji społecznych tak, aby uzyskać faktyczne zaangażowanie się sportu w proces rewitalizacji. • Wprowadzenie animatorów sportu prowadzącymi zajęcia dla wszystkich grup społecznych.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik i organizacje pozarządowe		MOSiR
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
20	32	E

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
20.	K12	9 730 000 zł
Tytuł projektu		
Przebudowa budynku byłego magazynu szpitalnego w Parku Wiśniowiec na budynek sportowo rekreacyjny		
Lokalizacja		
Podobszar Rybnik-Północ, ul. kpt. Janiego		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie ma na celu rewitalizację części obszaru poszpitalnego na terenie Parku Wiśniowiec i wpisuje się w trwające w Parku prace podnoszące jego atrakcyjność sportowo-rekreacyjną, a dodatkowo wyeksponuje uroki Parku oraz jego sportowy charakter. W ramach przedsięwzięcia planowana jest adaptacja istniejącego poszpitalnego magazynu na budynek sportowo rekreacyjny, który będzie uzupełnieniem powstającego na terenie Parku Wiśniowiec „centrum sportów olimpijskich”. Zakładamy zachowanie istniejącego budynku magazynu i wkomponowanie go w bryłę nowego obiektu jako jedna z kondygnacji oraz przeznaczenie go na jedną z kilku planowanych nowych działalności sportowych obejmujących szeroko rozumiane sporty wspinaczkowe, sporty siłowe i wytrzymałościowe.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
AWIM INWEST		nd
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
19 32 E J		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
21.	K4 K7 K10	350 000 zł
Tytuł projektu		
Biblioterapia - książka i film jako wsparcie w rozwoju dzieci i młodzieży		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna , ul. Szafranka 7 oraz Filie Biblioteki obsługujące poszczególne podobszary rewitalizacji		

Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby	
Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych	
Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją	
Opis projektu	
W ramach przedsięwzięcia przewiduje się warsztaty czytelnicze dla rodzin z małymi dziećmi oraz seanse filmowe dla dzieci i młodzieży – na terenie Biblioteki i jej Filii. Mają one stać się miejscem spotkań. Jest to miejsce publiczne - otwarte, w którym stworzona będzie możliwość spotkania dla rodzin w trudnej sytuacji finansowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dla dzieci i młodzieży w kryzysie zdrowia psychicznego. Książki, sztuka i film mają stać się narzędziami do komunikacji i terapii. Biblioteka ma być miejscem wzmacniania wspólnotowości, odkrywania przyjaznej przestrzeni dla spotkań z rówieśnikami oraz kontaktu ze sztuką. Oferta i plan działań zostaną opracowane i skierowane do odbiorców z różnych grup wiekowych.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady aktywności w ramach przedsięwzięcia będą uwzględniać wymogi dotyczące udziału osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
6 B E J	

MIESZKALNICTWO

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
22.	K4 K13	1 600 000 zł
Tytuł projektu		
Spółeczna Agencja Najmu		
Lokalizacja		
Miasto Rybnik ze szczególnych uwzględnieniem podobszarów rewitalizacji Śródmieście i Rybnik-Północ (przedsięwzięcie wykracza swym zasięgiem poza obszar rewitalizacji z racji systemowego charakteru, niemniej jest nakierowane na przewycięzaniu problemów koncentrujących się w obszarze rewitalizacji).		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Depopulacja oraz ograniczona dostępność lokali mieszkaniowych w zadowalającym standardzie		
Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie zakłada ustanowienie w oparciu o przepisy ustawowe Spółecznej Agencji Najmu (SAN), a więc podmiotu, który pośredniczy między właścicielami mieszkań na wynajem i		

osobami, którym dochody lub sytuacja życiowa utrudniają najem mieszkania w warunkach rynkowych (mechanizm jej funkcjonowania ma umożliwić stabilny najem w oparciu o stawki niższe niż rynkowe).

Działalność SAN miałyby koncentrować się na obszarze rewitalizacji (przede wszystkim Śródmieście, Rybnik-Północ) i poprzez wypracowanie odpowiednich modeli działania przyczyniać się do rozwiązywania zidentyfikowanych problemów (pustostany, ubóstwo energetyczne, brak rozwiązań dla seniorów samotnie zamieszkujących mieszkania własnościowe, itd.). W założeniu SAN ma być ukierunkowana na określone grupy wsparcia (seniorzy, starsza młodzież i młodzi dorośli, rodziny z dziećmi) i dążyć do wypracowania i optymalizacji modelu działania, które posłuży zaspokajaniu potrzeb tych grup. Jedną z rozważanych opcji powinno być ewentualne dofinansowanie funkcjonowania SAN z budżetu miasta.

Przedsięwzięcie w fazie wstępnej obejmie dopracowanie założeń projektu, rozpoznanie potencjalnej podaży mieszkań i popytu wśród poszczególnych grup oraz wypracowanie oferty i jej promocja. W model działania SAN powinna być wpisana elastyczność oraz zdolność do dostosowywania się do zmiennych okoliczności i uwarunkowań. Zadaniem SAN powinno być nieustające poszukiwanie innowacyjnych modeli działania. W szczególności należy dążyć do wypracowania modelu działania służącego seniorom zamieszkującym duże lokale mieszkalne i zagrożonych ubóstwem energetycznym (cohousing połączony z dochodami płynącymi z wynajmu zbyt dużego lokalu mieszkalnego).

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Hossa sp. z o.o.
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną działalnością i dotyczyć będą: • liczby osób objętych przedsięwzięciem, • liczby zawartych umów najmu.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
23 25 L	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
23.	K1	170 000 000 zł w tym zadanie 23.1 - 120 000 000 zł, zadanie 23.2 – 50 000 000 zł
Tytuł projektu		
Kompleksowa modernizacja komunalnej zabudowy mieszkaniowej wraz z zagospodarowaniem terenów wspólnych		
Lokalizacja		
Różne lokalizacje na obszarze rewitalizacji (wszystkie podobszary)		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Depopulacja oraz ograniczona dostępność lokali mieszkaniowych w zadowalającym standardzie		

Zagrożenia środowiskowe Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne	
Opis projektu Przedsięwzięcie ma charakter kompleksowy i obejmuje działania modernizacyjne odnoszące się do zasobu mieszkaniowego miasta Rybnika. W jego ramach wydzielono dwa odrębne przedsięwzięcia składowe dotyczące modernizacji zabudowy oraz zagospodarowania terenów wspólnych przy budynkach komunalnych. Przedsięwzięcie składowe 23.1 Obejmuje modernizację zabudowy wielorodzinnej (a także obiektów towarzyszących) stanowiącej zasób mieszkaniowy miasta Rybnika. Obejmuje on m.in. wymianę źródeł ciepła (zmianę sposobu ogrzewania), przeprowadzenie termomodernizacji i odnowienie elewacji. Przedsięwzięcie obejmuje obiekty mieszkalne wielorodzinne zlokalizowane w obszarze rewitalizacji, w tym m.in.: • obszar osiedla Rymer (odnowienie obiektów mieszkalnych oraz zagospodarowanie obiektów gospodarczych usytuowanych przy ul. Paderewskiego 31, 33 i 35 (chlewiki) na cele społeczne, gospodarcze i użytkowe); • budynków przy ulicy Słonecznej oraz Przemysłowej; • budynków mieszkalnych przy ulicach Janiego, Mikołowskiej, Orzeszkowej i Gliwickiej; Dodatkowo planowane są także prace związane z przebudową obiektów wraz ze zmianą sposobu ogrzewania (m.in. budynki przy ul. Cmentarnej 9, 3 Maja 12, ul. Długosza 4, Mikołowskiej 31A). Przedsięwzięcie składowe 23.2 Obejmuje kompleksowe zagospodarowanie terenów wspólnych przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych należących do zasobu komunalnego miasta Rybnika na obszarze rewitalizacji. Wśród obszarów, na których prowadzone będą prace wymienić należy przestrzenie wspólne przy ulicach: Hetmańskiej, Paderewskiego i Rymera (Niedobczyce), Patriotów, Śniadeckiego, i Lompy (Boguszowice Osiedle), Sobieskiego (Śródmieście), Przemysłowej (Paruszowiec-Piaski), czy Morcinka (Niewiadom). Działania te mają na celu poprawę wizerunku danych obszarów oraz jakości życia korzystających z nich mieszkańców. Uporządkowana zostanie infrastruktura w tym m.in. tereny zielone, drogi dojazdowe, parkingi, place zabaw. Kompleksowe zagospodarowanie obszarów zdegradowanych technicznie poprawi wizerunek całej dzielnicy.	
Podmiot realizujący: Miasto Rybnik	Komórka odpowiedzialna: Zakład Gospodarki Mieszkaniowej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Przedsięwzięcie składowe 23.1 Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • liczby budynków/mieszkań objętych przedsięwzięciem, • liczby osób, którym poprawiono warunki mieszkaniowe. Przedsięwzięcie składowe 23.2 Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • liczby osób, którym poprawiono warunki bytowe; • powierzchnia przekształconych/urządzonych terenów zieleni (lub błękitno-zielonej infrastruktury).	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami: Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.	

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:						
1	22	43	A	E	K	L

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość			
24.	K1	50 000 000 zł			
Tytuł projektu					
Społeczne budownictwo czynszowe w centrum					
Lokalizacja					
Podobszar Śródmieście, ul. Miejska					
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby					
Depopulacja oraz ograniczona dostępność lokali mieszkaniowych w zadowalającym standardzie					
Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne					
Opis projektu					
Przedsięwzięcie obejmuje wzniesienie budynku z mieszkaniami w formule TBS w sąsiedztwie budynku Urzędu Miasta na terenie obecnie bez trwałego zagospodarowania. Obiekt ten zlokalizowany będzie w ścisłym centrum miasta i stanowiłby uzupełnienie tkanki miejskiej, spełniał będzie wszystkie wymogi energooszczędności. Realizacja ta stałaby się odpowiedzią na problem wyludniania się centrum Rybnika będącego obecnie najszybciej starzejącą się przestrzenią w mieście. Dostępność atrakcyjnych mieszkań w Śródmieściu, z łatwym dostępem do szeregu usług, stanowi atrakcyjną propozycję dla mieszkańców w każdym wieku będąc równocześnie odpowiedzią na rozlewanie się miasta.					
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:			
TBS „Twój dom” sp. z o.o. w Rybniku		nd			
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:					
Liczba/powierzchnia wzniesionych lokali mieszkalnych i lokali użytkowych.					
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:					
Inwestycja zapewni spełnienie wymogów dotyczących osób ze szczególnymi potrzebami.					
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:					
22	23	25	45	L	N

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
25.	K1 K4	800 000 zł
Tytuł projektu		
Rozwój sieci mieszkań cohousingowych		
Lokalizacja		
Obszar rewitalizacji		

Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby	
Depopulacja oraz ograniczona dostępność lokali mieszkaniowych w zadowalającym standardzie	
Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne	
Opis projektu	
Przedsięwzięcie zakłada adaptację budynku w celu utworzenia mieszkań cohousingowych dla seniorów, co pozwoli na stworzenie warunków do samodzielnego życia osób starszych w środowisku lokalnym przy jednoczesnym zapewnieniu im pomocy i bezpieczeństwa. W jego ramach planuje się: • Rozbudowę i adaptację budynku w celu dostosowania do potrzeb seniorów pod względem dostępności osób z szczególnymi potrzebami m.in. winda lub mieszkania na parterze bez barier architektonicznych, szerokie drzwi i korytarze, łazienki i kuchnie dostosowane do potrzeb osób starszych). • Zapewnienie pokoi mieszkalnych jednoosobowych, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi deinstytucjonalizacji, co pozwala im na zachowanie prywatności i niezależności, • Stworzenie wspólnej kuchni i części wypoczynkowej (m.in. wspólna przestrzeń do gotowania i spędzania czasu wolnego tworząca atmosferę i zachęcająca do wspólnych aktywności). • Zaprojektowanie zielonej przestrzeni przed budynkiem pozwalająca na przebywaniu przed domem i aktywność na świeżym powietrzu. • Model cohousingu dla seniorów – planowane usługi: - Zapewnienie przynajmniej 3 godzin dziennie opiekuna udzielającego wsparcia w codziennych czynnościach, - Wsparcie opiekuna mieszkania, który jest osobą odpowiedzialną za zarządzanie mieszkaniami seniorów, - Dostęp do form wsparcia senioralnego (m.in. nowych technologii zapewniających bezpieczeństwo, zajęcia w Dziennym Domu Seniora, Klubie Seniora). Projekt ten wyraźnie kieruje się w stronę deinstytucjonalizacji opieki nad osobami starszymi, co jest wartościowym podejściem pod kątem stwarzania możliwości życia w bardziej domowym i społecznym otoczeniu.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z organizacjami społecznymi	Ośrodek Pomocy Społecznej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty związane będą z prowadzoną na tym terenie działalnością na rzecz lokalnej społeczności i dotyczyć będą: • liczby osób objętych programem, • liczby współpracujących instytucji/ stowarzyszeń/ grup społecznych, • liczby zrealizowanych działań.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Realizowane działania zapewnią dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
22 23 L	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
26.	K1	5 000 000 zł
Tytuł projektu		
Likwidacja niskiej emisji i termomodernizacja budynków mieszkalnych w Niewiadomiu		
Lokalizacja		
Podobszar Niewiadom, ul. Raclawicka 55 oraz ul. Zamenhofs 11 i 13		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Depopulacja oraz ograniczona dostępność lokali mieszkaniowych w zadowalającym standardzie Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki Zagrożenia środowiskowe		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje remont łącznie 3 budynków należących do Spółdzielni Mieszkaniowej „Orłowiec” położonych na terenie podobszaru rewitalizacji „Niewiadom”. Zakres planowanych prac obejmie przede wszystkim prace termomodernizacyjne, podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej, likwidację pieców węglowych, podłączenie mieszkań do mediów lub kanalizacji oraz dostosowanie mieszkań do obowiązujących standardów i przepisów.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Spółdzielnia Mieszkaniowa „Orłowiec”		nd
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą: • efektów rzeczowych przeprowadzonych prac remontowych, • liczby osób, którym poprawiono warunki mieszkaniowe.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
13 K L		

WSPARCIE I ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
27.	K9 K11	bez dodatkowych kosztów
Tytuł projektu		
Baza lokali użytkowych na wynajem		
Lokalizacja		
Obszar całego miasta (projekt systemowy), ale przy koncentracji uwagi na podobszarze Śródmieście		

Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby	
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych	
Opis projektu	
Przedsięwzięcie obejmuje następujące dwa działania: 1. Zintensyfikowanie działań informacyjnych dotyczących informacji o aktualnych przetargach na najem lokali użytkowych przeznaczonych na działalność handlowo – gospodarczą ogłaszanych przez Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Rybniku, za pośrednictwem strony internetowej rybnik.eu/biznes oraz profilu Facebook/Investinrybnik i ew. inne działania informujące. 2. Uzupełnienie bazy lokali użytkowych o ofertę prywatnych właścicieli. Działania informacyjne realizowane będą na stronie rybnik.eu/biznes oraz wzmacniane poprzez posty na profilu Facebook /Investinrybnik i ew. inne działania informujące.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Wydział Strategii i Obsługi Inwestora
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Wzrost dostępności informacji o dostępnych lokalach użytkowych w zasobie komunalnym i prywatnym poprzez cyklicznie aktualizowaną bazę informacji o dostępnych lokalach oraz działania informujące. Monitoring realizacji przedsięwzięcia prowadzony będzie w ramach monitoringu wdrażania Programu wspierania przedsiębiorczości w Rybniku na lata 2023-2027.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady przedsięwzięcie umożliwi udział osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
28 30 O S	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
28.	K9 K11	bez dodatkowych kosztów
Tytuł projektu		
Program „Lokale na start”		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, ewentualnie także inne lokalizacje		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje opracowanie i wdrożenie Programu „Lokale na start” zawierającego zasady preferencyjnego najmu wyznaczonych lokali użytkowych znajdujących się w zasobach Miasta Rybnika. Zakłada się skoncentrowanie przedsięwzięcia na terenie podobszaru rewitalizacji Śródmieście – inne lokalizacje ewentualnie mogłyby się pojawić w szczególnie uzasadnionych przypadkach.		

Udostępnione przez samorząd lokale będą stanowiły wsparcie „młodych przedsiębiorców” w początkowej fazie działania.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Wdrożenie mechanizmu wspierającego rozwój przedsiębiorczości w postaci programu „Lokale na start” dedykowanego „młodym przedsiębiorcom”. Monitoring realizacji przedsięwzięcia będzie prowadzony w ramach monitoringu wdrażania Programu wspierania przedsiębiorczości w Rybniku na lata 2023-2027.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Co do zasady przedsięwzięcie umożliwi udział osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
27 30 O S	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
29.	K11	14 000 000 zł
Tytuł projektu		
Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. Sportowej		
Lokalizacja		
Podobszar Niewiadom, ul. Sportowa		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje jedno z działań służących ożywieniu społeczno-gospodarczemu Niewiadomia (do czego podwaliny tworzy nadanie nowych funkcji Zabytkowej Kopalni „Ignacy” oraz budowa drogi Rybnik – Racibórz zasadniczo poprawiającej dojazd do dzielnicy). Polega ono na uzbrojeniu terenów inwestycyjnych przy ul. Sportowej o powierzchni ok. 12 ha powstałych po rekultywacji dawnej hałdy kopalni węgla kamiennego, poprzez budowę 2 odcinków dróg publicznych o łącznej długości ok. 845 metrów wraz z infrastrukturą towarzyszącą zlokalizowaną w pasie drogi.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Uzbrojenie terenów inwestycyjnych powstałych z rekultywacji terenów pokopalnianych umożliwiających lokowanie nowych inwestycji i stworzenie nowych miejsc pracy. Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą:		
• powierzchni zagospodarowanego terenu w ramach przedsięwzięcia, • liczby firm, które rozpoczną działalność na terenie objętym przedsięwzięciem.		

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:				
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.				
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:				
42	G	S		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
30.	K1 K9 K11	15 000 000 zł
Tytuł projektu		
Remont budynku komunalnego na cele usługowe związane ze wspieraniem przedsiębiorczości		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, ul. J. i F. Białych 7		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje remont budynku komunalnego zlokalizowanego na ulicy Jadwigi i Feliksa Białych 7 na cele usługowe związane ze wspieraniem przedsiębiorczości przez Miasto Rybnik. Prowadzone będą działania wspierające rozwój przedsiębiorstw i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, w szczególności podmiotom w początkowej fazie rozwoju, m.in. poprzez działania doradcze, szkoleniowe i infrastrukturalne.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji/Wydział Strategii i Obsługi Inwestora
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą: - Powierzchnia użytkowa zmodernizowanego budynku, - liczby zawartych umów z przedsiębiorcami.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Inwestycja zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
27	28	N O S

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
31.	K9 K11	Uzależniona od planów oraz harmonogramów inwestycyjnych prywatnych inwestorów (aktualnie nie ustalonych) – wstępny szacunek dotyczący okresu realizacji GPR to: 50 000 000 zł
Tytuł projektu		
Rozwój strefy usług dla biznesu (BSS)		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, rejon pl. Armii Krajowej		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polega na działaniach dotyczących rozwoju strefy usług dla biznesu (BSS) na terenie Śródmieścia o której mowa w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego obejmującym obszar Strefy Usług dla Biznesu w Rybniku (MPZP 54-34) przyjętym uchwałą nr 1072/LXII/2023 Rady Miasta Rybnika z dnia 23 lutego 2023 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. poz. 2151 z 2023 r.). Planowane działania obejmują dwa komponenty zmierzające do zagospodarowania nieruchomości na terenie strefy przez prywatnych inwestorów: I. Działania realizowane przez Miasto Rybnik: - współpraca z właścicielami nieruchomości zlokalizowanych na obszarze strefy określonej w MPZP, - działania promocyjne służące wykreowaniu Śródmieścia Rybnika jako miejsca rozwoju nowoczesnych usług dla biznesu (BSS), - udział w konferencjach branżowych dotyczących rozwoju branży BSS. II. Działania realizowane przez właścicieli nieruchomości: realizacja inwestycji (komercyjnych) zgodnych z przeznaczeniem określonym w MPZP 54-34 (Strefa usług dla biznesu – BSS) – zakres i termin realizacji inwestycji pozostanie w gestii podmiotów prywatnych, będących właścicielami nieruchomości.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik , inwestorzy prywatni		Wydział Strategii i Obsługi Inwestora
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Oczekiwany rezultatem działania jest zmiana obecnego sposobu zagospodarowania nieruchomości położonych w Strefie usług dla biznesu i nadanie im funkcji zgodnie z przeznaczeniem określonym w obowiązującym planie miejscowym, czyli funkcji usługowych o dominującej funkcji biur i realizacji usług publicznych. Miernikiem oceny osiągnięcia tego rezultatu będzie: liczba nowych/przebudowanych budynków z nowymi funkcjami oraz powierzchnia przestrzeni, którym nadano nowe funkcje		

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:					
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.					
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:					
33	34	35	45	N	S

ZMIANY W PRZESTRZENI OBSZARU REWITALIZACJI

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
32.	K2 K3 K4 K6 K7 K8	56 420 000 zł (zbiorczo), w tym: I. 7 500 000,00 zł II. 1 620 000,00 zł III. 9 000 000,00 zł IV. 12 200 000,00 zł V. 2 000 000,00 zł VI. 20 000 000,00 zł VII. 3 000 000,00 zł VIII. 1 000 000,00 zł IX. 100 000,00 zł
Tytuł projektu		
Kompleks społeczno-historyczny na terenie Szpitala Psychiatrycznego		
Lokalizacja		
Podobszar Rybnik-Północ, Szpital Psychiatryczny w Rybniku, ul. Gliwicka		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie lub budynki Potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego Koncentracja społeczności zagrożonych trwałą marginalizacją Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne Zagrożenia środowiskowe Obniżony poziom poczucia bezpieczeństwa		
Opis projektu		
Kompleks społeczno – historyczny Klinicznego Szpitala Psychiatrycznego w Rybniku. Obiekt postrzegany jako wizytówka Rybnika odstrasza mieszkańców swoim wyglądem i estetyką. Pomimo wielu cennych i wartych uwagi zabytków, parków, śladów II wojny światowej i bogatej historii tego miejsca mocno wpisanego w historię Rybnika niewielu mieszkańców odwiedziło ten teren i zna jego historię. Kompleksowa metamorfoza Szpitala pozwoli mieszkańcom na samodzielne poznanie tego miejsca oraz skorzystanie ze zróżnicowanej oferty, jaka zostanie im po realizacji przedsięwzięcia zaproponowana. Przedsięwzięcie dzieli się na wyodrębnione zadania, scharakteryzowane poniżej. I. Utworzenie ścieżki historycznej Celem utworzenia ścieżki jest przybliżenie mieszkańcom Rybnika historii miasta, poczynwszy od rozpoczęcia działalności Szpitala w 1923 roku. Ścieżka historyczna zaczynać się będzie od		

odtworzonej bramy głównej Szpitala. Zadanie obejmie dodatkowo m.in. oczyszczenie murów oraz odtworzenie na zabytkowym terenie Szpitala ciągów komunikacyjnych. Powstanie też duża mapa Szpitala z zaznaczonym szlakiem ścieżki historycznej. Planuje się również możliwość pobrania mapy Szpitala z trasą zwiedzania na telefon.

II. Renowacja i zapobieganie degradacji zabytkowych budynków

W ramach zadania planuje się oczyszczanie i inne prace zmierzające do odtworzenia i zabezpieczenia budynków przed niszczeniem, przywracając im najbardziej pierwotny wygląd. Inwestycja będzie prowadzona w kilku etapach w zależności od możliwości pozyskania finansowania.

III. Przebudowa budynku starej piekarni pod nowe funkcje społeczno-kulturalne

W ramach zadania planowana jest zmiana sposobu użytkowania budynku starej piekarni na np.: klubokawiarnię mającą potencjał integracyjny. Na terenie szpitala działa pracownia terapeutyczna (budynek galerii), w której pacjenci tworzą dzieła z różnych materiałów – istnieje potencjał do synergii z klubokawiarnią. Prace budowlane i konserwatorskie w celu umożliwienia pełnienia przez obiekt funkcji społeczno-kulturalnych, obejmowałyby m.in.: dostosowanie obiektu do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami lub zastosowanie rozwiązań alternatywnych, adaptację powierzchni na przestrzeń wystawienniczą i przestrzeń gastronomiczną.

IV. Odtworzenie zabytkowych parków

Otoczenie zabytkowych obiektów szpitalnych wymaga szczególnej uwagi. Należą do nich między innymi parki i tereny zieleni zlokalizowane na terenie Szpitala. Wymagają one uporządkowania. Zmienione, odświeżone przestrzenie odzyskają dawny blask i pozwolą na nowo cieszyć się zielenią i otaczającą architekturą. Zasoby parków szpitalnych bogate są w różnego rodzaju drzewostan, w tym pomnik przyrody. Na terenie parków prowadzona jest hortiterapia jako jedna z metod wykorzystywanych w leczeniu i rehabilitacji osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych, cierpiących z powodu zaburzeń psychicznych, emocjonalnych, poznawczych, wykluczenia społecznego czy samotności. Odnowione parki podniosą atrakcyjność terenu, który będzie jeszcze bardziej przyjazny pieszym, a miasto zyska nowe miejsce spacerowe oraz zielone płuca jego centralnych dzielnic.

V. Wieża ciśnień

Zlokalizowana na terenie Szpitala wieża ciśnień, powstała w 1886 roku jako jeden z pierwszych budynków powstającego Szpitala to jeden z symboli Rybnika. Rewaloryzacja wieży ciśnień obejmowałaby kompleksowe prace budowlano-instalacyjne, zakup wyposażenia oraz zagospodarowanie terenu. Planuje się wyodrębnić przestrzeń wystawienniczą poświęconą historii Szpitala.

VI. Przebudowa budynku starej pralni na nowe cele społeczno-kulturalno-rehabilitacyjne

Zadanie polega na przebudowie budynku starej pralni pod nowe funkcje społeczne i zdrowotne wraz z zakupem pierwszego wyposażenia. W budynku zostanie utworzona sala sportowa z możliwością organizacji spotkań, imprez kulturalnych itp. Dodatkowo utworzona zostanie sala widowiskowo-kinowa.

VII. Mieszkania chronione lub/i dzienny dom pomocy.

Zadanie zakłada modernizację budynków mieszkalnych położonych na obszarze Szpitala. Chodzi o budynki, które utraciły swoje walory użytkowe. Puste mieszkania wymagają modernizacji, dzięki której można by dostosować je do obecnych standardów, a także nadać im nowy charakter np. zaadaptować na mieszkania chronione lub przekształcić na dzienny dom pomocy. Oprócz mieszkań dopuszcza się inne przeznaczenie budynków – np. można wygospodarować pomieszczenia np. na świadczenie dziennych usług bytowych, opiekuńczych, wspomagających czy edukacyjnych. na poziomie obowiązującego standardu osobom wymagającym opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącym samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu w pełnym zakresie.

VIII. Budowa łąźni solankowej na potrzeby siłwoterapii.

Zadanie zakłada budowę tężni solankowej na terenie Szpitala jako przejaw dążenia do zmiany otoczenia na bardziej przyjazne i w odpowiedzi na niekorzystne parametry środowiskowe. Przestrzeń z tężnią ma zachęcać ludzi do wychodzenia z domu i pozytywnie wpływać na ich zdrowie i samopoczucie. Tężnia ma orzeźwiać w upały, służyć osobom z różnymi dolegliwościami i schorzeniami układu krążeniowo-oddechowego. Ma być miejscem spotkań z doskonałym mikroklimatem. Ma stanowić wsparcie zdrowia osób przebywających w Szpitalu, ale także służyć okolicznym mieszkańcom. IX. Imprezy społeczne, kulturalne, edukacyjne dotyczące zdrowia psychicznego. Zadanie zakłada wypełnienie zmodernizowanych przestrzeni terenu szpitalnego imprezami społecznymi, kulturalnymi i edukacyjnymi. Wydarzenia takie rozwijać będą zdolności i zainteresowania, kształtować poglądy, przekonania i postawy twórcze. Powinny ocieplać wizerunku psychiatrii i promować ją jako dziedzinę medycyny tak potrzebną we współczesnym świecie. Przewiduje się m.in. spotkania z psychologiem, wsparcie rzetelnego obiegu informacji na temat zdrowia psychicznego oraz dostępnych form pomocy psychiatrycznej, , psychologicznej i innych formach wsparcia osób w kryzysie psychicznym, uzależnieniu i itp.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Kliniczny Szpital Psychiatryczny w Rybniku	nd
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • zrewaloryzowanej/zmodernizowanej kubatury objętej przedsięwzięciem, • zrewaloryzowanej/zmodernizowanej przestrzeni półpublicznej objętej przedsięwzięciem, • liczby osób, które korzystają z udostępnionej przestrzeni półpublicznej.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Inwestycja w maksymalnym możliwym zakresie zapewni spełnienie wymogów dostępności dotyczących osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
19 20 H N	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
33.	K5 K6	130 000 000,00 zł
Tytuł projektu		
Przebudowa Placu Armii Krajowej wraz otoczeniem		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Rejon Placu Armii Krajowej, ul. Za Komendą oraz ul. Reymonta		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne Zagrożenia środowiskowe Obniżony poziom poczucia bezpieczeństwa		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje następujące zadania: I. Przebudowa Placu Armii Krajowej poprzez rezygnację z funkcji komunikacyjnej jaką dotychczas pełni plac (z ograniczonym do minimum ruchem samochodów) i stworzenie atrakcyjnej przestrzeni miejskiej z przeznaczeniem dla pieszych, przestrzeniami zielonymi, infrastrukturą		

rowerową, nadaniem placu funkcji reprezentacyjnych oraz rozwojem funkcji usługowych, zgodnie z założeniami wynikającymi z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Strefy Usług dla Biznesu w Rybniku. II.Przebudowa istniejącego układu komunikacyjnego ulicy Za Komendą związaną ze zmianą sposobu zagospodarowania Placu Armii Krajowej, wraz z przebudową ciągu pieszego i budową drogi rowerowej. III. Budowa centrum przesiadkowego z parkingiem wielopoziomowym w miejscu obecnego parkingu przy ul. Władysława Reymonta/Jankowicka.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • powierzchni nowej/zmodernizowanej powierzchni objętej przedsięwzięciem, • liczby osób wykorzystujących węzeł przesiadkowy.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Inwestycja zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
31 34 35 H I N	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
34.	K2 K5 K8	5 000 000 zł
Tytuł projektu		
Trasa piesza plac Armii Krajowej – Rynek		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Rejon wzdłuż linii łączącej plac Armii Krajowej z Rynkiem		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych Zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie zakłada urządzenie strefy ruchu pieszego i aranżacja przestrzeni publicznej między rejonem placu Armii Krajowej a Rynkiem. Nastąpi to w ramach reorganizacji przestrzeni Placu Armii Krajowej, planowana jest również aranżacja strefy ruchu pieszego i rowerowego oraz przestrzeni publicznej między Placem a rybnickim Rynkiem. Dałoby to możliwość uspokojenia ruchu w tym rejonie, lepsze zagospodarowanie przestrzeni – także z wykorzystaniem zielono-błękitnej infrastruktury (nasadzenia, powierzchnie przepuszczalne, woonerf, ogrody deszczowe i itp.), zwiększenie bezpieczeństwa korzystających z tej trasy oraz wykorzystanie walorów kulturowych obecnych na niej zabudowań (zabudowania byłego szpitala miejskiego nr 1, kamienice mieszkalne z różnych okresów, zabudowania Klasztoru Sióstr Urszulanek, Kościół Ewangelicki, Sąd). Planowane przedsięwzięcie pozwoli także na łatwiejszą komunikację pieszą na linii Plac AK-dworzec PKP-Rynek-deptak-plac przed Bazyliką, a tym samym połączy planowane w rejonie Placu Armii Krajowej centrum przesiadkowe z centrum		

miasta, Placem Wolności, reprezentacyjnym deptakiem oraz Bazyliką. Trasa ta stanowi kontynuację wdrażanej w Rybniku koncepcji transportu multimodalnego i zrównoważonego rozwoju przestrzeni miejskiej.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą:	
• powierzchni nowej/zmodernizowanej powierzchni objętej przedsięwzięciem.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Inwestycja zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
31 33 35 45 H I	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
35.	K2 K4 K8	40 000 000 zł
Tytuł projektu		
Juliusz – kontynuacja rewaloryzacji w Strefie Juliusz		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Strefa Juliusz		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie lub budynki		
Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego		
Opis projektu		
Przedmiotem przedsięwzięcia jest rewaloryzacja i adaptacja dwóch ostatnich niezagospodarowanych budynków znajdujących się w kompleksie byłego szpitala miejskiego nr 1 oraz nadanie im nowych funkcji o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i turystycznym. Dodatkowo w ramach projektu planuje się zagospodarowanie terenu wokół budynków, w tym połączenie z parkiem sąsiadującym z kompleksem szpitala (Park Bukówka). Renowacja i modernizacja obiektów – Pawilonu Juliusz oraz kaplicy przyszpitalnej – stanowić będzie kontynuację prac przy zabudowaniach kwartału „Juliusz”, w ramach którego działa obecnie „Edukatorium Juliusz” w pawilonie Rafał oraz Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w budynku byłego Oddziału Dermatologicznego. Obecnie przygotowywana jest dokumentacja dotycząca prac konserwatorskich przy kaplicy przyszpitalnej, będącej pod zarządem Fundacji na rzecz Ochrony Dóbr Kultury (obiekt ma być przeznaczony na cele kulturalne) oraz projekt dotyczący aranżacji pawilonu Juliusz na potrzeby wystawy dotyczącej życia i działania pomysłodawcy i założyciela kompleksu szpitalnego Juliusza Rogera.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą:		
• zrewaloryzowanej kubatury objętej przedsięwzięciem, • liczby osób, które korzystają z nowej/rozbudowanej instytucji.		

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:				
Inwestycja zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.				
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:				
33	34	H	J	N

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
36.	K2 K5 K8 K11	15 000 000 zł
Tytuł projektu		
Stworzenie atrakcyjnej przestrzeni miejskiej - Rynek		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Rynek		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne Zagrożenia środowiskowe Zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie		
Opis projektu		
Projekt obejmuje nową aranżację i modernizację przestrzeni Rynku (być może wypracowaną w formule prototypowania). Wstępnie zakłada się, że zadanie obejmie: • zastosowanie nasadzeń, • zwiększenie ilości powierzchni przepuszczalnych na płycie rynku (wykorzystanie naturalnego spadku terenu), • ogród deszczowy połączony z małą architekturą (ławki, stojaki na rowery, kosze), • niecki bioretencyjne, • zastosowanie energooszczędnego oświetlenia. Zastosowanie rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury musi zostać zrealizowane z poszanowaniem wartości zabytkowej i kulturowej oraz powiązane z dotychczasowymi elementami zagospodarowania rynku, aby nie zaburzyć chronionych wartości oraz aby przestrzeń Rynku nie straciła walorów odbioru społecznego (ogródki gastronomiczne, miejsce spotkań i imprez kulturalnych). Kształt Rynku pod względem estetycznym i funkcjonalnym powinien być przedyskutowany w ramach zorganizowanego z odpowiednim wyprzedzeniem procesu partycypacji społecznej.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • nowej/zmodernizowanej powierzchni objętej przedsięwzięciem, • liczby wydarzeń organizowanych w nowej/rozbudowanej instytucji.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Inwestycja zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.		

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
34	H	R

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
37.	K3 K5 K11	15 000 000 zł
Tytuł projektu		
Nowa aranżacja przestrzeni w rejonie ul. Wysokiej i ul. Białych		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Kwatera ul. Wysoka - ul. Białych - ul. Saint Vallier – plac Teatralny im. Kazimierza Kutza		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych Zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje urządzenie we wskazanym rejonie przyjaznej przestrzeni publicznej, wypracowanej w pogłębionych warsztatach partycypacyjnych. W ramach przedsięwzięcia planowana jest przebudowa ul. Wysokiej na ulicę typu woonerf – z uspokojeniem ruchu, podniesieniem bezpieczeństwa oraz walorami estetycznymi przy jednoczesnym zachowaniu miejsc parkingowych oraz funkcji komunikacyjnej (z priorytetem dla pieszych i rowerzystów). Inwestycja miałaby obejmować stworzenie spójnej przestrzeni na całym odcinku ulicy (od Placu Teatralnego do Placu im. Jana Pawła II przed Bazyliką) – wymiana nawierzchni, wyeliminowanie ograniczeń architektonicznych, zagospodarowanie przestrzeni na potrzeby pieszych i rowerzystów (mała architektura – ławki, stojaki, kosze), nasadzenia zieleni i powierzchnie przepuszczalne, wyznaczenie pasa ruchu dla samochodów w sposób wymuszający zachowanie odpowiednio niskiej prędkości (dla mieszkańców ulicy), ustanowienie strefy zamieszkania z ograniczeniem prędkości, modernizacja Placu Teatralnego (mała architektura, nasadzenia). Stworzenie strefy z uspokojeniem ruchu oraz jego reorganizacja w rejonach ul. Wysokiej i Białych poprawi bezpieczeństwo w ruchu drogowym w tym kwartale miasta (problem zgłaszany przez mieszkańców) oraz ułatwi poruszanie się po tych ulicach ich mieszkańcom. Dodatkowo ułatwiony zostanie dostęp do budynków usługowych mieszkalnych.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • powierzchni terenów przekształconych w ramach przedsięwzięcia.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.		

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:				
38	F	H	I	R

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
38.	K1 K2 K8	2 000 000 zł
Tytuł projektu		
Renowacja Okrąglaka i rozszerzenie jego funkcji		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, ul. Wysoka		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych Potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
Budynek Cechu Rzemiosł oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości, potocznie zwany Okrąglakiem, usytuowany przy ul. Wysokiej, stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych obiektów architektonicznych w Rybniku. Obiekt wpisany w 2023 roku do rejestru zabytków, stanowi przykład architektury lat 60-tych i jest mocno zakorzeniony w świadomości mieszkańców miasta. Przedsięwzięcie ma objąć renowację elewacji, wymianę okien, przywrócenie oryginalnej kolorystyki obiektu. Dodatkowo planowany jest remont wnętrza oraz budynku biurowego sąsiadującego z nim. Planowane jest także rozszerzenie funkcji obiektu oraz zwiększenie jego dostępności dla szerszego grona odbiorców (w tym usunięcie w jak największym zakresie barier architektonicznych).		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Cech Rzemiosł oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości		nd
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • nowej/zmodernizowanej kubatury objętej przedsięwzięciem, • liczby osób, które korzystają z nowej/rozbudowanej instytucji.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
37	F	N

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
39.	K4 K8	4 500 000 zł
Tytuł projektu		
Dom Muzyczny Profesor Lidii Grychtołówny		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, ul. Powstańców Śląskich 36		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki		
Opis projektu		
W ramach przedsięwzięcia przewiduje się przystosowanie budynku na cele miejsca poświęconego Lidii Grychtołówny – pianistki o międzynarodowej sławie, związanej z Rybnikiem. Budynek, który był domem rodzinnym artystki, docelowo będzie siedzibą „Fundacji Lidii Grychtołówny i Janusza Ekierta”, której pianistka jest inicjatorką. W związku ze szczególną wartością i w celu zachowania autentyczności obiektu zabytkowego, w ramach prac przy obiekcie nie zmieniona zostanie kubatura budynku i detale architektoniczne, odtworzona zostanie pierwotna kolorystyka oraz formy stolarki okiennej i drzwiowej. Obiekt przeznaczony zostanie na cele edukacyjne – powstanie tu miejsce rozwijania talentów dla młodych, uzdolnionych muzycznie mieszkańców miasta i regionu. Budynek dostosowany zostanie do spełnienia wszystkich wymogów efektywności energetycznej. Zaplanowano także zagospodarowanie terenu wokół obiektu poprawiające jego odbiór estetyczny i jakość użytkowania.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • zmodernizowanej kubatury objętej przedsięwzięciem, • liczby osób, które skorzystają z nowej instytucji publicznej.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami. Budynek dostosowany zostanie do spełnienia wszystkich wymogów dostępności architektonicznej.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
21 E J N		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
40.	K4 K8	8 000 000,00 zł
Tytuł projektu		
Renowacja budynku zabytkowego przy ulicy Mikołowskiej/Wielkopolskiej		
Lokalizacja		
Podobszar Paruszowiec-Piaski, Skrzyżowanie ulic Mikołowskiej i Wielkopolskiej		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego Nie użytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki		
Opis projektu		
W związku ze swoimi walorami historyczno-artystycznymi budynek został wpisany w 2023 roku do rejestru zabytków. Obiekt ten przeznaczony ma być na nowe funkcje społecznie użyteczne związane z działaniami w dzielnicy Paruszowiec-Piaski. Jedną z propozycji jest stworzenie lokalu gastronomicznego, prowadzonego np. przez podmiot ekonomii społecznej. Będzie on wystrojem oraz zorganizowaną przestrzenią dedykowaną emalii nawiązywał do historii jej wytwarzania kiedyś w Hucie Silesia. Wyznaczona w budynku przestrzeń na eksponowanie dziedzictwa materialnego będzie udostępniana społeczności lokalnej.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • zmodernizowanej kubatury objętej przedsięwzięciem, • liczby osób, które skorzystają z nowej instytucji publicznej.		
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:		
Przedsięwzięcie zapewni spełnienie wymogów dotyczących osób ze szczególnymi potrzebami. Budynek dostosowany zostanie do spełnienia wszystkich wymogów efektywności energetycznej i dostępności architektonicznej. Przedsięwzięcie będzie wspierać rozwój ekonomii społecznej oraz zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności z niepełnosprawnościami.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:		
6 18 23 44 N		

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
41.	K5	25 000 000 zł
Tytuł projektu		
Drogi rowerowe w rewitalizacji		
Lokalizacja		
Podobszar Niedobczyce, dolina potoku Pludry oraz część odcinka drogi rowerowej od ul. Górnośląskiej do ul. Śródmiejskiej, pozostała część, podobnie jak odcinek od ul.		

Obwiednia Południowa do ul. Targowej – poza obszarem rewitalizacji (znaczenie przedsięwzięcia dla obszaru rewitalizacji wynika z efektu sieciowego – uzyskania skutecznej obsługi transportem rowerowym obszaru rewitalizacji).	
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby	
Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne	
Opis projektu	
Przedsięwzięcie zakłada uzupełnienia w sieci dróg rowerowych na obszarze rewitalizacji i łączących podobszary. W szczególności w ramach planowanych inwestycji dotyczących rozbudowy istniejącej sieci dróg rowerowych, przewidziany do realizacji jest projekt, którego wynikiem będzie budowa kolejnych odcinków tras rowerowych o łącznej długości 6,5 km. Będą one wyznaczone w ramach trasy krajowej nr 12 i jedyne wyznaczonego w subregionie węzła ruchu rowerowego. Budowa 3 odcinków głównej osi rowerowej w formie ciągu pieszo – rowerowego o szerokości min. 4 m zlokalizowanych w dzielnicach: Niewiadom, Niedobczyce i Śródmieście, nastąpić ma według następującego schematu: • Odcinek od ul. Sportowej do ul. Górnośląskiej o długości 2,2 km (został zrealizowany w 2022 roku); • Odcinek od ul. Górnośląskiej do ul. Śródmiejskiej o długości 3,4 km; • Odcinek od ul. Obwiednia Południowa do ul. Targowej o długości 0,9 km. Inwestycja ta umożliwi bezpośrednią komunikację na osi granica miasta z Rydułtówami – centrum Rybnika, w tym integrację z 3 stacjami/przystankami kolejowymi położonymi na linii 140. Dodatkowo planowane są projekty związane z zagospodarowaniem doliny potoku Pludry, stanowiącego atrakcyjne tereny zielone w przemysłowym terenie dzielnic objętych rewitalizacją.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • długości nowych dróg rowerowych objętych przedsięwzięciem, • liczby rowerów, którym korzystają z nowej infrastruktury.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
23 I H	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
42.	K1 K7 K11	70 000 000 zł
Tytuł projektu		
Adaptacja budynków pokopalnianych na nowe funkcje na terenie Zabytkowej Kopalni Ignacy		
Lokalizacja		
Podobszar Niewiadom, ul. Mościckiego 3		

Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby	
Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych	
Potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego	
Opis projektu	
Przedsięwzięcie obejmuje kontynuację adaptacji budynków przemysłowych na potrzeby Zabytkowej Kopalni Ignacy. Planowane są inwestycje mające uatrakcyjnić jej przestrzeń i w jak największym stopniu przeznaczyć na potrzeby mieszkańców oraz turystów. Kolejnym projektem zaplanowanym do realizacji jest budowa nowego obiektu usługowo-biurowego wraz z kompleksowym zagospodarowaniem terenu, mającego zastąpić obecny obiekt zlokalizowany na wjeździe do Kopalni. Projektowany budynek zostanie założony na planie litery L, skomunikowany poprzez wykorzystanie obecnego zjazdu od południa oraz połączenie go z nowym, istniejącym parkingiem. Oprócz przestrzeni biurowych przewidziane zostały także funkcje gastronomiczne i usługowe oraz opcjonalnie CAL. W ramach inwestycji przebudowany będzie dziedziniec wewnętrzny (zmiana powierzchni, nasadzenia, dodatkowe miejsca parkingowe), odtworzona zostanie historyczna brama wjazdowa. Cała inwestycja przewiduje zastosowanie rozwiązań ekologicznych, takich jak fotowoltaika, pompa ciepła, zwiększenie procentowego udziału powierzchni biologicznie czynnej w ramach obiektu, powierzchnie przepuszczalne, zielone ściana i dach, zastosowanie materiałów o niskim śladzie węglowym i/lub produkowanych lokalnie, ponowne wykorzystanie materiałów budowlanych z rozbiórki ówczesnego budynku. Planowane działania mają usprawnić obsługę klientów kopalni, a także uatrakcyjnić jej przestrzeń i dostosować ją do stale rosnących potrzeb i zainteresowania tym obiektem. Przedsięwzięcie obejmuje też rewaloryzację i zagospodarowanie innych obiektów pokopalnianych na cele usługowo-gospodarczo-społeczne w rejonie Kopalni Ignacy – w szczególności dotyczy to budynku byłej ciepłowni, który ma zostać przeznaczony na nowe funkcje.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: • powierzchni terenów przekształconych w ramach przedsięwzięcia, • nowej/zmodernizowanej kubatury objętej przedsięwzięciem, • liczby osób, które korzystają z nowej/rozbudowanej instytucji.	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
1 4 13 14 29 E J N	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
43.	K2	5 000 000 zł
Tytuł projektu		
Rekultywacja i zagospodarowanie hałdy byłej KWK Rymer		
Lokalizacja		
Podobszar Niewiadom, ul. Raclawicka 55 oraz ul. Zamenhofa 11 i 13		

Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby	
Nieużytkowane (niewykorzystane) lub zaniedbane przestrzenie	
Zagrożenia środowiskowe	
Opis projektu	
Przedsięwzięcie zakłada rekultywację i zagospodarowanie terenu składowania odpadów pogórnich (hałdy) byłej KWK Rymer oraz terenów (działek) ją okalających, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie Osiedla Rymer (ul. Paderewskiego, Barbary, Rymera) oraz Parku Czempieła. Obszar ten przekształcony ma być na cele turystyczne, w ramach którego stworzona ma zostać instalacja z wieżą widokową.	
Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą: powierzchnia przekształconych/urządzonych terenów zieleni (lub błękitno-zielonej infrastruktury).	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Przedsięwzięcie będzie spełniać wymogi prawa budowlanego w zakresie dostosowania dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
23 G	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
44.	K1 K9 K11	10 000 000,00
Tytuł projektu		
Remont budynku komunalnego na cele społeczno-gospodarcze i administracyjne		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, ul. 3 Maja 12		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji budynki		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie obejmuje remont budynku komunalnego zlokalizowanego na ulicy 3 Maja 12 na cele społeczno-gospodarcze oraz administracyjne, umożliwiając ponowne wykorzystanie obiektu (przywrócenie funkcjonalności) poprzez wprowadzenie do niego funkcji przydatnych dla społeczności miasta i poprawiających wizerunek tego kwartału zabudowy śródmiejskiej.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty dotyczyć będą:		
• Powierzchnia użytkowa zmodernizowanego budynku, • Liczba podmiotów działających w zmodernizowanym budynku.		

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Inwestycja zapewni spełnienie wymogów dotyczących osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
40 N	

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
45.	K7 K9 K11	2 000 000 zł
Tytuł projektu		
Poszerzenie funkcji Targowiska Miejskiego		
Lokalizacja		
Podobszar Śródmieście, Targowisko Miejskie w Rybniku Ewentualne dodatkowe lokalizacje: Podobszar Paruszowiec-Piaski, Niewiadom lub Niedobczyce		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Słabość lokalnego rynku klienta i ograniczona dostępność atrakcyjnych lokalizacji dla prowadzenia działalności gospodarczej, w tym punktów handlowych i usługowych Nieużytkowane, zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie lub budynki Deficyty oferty dla młodzieży i młodych dorosłych		
Opis projektu		
I. Przedsięwzięcie obejmuje wypracowanie i wdrożenie rozszerzonej koncepcji funkcjonowania Targowiska tak, aby służyło mieszkańcom i kupcom w możliwie pełnym wymiarze, dostosowując się do zmieniających się potrzeb i trendów rozwoju miast (np. włączenie „po godzinach” oferty gastronomicznej, kulturalnej, działalności społecznej) + jak najlepsze powiązanie targowiska „z przestrzenią miasta”. II. Ponadto, opcjonalnie (jeśli idea znajdzie potwierdzenie w bardziej pogłębionej analizie zagadnienia i zapotrzebowaniu społecznym) przedsięwzięcie może też objąć, organizację w wybranych podobszarach lokalnego targowiska w formule elastycznego wykorzystania przestrzeni miejskiej. Chodziłoby o zorganizowanie dodatkowych przestrzeni w dzielnicach, w których w dni targowe mogłyby być prowadzony handel („rozgęszczenie Targowiska” „zbliżenie Targowiska” do ludzi), w pozostałe dni przestrzeń mogłaby być zagospodarowana na cele kulturalno-społeczne (np. targ śniadaniowy, zajęcia dla dzieci i młodzieży, przestrzeń integracyjna) – proponowane lokalizacje: Paruszowiec-Piaski oraz Niedobczyce lub Niewiadom. Pilotażowo należałoby przetestować koncepcję w jednej lokalizacji, a zrealizowane zagospodarowanie przestrzeni powinno być na tyle elastyczne i wielofunkcyjne, że mogłoby efektywnie służyć społeczności także wtedy, gdyby formuła małego targowiska się nie sprawdziła.		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik we współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami, opcjonalnie także instytucjami kultury i organizacjami społecznymi		Rybnickie Służby Komunalne, Wydział Strategii i Obsługi Inwestora, Centrum Inwestycji

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:				
Planowane produkty i rezultaty przedsięwzięcia dotyczyć będą:				
• nowej/zmodernizowanej powierzchni objętej przedsięwzięciem, • liczby wydarzeń organizowanych w nowej/rozbudowanej instytucji.				
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:				
Przedsięwzięcie zapewni spełnienie wymogów dotyczące osób ze szczególnymi potrzebami.				
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:				
34	H	J	O	S

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
46.	K1 K4	20 000 000,00
Tytuł projektu		
Modernizacja infrastruktury usług publicznych ze szczególnym uwzględnieniem aspektu dostępności		
Lokalizacja		
Różne lokalizacje w obszarze rewitalizacji		
Odpowiada na zdiagnozowane kluczowe zjawiska problemy i potrzeby		
Ograniczona dostępność komunikacyjna, bariery informacyjne i architektoniczne Niewykorzystane, zaniedbane lub wymagające modernizacji przestrzenie lub budynki Obniżony poziom bezpieczeństwa		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie stanowi odpowiedź na występujące na obszarze rewitalizacji liczne potrzeby w zakresie remontów lub modernizacji infrastruktury usług publicznych (m.in. szkoły, placówki pomocy społecznej, instytucje kultury, itp. oraz ich bezpośrednie otoczenie), w tym zwłaszcza w zakresie zapewnienia dostępności do nich dla osób ze szczególnymi potrzebami. Przedsięwzięcie ma charakter ramowy – dla infrastruktury zarządzanej przez samorząd lokalny w kolejnych latach przeznaczane będą kolejne transze w ramach wyznaczonego budżetu na przygotowanie i realizację najpotrzebniejszych zadań o wskazanym powyżej charakterze. Potrzeby zgłaszane będą przez interesariuszy rewitalizacji (komórki organizacyjne Urzędu Miasta, jednostki podległe, np. szkoły, rady dzielnic, mieszkańców, organizacje społeczne, itp.), a ich priorytetowość na tle pozostałych potrzeb oraz techniczna wykonalność będzie oceniana przez służby inwestycyjne Urzędu Miasta. Pozostała infrastruktura będzie modernizowana w zależności od potrzeb i możliwości podmiotów zewnętrznych (np. NZOZ).		
Podmiot realizujący:		Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik, ewentualnie we współpracy z podmiotami niepublicznymi		Centrum Inwestycji
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:		
Planowane produkty i rezultaty związane dotyczyć będą:		
• Liczba zrealizowanych działań modernizacyjnych w odniesieniu do obiektów infrastruktury usług publicznych, • Liczba obiektów infrastruktury usług publicznych, w których zapewniono dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami.		

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Charakter przedsięwzięcia stawiający kwestię dostępności w centrum gwarantuje spełnienie wymogów dotyczących zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
C	F

Przedsięwzięcie uzupełniające

Ustawa o rewitalizacji nie wymienia takiego pojęcia jak „przedsięwzięcie uzupełniające”. Biorąc pod uwagę lokalne rybnickie uwarunkowania, należy się jednak takim określenie posłużyć, aby wskazać znaczący projekt inwestycyjny, który:

- - z jednej strony - nie jest przedsięwzięciem rewitalizacyjnym w pełnym tego słowa znaczeniu – ma jednoznacznie charakter ogólnomiejski, a potrzeba jego realizacji oraz skala inwestycji nie wynikają bezpośrednio z potrzeby odpowiedzi na zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji negatywne zjawiska,
- - z drugiej strony - przewidziany jest do realizacji na obszarze rewitalizacji i niewątpliwie będzie oddziaływał na ten obszar oraz jego mieszkańców, a co więcej, jego charakter przesądza o powiązaniach z kilkoma przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz o tym, że może się przyczyniać do osiągnięcia celów GPR.

W związku z tym poniżej opisano przedsięwzięcie, które spełnia powyższe kryteria. Jego szacowana wartość nie będzie uwzględniona przy kalkulacji ogólnych ram finansowych GPR, niemniej jednak wdrażanie programu nie powinno odbywać się bez świadomości tak istotnego projektu inwestycyjnego w sąsiedztwie. Czynione będą starania, aby projekt ten jak najlepiej korespondował z procesem rewitalizacji, wspierał osiągnięcie celów programów, a po jego efekty rzeczowe skutecznie służyły mieszkańcom obszaru rewitalizacji.

Nr projektu	Szacunkowa wartość
U1.	226 820 000 zł
Tytuł projektu	
Rozbudowa Kwartалу Sportowo-rekreacyjnego w dzielnicy Rybnik-Północ	
Lokalizacja	
Podobszar Rybnik-Północ, ul. Gliwicka 72	
Opis projektu	
Kwartal sportowo-rekreacyjny składa się ze stadionu miejskiego, lekkoatletycznego, Kąpieliska RUDA oraz zespołu boisk piłkarskich (dwa o nawierzchni trawiastej i jedno ze sztuczną) oraz	

zadaszonego boiska wielofunkcyjnego, które w okresie zimowym przekształcane jest w miejskie lodowisko. Ponadto naprzeciw tego kompleksu wybudowano tor rowerowy spełniający wymogi sportowe do rywalizacji rowerów górskich oraz skatepark. Wszystkie te obiekty są powiązane z przechodzącymi we wszystkich kierunkach ścieżkami rowerowymi. Cały kompleks doskonale wpisuje się dziś w strategię miasta Rybnika do 2030 w części aktywnego spędzania wolnego czasu. Wszystkie te obiekty są wykorzystywane praktycznie codziennie przez mieszkańców Rybnika, albo jako forma zorganizowanych zajęć klubowych dla około 700 dzieci (2 kluby piłki nożnej, i 2 kluby lekkoatletyczne. Ponadto w okresie letnim korzysta z kąpieliska RUDA około 60 000 mieszkańców, w meczach ligi żużlowej w trakcie sezonu jako kibice bierze udział ok. 30 000 fanów czarnego sportu. Do tego dochodzi organizacja biegów i zajęć rekreacyjnych przez MOSiR Rybnik, które to wydarzenia gromadzą ok. 2500 uczestników.

Aby wzmocnić potencjał aktywizacyjny Kwartału Sportowo-Rekreacyjnego, powinno się wybudować Halę widowiskowo-sportową gromadzącą co najmniej 3000 widzów. Plany zakładają, że będzie ona wybudowana w miejscu dzisiejszych boisk trawiastych, które z kolei będą przeniesione na teren obecnych miejsc postojowych wzdłuż Obwiedni Północnej w niedalekiej odległości od istniejącego kompleksu, co zwiększy jego możliwości oddziaływania i zagospodaruje niewykorzystane do tej pory tereny. Na tym terenie zostanie także wybudowane pełnowymiarowe zadaszone boisko do piłki nożnej ze sztuczną nawierzchnią, która doskonale uzupełni obecne zapotrzebowanie. Przede wszystkim wydłuży okres użytkowania Kompleksu Sportowo-Rekreacyjnego o okres zimowy. Z kolei Hala widowiskowo-sportowa będzie kolejnym obiektem, który nie tylko pozwoli pomieścić działalność sportów halowych (koszykówki, siatkówki), ale także będzie generatorem nowych przedsięwzięć sportowych, kulturalnych czy gospodarczych. Hala pozwoli funkcjonować Kwartałowi Rekreacyjno-sportowemu przez cały rok. Uzupełnieniem kompleksu będzie urządzenie drivingu do golfa na obecnie niezagospodarowanym suchym stawie, którego ograniczenia ekologiczne nie pozwalają na inne zagospodarowanie tego bezpośredniego przylegającego terenu. Ostatnim elementem całego terenu jest zagospodarowanie stawu, użytkowanego przez gospodarstwo rybne, a w okresie letnim pełniące funkcję rekreacyjną. Staw należy przede wszystkim pogłębić na całej powierzchni i wybudować nabrzeża w formie pomostu z zapleczem socjalnymi pomieszczeń użytkowych, tak, aby można było zorganizować aktywny wypoczynek połączony z wypożyczalnią sprzętu pływającego i korzystaniem z wyciągu nart wodnych.

Modernizacja stadionów miejskiego i lekkoatletycznego do potrzeb rozgrywania meczów żużlowych, piłki nożnej i mityngów lekkiej atletyki.

Podmiot realizujący:	Komórka odpowiedzialna:
Miasto Rybnik	MOSiR
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:	
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:	
Wszystkie obiekty nowo budowane będą dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, co wynika z obowiązujących przepisów budowlanych. Z kolei obiekty modernizowane, które dziś nie mają odpowiednich rozwiązań dla osób ze szczególnymi rozwiązaniami, zostaną w nie wyposażone.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:	
19 20	

Charakterystyka dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, przewiduje się wprowadzenie katalogu charakterystyk przedsięwzięć, które będą realizować cele i wpisywać się w wyznaczone

kierunki rewitalizacji. To ważny element programu rewitalizacji. Mimo że wskazuje się w jego ramach nie konkretne, ale potencjalne czy też uznawane za pożądane przedsięwzięcia rewitalizacyjne - a więc pozornie mające poboczny charakter. Niemniej jednak zdefiniowanie takich projektów stanowi pole „rozwoju” programu rewitalizacji w czasie jego wdrażania – umożliwia więc zwiększenie liczby działań służących osiągnięciu celów programu (a więc zwiększenie siły jego oddziaływania) oraz szersze zaangażowanie interesariuszy w realizację – jako podmiotów realizujących te dodatkowe przedsięwzięcia lub uczestników procesów partycypacyjnych. Stąd też znaczenie poniższych charakterystyk dla programu rewitalizacji jest niebagatelne – stwarzają one warunki do efektywnego włączania partnerów w proces rewitalizacji, zgodnie z jej istotą.

Dla każdego ze wskazanych poniżej potencjalnych typów przedsięwzięć rewitalizacyjnych określono ich ogólną charakterystykę, zakres dopuszczalnych podmiotów realizujących oraz to, w jakie kierunki działań rewitalizacyjnych wpisują się te przedsięwzięcia.

	Charakterystyka dopuszczalnych przedsięwzięć	Realizuje kierunki działań
A.	Nowa aranżacja podwórek i przestrzeni stanowiących bezpośrednie otoczenie budynków i zespołów mieszkaniowych.	K2 K6
B.	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym, inne inicjatywy o charakterze edukacyjnym oraz wsparcie psychologiczno-terapeutyczne skierowane do dzieci i młodzieży.	K4 K7 K10
C.	Organizowanie usług społecznych dla potrzebujących z obszaru rewitalizacji, w tym w formach zdeinstytucjonalizowanych.	K4 K7 K10
D.	Wsparcie i organizacja wydarzeń, inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz integracji i zaspokajania potrzeb seniorów z obszaru rewitalizacji.	K4 K7 K10
E.	Wsparcie i organizacja wydarzeń i inicjatyw z zakresu kultury, edukacji, dziedzictwa kulturowego, sportu lub rekreacji, a także organizacja miejsc spotkań, służących integracji i aktywizacji dzieci, młodzieży i dorosłych z obszaru rewitalizacji (w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym).	K3 K4 K7 K10 K12
F.	Usuwanie barier architektonicznych w budynkach i w przestrzeni miejskiej.	K2 K6

G.	Rekultywacja, remediacja terenów poprzemysłowych, usuwanie skutków szkód górniczych na obszarze rewitalizacji.	K2 K6 K9
H.	Tworzenie lub modernizacja na obszarze rewitalizacji przyjaznych przestrzeni publicznych, w tym urządzenie nowych szlaków pieszych ułatwiających przemieszczanie się.	K2 K6
I.	Działania służące zrównoważonej mobilności oraz bezpieczeństwu ruchu drogowego w obszarze rewitalizacji.	K5
J.	Poszerzanie oferty gastronomicznej, rozrywkowej, kulturalnej, turystycznej na obszarze rewitalizacji – zarówno w zakresie stałej działalności, jak i imprez i wydarzeń.	K9 K11 K12
K.	Termomodernizacja oraz przyłączenie do sieci ciepłowniczej budynków mieszkalnych (oraz budynków publicznych) na obszarze rewitalizacji. Rozwój infrastruktury umożliwiającej redukcję niskiej emisji, w tym OZE.	K1
L.	Modernizacja i rozwój mieszkaniowego zasobu gminy oraz innych społecznych form mieszkalnictwa.	K1 K13
M.	Aktywna gospodarka nieruchomościami (w tym pozyskiwanie nieruchomości przez samorząd) służąca celom programu rewitalizacji.	K13
N.	Podejmowanie inwestycji w tkankę miejską - wznoszenie nowej zabudowy mieszkaniowej lub usługowej, modernizacja, rewaloryzacja lub adaptacja istniejących budynków, w zgodzie z zasadami ładu przestrzennego, ochrony dziedzictwa, dostępności oraz efektywności energetycznej.	K1 K4 K9 K11
O.	Wspieranie przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji w zakresie poprawy estetyki otoczenia lokali handlowych/usługowych (szyldy, ogródki, itp.) oraz doradztwa z zakresu prezentacji produktów, marketingu, prowadzenia i rozwoju działalności, wykorzystania lokalnego dziedzictwa, współpracy między przedsiębiorcami oraz z samorządem miejskim.	K9 K11
P.	Inwestycje w służącą społeczności obszaru rewitalizacji infrastrukturę sportową i rekreacyjną dla	K4 K7 K10 K12

	dzieci i innych pokoleń (np. place zabaw, siłownie, itd.) oraz działania obejmujące aktywne wykorzystanie tej infrastruktury.	
R.	Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury na obszarze rewitalizacji, zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej.	K2
S.	Działania służące rozwojowi przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji, służący jego ożywieniu, zwiększeniu zatrudnienia, podniesieniu wpływów podatkowych, w tym dotyczące ekonomii społecznej i edukacji zawodowej.	K9 K11

Komplementarność przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Uznaje się, że miarą stopnia zintegrowania programu rewitalizacji jest zapewnienie komplementarności przedsięwzięć – we wszystkich jej wymiarach, jakie wyróżnia literatura. W tym zakresie GPR Miasta Rybnika do roku 2030 niewątpliwie spełnia oczekiwania. Przejawem najwyższej troski o komplementarność przestrzenną jest dążenie, aby różnorakie przedsięwzięcia mające wyraz w przestrzeni obszaru rewitalizacji realizowane były w zaplanowany i skoordynowany sposób, w zgodzie z celami GPR. Komplementarność problemowa odzwierciedlona została w kartach poszczególnych przedsięwzięć wskazujących na wstępnie zidentyfikowane (w trakcie wdrażania mogą ujawnić się kolejne) merytoryczne powiązania między planowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Komplementarność proceduralno-instytucjonalną zapewniono, planując sprawny system zarządzania wdrażaniem programu i poszczególnych przedsięwzięć. Dodatkowo skojarzono go ze zdecydowanie ponadstandardowym planem działań partycypacyjnych dotyczących realizacji programu, co zagwarantować ma należyty udział interesariuszy w tym procesie. Do pewnego stopnia niewiadomą pozostaje komplementarność źródeł finansowania, jako że na obecnym etapie nie można przesądzić o strukturze finansowania programu, niemniej jednak zakłada się, obok wykorzystania środków własnych miasta, sięganie po finansowanie zewnętrzne z różnych źródeł. Dodatkowo program zakłada w dalszej perspektywie udział inwestorów prywatnych i partnerów społecznych w realizacji jego celów.

Zapewnienie komplementarności międzyokresowej polega na zaplanowaniu w GPR działań, które stanowią będą kontynuację lub rozwinięcie przedsięwzięć, które zostały

zrealizowane w poprzedniej perspektywie finansowej UE z wykorzystaniem funduszy europejskich.

12. Szacunkowe ramy finansowe programu

Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane w ramach niniejszego programu finansowane będą w ramach różnych źródeł oraz z potencjalnym uwzględnieniem etapowania, co może wynikać z możliwości pozyskania wsparcia zewnętrznego lub ukierunkowania środków własnych inwestorów.

Tym samym dostępność możliwych do pozyskania środków zewnętrznych oraz środków własnych determinować będą tempo i intensywność w dążeniu miasta do osiągnięcia celów programu. Przez pryzmat tej konstatacji należy postrzegać zawarty w niniejszym programie ramy czasowo-finansowe zarysowane w niniejszym programie.

Ramy finansowe realizacji programu

Szacunkowe ramy finansowe programu opiewają na 787 691 000 zł. Kwota ta w zdecydowanej większości obejmuje środki publiczne, które wydatkowane mają być albo przez instytucje publiczne albo w drodze dotacji przekazana podmiotom prywatnym lub organizacjom społecznym. Wstępnie przewiduje się, że podmioty niepubliczne będą zarządzały w ramach wdrażania GPR reaalizacją przedsięwzięć na kwotę nie mniejszą niż 98 212 000,00 zł. Podobnie szacuje się, że na zadania ujęte imiennie w programie miasto Rybnik wydatkuje ze środków własnych kwotę 204 448 250,00 zł.

W Tabeli 11 zapisano wstępnie szacowany podział środków na realizację programu między publiczne (krajowe i unijne) oraz prywatne źródła finansowania.

Należy przy tym pamiętać, że przedstawione w tym podrozdziale szacunki z konieczności muszą być wstępne i oparte na ogólnych założeniach. Wynika to zwłaszcza z niemożności precyzyjnego określenia, uzyskanie jakich środków z funduszy europejskich w wyniku konkursów z programu regionalnego i innych źródeł „unijnych” będzie realne dla współfinansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Inne czynniki niepewności to niedoprecyzowany charakter części przedsięwzięć, co m.in. przekłada się na brak szczegółowych ustaleń między partnerami oraz niemożność określenia konkretnej wartości potencjalnych kosztów niekwalifikowanych. Dokonując wstępnego szacunku przyjęto założenie, że podstawowym źródłem zewnętrznego współfinansowania

przedsięwzięć – przy maksymalnym szacowanych poziomach dofinansowania – powinny być fundusze europejskie (o ile jest to możliwe dla danego typu przedsięwzięcia). Dla pozostałych przedsięwzięć przewidzianych do współfinansowania zewnętrznego założono krajowe źródła współfinansowania. Docelowo ich poziom może ulec zwiększeniu, bo w przypadku nie uzyskania współfinansowania z funduszy europejskich dla przedsięwzięcia, naturalnym sposobem jego poszukiwania będzie zwrócenie się do źródeł krajowych.

Tabela 11. Indykatywne środki finansowe w ramach gminnego programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania [w zł]

pochozące ze źródeł krajowych publicznych	pochozące ze źródeł prywatnych	pochozące z funduszy UE	pochozące z innych źródeł	Suma
204 470 750,00 zł (Rybnik) + 185 158 500,00 zł (fundusze krajowe zewnętrzne oraz środki pozgminnych podmiotów publicznych)	57 390 000,00 zł	340 671 750,00 zł	0 zł	787 691 000,00 zł

Fakt uwzględnienia w treści programu charakterystyk dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych stwarza możliwość zwiększenia wolumenu finansowego programu, w tym - z udziałem środków prywatnych (a więc przy wytworzeniu mechanizmu „dźwigni finansowej”).

Uwzględniając to, że istotna część przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym te najważniejsze, obejmuje etap szczegółowego ukształtowania ich zakresu (co bezpośrednio przekłada się na ich koszt), oczywiste jest, że podane szacunkowe wartości (przedsięwzięć i całego programu) mają charakter bardzo wstępny i niewątpliwie faktyczny ich koszt będzie precyzował się wraz z postępem wdrażania GPR. Tym samym z uwagi na ograniczony stopień dojrzałości istotnej części przedsięwzięć nie było możliwe precyzyjne określenie przyszłego zapotrzebowania na środki (a tym bardziej źródeł finansowania, co

do których nie można mieć pewności dopóki się ich nie uzyska). Tak więc zapisane w programie szacunki są niewystarczające jako podstawa wprowadzania zmian w wieloletniej prognozie finansowej gminy, o których mowa w art. 21 ustawy o rewitalizacji.

Potencjalne źródła finansowania programu

Zapewnienie kompleksowego podejścia do procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością oparcia realizacji programu na komplementarności źródeł finansowania. Polega ona na łączeniu środków własnych gminy oraz innych interesariuszy (w tym prywatnych) ze środkami zewnętrznymi (dotacyjnymi lub pożyczkowymi na preferencyjnych warunkach) - europejskimi (w ramach różnych funduszy) i krajowymi. W tym celu w niniejszym programie ramowo określono potencjalne, możliwe do wykorzystania źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Z czasem lista dostępnych źródeł finansowania zewnętrznego może ulegać zmianie, stąd też konieczne będzie śledzenie rozwoju wypadków, który może w pewnym momencie stworzyć nowe możliwości finansowania konkretnych przedsięwzięć. W przypadkach braku uzyskania pierwotnie planowanego dofinansowania danego przedsięwzięcia z określonego źródła powinny być podejmowane próby wykorzystania innych źródeł lub wspieranie procesów środkami własnymi gminy. Konstrukcja programu zakłada w średniej i dłuższej perspektywie podejmowanie wpisujących się w cele GPR inwestycji oraz projektów przez inwestorów prywatnych oraz partnerów społecznych, choć nie zostały one wprost wskazane wśród przedsięwzięć podstawowych. Niemniej jednak należy spodziewać się, że w przyszłości środki niepubliczne też staną się znaczącym napędem zmian na obszarze rewitalizacji zaplanowanych w GPR.

Środki europejskie

Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, dla działań z zakresu rewitalizacji, które realizowane będą w obszarach objętych gminnymi programami rewitalizacji, przewiduje się wdrażanie w ramach programów operacyjnych tak zwanych innych instrumentów terytorialnych. Stanowią one będą jeden z instrumentów rozwoju terytorialnego, o którym mowa w art. 28 i art. 39 rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady (UE), decydując o szczególnych zasadach dostępu do finansowych środków Unii Europejskiej. Instrumenty te będą realizowane w obszarach

tematycznych wskazanych w poszczególnych programach operacyjnych, zaś podstawą ich wdrażania będzie strategia innego instrumentu terytorialnego. Stosownie do postanowień art. 36 ust. 9 rolę takiej strategii pełnić będzie również gminny program rewitalizacji sporządzany na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji.

Program Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027

Zgodnie z zapisami programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL), zastosowanie instrumentów terytorialnych wdrażanych w oparciu o programy rewitalizacji na obszarach miejskich przewidziano dla celu szczegółowego nr 5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Program stwierdza ponadto, że w projektach rewitalizacji należy szczególnie zadbać o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Mając na uwadze potrzebę adaptacji obszarów miejskich do zmiany klimatu, należy dążyć również do zwiększania powierzchni biologicznie czynnych i unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych.

Prócz wymienionego powyżej celu szczegółowego w ramach programu FE SL wsparcie realizacji programu będą mogły potencjalnie stanowić również inne priorytety i cele szczegółowe.

Elementem programu FE SL i ważnym źródłem finansowania dla działań planowanych w GPR mają być także dedykowane województwu śląskiemu środki pochodzące z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, scharakteryzowanego w kolejnym punkcie.

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) jest jednym z trzech filarów mechanizmu sprawiedliwej transformacji, który ma przyczyniać się do łagodzenia społecznych i gospodarczych skutków transformacji realizowanej w związku z dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej. Obok FST mechanizm obejmuje specjalny system finansowania w ramach funduszu o charakterze zwrotnym InvestEU oraz instrument EBI obejmujący pożyczki dla sektora publicznego z elementami dotacji.

FST przeznacza na województwo śląskie kwotę 2,22 mld euro. Podstawą do wydatkowania tych środków oraz korzystania z innych, unijnych źródeł finansowania transformacji regionów górniczych jest Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego (TPST WŚ).

Ma on wieloaspektowy i długofalowy charakter wskazując potrzebę podejmowania (i finansowania) działań transformacyjnych w szerokiej perspektywie. Podregion rybnicki jest jednym z siedmiu na terenie województwa objętych programem. Natomiast Rybnik, jako ten, w którym identyfikuje się związane z transformacją problemy zarówno społeczne, jak i przestrzenne, kwalifikuje się do grupy gmin traktowanych priorytetowo. TPST WŚ wskazuje występujące na terenie podobszaru wyzwania społeczne, gospodarcze i środowiskowe oraz określa potrzeby w obszarze zmian gospodarczych, polityki społecznej i przekwalifikowywania pracowników oraz rekultywacji terenów zdegradowanych.

TPST WŚ stwierdza, że podregion rybnicki to jeden z obszarów, który przez długie lata charakteryzował się górnictwem monokulturą gospodarczą. Wyzwaniem dla podregionu jest niedokończona transformacja gospodarcza, co wiąże się z koniecznością dywersyfikacji struktury gospodarki w podregionie. Istnieją potrzeby związane z przygotowaniem podregionu na wyzwania, które pojawią się po 2030 roku, gdy planowane jest zamykanie na jego terenie kopalń. Dodatkowo konieczne są działania związane z łagodzeniem skutków dotychczasowych działań transformacyjnych, wciąż silnie odczuwalnych - jest to obszar o jednym z relatywnie najniższych poziomów PKB per capita oraz tempa jego wzrostu w skali województwa. Problemem jest również relatywnie wysoki poziom bezrobocia, który może ulec dalszemu pogorszeniu na skutek działań transformacyjnych. TPST WŚ oferuje środki na łagodzenie powyższych problemów. Mogą one być również wsparciem w procesie rybnickiej rewitalizacji.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko 2021-2027

Celem programu, który został zatwierdzony w dniu 6 października 2022 roku przez Komisję Europejską, jest w generalnym ujęciu poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. Z tego względu cele programu są bezpośrednio powiązane z celami programu rewitalizacji, który opiera się na realizacji tej zasady w odniesieniu do wyznaczonego w gminie obszaru rewitalizacji.

Inne potencjalne zewnętrzne źródła finansowania

Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności

Krajowy Plan Odbudowy obejmuje środki Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, które dedykowane są różnym obszarom tematycznym, między innymi zielonej transformacji miast. Wsparcie będzie kierowane m.in. na wprowadzenie zieleni na terenach miejskich, bardziej efektywnym wykorzystaniu zasobów oraz przeciwdziałaniu utracie różnorodności biologicznej.

Innym kierunkiem w Krajowym Planie Odbudowy jest rozwój ekonomii społecznej. Celem Programu „Odporność oraz rozwój ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej” na lata 2022-2025 jest umożliwienie podmiotom ekonomii społecznej budowania odporności na zmiany zachodzące na rynku oraz zapewnienie instrumentów wsparcia pozwalających na rozwój ich działalności.

Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych

Niniejszy program, który utworzony został uchwałą nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 roku z późniejszymi zmianami, ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego i jest realizowany ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, o którym mowa w art. 65 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. Program obejmuje cztery obszary priorytetowe dotyczące różnego rodzaju zadań własnych gminy. Dotyczą one między innymi infrastruktury drogowej i infrastruktury technicznej, gospodarki odpadami, infrastruktury kulturalnej i sportowej czy też rewitalizacji.

Program Wieloletni Senior Plus

Program na lata 2021-2025, który prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ma na celu wsparcie warunków do aktywnego starzenia się w środowisku lokalnym oraz jak najdłuższego udziału w życiu społecznym seniorów. Wspiera on działania mające na celu zwiększenie spójności społecznej poprzez wsparcie kierowane do najstarszej części społeczeństwa. Program obejmuje zarówno działania związane utworzeniem lub wyposażeniem infrastruktury społecznej wspierającej seniorów, jak też stanowi wsparcia dla zapewnienia funkcjonowania już istniejących obiektów.

Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 19 listopada 2009 roku o grach hazardowych minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest dysponentem państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej. Wydatki w ramach funduszu ponoszone są na przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych, rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Zasady wdrażania środków funduszu określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 roku w sprawie przekazywania środków z Funduszu Kultury Fizycznej.

Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 roku o Funduszu Solidarnościowym fundusz, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jest funduszem celowym obejmującym wsparcie osób niepełnosprawnych oraz emerytów i rencistów. Stosownie do art. 6 oraz art. 7 ust. 1 i ust. 5 ustawy zgromadzone w ramach niniejszego funduszu środki finansowe przeznaczone są na realizację zadań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez programy rządowe Rady Ministrów i programy resortowe ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z takich programów jest program rozwoju centrów opiekuńczo-mieszkalnych realizowany przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Fundusz Dostępności

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami Fundusz Dostępności jest funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Celem tego funduszu jest realizacja zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Realizacja przedsięwzięć polegających na likwidacji barier architektonicznych może być wspierana w ramach funduszu poprzez korzystnie oprocentowane instrumenty zwrotne.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Zgodnie z art. 90u ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty Rada Ministrów realizuje Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025, którego celem jest wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych oraz pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, które stanowią centrum dostępu do kultury i wiedzy.

Program ten realizowany jest poprzez poprawę oferty bibliotek publicznych oraz inwestycje w ich infrastrukturę. Obejmuje to w szczególności dostosowanie bazy lokalowej do współczesnych standardów w zakresie obiektów użyteczności publicznej w celu rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności świadczonych usług.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Fundusz Termomodernizacji i Remontów, którego wdrażanie ustanowiła ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przewiduje udzielanie wsparcia na działania w zakresie termomodernizacji lub przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu skutkom luki remontowej.

Bezzwrotne wsparcie budownictwa z Funduszu Dopłat

Celem rządowego programu bezzwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach. Bezzwrotne wsparcie może zostać udzielone na szeroką paletę działań związanych z rozwojem mieszkalnictwa i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym – od utworzenia lub modernizacji lokali mieszkalnych na wynajem o ograniczonym czynszu (w tym lokali w ramach mieszkaniowego zasobu gminy) poprzez tworzenie lub modernizację mieszkań chronionych po tworzenie/rozbudowę noclegowni czy schronisk dla osób bezdomnych. Wsparcie może też dotyczyć utworzenia lub modernizacji infrastruktury społecznej.

Program wspierania społecznego budownictwa czynszowego

Preferencyjne kredyty dla towarzystw budownictwa społecznego, społecznych inicjatywy mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych, spółek gminnych mogą być przeznaczone na realizację inwestycji mieszkaniowych, takich jak tworzenie (poprzez budowę lub remont/adaptację) mieszkań na wynajem z limitowaną ustawowo stawką czynszu lub mieszkań spółdzielczych lokatorskich.

Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków”

Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Służyć temu mają dotacje na ten cel udzielane przez ministerstwo, o które ubiegać mogą się podmioty posiadające osobowość prawną, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące

właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. Nabór do programu odbywa się zazwyczaj dwa razy do roku.

Rządowy Program Odbudowy Zabytków

23 listopada 2022 r. Rada Ministrów ustanowiła Rządowy Program Odbudowy Zabytków, realizowany ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Jego celem jest ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Dofinansowanie z Programu przekazuje się: gminom, powiatom, województwom na realizację zadań inwestycyjnych służących powyższemu celowi. Operatorem programu jest Bank Gospodarstwa Krajowego.

Dofinansowanie z Programu może być przeznaczone na realizację zadań:

- finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, lub znajdującym się w ewidencji zabytków
- udzielanie przez wnioskodawcę dotacji, o której mowa w art. 81 ustawy o ochronie zabytków, na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków.

Wysokość dofinansowania w ramach danego naboru jest określana przez Prezesa Rady Ministrów w ogłoszeniu o naborze wniosków, przy czym nie może ona przekroczyć 98% kosztów inwestycji, i może być zróżnicowana w zależności od: 1) skali i nasilenia problemów społecznych i gospodarczych danego regionu; 2) możliwości realizacji przez wnioskodawcę zadań inwestycyjnych, określonych w oparciu o możliwości wniesienia wkładu własnego.

Pierwszy nabór, ogłoszony jesienią 2022 roku, przewidywał wysokość dofinansowania na maksymalnym poziomie 98% i nieprzekraczalnym limicie dla każdego z wniosków 3 500 000 zł. Wnioskodawca mógł złożyć maksymalnie 10 wniosków.

Fundusze norweskie i EOG

Głównym celem funduszy jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych oraz współpracy merytorycznej pomiędzy państwami-darczyńcami oraz państwem-beneficjentem. Szeroki zakres wsparcia jest wzbogacony poprzez możliwość współpracy z partnerami z krajów finansujących, co pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

CZĘŚĆ ZARZĄDCZA

13. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w programie rewitalizacji lub zakwalifikowane przez program jako dopuszczalne mają zróżnicowany charakter. Jakkolwiek wspólnie służą realizacji celów programu, to jednak – w wymiarze praktycznym – mogą ze sobą kolidować, merytorycznie lub przestrzennie, osłabiając się wzajemnie albo rodząc problemy w realizacji. Nie wolno zapominać o wymiarze partycypacyjnym procesu, który może objawiać się w nieoczekiwany sposób i wpływać na korektę pierwotnych zamierzeń. W takich warunkach powstaje ryzyko niespójności między przedsięwzięciami. A tymczasem powinny się one wzajemnie wzmacniać i uzupełniać. Stąd potrzeba zaplanowania efektywnych mechanizmów faktycznej koordynacji przedsięwzięć (zarówno „twardych” jak i „miękkich”), a także łagodzenia napięć, jakie mogą zaistnieć między poszczególnymi działaniami czy też rezultatami ich realizacji.

Realna weryfikacja komplementarności, integracja działań i przedsięwzięć zostanie zapewniona w kilku płaszczyznach. Kluczowe znaczenie będzie mieć właściwe przygotowanie poszczególnych przedsięwzięć, obejmujące m.in. szczegółową analizę tego, z którymi przedsięwzięciami dane przedsięwzięcie jest lub powinno być komplementarne, z którym może wchodzić w kolizję, w których przypadkach istnieje ryzyko osłabiania wzajemnych efektów lub negatywnych skutków złej koordynacji. Punktem wyjścia do takiej analizy jest zawarty w charakterystyce każdego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego opis komplementarności lub powiązania z innymi przedsięwzięciami. Na etapie realizacji programu powinna następować bieżąca weryfikacja, czy między przedsięwzięciami nie występują powiązania wymagające co najmniej koordynacji, których nie zidentyfikowano przy formułowaniu programu. Poprzez analizę przedsięwzięć komplementarnych drogą uzgodnień dokonywać się będzie doskonalenie kształtu i zakresu projektów, optymalizacja ich harmonogramów czy też podjęcie ustaleń o potrzebie koordynacji technicznej i merytorycznej konkretnych przedsięwzięć na etapie ich wdrażania. Wszyscy uczestnicy tych procesów (urzędnicy, pracownicy instytucji podległych, projektanci i inni zewnętrzni wykonawcy) powinni zostać zobowiązani – na zasadzie określenia obowiązków służbowych lub poprzez zobligowanie w treści umowy – do uwzględniania w swych działaniach potrzeby prawidłowej integracji przedsięwzięć.

Osiągnięcie pożądaných efektów w tym zakresie zarówno na etapie przygotowania, jak i późniejszej realizacji muszą bazować na dobrej współpracy osób zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć, jak i skutecznej komunikacji czy to w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji, czy dwustronnych relacji między właściwymi podmiotami.

Kluczem do skuteczności działań na rzecz właściwego kształtowania i doskonalenia przedsięwzięć jest realne stosowanie zasady partnerstwa, stanowiącej jeden z fundamentów udanej rewitalizacji. W szczególności może to oznaczać potrzebę efektywnego włączenia w proces Komitetu Rewitalizacji, a także mieszkańców. To właśnie oni często najlepiej znają obszar podlegający rewitalizacji i najłatwiej mogą wskazać na ryzyko popełnienia błędów przy przygotowaniu przedsięwzięć, które potem obniżą ich efektywność, albo doprowadzą do ryzyka niezadowolenia przyszłych użytkowników.

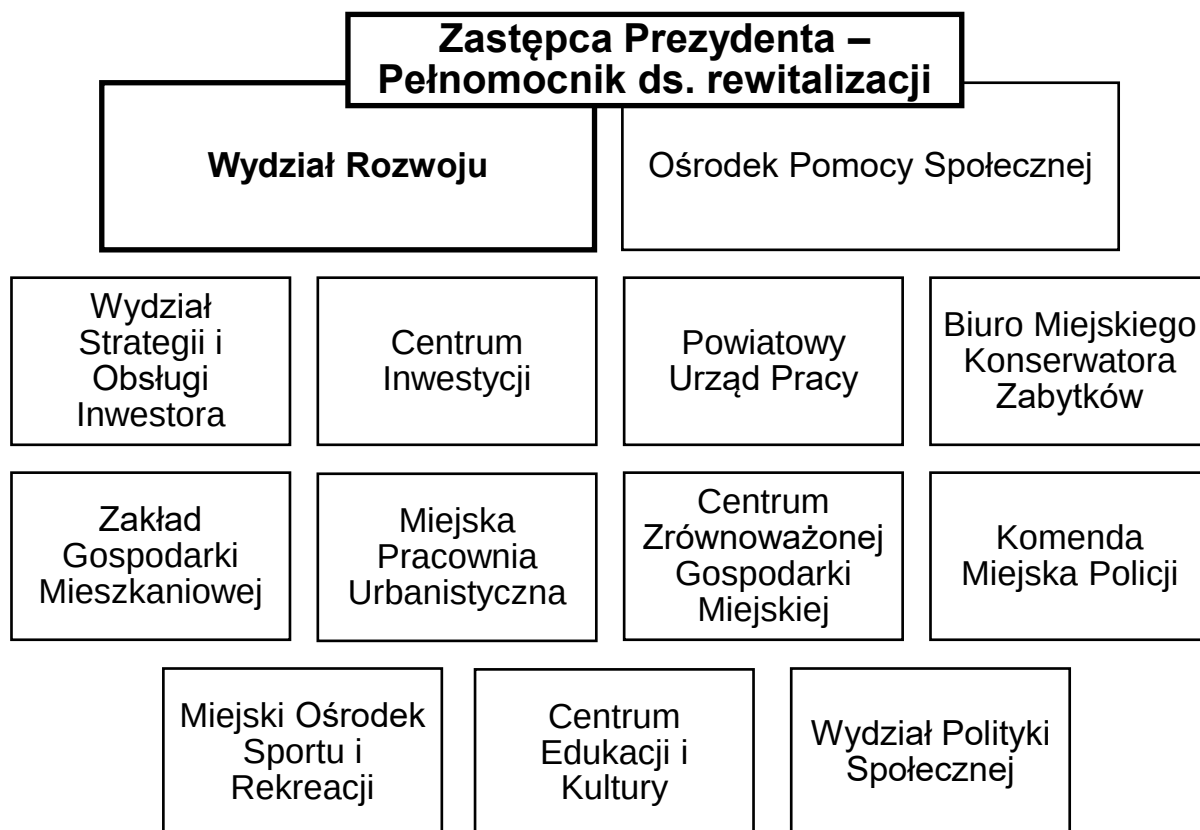
14. Struktura zarządzania realizacją GPR

Zespół do spraw rewitalizacji

Kluczowym ogniwem systemu zarządzania wdrażaniem procesu rewitalizacji będzie Zespół ds. Rewitalizacji, który powinien zostać powołany po podjęciu uchwały przez Radę Miasta o przyjęciu Gminnego Programu Rewitalizacji. Jego zadaniem będzie koordynacja działań związanych z rewitalizacją oraz zapewnienie sprawnego przepływu informacji między kluczowymi komórkami Urzędu Miasta oraz jednostkami podległymi. Odpowiednie zarządzenie Prezydenta Miasta powinno określić skład zespołu i ogólne zasady jego działania.

Na czele Zespołu będzie stał wskazany przez Prezydenta Miasta jego Zastępca. Powinien on uzyskać status Pełnomocnika ds. Rewitalizacji, co odzwierciedli wagę i złożoność procesu rewitalizacji oraz podkreśli potrzebę współdziałania w procesie rewitalizacji między pionami organizacyjnymi w Urzędzie Miasta. W wymiarze roboczym koordynacją pracy Zespołu zajmować się będzie Wydział Rozwoju pełniący wiodącą rolę w sprawach związanych z rewitalizacją. W Tabeli 12 zamieszczono planowany skład Zespołu. Jeśli okaże się, że z konkretnego powodu w pracach Zespołu powinni wziąć przedstawiciele innych komórek lub instytucji, to powinni być zapraszani do udziału w trybie doraźnym.

Tabela 12. Planowany skład Zespołu ds. Rewitalizacji

Pożądanane jest, aby planowane zarządzenie Prezydenta Miasta uwzględniały następujące zagadnienia wymagające uregulowania w celu zapewnienia efektywności pracy Zespołu:

- częstotliwość spotkań Zespołu –powinien spotykać się na posiedzeniach nie rzadziej niż raz na pół roku,
- ustanowienie mechanizmów współpracy między Zespołem a Komitetem Rewitalizacji (dwustronnego przepływu informacji, możliwości organizacji wspólnych spotkań czy wizyt roboczych) oraz innymi ciałami kolegialnymi (np. doradczymi), których zakres zainteresowania dotyczy problematyki rewitalizacji,
- określenie mechanizmu pracy nad złożonymi i długookresowymi zagadnieniami, wymagającymi ciągłej współpracy tylko niektórych komórek organizacyjnych reprezentowanych w Zespole – np. w formule ustanawiania podzespołów do określonych zadań/kwestii,
- w związku z tym, że w odniesieniu do pewnych zagadnień potrzebna może być okresowo intensywna współpraca należałoby dopuścić, aby:

- Zespół, obradując nt. spraw, które nie dotyczą merytorycznie wszystkich reprezentowanych komórek/instytucji, mógł spotykać się w niepełnym/częściowym składzie,
- w „roboczych” posiedzenia członków zespołu (najczęściej pełniących funkcje kierownicze) mogli wspomagać/zastępować ich podwładni zorientowani w poszczególnych zagadnieniach szczegółowych.

Zarządzanie operacyjne

Wieloletni proces, jakim jest rewitalizacja, nie może być prowadzony wyłącznie w oparciu o Gminny Program Rewitalizacji. Po pierwsze wynika to z jego ograniczonej szczegółowości oraz tego, że w procesie wdrażania nieuchronnie pojawiać się będzie wiele kwestii, do których GPR się bezpośrednio nie odnosi. Ponadto dopuszcza realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które nie są wprost wskazane, a spełniają ramowe warunki dopuszczalności opisane w programie. Jeśli takie konkretne przedsięwzięcia się pojawiają, to należałoby je zidentyfikować jako przedsięwzięcia rewitalizacyjne i odnotować.

Zespół ds. rewitalizacji na wstępnym etapie wdrażania programu rozstrzygnie o szczegółowych mechanizmach zarządzania operacyjnego programem, które m.in. obejmować będą gromadzenie i śledzenie harmonogramów poszczególnych przedsięwzięć (np. powinno zostać ustalone, kto i na jakim etapie dostarczać ma harmonogramy wdrażania poszczególnych przedsięwzięć). Korzystne byłoby, gdyby narzędziem zarządzania operacyjnego był roboczy dokument (w dowolnej formie, może to być np. katalog plików na serwerze) pozwalający – w razie potrzeby – zorientować się, na jakim etapie jest wdrażanie programu. Pożądane byłoby, gdyby gromadzenie niezbędnych do zarządzania danymi miało charakter kroczący, tj. dostępne dane „sprawozdawczo” odnosiły się do przebiegu realizacji programu w roku poprzednim oraz zapowiadały działania, które nastąpić mają w kolejnych co najmniej dwóch latach. W następnym roku dostępne dane powinny sięgać o kolejny rok w przód. Objęcie „szczegółową wiedzą” trzyletniego przedziału czasowego umożliwi efektywne zarządzanie wdrażaniem programu i podejmowanie świadomych rozstrzygnięć. W procesie zarządczym warto ponadto odnotowywać wszystkie istotne z punktu widzenia realizacji programu informacje i daty, a także dane o szczegółowych rozstrzygnięciach zagadnień, które GPR tylko wstępnie zapowiada. Bez tego upływ czasu może spowodować zatarcie tych ważnych faktów w pamięci, co może mieć negatywne skutki dla całego procesu wdrażania.

Ponadto w ramach zarządzania operacyjnego należałoby wyraźnie wskazać komórki w strukturach Urzędu Miasta lub jednostek podległych, odpowiedzialne za poszczególne przedsięwzięcia, działania lub etapy. Dodatkowo w ramach Zespół ds. Rewitalizacji warto ustalić mechanizmy komunikacji i współpracy.

Angażowania partnerów społeczno-gospodarczych na etapie wdrażania GPR

Partycypacja społeczna i aktywny udział interesariuszy (w tym partnerów społeczno-gospodarczych) są nieodzownymi elementami procesu rewitalizacji. Działania w tym zakresie, przeprowadzone na etapie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji zostały opisane w Załączniku nr 1 do GPR.

Co najmniej równie ważny na etapie wdrażania programu jest aktywny udział interesariuszy. Znaczenie partycypacji społecznej we wdrażaniu GPR potwierdza charakterystyka kilku przedsięwzięć, których istotą jest albo zwiększenie rangi publicznej dyskusji wokół kierunków rozwoju miasta i kształtu poszczególnych działań, albo pobudzanie aktywności społecznej i integracja lokalnej społeczności (służąca m.in. doskonaleniu jej gotowości do udziału w partycypacji społecznej).

Bardzo istotnym elementem zapewniającym trwały udział partnerów społeczno-gospodarczych w procesie jest Komitet Rewitalizacji. W Rybniku zostanie on ustanowiony po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji, przy czym wcześniej podjęta zostanie uchwała o zasadach wyznaczania składu oraz zasadach działania.

Zakłada się, że Komitet liczyć będzie nie więcej niż 20 członków, spośród których aż 17 ma reprezentować stronę społeczną. Sposób wyłaniania członków Komitetu bazuje na dążeniu do zapewnienia reprezentacji mieszkańców każdego z podobszarów rewitalizacji w Komitecie Rewitalizacji. Równocześnie zadbano, aby osoby te legitymowały się rekomendacjami organizacji pozarządowych, organizacji społecznych, podmiotów ekonomii społecznej i grup nieformalnych działających na obszarze Rybnika. Takie ukształtowanie Komitetu Rewitalizacji daje możliwość trwałego i ciągłego udziału organizacji społeczno-gospodarczych w procesie rewitalizacji. Szczegółowe zasady współpracy Komitetu ze strukturami zarządzania wdrażaniem GPR w Urzędzie Miasta zostaną wypracowane na bieżąco w trakcie wdrażania programu. Powinny one obejmować co najmniej:

- możliwość spotkania się Komitetu Rewitalizacji z Zespołem ds. Rewitalizacji nie rzadziej niż raz na pół roku;

- zasadę przekazywania do opiniowania przez Komitet Rewitalizacji istotnych dokumentów, projektów, koncepcji i zagadnień przekrojowych związanych z realizacją programu lub kluczowych przedsięwzięć;
- możliwość zgłaszania zagadnień, pytań, postulatów i propozycji przez Komitet Rewitalizacji, do których Urząd Miasta lub właściwe podległe mu jednostki powinny się odnieść w racjonalnym czasie.

Koszty zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji

Rewitalizacja stanowi zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym. Jego realizacja ma charakter ciągły i wymaga wdrożenia efektywnego systemu zarządzania. Ustawa o rewitalizacji w art. 15 ust. 1 pkt 8 wymaga, aby w treści GPR zaplanować wstępnie koszty zarządzania tym procesem. Wdrażanie GPR będzie w zasadniczej części odbywać się w oparciu o zaangażowanie i udział pracowników Urzędu Miasta oraz podległych jednostek, co odbywać się będzie w ramach ich standardowych obowiązków służbowych. Tym samym ten aspekt nie będzie co do zasady generował dodatkowych kosztów zarządczych. Jednakże należy uwzględnić, że w trakcie realizacji GPR co najmniej następujące zagadnienia będą lub mogą być czynnikiem rodzącym koszty:

- zapewnienie efektywnej organizacji prac Komitetu Rewitalizacji, w tym ewentualnych szkoleń dla członków Komitetu i innych osób zaangażowanych w proces rewitalizacji,
- ewentualne wsparcie eksperckie procesu monitorowania postępów realizacji GPR,
- sporządzenia oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, ewentualnych zmian GPR oraz ewentualnych innych opracowań związanych z procesem wdrażania rewitalizacji, który sporządzenie może wynikać z doraźnych potrzeb.

W Tabeli 13 zawarto szacunkowe koszty zarządzania realizacją programu, uwzględniające zmienność w czasie tych kosztów (m.in. ocena GPR prowadzona co 3 lata) oraz prognozowany wzrost cen.

Tabela 13. Szacunkowe koszty zarządzania realizacją programu

<i>Rok realizacji programu</i>	<i>Orientacyjna wielkość ponoszonych nakładów</i>
2024	50 000,00 zł
2025	60 000,00 zł

2026	60 000,00 zł
2027	80 000,00 zł
2028	60 000,00 zł
2029	70 000,00 zł
2030	100 000,00 zł
Ogółem:	480 000,00 zł

15. Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji oraz szacunkowe ramy finansowe

Planowany okres obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji do roku 2030 obejmuje 7-letnią perspektywę jego realizacji. Przyjęty harmonogram realizacji (Tabela 14) opiera się na najważniejszych etapach i działaniach, które powinny zostać podjęte w toku realizacji programu. Zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny do końca realizacji programu opracowanych zostanie osiem raportów o stanie realizacji programu oraz dwie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jednocześnie zaplanowano sporządzenie oceny efektów programu po zakończeniu jego realizacji, która nastąpi w 2031 roku, a której celem będzie ocena zasadności kontynuacji procesu rewitalizacji w wyznaczonym obszarze. W okresie do końca realizacji programu w 2030 roku przebiegną dwie kadencje Komitetu Rewitalizacji – jedna pełna oraz druga, która miałaby zakończyć się w 2032 roku. Tak się stanie, o ile proces rewitalizacji w Rybniku będzie kontynuowany – inaczej Komitet powinien zostać zniesiony po zaopiniowaniu przez niego formalnej oceny efektów zakończonego programu, co ma dokonać się w I połowie 2031 roku.

Tabela 14. Ramowy harmonogram realizacji programu

Rok realizacji	Okres realizacji	Podejmowane działania
2024	pierwsza połowa roku	uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji wpis GPR do Wykazu prowadzonego przez Marszałka Województwa powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji powołanie Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji przygotowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2024	druga połowa roku	przygotowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego

2025	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2024 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2025	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2026	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2025 r. przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2026	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2027	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2026 przygotowanie pierwszej Oceny aktualności i stopnia realizacji przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2027	druga połowa roku	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2028	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2027 zakończenie prac Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji powołanie Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji; przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych; pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2028	druga połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2029	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2028 wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2029	druga połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2030	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2029 przygotowanie drugiej Oceny aktualności i stopnia realizacji; wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2030	druga połowa roku	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2031	pierwsza połowa roku	przygotowanie Raportu rocznego za 2030 ocena osiągniętych efektów programu po zakończeniu realizacji ewentualne zakończenie prac Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji

•

16. Sposób realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Niezbędne zmiany w aktach planowania przestrzennego

Przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji nie rodzi konieczności zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Wynika to nie tylko z przesłanek merytorycznych, ale także braku możliwości podjęcia zmiany Studium obecnym stanie prawnym.

Przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji w przypadku zdecydowanej większości przedsięwzięć rewitalizacyjnych nie rodzi konieczności zmiany treści obowiązujących na obszarze rewitalizacji (100 % pokrycia) miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w celu umożliwienia ich realizacji. Taką potrzebę zidentyfikowano jedynie w przypadku przedsięwzięcia nr 40 „Renowacja budynku zabytkowego przy ulicy Mikołowskiej/Wielopolskiej”. Jego realizacja wymagałaby uprzedniej modyfikacji „Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Rybnika dla określonych terenów w obszarze na wschód od ulicy Wodzisławskiej do ulicy Mikołowskiej” przyjętego uchwałą nr 706/XIV/2014 Rady Miasta Rybnika z dnia 28 maja 2014 r.

Niewykluczone, że doprecyzowanie na etapie wdrażania GPR (w procesie projektowym) kształtu innych przedsięwzięć rewitalizacyjnych może doprowadzić do zaistnienia potrzeby zmiany odpowiedniego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jednak obecnie nie można o tym przesądzać. Kwestia zgodności zamierzeń inwestycyjnych w ramach programu z obowiązującymi planami miejscowymi będzie przedmiotem zainteresowania w ramach mechanizmów zarządzania wdrażaniem GPR i w razie wystąpienia potrzeby dostosowania treści mpzp będą podejmowane w tym kierunku odpowiednie kroki.

17. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

17.1 Uchwała w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji

Miasto Rybnik zakłada przyjęcie uchwały określającej zasady wyznaczania składu oraz zasadach działania Komitetu Rewitalizacji bezpośrednio przed uchwaleniem Gminnego Programu – w tych warunkach nie występuje konieczność dokonywania zmian.

17.2 Uchwały wynikające z ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji na obecnym etapie nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w uchwale Nr 219/XV/2019 Rady Miasta Rybnika z dnia 24 października 2019 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym oraz zasobem tymczasowych pomieszczeń Gminy na lata 2019 – 2023 oraz w uchwale Nr 263/XVI/2019 Rady Miasta Rybnika z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Rybnik.

18. Wykorzystanie dodatkowych narzędzi wynikających z ustawy o rewitalizacji

Z uwagi na możliwość stosowania nadzwyczajnych narzędzi wynikających z ustawy o rewitalizacji istnieje możliwość utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR) obowiązującej nie dłużej niż w okresie do 31 grudnia 2030 roku (a więc do końca realizacji niniejszego GPR – okres taki jest krótszy niż 10-letni maksymalny okres obowiązywania SSR dopuszczony przez ustawę o rewitalizacji).

W szczególności zakłada się objęcie Specjalną Strefą Rewitalizacji podobszarów, w skład których wchodzi następujące obszary: tereny wokół Zabytkowej Kopalni Ignacy (podobszar Niewiadom), tereny w centrum miasta w okolicach targowiska miejskiego oraz tereny w obszarze Centrum Usług Biznesowych (podobszar Śródmieście).

19. System monitorowania i oceny programu

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji następuje poprzez działania szeregu podmiotów i instytucji mających wkład w to, w jaki sposób i z jakim efektem ona przebiega. Silnie zindywidualizowany charakter tego dokumentu, zainteresowanie strony społecznej oraz dążenie władz samorządowych do doskonalenia prowadzonych procesów powodują, że proces realizacji GPR musi być stale analizowany. Dotyczy to zarówno stanu bieżącej realizacji zadań, jak też szerszej oceny skutków i efektów ich realizacji. Stosownie do postanowień art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o rewitalizacji w GPR konieczne jest ustanowienie systemu monitorowania i oceny. Służyć ma on zaistnieniu efektywnego mechanizmu reakcji na przebieg realizacji programu (który może odbiegać od założeń) oraz wprowadzania ewentualnych zmian do programu w trakcie jego realizacji.

System monitorowania i oceny programu składa się z dwóch podstawowych elementów. Pierwszym z nich jest monitorowanie postępów jego realizacji, które odbywa się poprzez raportowanie bezpośrednich rezultatów przedsięwzięć i jest prowadzone w odniesieniu zapisów dotyczących ram finansowych i harmonogramów. Narzuca się, aby odbywało się ono w cyklu rocznym. Drugim elementem jest ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów procesu rewitalizacji i ogólnej aktualności programu. Ustawa nakazuje, aby taka ocena prowadzona była nie rzadziej niż co 3 lata.

Monitorowanie postępów realizacji programu

Monitorowanie postępów realizacji ma na celu bieżące śledzenie wdrażania programu. a w efekcie stworzenie sprawnego systemu analizy realizacji jego najważniejszych postanowień. W tym celu wykorzystywany będzie Raport Roczny. Jego obligatoryjna objętość powinna być możliwie ograniczona. Może za to być rozbudowywany w ramach potrzeb. Jako niezbędne minimum należy uznać taki zestaw informacji o procesie rewitalizacji, który trafić ma do raportu o stanie miasta.

Zapewne powinny to być dane liczbowe wg stanu na koniec poprzedniego roku oraz obejmować najważniejsze informacje dotyczące postępów realizacji w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w tym programie, w tym odniesienie do założonych wcześniej ram merytorycznych, finansowych oraz terminowych.

Ważnym elementem sprawozdawczości będzie bieżąca ocena i analiza osiąganych wskaźników monitorowania. W Tabeli 15 zapisano zestaw wskaźników produktu, przypisanych do poszczególnych celów GPR. Należy go traktować jako zestaw „minimalny”, który może być wydłużany w miarę potrzeb i możliwości gromadzenia odpowiednich danych. Uwzględniając stan dojrzałości planowanych w GPR przedsięwzięć, nie jest możliwe na obecnym etapie precyzyjne oszacowanie docelowych wartości wskaźników monitorowania. W tabeli wskazano oczekiwany/pożądan trend, jaki powinny przyjmować wskaźniki.

W początkowej fazie wdrażania programu na szczeblu Zespołu ds. Rewitalizacji należy doprecyzować wskazaną w Tabeli 15 „odpowiedzialność” za poszczególne wskaźniki i ustalić zasady gromadzenia danych (w tym rolę poszczególnych komórek/institucji w tym gromadzeniu – gdyż „komórka/jednostka odpowiedzialna za dany cel” nie musi być tą, która dysponuje danymi na potrzeby wskaźnika monitorującego ten cel). Zwłaszcza niektóre wskaźniki mogą nastroczać pewne trudności, jeśli zaniedba się uzgodnienia, jakie

dane na potrzeby określonego wskaźnika są gromadzone, jakie są ich wartości wyjściowe, według jakich zasad należy kalkulować wzrost tych wartości oraz jakie zjawiska lub fakty przekładają na wartości w poszczególnych latach. Ta ostatnia kwestia jest szczególnie ważna dla wskaźników polegających na zliczaniu z biegiem czasu przyrostu wartości określonych wskaźników (np. liczba organizowanych imprez i wydarzeń przyciągających klientów lub nowo utworzonych/rozwiniętych usług publicznych). Z drugiej strony tego typu wskaźniki dobrze korespondują z „otwartym” charakterem programu (w trakcie realizacji którego mogą pojawiać się – w ramach charakterystyk dopuszczalnych przedsięwzięć – nowe działania, których wcześniej nie planowano). W przypadku tych wskaźników kluczowe jest więc odnotowywanie corocznie, co i dlaczego zostało w wartości danego wskaźnika uwzględnione (np. jako nowo utworzone/rozwinięte usługi publiczne może zostać policzona modernizacja przedszkola, w którym zwiększono liczbę miejsc, lub uruchomienie nowej pracowni w domu kultury, itp.). W kolejnych latach konieczne jest stosowanie podejścia niesprzecznego z tym przyjętym poprzednio.

Tabela 15. Lista wskaźników produktu, służących monitorowaniu realizacji poszczególnych celów GPR

Nazwa wskaźnika komórka/jednostka odpowiedzialna za dany cel	Wartość bazowa (2023 chyba, że wskazano inną datę)	Wartość docelowa /Trend (2030)
CEL 1: Doskonalenie usług publicznych i relacji społecznych		
Cel 1.1 Aktywność mieszkańców wsparciem skutecznej rewitalizacji Wydział Rozwoju		
<i>Liczba osób rocznie włączających się aktywnie w działania rewitalizacyjne CALów w obszarze rewitalizacji [szt.]</i>	0	↑
Cel 1.2 Włączenie społeczne na obszarze rewitalizacji Ośrodek Pomocy Społecznej		
<i>Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej / 100 mieszkańców [%]</i>	4,85 (2022)	↓
Cel 1.3 Lepsze, bogatsze i bardziej dostępne usługi publiczne Urząd Miasta Rybnika (wraz z nadzorowanymi jednostkami podległymi)		
<i>Liczba nowo utworzonych/rozwiniętych usług publicznych (dodatkowych miejsc świadczenia usług publicznych, rozszerzonej palety lub zasadniczo podniesionej jakości usług) służących mieszkańcom obszaru rewitalizacji [szt.]</i>	0	↑
CEL 2: Zielony i efektywny energetycznie obszar rewitalizacji		
Cel 2.1 Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury na obszarze rewitalizacji Centrum Inwestycji		

<i>Długość/liczba nowo powstałych (lub zasadniczo udoskonalonych) elementów błękitno-zielonej infrastruktury na obszarze rewitalizacji [m/szt.]</i>	0	↑
Cel 2.2 Modernizacja, w tym energetyczna, zabudowy miejskiej oraz przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu Zakład Gospodarki Mieszkaniowej		
<i>Liczba zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji energetycznej budynków na obszarze rewitalizacji [szt.]</i>	0	↑
Cel 2.3 Wsparcie nisko- i zeroemisyjnego przemieszczania się na obszarze rewitalizacji Centrum Inwestycji		
<i>Długość nowo powstałych (lub zasadniczo udoskonalonych) tras rowerowych lub pieszych ułatwiających komunikację na obszarze rewitalizacji oraz dostęp do tego obszaru [m.]</i>	0	↑
Cel 3. Lepsze warunki życia i działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji		
Cel 3.1 Przyciąganie do Śródmieścia nowych mieszkańców, klientów, przedsiębiorców, interesantów, gości Wydział Architektury / Centrum Edukacji i Kultury		
<i>Liczba mieszkańców podobszarów rewitalizacji Śródmieście i Rybnik-Północ [osób]</i>	12 324 (2022)	↑
<i>Liczba zorganizowanych na terenie podobszarów rewitalizacji Śródmieście i Rybnik-Północ wydarzeń generujących zwiększone obroty w punktach handlowych i usługowych [szt.]</i>	0	↑
Cel 3.2 Dziedzictwo kulturowe w służbie rewitalizacji Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków		
<i>Liczba wyremontowanych/zrewaloryzowanych/zmodernizowanych (np. w zakresie dostępności) obiektów zabytkowych pełniących funkcje służące celom programu rewitalizacji [szt.]</i>	0	↑
Cel 3.3 Stwarzanie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu obszaru rewitalizacji Wydział Strategii i Obsługi Inwestora		
<i>Zmiana w zakresie liczby podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji [szt.]</i>	0	↑
Cel 3.4 Poprawa funkcjonalności i estetyki obszaru rewitalizacji Centrum Inwestycji		
<i>Powierzchnia przekształconej (udoskonalonej pod względem funkcjonalności i estetyki) przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji [ha]</i>	0	↑

Ocena aktualności i stopnia realizacji programu

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do roku 2030 będzie następować co trzy lata, co oznacza, że pierwsza ocena zostanie sporządzona w 2027 roku. Będzie uwzględniać dane dotyczące wartości i terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć, jak też osiągnięte wskaźniki przedstawiane w ramach rocznych raportów o stanie realizacji programu. Ponadto dokument powinien obejmować pogłębioną ocenę prowadzonego procesu rewitalizacji tak, aby możliwe było sformułowanie wniosków w zakresie trafności i aktualności treści GPR (np. odnośnie tego, jak się sprawdza zaplanowany system zarządzania) oraz potrzeby ewentualnych zmian. Przeprowadzenie takiej pogłębionej oceny musi oznaczać zastosowanie jakościowych metod badawczych (np. wywiadów). Kolejnym elementem oceny, niezbędnym z punktu widzenia prowadzenia oceny oddziaływania stopnia realizacji celów procesu rewitalizacji, powinno być określenie wartości i analiza wskaźników służących ocenie wpływu przedsięwzięć na obszar rewitalizacji. Propozycję minimalnego zestawu takich wskaźników zawarto w Tabeli 16. Wybrano je spośród wskaźników służącymi wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Takie podejście wydaje się naturalne, gdyż to właśnie te wskaźniki zadecydowały o zasięgu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W razie potrzeb i możliwości lista ta może być rozszerzana o inne wskaźniki, w tym zwłaszcza pozostałe wskaźniki wykorzystywane w diagnozie delimitacyjnej.

Aby możliwe było wyciągnięcie trafnych wniosków z analizy, wartości wskaźników należy obliczać dla podobszarów rewitalizacji (lub/i całego obszaru rewitalizacji) oraz odnosić je do średniej ogólnomiejskiej (co oznacza konieczność pozyskania i przeliczenia danych dla całego miasta). Na tej podstawie możliwa będzie rzetelna ocena, czy założone w Tabeli 16 oczekiwane trendy zmiany wskaźników udało się uzyskać czy też nie. Analiza bezwzględnych wartości wskaźników (bez odnoszenia do średniej ogólnomiejskiej) obarczona byłaby ryzykiem sformułowania nietrafnych wniosków, gdyż zostałby pominięty nieuchronny wpływ czynników makroekonomicznych i ogólnokrajowych na sytuację w mieście. Wnioski mogłyby być w nieuzasadniony sposób zbyt optymistyczne lub zbyt pesymistyczne. Tymczasem zasadniczym celem programu jest złagodzenie występujących problemów, a więc w praktyce jest zmniejszenie różnicowań wewnątrzmiejskich i ten aspekt należy przede wszystkim zbadać przy ocenie skuteczności wdrażania GPR.

Jako wartości początkowe wskaźników należy przyjąć ich wartości wyliczone na początku wdrażania GPR, a więc co do zasady wg danych na koniec 2023 roku. Do Tabeli 16 przejściowo wpisano wartości określone na etapie delimitacji.

W początkowej fazie wdrażania programu na szczeblu Zespołu ds. Rewitalizacji należy doprecyzować wskazaną w Tabeli 16 „odpowiedzialność” za poszczególne wskaźniki i ustalić zasady gromadzenia danych w realizowanych co trzy latach ocenach programu (w tym rolę poszczególnych komórek/instytucji w tym gromadzeniu).

Tabela 15. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności programu

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość początkowa						Oczekiwany trend
		Śródmieście	Rybnik-Północ	Paruszwiec-Piaski	Niedobczyce	Niewiadom	Boguszowice Osiedle	
1.	Liczba długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców	0,822	0,536	1.302	0,849	1,433	1,233	↓
2.	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców	2,480	0,492	0,503	0,420	0,250	0,774	↓
3.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 mieszkańców	1,51	1,64	3,24	2,09	1,64	1,50	↓
4.	Średnia wyników egzaminu ósmoklasisty z języka obcego [%]	75,16	77,46	63,15	57,43	60,56	48,16	↑
5.	Liczba braku promocji w szkołach podstawowych na 100 uczniów	0,00	0,16	0,81	0,96	0,50	2,06	↓
6.	Liczba złożonych kart w budżecie obywatelskim na 100 mieszkańców	21,11	20,07	25,34	24,75	56,27	54,29	↑
7.	Liczba podmiotów o specjalistycznym PKD (sekcja M) figurujących w CEiDG na 100 mieszkańców	2,76	1,14	0,57	0,42	0,50	0,15	↑
8.	Udział powierzchni terenów utwardzonych [%]	58,68	14,69	24,69	18,04	8,92	29,63	↓
9.	Liczba osób bez bezpośredniego dostępu do przedszkoli	1992	3637	2631	8204	2829	594	↑
10.	Liczba budynków gminnych o złym, nieodpowiednim i	0,100	0,016	0,146	0,041	0,000	0,023	↓

	średnim stanie technicznym na ha							
--	-------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

20. Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z regionalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030"

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” z podtytułem „Zielone Śląskie” została przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr VI/24/1/2020 z dnia 19.10.2020. Problematyka rewitalizacji zajmuje w niej poczesne miejsce.

Już w diagnozie odnotowano, że województwo śląskie charakteryzowało się w 2018 roku największym w kraju odsetkiem terenów zdegradowanych i zdewastowanych (0,427%). Wskazano również na znaczenie rewitalizacji w procesach rozwojowych miast – programy rewitalizacji posiadało 75% gmin z terenu całego województwa.

Wśród głównych wyzwań regionu wymieniono m.in. potrzebę przeciwdziałania skutkom degradacji terenów. Jako odpowiedź na nie zalecono wykorzystanie powstających w gminach programów rewitalizacji do tworzenia partnerskich przedsięwzięć rewitalizacyjnych mających prowadzić do powstania efektu synergii.

W Strategii zdefiniowano m.in. trzy rodzaje problemowych Obszarów Strategicznej Interwencji: gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza oraz gminy w transformacji górniczej. Rybnik kwalifikuje się do każdej z tych kategorii OSI, co potwierdza potrzebę podejmowania w nim zintegrowanych działań na rzecz przeciwdziałania zjawiskom problemowym. Rewitalizacja jawi się w tym kontekście jako najbardziej oczywiste narzędzie zintegrowanej interwencji na obszarach miejskich. I faktycznie Strategia w odniesieniu do Celu Strategicznego C „Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni”, Cel operacyjny: C.3. „Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu” zaleca jako jeden z kierunków działań „rekultywację i rewitalizację obszarów zdegradowanych oraz zagospodarowanie terenów i obiektów przemysłowych m.in. na cele środowiskowe, gospodarcze, kulturalne, rekreacyjne”. Odniesiono go również do tych kategorii Obszarów Strategicznej Interwencji, do których zalicza się Rybnik.

Inne postulowane kierunki działań w ramach Celu 3.3, które mają wyraźnie rewitalizacyjny kontekst oraz odniesienie do działań prowadzonych i planowanych w Rybniku, to także:

- Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast oraz osiedli mieszkaniowych i starych dzielnic.
- Adaptacja terenów miejskich i wiejskich do zmian klimatu, w tym wsparcie opracowania i wdrażania miejskich planów adaptacji, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz zintegrowanych miejskich ekosystemów.
- Wspieranie rozwiązań ograniczających niską emisję, w tym poprawa standardu energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej.
- Rozwój zrównoważonego budownictwa mieszkaniowego, w tym tworzenie i wdrażanie instrumentów wspierających rodziny w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, z uwzględnieniem racjonalizacji świadczenia usług publicznych.

Należy dodatkowo odnotować, że wiele typów przedsięwzięć, które zaproponowano w Strategii i powiązano z jej celami, ma odniesienie do zamierzeń zawartych w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Rybnika do roku 2030.

Wszystkie powyższe stwierdzenia prowadzą do wniosku, że rybnicki GPR kompleksowo i konsewentnie wpisuje się w ramy wyznaczone przez Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ (PZPWŚ 2020+) został uchwalony przez Sejmik Województwa Śląskiego w drodze uchwały nr V/26/2/2016 z dnia 29 sierpnia 2016 r. Wyznacza on dość precyzyjne ramy dla prowadzenia rewitalizacji na terenie gmin województwa śląskiego. Planowane w niniejszym GPR działania rewitalizacyjne w Rybniku wpisują się w te ramy.

W szczególności w PZPW 2030+ wyróżniono jako obszary funkcjonalne „obszary wymagające rewitalizacji” – gminy, na których terenie identyfikuje się tereny znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Jako jedną z gmin kwalifikujących się do tej grupy wskazano Rybnik. PZPWŚ 2020+ wskazuje, że główne wyzwania dla tych obszarów dotyczą przywrócenia im funkcji użytkowych poprzez nowe zagospodarowanie o wysokich walorach architektury i urbanistyki, uwzględniające zagadnienia efektywności energetycznej i poszanowania energii, ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowego i kształtujące struktury pod kątem

poprawy jakości środowiska zamieszkania. Istotna jest też integracja przestrzenna i społeczna terenów zdegradowanych, kreowanie miejsc przestrzeni publicznej ukierunkowane na podniesienie jakości życia mieszkańców.

W ustaleniach PZPWŚ 2020+ zawarto konkretne treści odnoszące się do prowadzenia rewitalizacji. W ramach Celu 3. „Przestrzeń – zrównoważone wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego” wyznaczono kierunek 3.2 „Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich” obejmujący następujące działania:

- kształtowanie atrakcyjnych terenów mieszkaniowych o wysokiej jakości rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych;
- kreowanie przestrzeni publicznych umożliwiających wspólne spędzanie czasu i integrację społeczności lokalnych;
- zachowanie tożsamości kulturowo-krajobrazowej, w tym zachowanie identyfikatorów krajobrazu, charakterystycznych dla danego obszaru wraz z ich adaptacją do nowych funkcji;
- kształtowanie terenów zieleni miejskiej pełniących funkcje rekreacyjne, zdrowotne, estetyczne i przyrodnicze;
- kształtowanie systemu zielonych pierścieni wokół miast w oparciu o lasy, parki regionalne i tereny otwarte;
- rewitalizacja zdegradowanej tkanki miejskiej;
- likwidowanie i rekultywowanie tzw. bomb ekologicznych tj. nieczynnych składowisk odpadów niebezpiecznych i skażonych terenów przemysłowych, stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi;
- rekultywacja, rewitalizacja i kształtowanie terenów zdegradowanych (w tym przemysłowych, powojkowych, pokolejowych) z wykorzystaniem ich na tereny o funkcjach komercyjnych i publicznych (ekologicznych, turystycznych, kulturowych, usługowych i społeczno-gospodarczych);
- gospodarowanie wodami opadowymi ukierunkowane na spowolnienie odpływu ze zlewni (system mikro-i małej retencji).

Ponadto dla obszarów wymagających rewitalizacji przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- ochronę i zachowanie historycznych założeń i układów urbanistycznych;
- rekultywację terenów oraz ich integrację z otoczeniem;
- rewitalizację terenów z wykorzystaniem potencjałów endogenicznych;
- kreowanie przyjaznych przestrzeni publicznych, sprzyjających integracji lokalnej społeczności, przeciwdziałającej segregacji i wykluczeniu społecznemu, przyciągających turystów i inwestorów;
- rewitalizację zdegradowanej tkanki miejskiej, w tym m.in. dzielnic śródmiejskich, współczesnych osiedli mieszkaniowych z uwzględnieniem: kształtowania przestrzeni publicznych sprzyjających integracji społeczności lokalnych, kształtowania struktur przestrzennych wspierających aktywizację i przedsiębiorczość społeczną, poprawy stanu bezpieczeństwa publicznego oraz ograniczania niskiej emisji;
- preferowanie lokalizacji usług i aktywności gospodarczych w ciągach komunikacyjnych i na terenach zdegradowanych;
- preferowanie lokalizacji nowej zabudowy jako intensyfikacji użytkowania terenów mieszkaniowych już istniejących.

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach niniejszego GPR zostały ukształtowane (i będą doprecyzowywane na etapie wdrażania programu) w zgodzie z powyższymi zasadami.

21. Powiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji z gminnymi dokumentami strategicznymi

„Strategia Rozwoju Miasta Rybnika RYBNIK 2030 – Pierwszy krok transformacji”

Strategia rozwoju miasta „Rybnik 2030. Pierwszy krok transformacji.” (zwana dalej Strategią) to nadrzędny dokument samorządu Rybnika wytyczający główne ramy polityki rozwoju miasta do 2030 roku. Okres do końca bieżącej dekady określa jako pierwszy krok w transformacji miasta w kierunku nowoczesności opartej na zasadzie zrównoważonego rozwoju, a więc dbania o wzrost gospodarczy oparty o zdywersyfikowaną strukturę, któremu dynamiki nadają sprawiedliwy rozwój społeczny i zdrowe środowisko naturalnego.

W te ramy wpisuje się w Rybniku proces rewitalizacji wymieniony w Strategii jako narzędzie m.in.

- Polityki przeciwdziałania przestrzennej koncentracji problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych;
- Nadawania nowych funkcji przestrzeniom przemysłowym: gospodarczych, społecznych, rekreacyjnych, przyrodniczych (jako kierunek interwencji K.1.4.2. *Rewitalizacja terenów i obiektów przemysłowych na cele gospodarcze, społeczne, rekreacyjne, przyrodnicze*);
- Rozwoju funkcji kulturalnych miasta, w tym ponadlokalnych;
- A także pobudzania i utrwalania aktywności społecznej.

Strategia zalicza obszar rewitalizacji do jednego z tzw. Lokalnych Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). Stanowią one tereny miasta o szczególnych potrzebach rozwojowych, którym dedykuje się osobne wytyczne. W przypadku Obszaru Rewitalizacji zaliczono do nich następujące kierunki interwencji OSI:

- Rekultywacja terenów przemysłowych;
- Rewitalizacja terenów i obiektów przemysłowych na cele gospodarcze, społeczne, rekreacyjne, przyrodnicze;
- Zachowanie walorów kulturowych związanych z obiektami przemysłowymi;
- Organizacja wydarzeń eksponujących i wykorzystujących dziedzictwo przemysłowe miasta;
- Wspieranie aktywności podejmowanych przez wspólnoty lokalne na rzecz swojego miejsca zamieszkania, dzielnicy, miasta, grupy społecznej;
- Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej;
- Wpieranie wszechstronnych rozwiązań poprawiających jakość powietrza w mieście;
- Reintegracja osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Usuwanie barier aktywności osób z grup problemowych;
- Niwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko;

- Wzmacnianie kapitału kulturowego mieszkańców, w tym zdolności do postrzegania i pielęgnowania dziedzictwa kulturowego miasta;
- Poprawa jakości zasobów mieszkaniowych.

Jak wskazano powyżej, między Strategią a procesem rewitalizacji w Rybniku istnieje ścisła, jednokierunkowa relacja. Po pierwsze, na poziomie polityki rozwoju miasta zidentyfikowano dla rewitalizacji konkretne funkcje i odpowiedzialności. Po drugie, obszarowi rewitalizacji nadano strategiczny status pośród innych przestrzeni miejskich. Po trzecie, na poziomie kierunków interwencji celów szczegółowych wytyczono dla niego osobne kierunki interwencji. Ponadto, zapisy Strategii podkreślają znaczenie rewitalizacji dla przebiegu udanej transformacji miasta, przede wszystkim jako jednego z elementów systemu wsparcia społeczności górniczych. Wytyczne te zostały punktami wyjściowymi dla ustaleń GPR.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP) i inne ustalenia planistyczne

Wg stanu na rok 2023 Studium jest podstawowym dokumentem planistycznym samorządu, określającym politykę rozwoju przestrzennego gminy w jej granicach administracyjnych. Jego ustalenia są wiążące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Integruje politykę przestrzenną na poziomie lokalnym – miejskim, a także ponadlokalnym – regionalnym i krajowym.

W wyniku wejścia w życie reformy planowania przestrzennego²⁴ wszystkie dokumenty Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin w Polsce mają zostać zastąpione tzw. planami ogólnymi gmin. Pozostają one w mocy do dnia wejścia w życie tych dokumentów, jednak nie dłużej niż do końca 2025 roku²⁵.

Prace nad obecnym Studium Rybnika zostały ukończone w 2016 roku. Poświęca ono osobną uwagę obszarom o cechach obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Podkreśla problem terenów wymagających rekultywacji, a także lokalizuje miejsca szczególnej koncentracji problemów społecznych, pokrywające się z Podobszarami GPR. Tereny te określa mianem obszarów rozwoju jakościowego, wymagających istotnych

²⁴ Ustawa o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw z dnia 7 lipca 2023 r. (Dz.U. 2023 poz. 1688)

²⁵ Tamże, art. 65; Stan w chwili wejścia nowego prawa w życie.

przekształceń funkcjonalno-przestrzennych, w tym polegających na przyjęciu innego niż dotychczasowy sposobu ich użytkowania oraz wymagające rehabilitacji istniejącego zagospodarowania. Należy zaznaczyć, że propozycje zmian przestrzennych zgłaszanych w ramach GPR wymiennie pozytywnie wykraczają poza wytyczne, które Studium stawia przed procesem rewitalizacji w Rybniku. Warto wyróżnić m.in. poprawę dostępności przestrzeni podobszarów dla osób o ograniczonej mobilności, angażowanie mieszkańców w kreowanie przestrzeni wspólnych poprzez konsultacje i mikroprojekty sąsiedzkie, priorytet bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej czy wreszcie redystrybucję nieużytkowanych lokali mieszkaniowych i usługowych z pomocą narzędzi najmu społecznego.

W tych warunkach wykazuje ono pełną komplementarność z GPR i stanowi odpowiednią bazę dla programowania i realizacji ujętych w nim przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Polityka Społeczna Miasta Rybnika 2023+

Polityka Społeczna Miasta Rybnika 2023+ (zwana dalej Polityką Społeczną) to główny dokument miejskiej i powiatowej polityki społecznej. Ukierunkowuje ją na cele takie jak: poprawa jakości życia społeczności mieszkańców, zwiększenie jej spójności, wzmocnienie więzi, a także wyrównywanie szans zagrożonych marginalizacją jednostek i grup. Wytycza ramy dla działań Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku do 2023 roku z perspektywą na kolejne lata.

Z perspektywy hierarchii dokumentów, GPR stanowi przedłużenie oraz uzupełnienie Polityki Społecznej. Relacja ta jest wpisana w założenia obu dokumentów. GPR zakłada ścisłą realizację wskazań Polityki Społecznej, w szczególności w zakresie niwelowania kontrastów społecznych m.in. w dzielnicy Śródmieście, a także umacniania poczucia tożsamości lokalnej. GPR ponadto uzupełnia opisaną w niej interwencję o działania miękkie kierowane do otoczenia społecznego osób zagrożonych marginalizacją, a także wachlarz inwestycji bezpośrednio i pośrednio podnoszących standard życia w miejscu ich zamieszkania i okolicy.

Aktualna Polityka Społeczna weszła w życie w 2016 roku i okres jej obowiązywania dobiega końca. Stwarza to możliwość precyzyjnego i przejrzystego zintegrowania założeń i celów obu dokumentów. Należy podkreślić, iż spójność branżowych strategii miasta była wymieniana dotąd jako jeden z celów strategicznych stojących przed systemem instytucjonalnym w Rybniku. Akcent ten potwierdza się w zapisach GPR i obserwacjach

odnotowanych podczas jego formułowania, dotyczących m.in. konieczności usprawnienia komunikacji i współpracy w ramach lokalnego systemu wsparcia, a także sieciowania jego członków na poziomie ogólnomiejskim/ponaddzielnicowym.

Plan Adaptacji Miasta Rybnika do Zmian Klimatu do roku 2030

Plan Adaptacji Miasta Rybnika do Zmian Klimatu do roku 2030 (zwany dalej Planem Adaptacji) to dokument o charakterze strategicznym, który stanowi podstawę do podejmowania przez władze miasta decyzji uwzględniających zidentyfikowane zagrożenia klimatyczne, jak również specyficzne zagrożenia miejskie będące pochodnymi zmian klimatu. Dostarcza on wizję i cele adaptacji, która ukierunkowana jest na wzmocnienie i budowanie odporności najbardziej wrażliwych obszarów i grup społecznych Rybnika.

Choć relacji Planu Adaptacji z GPR nie podkreśla się w tych dokumentach wprost, zbiegają się one w priorytecie kierunkowania interwencji na grupy najbardziej narażone na trudności, czyli grupy zagrożone marginalizacją. Działania w Planie Adaptacji koncentrują się całościowo na przestrzeni całego miasta. Wśród punktów wspólnych interwencji obu dokumentów wymienić należy: modernizację kanalizacji deszczowej i rozwijanie systemu retencji, podnoszenie efektywności energetycznej budynków, poprawę jakości przestrzeni publicznych i zieleni miejskiej, rozwój ścieżek pieszo-rowerowych, a nawet utworzenie placówek opieki senioralnej zapewniających opiekę osobom samotnym. I nawet jeśli w niektórych miejscach Planu pojęcia „rewitalizacja” użyto w sposób niezgodny z jego ustawową definicją, nie zmienia to silnego związku między oboma dokumentami. Zwłaszcza, że dla obu zasada zintegrowanego podejścia jest głównym wyznacznikiem działania. W praktyce oznacza to, że tworząc projekty rewitalizacyjne zaplanowane w GPR, jak i dokonując wyboru między różnymi opcjami ich realizacji, należy uwzględnić odpowiednie standardy i szerszy kontekst zmian klimatycznych tj. tworzony ślad węglowy czy trwałość materiałową.

ZAŁĄCZNIK NR 1 Opis procesu zaangażowania partnerów i interesariuszy

W całym procesie prac nad GPR i na poprzedzającym go etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji starano się zapewnić szeroki udział partnerów społeczno-gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących środowiska pozarządowe, w tym podmiotów działających w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, ochrony środowiska, włączenia społecznego, praw podstawowych, osób z niepełnosprawnościami czy równości płci i niedyskryminacji. Wspomniany zestaw wartości starano się uwzględnić w procesie prac nad GPR oraz jego finalnej treści, zarówno na poziomie ogólnym, jak i konkretnych przedsięwzięć.

Prowadząc proces formułowania Gminnego Programu Rewitalizacji starano się uwzględniać przepisy ustawy o rewitalizacji wskazujące zasady partycypacyjnego charakteru tego procesu. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. Działania te obejmują między innymi poznanie ich potrzeb i oczekiwań oraz dążenie do zachowania spójności planowanych działań ze zidentyfikowanymi potrzebami i oczekiwaniami, prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych, inicjowanie, umożliwianie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami i ich integracji wokół rewitalizacji, a także zapewnienie ich udziału w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji.

Komunikacja z interesariuszami

Współpraca z interesariuszami oraz włączanie społeczności gminy w prace dotyczące programu wymagały odpowiedniego modelu komunikacji. Podejmowane działania w ramach procesu formułowania GPR, zaproszenia do udziału w wydarzeniach partycypacyjnych i innych aktywnościach (np. zaproszenie do wypełnienia ankiety rewitalizacyjnej) były przedstawiane interesariuszom za pomocą szerokiej palety narzędzi komunikacyjnych. Wymienić należy:

- Informacje na stronie Urzędu Miasta Rybnika w wydzielonej zakładce poświęconej rewitalizacji,
- Informacje na miejskim profilu FB poświęconym rewitalizacji,
- Ustanowione stałe kanały komunikacyjne Urzędu Miasta z interesariuszami, w tym zwłaszcza organizacjami pozarządowymi.

•

Aktywności partycypacyjne

W ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji i poprzedzających je działań związanych z wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dochodziło do wielokrotnych spotkań z interesariuszami. Wymienić należy w szczególności poniższe działania, warsztaty i spotkania.

W ramach prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji odbył się formalny proces konsultacji społecznych, którego przebieg był zgodny z wymogami ustawy o rewitalizacji. Uwagi i opinie można było składać w formie pisemnej lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Ponadto zorganizowano otwarte spotkanie konsultacyjne w dniu 2 lutego 2023 r. w godz. 16.00 – 18.00, w Urzędzie Miasta Rybnika oraz debatę w formule on-line w dniu 9 lutego 2023 r. w godz. 16.00 – 18.00. Dodatkowo uwagi można było zgłaszać w trakcie dyżuru konsultacyjnego w Urzędzie Miasta Rybnika w dniach 19 stycznia – 20 lutego 2023 r. oraz w dwóch terminach w Punkcie Informacji Miejskiej „halo! Rybnik” (13 lutego 2023 r. w godz. 10.30 - 12.00 oraz 16 lutego 2023 r. w godz. 16.00 – 17.30).

Ponadto informację o prowadzonych konsultacjach przekazano Radnym Miasta Rybnika, Przewodniczącym Zarządów i Rad Dzielnic, ciałom opiniodawczym i doradczym powołanym przez Radę Miasta i Prezydenta Miasta Rybnika (Rybnickiej Radzie Seniorów, Rybnickiej Radzie Kobiet, Młodzieżowej Radzie Miasta), a także organizacjom pozarządowym (poprzez portal eNGO), organizacjom zrzeszającym podmioty gospodarcze (drogą elektroniczną). Informacja o konsultacjach obecna była również na niektórych portalach społecznościowych (np. profil FB Miasta Rybnika, halo!Rybnik, Jeżech z Rybnika) i stronach internetowych mediów lokalnych.

W okresie przed formalnym przystąpieniem do prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji 19 kwietnia 2023 r. przeprowadzono warsztat dla interesariuszy zewnętrznych pt. „Interesariusze w procesie przygotowania i realizacji GPR” mający w założeniu przygotować ich do aktywnego udziału w pracach nad GPR.

W ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji zorganizowano szereg spotkań – w różnych formatach i formułach. Część z nich miała status pogłębionych wywiadów grupowych przeprowadzanych na potrzeby diagnozy pogłębionej, jednak z racji ich

otwartej formuły bez wątpliwości należy zaliczyć je także do aktywności partycypacyjnych. Wśród tych spotkań wskazać należy co najmniej:

- Spotkanie z lokalnymi interesariuszami w Klubie Seniora w dzielnicy Rybnik-Północ w dniu 25 maja 2023 r.
- Spotkanie z lokalnymi interesariuszami w Klubie Mieszkańca Gliniok w Niedobczycach w dniu 30 maja 2023 r.
- Spotkanie z lokalnymi interesariuszami na Paruszowcu w dniu 31 maja 2023 r.
- Spotkanie z lokalnymi interesariuszami w Boguszowicach Osiedlu w dniu 31 maja 2023 r.
- Spotkanie z lokalnymi interesariuszami w Zabytkowej Kopalni Ignacy w Niewiadomiu w dniu 2 czerwca 2023 r.

Ponadto na kolejnych etapach prac nad treścią GPR zorganizowano 3 warsztaty, w których brali udział przedstawiciele różnych interesariuszy, w tym organizacji pozarządowych i grup nieformalnych:

- Warsztat diagnostyczno-programowy pt. Tkanka Miejska, który odbył się 28 czerwca 2023 r. w Urzędzie Miasta.
- Warsztat diagnostyczno-programowy dotyczący polityki społecznej, który odbył się 29 czerwca 2023 r. w Urzędzie Miasta.
- Warsztaty projektowe pt. "Jak zaprojektować zmianę w rewitalizacji?" będące elementem dyskusji nad kształtem GPR - 7 września 2023 r. w Edukatorium Juliusz.

Odbyły się także dwa spacery po obszarze rewitalizacji:

- Spacer po terenie zabytkowego parku przy rybnickim Klinicznym Szpitalu Psychiatrycznym w dniu 6 września 2023 r.
- Spacer historyczny po podobszarze rewitalizacji Śródmieście śladem zdjęć dokumentujących 100 lat zmieniającego się Rybnika w dniu 10 września 2023 r.

Ważnym elementem działań partycypacyjnych było prowadzone na przełomie sierpnia i września 2023 r. zbieranie pomysłów na przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Propozycje

w tym zakresie zgłosiły komórki Urzędu Miasta i jednostki podległe, a ok. 10 pomysłów napłynęło od podmiotów i organizacji niezależnych od miasta.

Wspomnieć należy również o przeprowadzeniu ankiety rewitalizacyjnej stanowiącej działanie nie tylko diagnostyczne, ale i partycypacyjne. Miała ona charakter mieszany – możliwe było wypełnienie jej w formie papierowej lub elektronicznej. Zbiórkę ankiet prowadzono w okresie 3-30 czerwca 2023. Ostatecznie zgromadzono 302 ankiety.

Formalny proces konsultacji społecznych konsultacji projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika do 2030 roku został przeprowadzony w dniach 8 listopada – 15 grudnia 2023 r. Ich celem było zebranie uwag i opinii do projektu dokumentu.

Zaproszenie do udziału w konsultacjach projektu uchwały umieszczono:

- na stronie internetowej Urzędu Miasta <https://www.rybnik.eu/> (zakładka Rewitalizacja na stronie serwisu miejskiego i w dziale Konsultacje społeczne),
- na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Rybnika <https://bip.um.rybnik.eu/> (dział Komunikaty i ogłoszenia).
- na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Rybnika.

Ponadto informację o prowadzonych konsultacjach przekazano Radnym Miasta Rybnika, Przewodniczącym Zarządów i Rad Dzielnic, objętych obszarem rewitalizacji, ciałom opiniodawczym i doradczym powołanym przez Radę Miasta i Prezydenta Miasta Rybnika (Rybnickiej Radzie Seniorów, Rybnickiej Radzie Kobiet, Młodzieżowej Radzie Miasta, Radzie Działalności Pożytku Publicznego Miasta Rybnika), a także organizacjom pozarządowym (poprzez portal eNGO), organizacjom zrzeszającym podmioty gospodarcze (drogą elektroniczną).

Informacja o konsultacjach została także opublikowana w w internetowym wydaniu Gazety Rybnickiej (rybnicka.eu). Komunikat o konsultacjach oraz poszczególne wydarzenia promowane były również na niektórych portalach społecznościowych (np. profil Facebook Miasta Rybnika, Rybnik Rewitalizacja) i stronach internetowych mediów lokalnych.

Zapewniono również możliwość zapoznania się z projektem GPR w siedzibie Urzędu Miasta Rybnika. Uwagi i opinie można było składać w formie pisemnej oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

W trakcie konsultacji stworzono kilka okazji, aby interesariusze mogli wysłuchać prezentacji dotyczących projektu GPR i konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zadać pytania i przedstawić swoje opinie. W szczególności zorganizowano:

- otwarte spotkanie konsultacyjne w dniu 23 listopada 2023 r.,
- spacer studyjny po Śródmieściu ze szczególnym uwzględnieniem rejonu Pl. Armii Krajowej połączony z prezentacją w Punkcie Informacji Miejskiej halo! Rybnik,
- debatę w formule on-line w dniu 28 listopada 2023 r.,
- dyżury konsultacyjne w Urzędzie Miasta Rybnika – Wydziale Rozwoju w dniach 8 listopada – 15 grudnia 2023 r., oraz Punkcie Informacji Miejskiej „halo! Rybnik” 22 listopada 2023 r. oraz w czwartek 7 grudnia 2023 r.

Dodatkowym, uzupełniającym wydarzeniem promującym konsultacje społeczne był spacer studyjny po dzielnicy Paruszowiec-Piaski, który odbył się 9 grudnia br. Spacer pt. „Rzeka i staw – oś zmieniającego się świata dzielnicy Paruszowiec-Piaski” prowadzili dr Elżbieta Bimler-Mackiewicz i Aleksander Żukowski.

W rezultacie przeprowadzonych konsultacji zgłoszono wiele uwag i propozycji dodatkowych przedsięwzięć. Wszystkie zostały skrupulatnie rozpatrzone, a sprawozdanie z konsultacji zostało opublikowane w Biuletynie Informacji Publicznej.

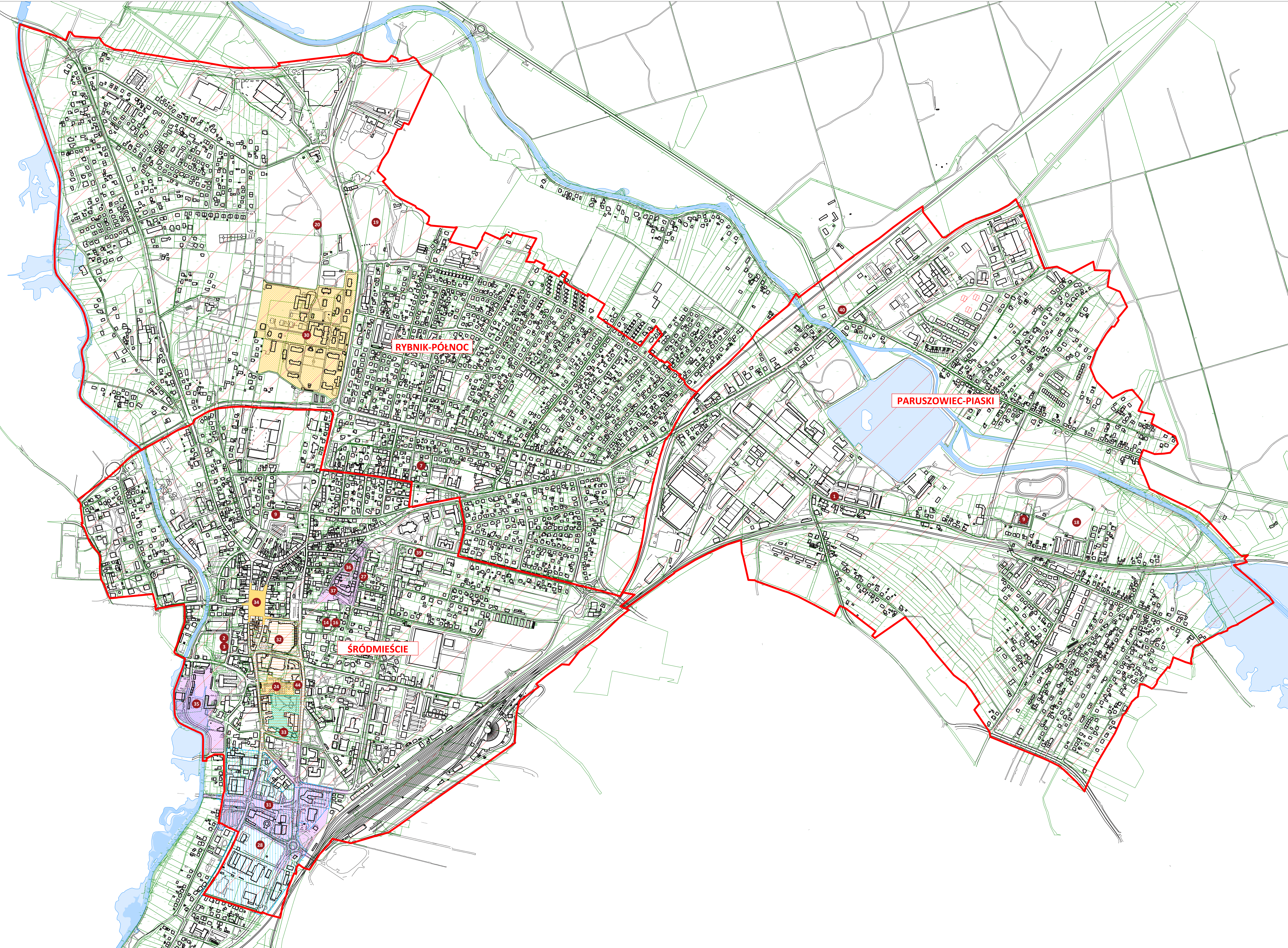
ZAŁĄCZNIK NR 2 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Spis wykresów, zdjęć, map i tabel

Mapa 1. Granice obszaru rewitalizacji w Rybniku w podziale na poszczególne rejony podobszarów rewitalizacji.	10
Tabela 1. Zestawienie powierzchni i liczby ludności podobszarów rewitalizacji w podziale na ich rejony.....	11
Mapa 2. Śródmieście - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony XV i XVI).....	13
Mapa 3. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Śródmieście.....	14
Mapa 4. Śródmieście – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji.	17
Mapa 5. Rybnik-Północ - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony I i II).....	18
Mapa 6. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Rybnik-Północ.	20
Mapa 7. Rybnik-Północ – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji.....	21
Mapa 8. Paruszowiec-Piaski - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony IV i V).	22
Mapa 9. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Paruszowiec-Piaski.....	24
Mapa 10. Paruszowiec-Piaski – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji.....	25
Mapa 11. Boguszowice Osiedle - podobszar rewitalizacji (rejon XIII).....	26
Mapa 12. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Boguszowice Osiedle.	28
Mapa 13. Boguszowice Osiedle – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji.....	29
Mapa 14. Niewiadom - podobszar rewitalizacji (podzielony na rejony VI i VIII).	30
Mapa 15. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Niewiadom.....	32
Mapa 16. Niewiadom – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji.	34
Mapa 17. Niedobczyce - podobszar rewitalizacji (rejon IX).....	35
Mapa 18. Usługi publiczne w podobszarze rewitalizacji Niedobczyce.	37
Mapa 19. Niedobczyce – kierunki zagospodarowania przestrzennego według obowiązującego SUIKZP dla Rybnika w granicach podobszaru rewitalizacji.....	38
Tabela 2. Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej oraz przyznanych dodatków mieszkaniowych w poszczególnych podobszarach rewitalizacji, w tym w przeliczeniu na 100 osób zameldowanych w podobszarze	39
Zdjęcie 1. Animacja w świetlicy Stowarzyszenia Uskrzydleni w dzielnicy Paruszowiec-Piaski	42
Tabela 3. Liczba rodzin objętych pomocą Zespołu Asysty Rodzinnej (ZAR) oraz liczba osób objętych działaniami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przemocy (ZI) i ich udział w populacji całej dzielnicy.....	43
Wykres 1. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez rodziny z dziećmi?	44
Wykres 2. Populacja Rybnika wg grup wiekowych w latach: 2008, 2015 i 2022.....	45
Wykres 3. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez młodzież?.....	47
Zdjęcie 2. Schronisko dla osób w kryzysie bezdomności "Dom Nadziei" na os. Gustawa Morcinka w Niewiadomiu	49

Tabela 4. Liczba osób bezrobotnych wg grup wieku w poszczególnych podobszarach rewitalizacji (czerwiec 2023 r.)	50
Zdjęcie 3. Kawiarnia Silesija w dzielnicy Paruszowiec-Piaski - jedna z historii sukcesu rybnickiego sektora ekonomii społecznej.....	51
Wykres 4. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki dostępu do kultury?	54
Wykres 5. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spotkań / integracji z sąsiadami?.....	55
Wykres 7. Czy ma Pani/Pan gotowość angażować się w aktywności na rzecz dzielnicy i lokalnej społeczności?	56
Wykres 8. Kto powinien mieć największy wpływ na zmiany w dzielnicy do 2030 roku?.....	56
Wykres 9. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki rekreacji i amatorskiego uprawiania sportu?	59
Zdjęcie 4. Przed Halo! Rybnik, podczas spaceru z p. Małgorzatą Płoszaj.....	60
Zdjęcie 5. Seniorzy w ogrodzie Klubu Seniora przy ul. Orzeszkowej 17, prowadzonego przez Superfundację.....	61
Zdjęcie 6. Podwórko na osiedlu przy ul. Przemysłowej.....	64
Zdjęcie 7. Dom Kultury Boguszowice	66
Zdjęcie 8. Przestrzeń Kopalni Ignacy.....	68
Zdjęcie 9. Zaaranżowane rękami mieszkańców obejście przed budynkiem komunalnym przy ul. Andersa 17	70
Tabela 5. Populacja seniorów dzielnicach obszaru rewitalizacji oraz ich udział w ogóle populacji zameldowanych mieszkańców.....	71
Wykres 10. Czy w dzielnicy istnieją satysfakcjonujące warunki spędzania czasu przez seniorów?	73
Zdjęcie 10. Parada podczas Rybnickich Dni Integracji	73
Wykres 11. Czy w przestrzeni dzielnicy potrzebne są następujące zmiany: prowadzenie działań zwiększających poczucie bezpieczeństwa?	75
Zdjęcie 11. Antagonizmy osiedlowe. "Nie znacie dnia ani godziny, gdy wpadniemy w odwiedziny" na wyremontowanych budynkach komunalnych przy ul. Słonecznej.....	78
Zdjęcie 12. "Kluska Wandruska". Okładka dotychczasowego zeszytu do edukacji regionalnej dla nauczycieli	79
Zdjęcie 13. Targowisko miejskie w Śródmieściu	82
Tabela 6. Liczba i stan zasobu budynków gminnych w zasobie ZGM (koniec 2022 r.).....	84
Zdjęcie 14. Remont jednego z budynków komunalnych na osiedlu przy ulicy Przemysłowej (Paruszowiec-Piaski)	86
Wykres 12. Czy w przestrzeni dzielnicy potrzebne są następujące zmiany: więcej estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej?	86
Mapa 20. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Śródmieście.	90
Zdjęcie 15. "Okrągłak" przy ul. Wysokiej.....	91
Mapa 21. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Rybnik-Północ.	93
Mapa 22. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Paruszowiec-Piaski.	94
Mapa 23. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Niewiadom.	95
Zdjęcie 16. Osiedle Rymer w Niedobczycach – budynki przy ul. Andersa	96
Mapa 24. Ochrona zabytków w podobszarze rewitalizacji Niedobczyce.....	97

Wykres 12. Średnioroczne stężenie pyłu PM10 [µg/m3] oraz liczba dni w roku z przekroczeniami normy PM10 na przestrzeni lat 2010-2023	99
Tabela 7. Liczba kotłów na paliwo stałe w obszarze rewitalizacji w 2022 roku oraz mierniki porównawcze do średniej miejskiej.....	99
Zdjęcie 17. Nasadzenia bylin i drzew przed Bazyliką św. Antoniego	100
Zdjęcie 18. Hałda w Niedobczycach górująca nad zabudowaniami osiedla Rymer i Parkiem Czempieła.....	101
Mapa 25. Prognozowane skutki eksploatacji górniczej na obszarze rewitalizacji.	102
Tabela 8. Pomniki przyrody na obszarze rewitalizacji w Rybniku.....	104
Mapa 26. Formy ochrony przyrody a obszar rewitalizacji w Rybniku.	105
Tabela 9. Podsumowanie kluczowych zdiagnozowanych problemów i potrzeb z podziałem na podobszary rewitalizacji.	106
Tabela 10. Wyróżnione w toku diagnozy pogłębionej wyzwania organizacyjne procesu rewitalizacji.	112
Tabela 10. Kierunki działań odpowiadające celom rewitalizacji.	123
Tabela 11. Indykatywne środki finansowe w ramach gminnego programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania [w zł].....	185
Tabela 12. Planowany skład Zespołu ds. Rewitalizacji	195
Tabela 13. Szacunkowe koszty zarządzania realizacją programu	198
Tabela 14. Ramowy harmonogram realizacji programu	199
Tabela 15. Lista wskaźników produktu, służących monitorowaniu realizacji poszczególnych celów GPR.....	204
Tabela 15. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności programu	207

- Granice podobszarów rewitalizacji**
- Granice działek**
- Budynki**
- Obszary zagrożenia powodziowego 10%**
- Obszary zagrożenia powodziowego 1%**
- Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne**
- Cały obszar rewitalizacji**
- Podobszary rewitalizacji: Paruszwiec-Piaski, Rybnik-Północ, Śródmieście**
- 5. Mobilny asystent społeczności lokalnej**
- 1. Centra Aktywności lokalnej**
- 2. Urban Lab - KOPALNIA POMYSŁÓW**
- 3. Pakiet działań służących pogłębieniu dyskusji publicznej wokół zmian w przestrzeni miejskiej Rybnika**
- 6. Lokalne dziedzictwo narzędziem rewitalizacji**
- 7. Rewitalizacja dla seniorów (oznaczona siedziba placówki)**
- 9. Prowadzenie Placówek Wsparcia Dziennego na obszarze rewitalizacji**
- 13. Rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej w dzielnicy Paruszwiec-Piaski**
- 19. Rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej w dzielnicy Rybnik-Północ**
- 20. Przebudowa budynku byłego magazynu szpitalnego w Parku Wiśniowiec na budynek sportowo-rekreacyjny**
- 21. Biblioterapia - książka i film jako wsparcie w rozwoju dzieci i młodzieży**
- 24. Społeczne budownictwo czynszowe w centrum**
- 28. Program „Lokale na start”**
- 30. Remont budynku komunalnego na cele usługowe związane ze wspieraniem przedsiębiorczości**
- 31. Rozwój strefy usług dla biznesu (BSS)**
- 32. Kompleks społeczno-historyczny na terenie Szpitala Psychiatrycznego**
- 33. Przebudowa Placu Armii Krajowej wraz otoczeniem**
- 34. Trasa piesza plac Armii Krajowej – Rynek (obszar wyznaczenia trasy pieszej)**
- 35. Juliusz – kontynuacja rewaloryzacji w Strefie Juliusz**
- 36. Stworzenie atrakcyjnej przestrzeni miejskiej - Rynek**
- 37. Nowa aranżacja przestrzeni w rejonie ul. Wysokiej i ul. Białych**
- 38. Renowacja Okrągłaka i rozszerzenie jego funkcji**
- 39. Dom Muzyczny Profesor Lidii Grychtolówny**
- 40. Renowacja budynku zabytkowego przy ulicy Mikołowskiej/Wielopolskiej**
- 44. Remont budynku komunalnego na cele społeczno-gospodarcze i administracyjne**
- 45. Poszerzenie funkcji Targowiska Miejskiego**

**GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA RYBNIKA
DO ROKU 2030**

Załącznik nr 2, arkusz 1

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych
podobszarów rewitalizacji
"PODOBSZAR REWITALIZACJI ŚRÓDMIEŚCIE",
"PODOBSZAR REWITALIZACJI RYBNIK-PÓŁNOC",
"PODOBSZAR REWITALIZACJI PARUSZWIEC-PIASKI"

- Granice podobszarów rewitalizacji
- Granica miasta
- Granice działek
- Budynki
- Obszary zagrożenia powodziowego 10%
- Obszary zagrożenia powodziowego 1%

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Cały obszar rewitalizacji

4. Rybnicki Program Aktywności Społecznej

7. Rewitalizacja dla seniorów

10. Podniesienie kompetencji pracowników instytucji pomocowych

12. Koordynacja i integracja działań z zakresu aktywizacji zawodowej z rewitalizacyjnymi projektami społecznymi

14. Rozwój sieci kuchni społecznych na obszarze rewitalizacji

16. Rybnicka Akademia Rodziny

21. Społeczna Agencja Najmu

23. Kompleksowa modernizacja komunalnej zabudowy mieszkaniowej (wybrane lokalizacje)

25. Rozwój sieci mieszkań co-housingowych

27. Baza lokali użytkowych na wynajem

41. Drogi rowerowe w rewitalizacji

46. Modernizacja infrastruktury usług publicznych ze szczególnym uwzględnieniem aspektu dostępności

Podobszary rewitalizacji Niewiadom i Niedobczyce

8. Mobilny Klub seniora

1 Centra Aktywności lokalnej

9 Prowadzenie Placówek Wsparcia Dziennego na obszarze rewitalizacji

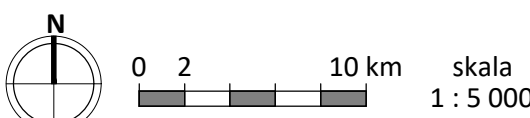
13 Nadzieja dla „Dому Nadzieи” – modernizacja i aktywizacja społeczna

26 Likwidacja niskiej emisji i termomodernizacja budynków mieszkalnych w Niewiadomu

29 Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. Sportowej

42 Adaptacja budynków pokopalnianych na nowe funkcje na terenie Zabytkowej Kopalni Ignacy

43 Rekultywacja i zagospodarowanie haldy byłej KWK Rymer

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA RYBNIKA
DO ROKU 2030

Załącznik nr 2, arkusz 2

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych
podobszarów rewitalizacji
"PODOBSZAR REWITALIZACJI NIEWIADOM"
I "PODOBSZAR REWITALIZACJI NIEDOB CZYCE"

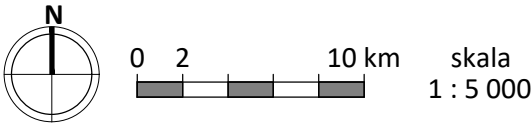
- Granice podobszarów rewitalizacji
- Granica miasta
- Granice działek
- Budynki

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

- Cały obszar rewitalizacji
- 4. Rybnicki Program Aktywności Społecznej
- 7. Rewitalizacja dla seniorów
- 10. Podniesienie kompetencji pracowników instytucji pomocowych
- 12. Koordynacja i integracja działań z zakresu aktywizacji zawodowej z rewitalizacyjnymi projektami społecznymi
- 14. Rozwój sieci kuchni społecznych na obszarze rewitalizacji
- 16. Rybnicka Akademia Rodziny
- 21. Społeczna Agencja Najmu
- 23. Kompleksowa modernizacja komunalnej zabudowy mieszkaniowej (wybrane lokalizacje)
- 25. Rozwój sieci mieszkań co-housingowych
- 27. Baza lokali użytkowych na wynajem
- 41. Drogi rowerowe w rewitalizacji
- 46. Modernizacja infrastruktury usług publicznych ze szczególnym uwzględnieniem aspektu dostępności

Podobszar rewitalizacji Boguszowice Osiedle

- 8. Mobilny Klub seniora
- 1 Centra Aktywności lokalnej
- 9 Prowadzenie Placówek Wsparcia Dziennego na obszarze rewitalizacji
- 11 Klub Integracji Społecznej „SR”
- 17 Boguszowicki chillout – sztuka relaksuje

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA RYBNIKA
DO ROKU 2030

Załącznik nr 2, arkusz 3

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych
podobszarów rewitalizacji
"PODOBSZAR REWITALIZACJI BOGUSZOWICE OSIEDLE"